

PARTER

Sökande

Talga AB
Box 16285
103 25 Stockholm

Ombud: Advokat Joel Mårtensson och jur.kand. Helles Stoytcheva samt
Nils Lundahl
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 1711
111 87 Stockholm

Motparter

Svenska myndigheter och organisationer

1. Länsstyrelsen i Norrbottens län
2. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
3. Naturskyddsföreningen i Norrbotten
4. Naturskyddsföreningen i Luleå
5. Region Norrbotten
6. Gabna sameby
7. Saarivuoma sameby
8. Talma sameby
Ombud för Talma sameby: Advokat
Camilla Wikland och biträdande jurist
Amanda Mikaelsson

20. Johannes Fredriksson
21. Boel Halldén
22. Håkan Hansi
23. Jörgen Hansson
24. Sonja Hansson
25. Bengt Henriksson
26. Simon Holma
27. Anette Johansson
28. Eric Johansson
29. Jan Johansson
30. Elisabeth Johansson Halldén
31. Päivi Juuso
32. Lennart Karlsson
33. Lotta Lagermalm
34. Tarja Leinonen
35. Anders Lidström
36. Ulrik Lidström
37. Ann-Katrin Lindblom
38. Fredrik Linghall
39. Joakim Linghall
40. Håkan Lundström
41. Lars-Inge Lööv
42. Lars Jonas Lööv
43. Märta Lööv
44. Simon Marianen
45. Mats Myhr

Enskilda

9. Jävna Allas
10. Martin Baas
11. Elin Belleza
12. Erika Bjurholt
13. Per-Erik Bjurholt
14. Tobias Daffeh
15. Barbro Eliasson
16. Åke Eliasson
17. Lena Fergman
18. Beatrice Flöystad
19. Sverker Forsén

Dok.Id 432276

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 138 901 04 Umeå	Nygatan 45	090-17 21 00 E-post: mmd.umea@dom.se www.domstol.se , Info om vår personuppgiftsbehandling: www.umeatingsratt.domstol.se eller kontakta oss		måndag – fredag 08:00–16:00

46. Johan Nilsson
 47. Kalle Nilsson
 48. Kenneth Nilsson
 49. Per-Anders Nutti
 50. Peter Pettersson
 51. John Tomas Påve
 52. Roger Rehnblom
 53. Hanna Råman
 54. Gudrun Stålnacke
 55. Marita Sandmark
 56. Ellinor Sydberg
 57. Ulrika Sydberg
 58. Urpo Taskinen
 59. Helena Thyni
 60. Annelie Uvén
 61. Johan Uvén
 62. Johanna Ögren
- Finska myndigheter och organisationer
63. Kukkolan osakaskunta (Kukkola samfällighetsförening)
 64. Lapin ELY-Keskus (Närings-, trafik- och miljöcentralen i Lappland)
 65. Lapin ELY-keskus, Pohjois-Suomen kalatalouspalvelut (Fiskerimyndigheten vid Lapplands NMT-central)
 66. Enontekiön kunta (Enontekiö kommun)
 67. Lapin liitto (Lapplands landskapsförbund)
 68. Luonnonvarakeskus (Naturresursinstitutet)
 69. Metsähallitus (Forststyrelsen)
 70. Paliskuntain yhdistys (Renbeteslagsföreningen)
 71. Rovaniemen kaupunki (Miljönämnden i Rovaniemi stad)
 72. Sodankylän kunta (Sodankylä kommun)
 73. SLL Lappi (Finlands naturskyddsförbund i Lapplands krets)
 74. Ylitornion - Pellon Luonto ry (Finlands naturskyddsförening)
 75. Ylitornion kunta (Ylitornio kommun)
 76. Rajat lapin kaivoksille ry (Föreningen Begränsning av gruvor i Lappland)
- Övriga
77. Finsk-svenska gränsälvskommissionen

SAKEN

Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till gruvverksamhet m.m. vid Nunasvaara Södra i Kiruna kommun (verksamhetskod 13.10, 13.40 och 90.290-i)

Avrinningsområde:
Koordinater (SWEREF 99TM)

Torneälven (1)
N: 7525102 E: 770566

DOMSLUT

Se sidan 3.

DOMSLUT

MILJÖBEDÖMNING

Mark- och miljödomstolen bedömer att den upprättade miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken. Miljöbedömningen kan därmed i enlighet med 6 kap. 43 § miljöbalken slutföras.

TILLSTÅND M.M.

Tillstånd

Mark- och miljödomstolen avslår framställda yrkanden om att ansökan ska avvisas och lämnar Talga AB, inom det verksamhetsområde som framgår av domsbilaga 1, tillstånd

1. till gruvverksamhet (miljöfarlig verksamhet) vid Nunasvaara Södra i Kiruna kommun innefattande
 - a) brytning och anrikning av grafitmalm upp till en mängd av 120 000 ton per år,
 - b) magasinering av gråberg samt anrikningssand och slam (avfallskategori 01 01 02 samt 01 04 99 och 01 03 06) i ett kombinerat sand- och gråbergsmagasin intill en mängd om 4 500 000 ton gråberg, 1 000 000 ton anrikningssand och 5 000 ton slam,
 - c) återfyllning av gråberg, anrikningssand och slam i utbrutna dagbrott,
 - d) anläggande och drift av de anläggningar och vidtagande av de åtgärder i övrigt som behövs för den planerade verksamheten.

2. till vattenverksamhet innefattande
 - a) bortledande av inläckande vatten från dagbrotten samt utförande och bibehållande av anläggningar för detta,
 - b) anläggande av sedimentations- och klarningsbassänger,
 - c) bortledande av ytvatten från Hosiojärvi intill en total mängd om 4 500 m³, samt utförande och bibehållande av anläggningar för detta,
 - d) utfyllnad av ytvatten för anläggande av kombinerat sand- och gråbergsmagasin, samt
 - e) anläggande av diken för verksamhetens vattenhantering.

Natura 2000

Mark- och miljödomstolen lämnar Talga AB tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken till att, inom ramen för vad tillståndet i övrigt medger, bedriva verksamhet som på ett betydande sätt kan påverka Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem (SE0820430).

Tidsbegränsning av tillståndet

Det nu meddelade tillståndet gäller som längst fram till och med den 18 maj 2070.

Artskyddsdispens

Talga AB meddelas dispens från förbudet i 9 § artskyddsförordningen för revlumner, mattlumner och plattlumner.

Villkor

Allmänt villkor

1. Verksamheten ska bedrivas, anläggningar utformas och arbeten utföras i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget har angett i ansökningshandlingarna och i övrigt har uppgett eller åtagit sig i målet, om inte något annat framgår av denna dom.

Sprängningar

2. Sprängningar i dagbrotten får endast utföras vardagar dagtid mellan kl. 07.00-18.00 efter i förväg bestämd tidpunkt och efter tydlig hörbar förvarningssignal. Närboende som så önskar ska informeras om tider för sprängningar.

3. Sprängningar i dagbrotten ska genomföras så att vibrationer i närmaste bostäder minimeras. Vibrationer till följd av sprängning i dagbrotten får inte medföra en högre svängningshastighet i vertikalled i bostäders bärande grundkonstruktion såsom sockel eller plint än 5 mm/s vid mer än 5 % av sprängtillfällena per kalenderår och aldrig överstiga 7 mm/s.

Kontroll av markvibrationer ska ske vid varje sprängtillfälle genom mätning vid ett närliggande bostadshus. Mätning ska följa SS 4604866:2011.

4. Luftstötsvågor till följd av sprängningarna i dagbrotten får vid bostäder inte överstiga 100 pascal frifältsvärde vid mer än 5 % av sprängtillfällena per kalenderår och får aldrig överstiga 200 pascal. Kontroll av luftstötståg ska ske vid varje sprängtillfälle genom mätning vid ett närliggande bostadshus. Mätning ska följa SS 02 52 10.

Buller

5. Buller från andra anläggningsarbeten än särskilt bullrande anläggningsarbeten (såsom borrhning, stenkackning och pålning) får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå vid bostäder än

Helgfri måndag – fredag (dag)	Kl. 07.00-19.00	60 dBA
Helgfri måndag – fredag (kväll)	Kl. 19.00-22.00	50 dBA
Lör-, sön- och helgdag (dag)	Kl. 07.00-19.00	50 dBA
Lör-, sön- och helgdag (kväll)	Kl. 19.00-22.00	45 dBA
Nattetid	Kl. 22.00-07.00	45 dBA

Särskilt bullrande anläggningsarbeten får endast utföras vardagar kl. 07.00-19.00.

6. Buller från verksamheten får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå vid bostäder än

Helgfri måndag – fredag (dag)	Kl. 06.00-18.00	50 dBA
Nattetid	Kl. 22.00-06.00	40 dBA
Övrig tid		45 dBA

Arbetsmoment som typiskt sett kan medföra momentana ljudnivåer över 55 dBA vid bostäder får inte utföras nattetid.

Kontroll ska ske genom immissionsmätningar eller genom närfältsmätningar och beräkningar. En första kontroll ska ske inom tre månader från det att samtliga verksamhetsdelar som kan medföra buller har tagits i drift. Kontroll ska därefter ske så snart det skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer, dock minst en gång per år.

Kemikalier och farligt avfall

7. Lagring av kemikalier och flytande farligt avfall får endast förekomma på invallad och tät yta försedd med nederbördsskydd. Invallningen ska inrymma det största förvaringskärls volym samt 10 % av den samlade volymen av övriga förvaringskärl. Lagringen ska vara skyddad mot påkörning. Spill och läckage ska omgående samlas upp och tas omhand.

Damning

8. Åtgärder ska vidtas för att begränsa spridning av damm som kan utgöra en olägenhet för människors hälsa och miljön.

Rennäring

9. Bolaget ska årligen genomföra samråd med Talma sameby och Gabna sameby i syfte att minimera verksamhetens negativa påverkan på rennäringen. Bolaget ska i miljörapporten lämna information om att samråd har hållits under året.

10. Under perioden den 1 december till och med den 31 maj får bolaget inte utföra sprängning eller borrning för produktion i dagbrotten, primärkrossning av bruten malm eller transport av malm eller gråberg från dagbrotten.

Utsläpp till vatten

11. Länshållningsvatten, kontaktvatten och potentiellt förorenat vatten ska genomgå rening innan det får bräddas till Hosiojärvi (länshållningsvatten från dagbrott, avrinning från industriområde, malmupplag samt icke-sluttäckta delar av sand- och gråbergsmagasin, lakvatten från sand- och gråbergsmagasinet, vatten från cell för slam och processvatten från anrikningsverket).

Anläggande

12. Diken, pumpgropar, bassänger och andra anläggningsdelar som hanterar det vatten som avses genomgå rening ska vara täta. Relationsritningar ska inges till tillsynsmyndigheten vid tidpunkt som bestäms i samråd med tillsynsmyndigheten.
13. Avrymningsmassor av morän och torv och sådana massor som på annat sätt tas ut i verksamheten ska användas i verksamheten eller lagras i den omfattning som krävs för efterbehandlingen av verksamheten och användas för detta ändamål. Bolaget ska till tillsynsmyndigheten redovisa planerad utformning av moränupplag innan anläggandet av sådant moränupplag påbörjas, och ska därefter årligen redovisa till tillsynsmyndigheten ett saldo över lagrad och förbrukad mängd morän.
14. Sand- och gråbergsmagasinet ska, med undantag för delar av gråbergsvallen, anläggas med en grundläggning bestående av en liner, vilken ansluts till ett uppsamlade dike. Dräneringssystem ska anläggas under respektive över liner samt med särskilt avseende på respektive dräneringsvatten. Anläggande av sand- och gråbergsmagasinet kan ske i etapper.

Besiktning av slutförda anläggningsarbeten (helt och etappvis) ska ske av en

oberoende kontrollant, som utses av bolaget efter samråd med tillsynsmyndigheten. Rapport från besiktning och relationsritningar ska inges till tillsynsmyndigheten vid tidpunkt som bestäms i samråd med tillsynsmyndigheten.

Efterbehandling

15. Avfallet i sand- och gråbergsmagasinet ska täckas med kvalificerad täckning. Täckning ska påbörjas inom ett år från det att överytan, eller del därav, är färdigställd till dess slutliga form.
16. Återfyllning i dagbrott som ligger över jämviktsnivån för grundvatten i respektive dagbrott ska täckas med kvalificerad täckning. Täckning ska påbörjas inom ett år från det att återfyllnad av ett dagbrott har avslutats.
17. Den kvalificerade täckningen ska utformas och utföras med kriterier för att säkerställa att syretransporthastigheten genom täckning vid ett normalår begränsas till högst 0,5 mol/m² och år. Täckningen ska ges en utformning med ett 0,5 m tjockt tätskikt av morän med inblandning av bentonit, ett 2 m tjockt skyddsskikt av morän samt ett 0,1 meter tjockt växtetableringsskikt som vegeteras, eller annan utformning som ger motsvarande syretransporthastighet.
18. En genomförandebeskrivning för slutlig efterbehandling ska lämnas in till tillsynsmyndigheten senast ett år innan verksamheten planeras att slutligt upphöra.

Ekologisk kompensation

19. Bolaget ska utföra åtgärder för att kompensera för den förlust av naturvärden som uppkommer genom verksamheten. Kompensationsåtgärderna ska motsvara minst 115 % av påverkansvärdet, beräknat enligt beräkningsmodellen CLImB eller liknande beräkningsmodell. Kompensationsområdet ska vara beläget inom Kiruna kommun eller, i andra hand inom Norrbottens län. Kompensationsplanen

ska tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten och ges in till tillsynsmyndigheten senast ett år från det att tillståndet har vunnit laga kraft och tagits i anspråk eller senare om tillsynsmyndigheten så medger. Tillsynsmyndigheten får sedan besluta om kompensationsåtgärder.

Artskydd

20. Avverkning inom verksamhetsområdet får inte ske under perioden den 1 maj till och med den 31 juli.

Ekonomisk säkerhet

21. Bolaget ska ställa ekonomisk säkerhet för kostnader för utförandet av de återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda enligt följande

- a) Grundläggande säkerhet ska ställas med 140 miljoner (140 000 000) kr. Säkerheten ska ges in till mark- och miljödomstolen för prövning senast tre månader efter lagakraftvunnen tillståndsdom.
- b) Säkerhet för efterbehandling av sand- och gråbergsmagasinet ska ställas i etapper så att den slutligen omfattar totalt 85 miljoner (85 000 000) kr enligt följande
 - säkerhet om 30 miljoner (30 000 000) kr ska ges in till mark- och miljödomstolen för prövning senast två år efter det att tillståndet har tagits i anspråk,
 - säkerhet om 25 miljoner (25 000 000) kr ska ges in till mark- och miljödomstolen för prövning senast fem år efter det att tillståndet har tagits i anspråk, och
 - säkerhet om 30 miljoner (30 000 000) kr ska ges in till mark- och miljödomstolen för prövning senast sju år efter det att tillståndet har tagits i anspråk.

När den grundläggande säkerheten enligt punkten a), ska ställas ska beloppet räknas upp med konsumentprisindex. När den etappvisa säkerheten enligt punkten b), ska ställas, ska såväl den grundläggande säkerheten som det etappvisa beloppet/en uppräknas med konsumentprisindex. Januari 2020

ska utgöra basmånad och uppräknings ska ske mot senaste gällande konsumentprisindex per den dag säkerheten ges in till domstolen.

Kontroll

22. Bolaget ska ta fram ett särskilt kontrollprogram avseende villkor 15-17 som säkerställer och dokumenterar att täckningen uppfyller kraven i villkor 17. Kontrollprogrammet och relevanta relationsritningar ska inges till tillsynsmyndigheten innan täckning påbörjas.
23. Ett program för egenkontroll avseende anläggningsskedet för planerade anläggningar ska upprättas och redovisas till tillsynsmyndigheten senast en månad innan anläggningsarbeten avses påbörjas. I kontrollprogrammet ska anges mätmetoder, mätfrekvens och utvärderingsmetod.
24. Ett program för egenkontroll avseende driften av verksamheten ska redovisas till tillsynsmyndigheten senast tre månader innan gruvverksamheten avses påbörjas. I kontrollprogrammet ska anges mätmetoder, mätfrekvens och utvärderingsmetod.

Uppskjutna frågor

Uppskjutna frågor

Mark- och miljödomstolen skjuter under en provotid upp avgörandet av vilka slutliga villkor som ska gälla för

1. utsläpp till vatten av koppar, nickel, zink, bly, kadmium, uran, nitratkväve, arsenik, krom, totalfosfor, kvicksilver, sulfat och suspenderade ämnen från verksamheten.
2. utsläpp till luft av stoft.

Utredningsföreskrifter

Under provotiden ska Talga AB utföra följande utredning och undersökningar

Utsläpp till vatten

- U1 Bolaget ska utreda de tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna att begränsa verksamhetens utsläpp till vatten av koppar, nickel, zink, bly, kadmium, uran, nitratkväve, arsenik, krom, totalfosfor,

kvicksilver, sulfat och suspenderade ämnen. Bolaget ska vidare mäta storleken av flödet från klarningsbassängen.

Resultatet av utredningarna och förslag till slutliga villkor ska ges in till mark- och miljödomstolen senast två år efter det att anrikningsverket har tagits i drift.

Utsläpp till luft

U2 Bolaget ska följa upp och kontrollera stoftnedfall från verksamheten. Kontrollen ska innefatta provtagningspunkter vid verksamhetsområdets gräns, påverkanspunkter huvudsakligen i förhärskande vindriktning samt referenspunkter. Bolaget ska mot bakgrund av resultaten vidare utreda effekterna av vidtagna försiktighetsåtgärder för att begränsa damning från verksamheten i påverkanspunkterna samt vilka ytterligare åtgärder som kan vidtas, i syfte att begränsa stoftnedfallet vid sådana punkter till maximalt 500 g/100 m²/30 dagar.

Resultatet av utredningen med förslag till slutliga villkor ska ges in till mark- och miljödomstolen senast fyra år efter det att tillståndet har tagits i anspråk.

Provisoriska föreskrifter

Utsläpp till vatten

Under utredningstiden och fram till dess att annat beslutas ska följande provisoriska föreskrifter gälla.

(P1) Till dess att annat bestäms får halterna i renat överskottsvatten som släpps ut till Hosiojärvi inte överskrida följande värden. För pH gäller att värdet ska ligga inom intervallet 6,5-7,5 vid 90 % av mätningarna och inom intervallet 6,0-8,0 vid varje mätning.

<u>Parameter</u>	<u>Månadsmedelvärde</u>	<u>Maxvärde</u>
Koppar, Cu (µg/l)	14	
Nickel, Ni (µg/l)	4,0	60
Zink, Zn (µg/l)	30	
Bly, Pb (µg/l)	2,0	26
Kadmium, Cd (µg/l)	0,05	2,8
Uran, U (µg/l)	0,05	16
Nitrat-kväve, NO ₃ -N (µg/l)	1 200	20 000
Arsenik, As (µg/l)	1,0	14
Krom, Cr (µg/l)	1,0	
Totalfosfor, Tot-P (µg/l)	20	
Kvicksilver, Hg (µg/l)		0,13
Sulfat, SO ₄ (mg/l)	1 200	
Suspenderade ämnen (mg/l)	10	15

Metaller avser lösta halter (filtrerade prover 0,45 µm).

Månadsmedelvärdena ska innehållas under minst 10 av 12 månader under ett kalenderår. Maxvärdena ska innehållas vid varje mätning. Kontroll ska ske varje vecka under de perioder utsläpp sker.

Delegation

Mark- och miljödomstolen överlåter med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken åt tillsynsmyndigheten att meddela ytterligare villkor som kan behövas avseende

D1 Kompensationsåtgärder (villkor 19).

IGÅNGSÄTTNINGSTID M.M.

Igångsättningstid och arbetstid

Den i domen tillståndsgivna miljöfarliga verksamheten ska ha satts igång inom tio år från det att denna dom har vunnit laga kraft, annars förfaller tillståndet i den delen. De arbeten avseende vattenverksamhet som omfattas av tillstånd i denna dom

ska vara utförda inom tio år från det att domen har vunnit laga kraft i denna del, annars förfaller tillståndet i de delarna.

Oförutsedd skada

Om den vattenverksamhet som avses med tillståndet medför skador som mark- och miljödomstolen inte förutsett får den skadelidande framställa anspråk på ersättning. Sådant anspråk ska framställas till domstolen senast fem år räknat från utgången av den arbetstid som har bestämts ovan.

Verkställighetsförordnande

Mark- och miljödomstolen avslår Talga AB:s begäran om att tillståndet ska få tas i anspråk omedelbart även om domen inte har vunnit laga kraft.

UNDERRÄTTELSESKYLDIGHET

1. Talga AB ska utan dröjsmål skriftligen meddela mark- och miljödomstolen och tillsynsmyndigheten när tillståndet tas i anspråk.
2. Talga AB ska utan dröjsmål skriftligen meddela mark- och miljödomstolen när anrikningsverket har tagits i drift.

KOSTNADER

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen ändrar inte vad som i beslut den 3 juni 2020 har bestämts om prövningsavgift i målet.

Rättegångskostnader

Mark- och miljödomstolen avslår Gabna samebys och Talma samebys respektive yrkanden om ersättning för rättegångskostnader.

AVVISNING

Mark- och miljödomstolen avvisar Erika Bjurholts, Per-Erik Bjurholts, Peter Pettersons samt Jan Johanssons, Anette Johanssons och Eric Johanssons yrkanden om ekonomisk ersättning till följd av ansökt gruvverksamhet.

ÖVRIGA YRKANDEN

Mark- och miljödomstolen avslår samtliga övriga yrkanden som framställts i målet och som inte särskilt angivits ovan.

SAMMANFATTNING

SAMMANFATTNING AV MEDDELAT TILLSTÅND

Talga AB (nedan Talga eller bolaget) har i maj 2020 ansökt om miljötillstånd till gruvverksamhet för att utvinna grafit i den del av riksintresset Nunasvaara som har benämnts ”Nunasvaara Södra”. Mark- och miljödomstolen har beviljat ansökt tillstånd. Tillståndet omfattar en brytning av 120 000 ton grafitmalm i dagbrott årligen och bl.a. att anlägga samt driva de anläggningar som behövs för verksamheten. Talga har även fått ett s.k. Natura 2000-tillstånd avseende påverkan på det skyddade området Kalix och Torne älvsystem. Dispens från artskydds-förordningen för tre lummerarter som kan påverkas inom området har även lämnats. Tillståndet har förenats med totalt 24 villkor. Villkoren har omfattat de försiktighetsmått och skyddsåtgärder som behövs för att kunna meddela tillstånd, bl.a. villkor om buller, sprängning, rennäring, anläggande och efterbehandling samt kontroll. Bolaget har vidare ålagts att genomföra kompensationsåtgärder för förlust av naturvärden. Domstolen har skjutit upp avgörandet av slutliga villkor för utsläpp till vatten av vissa ämnen och utsläpp till luft av stoff. Talgas begäran om s.k. verkställighetsförordnande har avslagits.

NÄRMARE OM PRÖVNINGEN

Eftersom verksamheten har omfattats av kraven på specifik miljöbedömning enligt 6 kap. miljöbalken har domstolen prövat om denna kan slutföras. Invändningar har framförts mot det gränsöverskridande samrådets genomförande, om ansökans avgränsning och om brister i prövningsunderlaget. Mark- och miljödomstolen har prövat invändningarna och bedömt att samrådsunderlaget är tillräckligt omfattande och att det har beaktats i framtagna av miljökonsekvensbeskrivningen. Det gränsöverskridande samrådet har uppfyllt de krav som ställs eftersom finska parter har tillförsäkrats nödvändig information och underlag samt att det har skett en likabehandling av parter. Ansökan omfattar all den gruvverksamhet med sammanhängande verksamheter som avses att bedrivas vid Nunasvaara Södra och projektet är således inte beroende av andra projekt eller miljötillstånd. Domstolen har sammantaget därför bedömt att ansökan kan ligga till grund för en prövning i sak i målet. Att kompletteringar har skett efter kungörelse har inte ansetts medföra

att det föreligger brister i provningsunderlaget. Invändningar mot bolagets beskrivning av påverkan på rennäringsen har domstolen ansett tar sikte på bolagets slutliga bedömningar i fråga om de miljökonsekvenser som uppkommer. Domstolen har bedömt att den miljökonsekvensbeskrivning med kompletteringar som har getts in uppfyller uppställda krav och utgör ett tillräckligt omfattande samt tillförlitligt underlag för att bedöma samt pröva verksamhetens påverkan på berört Natura 2000-område och de övriga samlade miljöeffekterna av verksamheten. Den specifika miljöbedömningen har kunnat slutföras.

Eftersom domstolen har bedömt att den specifika miljöbedömningen kan slutföras har domstolen prövat ansökan i sak. Prövningen har omfattat verksamhetens lokalisering och dess påverkan på bl.a. människors hälsa, rennäringsen, vattenmiljöer, arter och Natura 2000-områden. I detta har även ingått att domstolen har prövat vilka försiktighetsmått och skyddsåtgärder som behövs för att kunna meddela tillstånd. Två viktiga frågor i målet har varit verksamhetens påverkan på rennäringsen och påverkan genom utsläpp till vatten. Domstolen har kommit fram till att verksamheten är tillåtlig och att tillstånd kan meddelas.

Mark- och miljödomstolen har ansett att lokaliseringen är lämplig och att verksamheten inte kommer att ge upphov till skada eller olägenhet av väsentlig betydelse på människors hälsa och miljö och att det säkerställs genom de villkor som föreskrivs i tillståndet. Verksamheten med de markområden som tas i anspråk har bedömts kunna existera tillsammans med det motstående intresset rennäringsen och den bedöms inte påtagligt skada något riksintresse. Domstolen har ansett att bolagets åtagande om att endast bedriva gruvbrytning under de sex månader per år som samebyarna inte vistas i området är en viktig skyddsåtgärd och detta har därför föreskrivits som villkor för tillståndet.

Den utredning som Talga har presenterat har enligt domstolen visat att så länge potentiellt förorenat vatten renas så kommer verksamheten kunna bedrivas utan risk för oacceptabel miljöpåverkan på sjön Hosiojärvi och den i målet benämnda Östra bäcken. I fråga om Torneälven, som Östra bäcken mynnar i, anses verksamheten

inte strida mot vattendirektivets icke-försämringskrav och äventyrandeförbud. Med beaktande av detta har Natura 2000-tillstånd ansetts kunna meddelas. Med hänsyn till det slutliga underlaget i målet har domstolen bedömt att det kan uteslutas att verksamheten kommer leda till någon gränsöverskridande miljöpåverkan i Finland. Villkor har meddelats för att säkerställa konstruktionen av utvinningsavfallsanläggningen och rening av potentiellt förorenat vatten för att skydda mark och vattenmiljöer. Eftersom det är fråga om en nyetablering av verksamheten har domstolen ansett att frågan om slutliga villkor för utsläpp till vatten av vissa ämnen ska skjutas upp under en prövotid och att Talga ska genomföra utredningar. För att säkerställa återställning av området efter gruvverksamheten har tillståndet förenats med villkor om detta och villkor om ekonomisk säkerhet.

DOMSTOLENS HANDLÄGGNING

Handläggningstiden från det att ansökan kom in till dess att mark- och miljödomstolen avgjort målet har uppgått till nästan tre år. Under de två första åren av handläggningen har kompletteringar av ansökan skett. I målet har internationella överenskommelser om samråd vid gränsöverskridande miljökonsekvenser tillämpats och väsentliga delar av ansökan har därför översatts till finska och målet har kungjorts även i Finland. Ansökan gjordes tillgänglig för allmänheten i Sverige under april 2022 och i Finland under maj 2022 genom kungörelse av målet. Mark- och miljödomstolen har i början av år 2023 hållit huvudförhandling som pågick under fyra veckor. Domstolens deldom kan överklagas inom tre veckor till Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

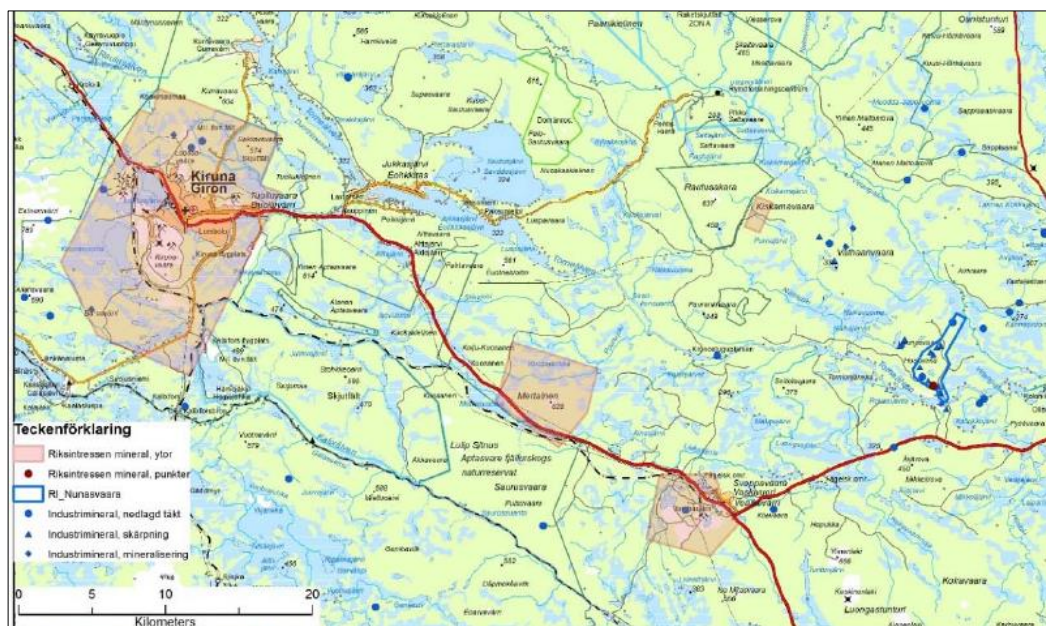
INNEHÅLLSFÖRTECKNING

DOMSLUT	3
SAMMANFATTNING	15
BAKGRUND	20
MÅLETS HANDLÄGGNING HOS MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN	21
YRKANDEN OCH INSTÄLLNING	25
Bolagets yrkanden	25
Bolagets slutliga villkorsförslag.....	26
Motparters och övriga berördas principiella inställning samt yrkanden	35
Bolagets bemötande av motparter och övrigas inställning och yrkanden	44
BOLAGETS ANSÖKAN OCH KOMPLETTERINGAR	45
Inledning	46
Orientering	49
Verksamhetsbeskrivning.....	51
Särskilt om vattenverksamheten	61
Villkorsdiskussion	62
Tillåtlighetsfrågor.....	71
Verkställighetsförordnande.....	82
Gränsöverskridande överenskommelsen och Esbokonventionen.....	83
INKOMNA YTTRANDE EFTER KUNGÖRELSE AV ANSÖKAN	85
Inkomna yttranden och inledande sammanfattning av synpunkter	85
Prövningens omfattning.....	87
Gränsöverskridande påverkan och internationella överenskommelser	89
Klimatomställning	91
Miljökonsekvenser	93
Långsiktiga effekter, efterbehandling och ekonomisk säkerhet	106
Rennäringen	107
Dammsäkerhet	112
Socioekonomiska effekter.....	113
Ersättningsyrkanden	114
BOLAGETS ÅTAGANDEN	115
DOMSKÄL.....	116
Inledning	116
Miljöbedömning	117
Samrådsprocessen inför framtagandet av miljökonsekvensbeskrivningen ...	117

Gränsöverskridande samråd	118
Synpunkter på ansökans avgränsning m.m.	125
Synpunkter på brister i prövningsunderlaget	127
Sammanfattning om miljöbedömning	129
Tillåtlighet och tillstånd	130
Inledning	130
Grundläggande förutsättningar	132
Lokalisering	133
Påverkan på hälsa och miljö	134
Motstående markanvändningsintressen	135
Påverkan på yt- och grundvatten	147
Natura 2000	151
Artskydd	153
Avfall och efterbehandling	155
Sammanfattande bedömning tillåtlighet och tillstånd	157
Tidsbegränsning av tillstånd	158
Artskyddsdispens	158
Kompensationsåtgärder	158
Villkor m.m.	161
Inledning	161
Villkor och uppskjutna frågor	161
Delegationer	181
Igångsättningstid m.m.	182
Igångsättningstid och arbetstid	182
Oförutsedda skador till följd av vattenverksamhet	182
Verkställighet	182
Underrättelseskyldighet	183
Övriga yrkanden	184
Ersättningsanspråk	184
Fiskeavgift	184
Övriga yrkanden	185
Kostnader	185
Prövningsavgift	185
Rättegångskostnader	185

BAKGRUND

Cirka 10 km väster om Vittangi och 50 km öster om Kiruna i Kiruna kommun finns en grafitfyndighet, Nunasvaara. Sveriges geologiska undersökning har den 8 juni 2020 (dnr 31-388-2019) beslutat att grafitfyndigheten fortsatt uppfyller kraven som riksintresse för värdefulla ämnen eller material och myndigheten har avgränsat området enligt karta och koordinatförteckning.

Figur av Sveriges geologiska undersökning med översiktlig lokalisering av riksintresset Nunasvaara i Kiruna kommun (markerat med blått).

Vid Umeå tingsrätt, mark- och miljödomstolen, har Talga AB (Talga) ansökt om tillstånd enligt miljöbalken till gruvverksamhet m.m. Ansökan omfattar tillstånd till att bedriva gruvverksamhet i en del av riksintresset Nunasvaara, malmkroppen Nunasvaara Södra.

Ansökan omfattar brytning av upp till 120 000 ton grafitmalm per år i dagbrott på fastigheten Stenbrottet 2:1 i Kiruna kommun. Ansökan omfattar även tillstånd att anlägga samt driva de anläggningar och i övrigt vidta de åtgärder som behövs för verksamheten bl.a. tillstånd till magasinering av gråberg, anrikningssand och slam samt återfyllning av gråberg, anrikningssand och slam i utbrutna dagbrott. Ansökan omfattar också tillstånd till bortledning av inläckande vatten från dagbrott, anläggning av sedimentations- och klarningsbassänger, bortledning av ytvatten från Hosiojärvi, anläggande av diken och tillstånd att anlägga och driva anläggningar

som behövs för vattenverksamheten. Talga har även ansökt om ett s.k. Natura 2000-tillstånd och reservationsvis dispens från artskyddsförordningen. Verksamheten omfattas av kraven på specifik miljöbedömning enligt 6 kap. miljöbalken.

MÅLETS HANDLÄGGNING HOS MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN

Ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen kom in till domstolen den 27 maj 2020 och prövningsavgift har betalats. Målet har skickats på s.k. kompletteringsrunda i Sverige. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har i yttrande angett att myndigheten, utifrån risker för allvarliga olyckor, inte såg behov av kompletteringar och att myndigheten inte såg behov av att föra talan i målet. Trafikverket har i yttrande anfört att myndigheten inte såg behov av kompletteringar och har lämnat information om att ansökan kan komma kräva vägplan. Miljönämnden i Kiruna kommun (nämnden), Havs- och vattenmyndigheten, Sveriges geologiska undersökning, Naturvårdsverket och Länsstyrelsen i Norrbottens län (länsstyrelsen) har lämnat synpunkter på kompletteringsbehov. Inkomna synpunkter på kompletteringsbehov innan kungörelse redovisas inte särskilt i denna dom.

Efter att sökanden kompletterat ansökan i början av år 2021 har mark- och miljödomstolen berett de myndigheter som tidigare lämnat synpunkter på kompletteringsbehov möjlighet att på nytt yttra sig om huruvida myndigheterna ansåg att det förelåg behov av ytterligare kompletteringar av ansökan. Yttrande om behov av ytterligare kompletteringar har inkommit från nämnden, länsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning samt Havs- och vattenmyndigheten. Naturvårdsverket har avstått från att yttra sig.

Under våren 2021 har sökanden inkommit med vissa förtydliganden och kompletteringar. Mark- och miljödomstolen har vidare den 22 juni 2021 bedömt att det på då föreliggande underlag inte kunde uteslutas att ansökt verksamhet kan orsaka gränsöverskridande verkningar på vattnens status eller för deras nyttjande. Bestämmelserna i lagen (2010:897) om gränsöverskridande verkningar mellan Sverige och Finland (gränsöverskridande verkningarna) är därför tillämpliga i målet. Domstolen

har vidare i juni 2021 underrättat den Finsk-svenska gränsälvskommissionen samt den finska bevakningsmyndigheten Närings-, trafik- och miljöcentralen i Lappland (NMT-centralen) om målet i enlighet med gränsälvsöverenskommelsen.

Under hösten 2021 har ytterligare kompletteringar i målet inkommit från sökanden. Talga har vidare informerat domstolen om att bolaget, i samråd med Naturvårdsverket, hade inlett samråd enligt Konvention om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang (Esbokonventionen) med Finland avseende den planerade verksamheten. Under våren 2022 har även ytterligare kompletteringar i målet inkommit från sökanden på domstolens begäran.

Mark- och miljödomstolen har den 20 april 2022 kungjort ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen i Sverige. Domstolen har i samband med kungörelsen även tagit fram en tidsplan för målets fortsatta handläggning. Domstolen har översatt kungörelsen och delar av ansökan till finska i enlighet med domstolens skyldighet enligt gränsälvsöverenskommelsen. NTM-centralen i Finland är den bevakningsmyndighet som har ansvarat för tillståndsansökans offentliggörande på den finska sidan, enligt gränsälvsöverenskommelsens artiklar 18 och 22. Ansvarig myndighet i Finland för Esbokonventionen var fram till den 31 december 2022 finska Miljöministeriet. I Sverige är Naturvårdsverket ansvarig myndighet för Esbokonventionen. NMT-centralen och Miljöministeriet har i Finland samordnat samrådet om tillståndsansökan och gruvprojektets miljökonsekvenser. Offentliggörande av ansökan och miljökonsekvensbeskrivning har den 11 maj 2022 skett i Finland.

Yttranden över ansökan har i Sverige kommit in från länsstyrelsen, Trafikverket, Region Norrbotten, Statens geotekniska institut, Sveriges geologiska undersökning, Sametinget, Gabna sameby, Talma Sameby, Saarivuoma sameby, Naturskyddsföreningen i Norrbottens län (Naturskyddsföreningen) och ett flertal enskilda, bl.a. fastighetsägare i området för ansökt verksamhet. Naturvårdsverket samt Havs- och vattenmyndigheten har anfört att de avstår från att yttra sig.

Försvarsmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har meddelat att de inte har någon erinran.

Från Finland har yttrande inkommit från finska myndigheter och organisationer; Miljöministeriet, NMT-centralen, Fiskerimyndigheten vid Lapplands NMT-central (Fiskerimyndigheten i Finland nedan), Lapplands landskapsförbund, Miljönämnden i Rovaniemi stad som yttrat sig gemensamt med Ylitornio kommun (Rovaniemi miljönämnd nedan), Enontekiö kommun, Sodankylä kommun, Forststyrelsen, Naturresursinstitutet, Finlands Naturskyddsförbund i Lapplands krets (Finlands Naturskyddsförbund nedan), Renbeteslagsföreningen och Kukkola samfällighetsförening. Kajanalands NTM-central/Dammsäkerhetsmyndigheten, Säkerhets- och kemikalieverke (Gruvmyndigheten), Muonio kommun och finska Sametinget har i yttrande anfört att de avstår från att yttra sig. Finsk-Svenska gränsälvscommissionen har i yttrande hänvisat till sina tidigare yttranden i samrådsprocessen innan kungörelse.

Efter att yttranden vid kungörelsen av ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen i Sverige har kommit in har bolaget dels kompletterat ansökan i vissa delar dels bemött yttrandena skriftligen. Domstolen har efter bolagets bemötande berett motparter och remissinstanser samt övriga berörda i Sverige möjlighet att yttra sig. Yttrande har inkommit från Länsstyrelsen, Statens geotekniska institut, Naturskyddsföreningen, Gabna sameby och Sametinget samt ett antal privatpersoner. Naturskyddsföreningen i Luleå har i samband med huvudförhandlingen i målet inkommit med yttrande och har anslutit sig till Naturskyddsföreningens synpunkter.

Efter att yttranden från finska myndigheter och organisationer har kommit in har bolaget även inkommit med bemötande av finska yttranden. Bolagets bemötande har via Naturvårdsverket kommunicerats med Miljöministeriet i Finland. Efter att domstolen samrått med NMT-centralen i Finland har NMT-centralen och Miljöministeriet fortsatt samordnat det gränsöverskridande samrådet om tillståndsansökan och gruvprojektets miljökonsekvenser genom ytterligare

offentliggörande i Finland. Offentliggörande i Finland har på nytt skett den 2-30 november 2022. Domstolen har även direkt underrättat samtliga myndigheter och organisationer i Finland som tidigare yttrat sig i målet om målets fortsatta handläggning och att prövningen vid domstolen omfattar såväl ansökan om tillstånd som frågan om att slutföra den specifika miljöbedömningen. Domstolen har vidare i underrättelsen klargjort att sökanden kan komma bemöta eventuella tillkommande synpunkter först vid huvudförhandlingen och att huvudförhandlingen är ett komplement till domstolens skriftliga handläggning. Skriftliga yttranden har vid den andra kungörelsen i Finland inkommit från Miljöministeriet, NMT-centralen, Fiskerimyndigheten i Finland, Lapplands landskapsförbund, Forststyrelsen, Naturresursinstitutet, Finlands naturskyddsförbund, Kukkola samfällighetsförening och föreningen Begränsning av gruvor i Lappland. Renbeteslagsföreningen avstod från att yttra sig över kompletteringarna. Miljöministeriet har begärt fortsatt samråd och Naturvårdsverket har, i egenskap av ansvarig myndighet för Esbokonventionen, yttrat sig i frågan om behov av fortsatt samråd.

Mark- och miljödomstolen har den 20 september 2022 hållit syn i målet. Domstolen har under fyra veckor i början av år 2023 hållit huvudförhandling i målet. Kallelse till syn respektive huvudförhandling har kungjorts i Sverige av domstolen och i Finland genom NMT-centralen. Finsk tolk har funnits tillgängligt vid såväl syn som vid huvudförhandlingen. Bolaget och länsstyrelsen har närvarat under hela huvudförhandlingen. Gabna sameby, Talma sameby och Saarivuoma sameby samt Naturskyddsföreningen och Finlands naturskyddsförbund har närvarat under delar av huvudförhandlingen.

YRKANDEN OCH INSTÄLLNING

BOLAGETS YRKANDEN

Tillstånd

1. Talga har, som bolaget slutligt bestämt sin talan, yrkat att mark- och miljödomstolen meddelar tillstånd enligt miljöbalken till gruvverksamhet (miljöfarlig verksamhet) vid Nunasvaara Södra i Kiruna kommun innefattande
 - a) brytning och anrikning av grafitmalm upp till en mängd av 120 000 ton per år,
 - b) magasinering av gråberg samt anrikningssand och slam (avfallskategori 01 01 02 samt 01 04 99 och 01 03 06) i ett kombinerat sand- och gråbergsmagasin intill en mängd om 4 500 000 ton gråberg, 1 000 000 ton anrikningssand och 5 000 ton slam,
 - c) återfyllning av gråberg samt anrikningssand och slam i utbrutna dagbrott,
 - d) anläggande och drift av de anläggningar och vidtagande av de åtgärder i övrigt som behövs för den planerade verksamheten.

2. Talga har även yrkat att mark- och miljödomstolen meddelar tillstånd enligt miljöbalken till vattenverksamhet innefattande
 - a) bortledande av inläckande vatten från dagbrotten samt utförande och bibehållande av anläggningar för detta,
 - b) anläggning av sedimentations- och klarningsbassänger,
 - c) bortledande av ytvatten från Hosiojärvi intill en total mängd om 4 500 m³, samt utförande och bibehållande av anläggningar för detta,
 - d) utfyllnad av ytvatten för anläggande av kombinerat sand- och gråbergsmagasin, samt
 - e) anläggande av diken för verksamhetens vattenhantering.

3. Talga har vidare yrkat att mark- och miljödomstolen ska lämna tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken till att, inom ramen för vad tillståndet i övrigt medger, bedriva verksamhet som på ett betydande sätt kan påverka Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem (SE0820430).

Dispens

4. Talga har, reservationsvis för det fall mark- och miljödomstolen bedömer att dispens behövs, yrkat att domstolen meddelar dispens från förbuden i 4 respektive 9 §§ artskyddsförordningen för större hackspett, lappmes, tretåig hackspett, lavskrika och spillkråka respektive revlumner, mattlumner och plattlumner.

Arbetstid och verkställighetsförordnande m.m.

Talga har, som talan slutligen bestämts, yrkat att mark- och miljödomstolen

- a) bestämmer tiden för igångsättande av den miljöfarliga verksamheten till tio år från dagen för lagakraftvunnen dom,
- b) bestämmer arbetstiden för vattenverksamheten till tio år från lagakraftvunnen tillståndsdom,
- c) bestämmer tiden för anmälan av anspråk på ersättning för oförutsedda skador av vattenverksamheten till fem år räknat från utgången av arbetstiden,
- d) godkänner den till ansökan bifogade miljökonsekvensbeskrivningen, samt
- e) förordnar att tillståndet får tas i anspråk utan hinder av att domen inte har vunnit laga kraft, så kallat verkställighetsförordnande.

BOLAGETS SLUTLIGA VILLKORSFÖRSLAG

Förslag till villkor

Allmänt villkor

1. Om inte annat framgår av nedan angivna villkor ska anläggningar m.m. utföras och verksamheten bedrivs i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget i ansökningshandlingarna och i övrigt i målet angett eller åtagit sig.

Sprängningar

2. Sprängningar i dagbrotten får endast utföras vardagar mellan 07.00-18.00. Närboende som så önskar ska informeras om tider för sprängningar.
3. Sprängning ovan jord får endast ske vid i förväg bestämd tidpunkt och efter tydlig hörbar förvarningssignal.

4. Vibrationer till följd av sprängning i dagbrotten får inte medföra en högre svängningshastighet i vertikalled i bostäders bärande grundkonstruktion såsom sockel eller plint än 5 mm/s vid mer än 5 % av sprängtillfällena per kalenderår och aldrig överstiga 7 mm/s.

Kontroll av markvibrationer ska ske vid varje sprängtillfälle genom mätning vid ett närliggande bostadshus. Mätning ska följa SS 4604866:2011.

5. Luftstötsvågor till följd av sprängningarna i dagbrotten får vid bostäder inte överstiga 100 pascal frifältsvärde vid mer än 5 % av sprängtillfällena per kalenderår och får aldrig överstiga 200 pascal. Kontroll av luftstötståg ska ske vid varje sprängtillfälle genom mätning vid ett närliggande bostadshus. Mätning ska följa SS 02 52 10.

Buller

6. Buller från andra anläggningsarbeten än särskilt bullrande anläggningsarbeten (såsom borrhning, stenkackning och pålning) får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå vid bostäder än

Dagtid måndag-fredag (kl. 07-19) 60 dB(A)

Kvällstid (kl. 19-22) samt 50 dB(A)
dagtid lördag, söndag och helgdag

Nattetid (kl. 22-07) 45 dB(A)

Särskilt bullrande anläggningsarbeten får endast utföras vardagar kl. 07–19.

7. Buller från verksamheten får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå vid bostäder än

Dagtid måndag—fredag (kl. 06-18) 50 dB(A)

Kvällstid (kl. 18-22) samt 45 dB(A)
dagtid lördag, söndag och helgdag

Natttid (kl. 22—06) 40 dB(A)

Arbetsmoment som typiskt sett kan medföra momentana ljudnivåer över 55 dB(A) vid bostäder får inte utföras nattetid.

Kontroll ska ske genom immissionsmätningar eller genom närfältsmätningar och beräkningar. En första kontroll ska ske inom tre månader från det att samtliga verksamhetsdelar som kan medföra buller har tagits i drift. Kontroll ska därefter ske så snart det skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer, dock minst en gång per år.

Kemikalier och farligt avfall

8. Lagring av kemikalier och flytande farligt avfall får endast förekomma på invallad och tät yta försedd med nederbördsskydd. Invallningen ska inrymma det största förvaringskärls volym samt 10 % av den samlade volymen av övriga förvaringskärl. Lagringen ska vara skyddad mot påkörning. Spill och läckage ska omgående samlas upp och tas omhand.

Utsläpp till luft och damning

9. Åtgärder ska vidtas för att begränsa spridning av damm som kan utgöra en olägenhet för människors hälsa och miljön.

Rennäring

10. Bolaget ska årligen genomföra samråd med Talma och Gabna samebyar i syfte att minimera verksamhetens negativa påverkan på rennäringsområdet. Senast två månader efter genomfört samråd ska bolaget lämna en redogörelse för detta till tillsynsmyndigheten.

11. Under perioden 1 december till och med 31 maj får bolaget inte utföra sprängning eller borrhning för produktion i dagbrotten, transport av malm eller gråberg från dagbrotten eller primärkrossning av malm.

Utsläpp till vatten

12. Länshållningsvatten från dagbrotten, avrinning från industriområde och malmupplag, avrinning från icke sluttäckta delar av och lakvatten från sand- och gråbergsmagasinet samt processvatten från anrikningsverket, ska genomgå rening innan det får bräddas till Hosiojärvi. Rening av vatten ska finnas kvar i åtminstone fem år efter det att verksamheten upphört. Tillsynsmyndigheten får medge att rening upphör dessförinnan för vissa eller samtliga delflöden.

Anläggande

13. Diken, pumpgropar, bassänger och andra anläggningsdelar som hanterar det vatten som avses genomgå rening ska vara täta. Flödesriktningen i diken och pumpgropar ska vara sådan att vatten som avses genomgå rening leds till vattenreningen. Villkorets efterlevnad ska kontrolleras av en oberoende tekniskt sakkunnig som ska utses av bolaget efter samråd med tillsynsmyndigheten. Bolaget ska efter genomförd kontroll ge in den sakkunniges utlåtande till tillsynsmyndigheten, tillsammans med relevanta relationsritningar.
14. Avrymningsmassor av morän och torv och sådana massor som på annat sätt tas ut i verksamheten ska användas i verksamheten eller lagras i den omfattning som krävs för efterbehandlingen av verksamheten och användas för detta ändamål. Bolaget ska till tillsynsmyndigheten redovisa planerad utformning av moränupplag innan anläggandet av sådant moränupplag påbörjas, och ska därefter årligen redovisa till tillsynsmyndigheten ett saldo över lagrad och förbrukad mängd morän.
15. Sand- och gråbergsmagasinet ska, med undantag för delar av gråbergsvallen, anläggas med en grundläggning bestående av tät liner av slag som uppgivits i

målet, vilken ansluts till uppsamlande dike. Dräneringssystem ska anläggas under respektive över liner samt med särskilt avseende på respektive dräneringsvatten. Anläggandet av sand- och gråbergsmagasinet kan ske i etapper. Villkorets efterlevnad ska, för varje utökning av magasinets bottenarea, kontrolleras av en oberoende tekniskt sakkunnig som ska utses av bolaget efter samråd med tillsynsmyndigheten. Bolaget ska efter genomförd kontroll ge in den sakkunniges utlåtande till tillsynsmyndigheten, tillsammans med relevanta relationsritningar.

Efterbehandling

16. Avfallet i sand- och gråbergsmagasinet ska täckas med kvalificerad täckning. Täckning ska påbörjas inom ett år från det att överytan, eller del därav, är färdigställd till dess slutliga form.
17. Återfyllning i dagbrott som ligger över jämviktsnivån för grundvatten i respektive dagbrott ska täckas med kvalificerad täckning. Täckning ska påbörjas inom ett år från det att återfyllnad av ett dagbrott har avslutats.
18. Den kvalificerade täckningen ska utformas och utföras med kriterier för att säkerställa att syretransporthastigheten genom täckning vid ett normalår begränsas till högst 0,5 mol/m² och år. Täckningen ska ges en utformning med ett 0,5 m tjockt tätskikt av morän med inblandning av bentonit, ett 2 m tjockt skyddsskikt av morän samt ett 0,1 meter tjockt växtetableringsskikt som vegeteras, eller annan utformning som uppfyller designkriterierna. Bolaget ska ta fram ett särskilt kontrollprogram som säkerställer och dokumenterar att täckningen uppfyller designkriterierna. Kontrollprogrammet ska inges till tillsynsmyndigheten innan täckning påbörjas.
19. Efterlevnaden av villkor (16) – (18) ska kontrolleras av en oberoende tekniskt sakkunnig som ska utses av bolaget efter samråd med tillsynsmyndigheten. Bolaget ska efter genomförd kontroll ge in den sakkunniges utlåtande till tillsynsmyndigheten, tillsammans med relevanta relationsritningar.

20. En genomförandebeskrivning för slutlig efterbehandling ska lämnas in till tillsynsmyndigheten senast ett år innan verksamheten planeras att slutligt upphöra.

Ekologisk kompensation

21. Bolaget ska utföra åtgärder för att kompensera för den förlust av naturvärden som uppkommer genom verksamheten. Kompensationsåtgärderna ska motsvara minst 115 % av påverkansvärdet, beräknat enligt beräkningsmodellen CLImB eller liknande beräkningsmodell. Kompensationsområdet ska vara beläget inom Kiruna kommun eller, om tillsynsmyndigheten så medger, inom Norrbottens län. Kompensationsplanen ska tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten och ges in för godkännande till tillsynsmyndigheten senast ett år från det att tillståndet har vunnit laga kraft och tagits i anspråk eller senare om tillsynsmyndigheten så medger. Skyldigheten att utföra kompensationsåtgärder gäller under förutsättning att bolaget erhåller markåtkomst samt erforderliga tillstånd och dispenser.

Artskydd

22. Avverkning inom verksamhetsområdet får inte ske under perioden 1 maj till och med 31 juli.

Ekonomisk säkerhet

23. Bolaget ska ställa ekonomisk säkerhet för kostnader för utförandet av de återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda enligt följande
- a) Grundläggande säkerhet ska ställas med 140 miljoner (140 000 000) kr. Säkerheten ska ges in till mark- och miljödomstolen för prövning senast tre månader efter lagakraftvunnen tillståndsdom.
 - b) Säkerhet för efterbehandling av sand- och gråbergsmagasinet ska ställas i etapper så att den slutligen omfattar totalt 85 miljoner (85 000 000) kr enligt följande

- säkerhet om 30 miljoner (30 000 000) kr ska ges in till mark- och miljödomstolen för prövning senast två år efter det att tillståndet har tagits i anspråk,
- säkerhet om 25 miljoner (25 000 000) kr ska ges in till mark- och miljödomstolen för prövning senast fem år efter det att tillståndet har tagits i anspråk, och
- säkerhet om 30 miljoner (30 000 000) kr ska ges in till mark- och miljödomstolen för prövning senast sju år efter det att tillståndet har tagits i anspråk.

När efterbehandlingsåtgärderna avseende sand- och gråbergsmagasinet (ej innefattande långsiktig kontroll) har genomförts, ska säkerhet som ställts enligt punkt b) återlämnas till bolaget.

Bolaget ska underrätta mark- och miljödomstolen och tillsynsmyndigheten om när tillståndet tas i anspråk.

För det fall domstolen meddelar ett verkställighetsförordnande avseende hela verksamheten har Talga inte haft någon erinran mot att säkerheten enligt punkten a) ska ges in till mark- och miljödomstolen för prövning senast i samband med att tillståndet tas i anspråk.

Kontrollprogram

24. Ett program för egenkontroll avseende anläggningsskedet för planerade anläggningar ska upprättas och redovisas till tillsynsmyndigheten senast en månad innan anläggningsarbeten avses påbörjas. I kontrollprogrammet ska anges mätmetoder, mätfrekvens och utvärderingsmetod.
25. Ett program för egenkontroll avseende driften av verksamheten ska redovisas till tillsynsmyndigheten senast tre månader innan gruvverksamheten avses påbörjas. I kontrollprogrammet ska anges mätmetoder, mätfrekvens och utvärderingsmetod.

Förslag på provotid

Utsläpp till vatten

Talga har föreslagit att mark- och miljödomstolen under en provotid ska skjuta upp avgörandet av vilka slutliga villkor som gälla för utsläpp till vatten av koppar, nickel, zink, bly, kadmium, uran, nitratkväve, arsenik, krom, totalfosfor, kvicksilver, sulfat och suspenderade ämnen från verksamheten.

Under provotiden har Talga föreslagit att följande utredning ska utföras

U1 Bolaget ska utreda de tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna att begränsa verksamhetens utsläpp till vatten av koppar, nickel, zink, bly, kadmium, uran, nitratkväve, arsenik, krom, totalfosfor, kvicksilver, sulfat och suspenderade ämnen. Resultatet av utredningarna ska ges in till mark- och miljödomstolen senast två år efter det att anrikningsverket har tagits i drift. Bolaget ska underrätta mark- och miljödomstolen och tillsynsmyndigheten om när anrikningsverket tas i drift.

Talga har vidare föreslagit att följande provisoriska föreskrift *i första hand* ska gälla under utredningstiden och fram till dess annat beslutats.

(P1) Till dess att annat bestäms får halterna av koppar, nickel och zink i renat överskottsvatten som släpps ut till recipient inte överskrida följande värden. För pH gäller att värdet ska ligga inom intervallet 6,5-7,5 vid 90 % av mätningarna och inom intervallet 6,0-8,0 vid varje mätning.

<u>Parameter</u>	<u>Månadsmedelvärde</u>	<u>Maxvärde</u>
Cu (µg/l)	17	
Ni (µg/l)	30	60
Zn (µg/l)	30	

Metaller avser lösta halter (filtrerade prover 0,45 µm)

Månadsmedelvärdena ska innehållas under minst 10 av 12 månader under ett kalenderår. Maxvärdena ska innehållas vid varje mätning. Kontroll ska ske varje vecka under de perioder utsläpp sker.

Talga har *i andra hand* föreslagit att följande provisoriska föreskrift ska gälla under utredningstiden och fram till dess annat beslutats.

(P1) Till dess att annat bestäms får halterna i renat överskottsvatten som släpps ut till recipient inte överskrida följande värden. För pH gäller att värdet ska ligga inom intervallet 6,5-7,5 vid 90 % av mätningarna och inom intervallet 6,0-8,0 vid varje mätning.

<u>Parameter</u>	<u>Månadsmedelvärde</u>	<u>Maxvärde</u>
Cu (µg/l)	17	
Ni (µg/l)	30	60
Zn (µg/l)	30	
Pb (µg/l)	14	26
Cd (µg/l)	0,5	2,8
U (µg/l)	0,35	16
NO ₃ -N (µg/l)	4 600	20 000
As (µg/l)	1,1	14
Cr (µg/l)	6,6	
Tot-P (µg/l)	40	
Hg (µg/l)		0,13
SO ₄ (mg/l)	1 200	
Susp. ämnen (mg/l)	10	15

Metaller avser lösta halter (filtrerade prover 0,45 µm)

Månadsmedelvärdena ska innehållas under minst 10 av 12 månader under ett kalenderår. Maxvärdena ska innehållas vid varje mätning. Kontroll ska ske varje vecka under de perioder utsläpp sker.

Utsläpp till luft och damning

Talga har föreslagit att mark- och miljödomstolen under en prövotid ska skjuta upp avgörandet av vilka slutliga villkor som gälla för stoftnedfall. Under prövotiden har Talga föreslagit att följande utredning ska utföras

- U2 Bolaget ska följa upp och kontrollera stoftnedfall från verksamheten. Kontrollen ska innefatta provtagningspunkter vid verksamhetsområdets gräns, påverkanspunkter huvudsakligen i förhärskande vindriktning samt referenspunkter. Bolaget ska mot bakgrund av resultaten vidare utreda effekterna av vidtagna försiktighetsåtgärder för att begränsa damning från verksamheten i påverkanspunkterna samt vilka ytterligare åtgärder som kan vidtas, i syfte att begränsa stoftnedfallet vid sådana punkter till maximalt 500 g/100 m²/30 dagar. Resultatet av utredningen med förslag till villkor ska ges in till mark- och miljödomstolen senast fyra år efter det att tillståndet har vunnit laga kraft.

MOTPARTERS OCH ÖVRIGA BERÖRDAS PRINCIPIELLA INSTÄLLNING SAMT YRKANDEN
Nedan redovisas principiell inställning och yrkanden som inkommit från motparter, remissinstanser och övriga berörda. Under rubriken inkomna yttranden och skriftväxling i målet redovisas inkomna synpunkter mer utförligt.

Motparter och berörda i Sverige

Länsstyrelsens principiella inställning

Länsstyrelsen har tillstyrkt ansökan under förutsättning att verksamhetsområdet för gruvverksamhetsområdet samt området för sand- och gråbergsmagasin fastställs enligt vad bolaget har redovisat i målet och under förutsättning att länsstyrelsens synpunkter på behov av villkor beaktas. Länsstyrelsen har sammanfattningsvis ansett att det behöver föreskrivas villkor som skyddar rennäringens intressen, villkor för utsläpp av vatten från verksamheten i syfte att tillgodose kraven i 5 kap. 4 § miljöbalken om miljö kvalitetsnormer och för att begränsa påverkan på berörda vattenmiljöer och villkor om kompensationsåtgärder samt villkor om ekonomisk

säkerhet med ett belopp som kan anses vara betryggande i syfte att tillgodose kraven om efterbehandling av gruvområdet.

Länsstyrelsen har ansett att förbuden i artsskyddsförordningen inte aktualiseras för fågelarter och har i övrigt ansett att förutsättningar för dispens från artskyddsförordningen föreligger.

Länsstyrelsens villkorsförslag

Buller

Länsstyrelsen har yrkat att följande villkor angående buller ska föreskrivas i stället för bolagets villkorsförslag nr 6-7 om buller

- (6.) Till skydd för rennäringens intressen i området kring gruvverksamheten får den ekvivalenta ljudnivån inte överstiga 35 dB(A) i följande punkt:

N: 7525 375, E: 772 755
Koordinatsystem SWEREF99 TM

Villkoret ska gälla endast under den tid som domstolen fastställer för verksamhet utan borrhning, sprängning m.m. enligt bolagets förslag till villkor nr 11.

- (7.) Buller från verksamheten får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå vid bostäder än
Dagtid måndag-fredag (kl. 06-18)	50 dB(A)
Kvällstid (kl. 18-22) samt dagtid lördag, söndag och helgdag	45 dB(A)
Nattetid (kl. 22-06)	40 dB(A)

Arbetsmoment som typiskt sett kan medföra momentana ljudnivåer över 55 dB(A) vid bostäder får inte utföras nattetid. Kontroll ska ske genom immissionsmätningar eller genom närfältsmätningar och beräkningar. En första kontroll ska ske inom tre månader från det att samtliga verksamhetsdelar som kan medföra buller har tagits i drift. *Kontroll ska också ske under perioder med anläggningsarbeten innan samtliga verksamhetsdelar som kan medföra buller har tagits i drift.* Kontroll ska därefter ske så snart det skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer, dock minst en gång per år

Utsläpp till vatten

Länsstyrelsen har föreslagit att följande villkor ska föreskrivas angående utsläpp till vatten i stället för bolagets förslag nr 12 och har framhållit att det överlämnas till domstolen att bedöma om nedanstående villkor bör förtydligas på så sätt att det anges att det avser förorenat vatten.

- (12.) Vatten från sand- och gråbergsmagasinet samt övrigt förorenat vatten från diken, dagbrott m.m. ska genomgå rening innan det bräddas till Hosiojärvi. Rening av vatten ska finnas kvar efter avslutad drift till dess tillräcklig uppföljning har genomförts av efterbehandlingsfunktion med hänvisning till efterbehandlingsplanens åtgärds mål. Tillsynsmyndigheten får både förlänga och förkorta den tid som rening ska ske för hela eller delar av verksamheten.

Länsstyrelsen har när det gäller utsläpp till vatten föreslagit *i första hand* att slutliga villkor ska föreskrivas enligt nedan, i stället för att frågan skjuts upp under en provotid.

Haltvillkor för utsläpp till recipient, Hosiojärvi

Parameter	Månadsmedelvärde µg/l	Maximalt värde µg/l
Koppar	6	12
Nickel	2,5	10
Zink	20	30
Bly	0,82	0,9
Kadmium	0,02	0,04
Uran	0,05	10
Nitrat-kväve	1200	
Arsenik	0,5	7,9
Krom	2	
Totalfosfor	20	
Kvicksilver		0,07
pH	6,5-7,5	6,0-8,0
Sulfat mg/l	1200	
Suspenderade ämnen mg/l	10	15

Metaller avser lösta halter (filtrerade prover 0,45 gm). För sulfat och suspenderade ämnen är enheten mg/l.

Haltvillkor för plats (mätpunkt SW9) i Östra bäcken innan Torneälven

Parameter	Månadsmedelvärde µg/l	Maximalt värde µg/l
Koppar	0,5 biotillgängligt	12
Nickel	1,5	4
Zink	5,5 biotillgängligt	20
Bly	0,2	2
Kadmium	0,02	0,03
Uran	0,17	8,6
Nitrat-kväve	1000	11000
Arsenik	0,5	7,9
Ammoniak-kväve	1,0	6,8
Sulfat mg/l	300	

Metaller avser lösta halter (filtrerade prover 0,45 µm).

Månadsmedelvärde för koppar och zink avser biotillgängliga halter (maximal halt avser löst halt). För zink, uran och arsenik ska naturlig bakgrundshalt beaktas vid bedömning av överskridande.

För totalfosfor föreslår länsstyrelsen att ett årsmedelvärde på 12 µg/l ska gälla i recipientpunkten.

Månadsmedelvärdet för zink och koppar i recipient ska innehållas under minst 10 av 12 månader under ett kalenderår. Kontroll i recipient ska ske löpande men med förtätad frekvens i samband med perioder då utsläpp sker. Närmare utformning av villkor/föreskrift gällande uppföljning och kontroll överlåter länsstyrelsen till Mark- och miljödomstolen.

Haltvillkoren ska innehållas under efterbehandling och 30 år efter avslutad efterbehandling.

I *andra hand* har länsstyrelsen godtagit bolagets förslag om att skjuta upp frågan om slutliga villkor för utsläpp till vatten under förutsättning att bolagets andrahandsförslag till provisorisk föreskrift (P1) för utsläpp till recipient Hosiojärvi föreskrivs och länsstyrelsens förslag till haltvillkor för Östra bäcken föreskrivs som provisorisk föreskrift (P2) i stället för bolagets förslag.

Länsstyrelsen har vidare, som domstolen uppfattat det, framhållit att det kan vara lämpligt att överväga om provotidsutredningen ska omfatta även andra parametrar/ämnen än vad bolaget har föreslagit, exempelvis silver, alternativt att tillsynsmyndigheten under provotiden ska ha möjlighet att utvidga utredningen till att omfatta fler parametrar/ämnen.

Utsläpp till luft

Länsstyrelsen har när det gäller bolagets förslag till att skjuta upp frågan om slutliga villkor för utsläpp till luft anfört att det bör fastställas en provisorisk föreskrift under utredningstiden. Länsstyrelsen har inte lämnat något närmare förslag till en provisorisk föreskrift utan överlämnat åt domstolen att utforma den.

Anläggande

Länsstyrelsen har föreslagit att följande villkor ska föreskrivas i stället för bolagets villkorsförslag 15.

- (15.) Sand- och gråbergsmagasinet ska grundläggas och i övrigt utformas på så sätt som uppgivits i målet. En opartisk teknisk expertis ska närvara vid anläggande av sand- och gråbergsmagasinet, successivt och i sin helhet. Den opartiska tekniska expertisen ska utses av bolaget och godkännas av tillsynsmyndigheten. När anläggningsarbetena har slutförts helt eller etappvis slutförts ska kontrollanten tillsammans med bolaget besikta diken, grundläggning och sluttäckning. Rapporter efter avslutad anläggningsetapp och slutlig rapport ska ges in till tillsynsmyndigheten med relationsritningar inkluderat ett utlåtande från den utsedda opartiska tekniska expertisen.

Efterbehandling

Länsstyrelsen har föreslagit att följande villkor ska föreskrivas angående villkor för anläggande i stället för bolagets förslag nr 16-19 och att det ska kombineras med bolagets tidigare villkorsförslag 11.

Avfallet i sand- och gråbergsmagasinet ska täckas etappvis. Täckningsskiktet ska uppfylla funktionskravet att begränsa syretransporthastigheten till högst 0,5 mol/m² och år. Bolaget ska ta fram ett särskilt kontrollprogram som löpande säkerställer och dokumenterar att konstruktionen och den successiva täckningen uppfyller designkravet. Såväl kontrollprogrammet som det löpande arbetet ska granskas av opartisk teknisk expertis. Kontrollprogrammet ska inges till tillsynsmyndigheten innan arbetena påbörjas med ett utlåtande från utsedd opartisk teknisk expertis.

Bolagets tidigare villkorsförslag 11:

Sand- och gråbergsmagasinet och återfyllda dagbrott ska efterbehandlas med en kvalificerad täckning bestående av ett 0,5 m

tjockt tätskikt av morän med inblandning av bentonit, ett 2 m tjockt skyddsskikt av morän samt ett 0,1 meter tjockt växtetableringsskikt som vegeteras

Ekologisk kompensation

Länsstyrelsen har när det gäller bolagets förslag till villkor 21 om kompensationsåtgärder ansett att tidpunkten för ingivande av utredning inte bör vara knuten till såväl att tillståndet tagits i anspråk som vunnit laga kraft och att sista meningen under vilka förutsättningar villkoret gäller inte är nödvändigt. Länsstyrelsen har i stället för bolagets förslag föreslagit följande villkor och då framhållit att det i nedanstående förslag även kan anges att tillsynsmyndigheten kan medge senare inlämning av kompensationsplanen.

- (21) Bolaget ska utföra åtgärder för att kompensera för den förlust av naturvärden som uppkommer genom den tillståndsgivna verksamheten. Kompensationsåtgärderna ska avse ett område som har, eller efter restaurering får, liknande naturvärden som det område som påverkas av den tillståndsgivna verksamheten.

Kompensationsområdet ska i första hand vara beläget inom Kiruna kommun och i andra hand i länet.

En kompensationsutredning med avgränsning av det valda området, en detaljerad beskrivning av åtgärderna, en redogörelse för kompensationens additionalitet, och hur området ska förvaltas och långsiktigt skyddas ska tas fram i samråd med behörig tillsynsmyndighet. Förslaget ska senast ett år från det att denna dom har vunnit laga kraft ges in till tillsynsmyndigheten som ska pröva om de föreslagna kompensationsåtgärderna kan godtas.

Ekonomisk säkerhet och eventuell verkställighet

Länsstyrelsen har yrkat att det totala beloppet för den ekonomiska säkerheten i bolagets villkorsförslag 23 ska uppgå till totalt 413 miljoner kronor i stället för 225 miljoner kronor. Länsstyrelsen har inte haft någon erinran mot att säkerheten ställs successivt enligt sökandens förslag. När det gäller punkten b) i villkorsförslag 23 har länsstyrelsen ansett att parenteserna "(ej innefattande långsiktig kontroll)" ska utgå och att villkoret i stället bör kopplas till att funktionen av deponin säkerställts.

För det fall domstolen meddelar ett verkställighetsförordnande har länsstyrelsen föreslagit att det ska förordnas med att bolaget får ta tillståndet i anspråk efter det att en grundläggande ekonomisk säkerhet enligt punkten a) på ett belopp om 315 miljoner kronor har godkänts av domstolen.

Övriga myndigheter

Naturvårdsverket samt Havs- och vattenmyndigheten har vid kungörelse av ansökan avstått från att yttra sig i målet.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Försvarsmakten har inte haft någon erinran mot ansökan.

Region Norrbotten har uppgett att regionen anser att den sökta verksamheten kommer att ha stora och positiva samhällsekonomiska effekter i Norrbotten och för Sverige som helhet.

Trafikverket, Statens geotekniska institut och Sveriges geologiska undersökning har inte lämnat någon principiell inställning till ansökan.

Sametinget har avstyrkt att tillstånd meddelas till ansökt gruvverksamhet.

Finsk-svenska gränsälvscommissionen har inte angett någon tydlig inställning till ansökan och har hänvisat till tidigare samrådsyttrande.

Föreningar och samebyar

Naturskyddsföreningen, Talma sameby och Gabna sameby har ansett att ansökan med miljökonsekvensbeskrivningen har sådana brister att den i första hand ska avvisas och i andra hand att ansökan om tillstånd ska avslås. Naturskyddsföreningen och Talma sameby har motsatt sig yrkat verkställighetsförordnande.

Saarivuoma sameby har motsatt sig att tillstånd lämnas.

Enskilda

Mats Myhr, Sverker Forsén och Lennart Karlsson, fastighetsägare till Kiruna Vittangi 43:5, har tillstyrkt ansökan.

Marita Sandmark, Lotta Lagermalm, Martin Baas, Bengt Henriksson, Barbro Eliasson, Åke Eliasson, Fredrik Linghall, Roger Rehnblom, Joakim Linghall, Ulrik Lidström, Anders Lidström och Johannes Fredriksson samt Hanna Råman, Simon Holma, Tobias Daffeh, Gudrun Stålnacke, Helena Thyni, Kenneth Nilsson, Sonja Hansson, Jörgen Hansson, Johan Uvén, Annelie Uvén, Elisabeth Johansson Halldén, Kalle Nilsson, Boel Halldén, Johan Nilsson, Ulrika Sydberg, Ellinor Sydberg, Hålan Hansi och Ann-Katrin Lindblom samt Urpo Taskinen, Jävna Allas, Håkan Lundström, Johanna Ögren, Tarja Leinonen, Päivi Juuso, Per-Anders Nutti, John Tomas Påve, Simon Marianen, Beatrice Flöystad och Elin Belleza har motsatt sig tillstånd till ansökt gruvverksamhet.

Lars-Inge Lööv, Märta Lööv, Lars Jonas Lööv och Lena Fergman har, som det får förstås, motsatt sig att tillstånd meddelas.

Jan Johansson, Anette Johansson och Eric Johansson har avstyrkt tillstånd till ansökt gruvverksamhet. De har vidare under handläggningen anfört att de kommer att begära skadestånd på grund av påverkan på stugmiljön men har inte inkommit med något specificerat yrkande om ersättning.

Erika Bjurholt och Per-Erik Bjurholt, fastighetsägare till Kiruna Vittangi 59:5, har i första hand avstyrkt tillstånd till ansökt gruvverksamhet och i andra hand yrkat att Talga AB ska betala ersättning till dem för störning/marknadsvärdesminskning med 250 000 kr.

Peter Pettersson, fastighetsägare till Kiruna Vittangi 4:11 och 15:2, har som det får förstås tillstyrkt ansökan under förutsättning att han erhåller ekonomisk kompensation för påverkan samt intrång på hans fastigheter. Han har yrkat att ett nyttjanderättsavtal respektive avtal om intrångsersättning ska slutas mellan honom

och bolaget där han ska tillerkännas retroaktiv ersättning för åren 2019-2022 med totalt 70 200 kr och ersättning för tiden därefter med dels ett engångsbelopp om totalt 1 020 000 kr dels årlig ersättning under 24 år med totalt 60 300 kr (42 500 kr + 18 300 kr) med indexuppräkning.

Motparter och berörda i Finland

Kajanalands NTM-central (Dammsäkerhetsmyndigheten), Säkerhets- och kemikalieverke (Gruvmyndigheten), Muonios kommun samt finska Sametinget har avstått från att yttra sig.

Miljöministeriet har sammanfattningsvis uppgett att materialet är bristfälligt och att det inte omfattar gränsöverskridande miljökonsekvenser i Finland samt att ministeriet förutsätter att förhandlingarna enligt Esbokonventionen fortsätter.

NMT-centralen och Fiskerimyndigheten i Finland har ansett att översatt underlag är otillräckligt och har inte avgett någon tydlig principiell inställning till ansökan. Om tillstånd meddelas har de, som domstolen uppfattat det, ansett att slutliga villkor om utsläpp till vatten ska fastställas och att villkor ska föreskrivas om övervakning av utsläpp till vatten samt att det ska omfatta fler utsläppspunkter än vad sökanden föreslagit.

Lapplands landskapsförbund har i yttrande angett att ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen med kompletteringar är tillräckliga för att bedöma den betydande miljöpåverkan på Finland på Finland och för att fatta beslut om projektet. Som domstolen har uppfattat det har Lappland landskapsförbund ansett att villkor om övervakning behöver föreskrivas för att följa upp påverkan på Torne-Muonio älvs vattensystem under tiden gruvdrift pågår.

Rovaniemi miljönämnd, Enontekiös kommun, Sodankylä kommun, Kukkola samfällighetsförening och Renbeteslagsföreningen har inte avgett någon tydlig principiell inställning till ansökan.

Forststyrelsen har inte avgett någon tydlig principiell inställning till ansökan. För det fall tillstånd meddelas har Forststyrelsen, som domstolen har uppfattat det, ansett att slutliga villkor om utsläpp till vatten ska fastställas, att villkor ska föreskrivas om övervakning av utsläpp till vatten och att möjligheten att ta ut en fiskeavgift bör övervägas.

Naturresursinstitutet har inte avgett någon tydlig principiell inställning till ansökan men har för det fall tillstånd beviljas föreslagit att tillståndet ska förenas med strikta villkor om utsläpp till vatten, villkor om förberedelser för situationer som avviker från planerad verksamhet i syfte att minska miljörisker och villkor om skyldighet att samla in omfattande övervakningsdata i Torneälvens vattendragsområde. Forststyrelsen har vidare framhållit att om verksamheten orsakar skador på Torneälvens vattendragsområde, medför minskat rekreativvärde eller biologiska skador ska en betydande fiskeavgift utgå.

Finlands naturskyddsförbund och Föreningen Begränsning av gruvor i Lappland har yrkat att ansökan ska avvisas eller avslås. Föreningen Begränsning av gruvor i Lappland har om tillstånd meddelas krävt att villkor ska föreskrivas för övervakning av gruvans påverkan på fisk. Finlands naturskyddsförbund har krävt att ett tillstånd förenas med krav på rening och att strikta villkor för utsläppsgränser av alla skadliga ämnen bl.a. metaller och kemikalier samt att det förordnas om ständiga och opartiska mätpunkter som mäter alla utsläpp.

BOLAGETS BEMÖTANDE AV MOTPARTER OCH ÖVRIGAS INSTÄLLNING OCH YRKANDEN
Bolaget har godtagit länsstyrelsens yrkande om att domstolen ska fastställa verksamhetsområdet för gruvverksamheten samt området för sand- och gråbergsmagasin i enlighet med vid huvudförhandlingen inlämnad karta inklusive koordinater över verksamhetsområdet (aktbilaga 409).

Talga har motsatt sig länsstyrelsens yrkande om att slutliga villkor föreskrivs för halter i utsläpp av vatten till Hosiojärvi och har motsatt sig såväl att slutligt villkor eller en provisorisk föreskrift föreskrivs för halter i en provpunkt i Östra bäcken.

För det fall mark- och miljödomstolen bedömer att sådan en provisorisk föreskrift ska föreskrivas för en provpunkt i Östra bäcken, har Talga yrkat att följande provisoriska föreskrift ska föreskrivas.

- (P2) Till dess att annat bestäms får bolagets verksamhet inte ge upphov till halter i recipient vid provpunkt i Östra bäcken innan Torneälven (SW4) som överskrider följande värden.

<u>Parameter</u>	<u>Månadsmedelvärde</u>	<u>Maxvärde</u>
Cu (µg/l)	0,5 (biotillgängligt)	
Ni (µg/l)	4 (biotillgängligt)	34
Zn (µg/l, hänsyn tas till naturlig bakgrund)	5,5 (biotillgängligt)	
Pb (µg/l)	1,2 (biotillgängligt)	14
Cd (µg/l)	0,15	0,9
U (µg/l, hänsyn tas till naturlig bakgrund)	0,17	8,6
NO ₃ -N (µg/l)	2 200	11 000
As (µg/l, hänsyn tas till naturlig bakgrund)	0,5	7,9
NH ₃ -N (µg/l)	1,0	6,8
SO ₄ (mg/l)	300	
Tot-P (µg/l)	12	

Metaller avser lösta halter (filtrerade prover 0,45 µm).

För det fall mark- och miljödomstolen bedömer att slutliga villkor om utsläpp till vatten ska föreskrivas har Talga ansett att redovisade provisoriska föreskrifter (P1) respektive (P2) ska föreskrivas som slutliga villkor.

Bolaget har i övrigt vidhållit ansökan samt förslag till villkor och har motsatt sig länsstyrelsens förslag till villkor. Bolaget har motsatt sig yrkat ersättningsanspråk från Erika Bjurholt och Per-Erik Bjurholt samt från Peter Petterson.

BOLAGETS ANSÖKAN OCH KOMPLETTERINGAR

Talga har under målets handläggning justerat ett antal uppgifter som lämnats i den ursprungliga ansökan. Nedan lämnas en sammanfattande redogörelse över vad sökanden har angett i ansökan och i senare kompletteringar *innan* kungörelse av ansökan. Så långt möjligt återges den reviderade versionen innan kungörelse av

ansökan. Figurer och kartor som redogörs för nedan är översiktsbilder för läsvänlighet och inte garanterat skalenliga.

INLEDNING

Om Talga och projektet

Talga planerar att bryta upp till 120 000 ton grafitmalm per år på fastigheten Kiruna Stenbrottet 2:1. Talga, som är ett helägt dotterbolag till Talga Resources Ltd, har prospekterat efter mineral i Sverige sedan 2011 och gjort stora investeringar i gruv-, process- och nanoteknikprojekt för att bygga upp ett integrerat projekt från malm till färdig produkt. Fyndigheten Nunasvaara Södra är belägen ca 10 km väster om Vittangi i Kiruna kommun. Brytningen planeras ske i dagbrott och utvinningen beräknas pågå under ca 24-25 år följt av en period med efterbehandling och kontroller.

Grafitprojektet Vittangi omfattar flera malmkroppar: Nunasvaara Södra, Nunasvaara Norra, Niska Södra och Niska Norra. Malmkropparna är belägna inom samma geologiska område men befinner sig i olika utvecklingsstadier och inom två skilda undersökningstillstånd. Sedan Talga förvärvade projektet 2012 har omfattande undersökningsaktiviteter genomförts för de malmkroppar som ingår i grafitprojektet Vittangi. Dessutom har omfattande arbete lagts ned på miljöstudier, projektdesign och förberedelse för tillståndsprövning vid Nunasvaara Södra.

Den planerade grafitgruvan i Nunasvaara utgör ett viktigt steg i utvecklingen av projektet. Malmen som bryts och det koncentrat som anrikas på plats planeras att transporteras till Luleå för vidareförädling och bearbetning till huvudsakligen två produkttyper: anoder för litiumjonbatterier och olika typer av grafen- och mikrografitprodukter för olika marknader.

Grafiten och samhället

Samhällets behov av mineralet

Talga planerar att producera anodmaterial för litiumjonbatterier i Norrbotten. Grafit för litiumjonbatterier importeras idag huvudsakligen från Kina där den produceras under mindre stränga miljöskyddsvillkor än inom EU. EU har bedömt att naturlig grafit, tillsammans med ett antal andra råvaror, har avgörande betydelse för EU:s ekonomi och den hållbara utvecklingen.

I Sverige finns en politisk målsättning att år 2045 inte ha några utsläpp av växthusgaser till atmosfären. Med det akuta behovet av omvandling till en fossilbränslefri ekonomi krävs energilagringssystem, dvs. batterier. Grafit från Nunasvaara kan bidra väsentligt till utvecklingen av en elektrifierad och fossilbränslefri framtid.

Vittangigrafit är även en viktig källa för produktion av grafit och grafen. Grafens egenskaper som en superledare och superförstärkningsmaterial kan bidra till förbättrade energilagringssystem samt starkare kompositmaterial för lättare fordon och flygplan som därmed förbrukar mindre bränsle. Grafens förbättrade

barriäregenskaper gör det dessutom möjligt att utveckla nya beläggningar för att ersätta giftiga kemikalier som sexvärt krom och fosfater samt beläggningar till förpackningsmaterial, vilket minskar användningen av metaller och gör förpackningsmaterial fullständigt återvinningsbart.

Detta projekt är ett resultat av flera års investeringar i de unika grafitfyndigheterna i Vittangi. Vittangigrafiten är unik eftersom den erbjuder betydande miljömässiga fördelar i jämförelse med naturgrafit av branschstandard. Fördelarna beror på dess lokalisering och malmkvalitet. Eftersom den är belägen i norra Sverige har den elektricitet som kommer att användas i bearbetningen ett extremt lågt koldioxidavtryck. Vittangigrafitens höga kvalitet innebär att betydligt mindre malm (ca 3-8 gånger) behöver brytas för att producera samma mängd grafitkoncentrat i jämförelse med andra fyndigheter globalt. Utvinning av grafitfyndigheterna Nunasvaara Södra och den planerade vidareförädlingen till anodmaterial för litiumjonbatterier kan därmed utgöra ett viktigt bidrag till omställningen till grönare teknologi och även till det svenska samhället och ekonomin.

Lokala sociala och ekonomiska effekter

Talgas verksamhet i Nunasvaara beräknas att utöver ca 60 direkta arbetstillfällen skapa ytterligare 14-26 jobb indirekt. Under de ca 2 år när gruvan byggs upp kommer betydligt fler arbeten genereras, vilket i sin tur skulle generera en betydande ekonomisk stimulans och ökade skatteintäkter. Verksamheten skulle medföra att utsikterna för en positiv utveckling av den omkringliggande Svappavaara-Vittangibygden förbättras avsevärt.

Svappavaara och i viss mån också Vittangi är dimensionerade för en större befolkning än vad de har nu. Således finns möjligheter att ta emot inflyttande personer som jobbar i gruvprojektet samt deras familjer och behovet av kommunala nyinvesteringar blir litet. Vidare finns inga krav/behov på att några betydande infrastruktursatsningar måste genomföras för att projektet skall kunna förverkligas. De större investeringar som krävs faller helt på företaget. Vad gäller bostäder för de inflyttande kan detta dock bli en utmaning. Trots en lång tid av befolkningsminskning är tillgången till lediga boenden begränsad i närområdet.

Arbete i Talgas verksamheter kommer att kräva tillgång till en rad olika kompetenser och prognoser visar att det är brist på arbetskraft med rätt bakgrund och utbildning. Positivt är dock att verksamheten i Nunasvaara passar väl in i samhället och den lokala ekonomin eftersom det i Kiruna och i regionen finns ett väl etablerat gruvkluster. Således finns många av de tjänster och varor som krävs för att driva en gruva att tillgå lokalt. Detta i sin tur innebär att förhållandevis stora investeringar kommer att göras inom regionen, vilket kommer att gynna det lokala näringslivet.

Befintliga undersöknings- och provbrytningstillstånd

Grafitfyndigheten Nunasvaara Södra omfattas av undersökningstillståndet Nunasvaara nr 2 som ägs till 100 procent av Talga. Tillståndet meddelades den 5 februari 2007, tillståndsnummer 2007:35, och är giltigt till den 5 februari 2022.

Inom detta undersökningstillstånd har tidigare provbrytning av 2 000 m³ grafitmalm genomförts i enlighet med ett tillstånd meddelat den 27 mars 2015 av Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Norrbotten, diariernr 551-13277-14. Efterbehandling av provbrytningsområdet slutfördes 2017 och godkändes av tillsynsmyndigheten den 1 oktober 2017.

Talga har parallellt med denna ansökan om tillstånd enligt miljöbalken även ansökt om bearbetningskoncession enligt minerallagen. Handläggning av den ansökan pågår hos Bergsstaten. Eftersom Talga har framställt ett yrkande om Natura 2000-tillstånd hos mark- och miljödomstolen bedömer bolaget, med hänsyn till Bergsstatens nuvarande praxis, att bearbetningskoncession sannolikt kommer att beviljas först efter domstolen har meddelat det sökta tillståndet enligt miljöbalken.

Talga har även meddelats tillstånd till provbrytning av 25 000 ton grafitmalm inom ett angränsade undersökningstillstånd, Vittangi nr 2, genom beslut av Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Norrbotten den 18 februari 2020, diariernr 551-11289-2019.

Ansökans disposition

Ansökan består av ansökningshandling med bilagor. För närmare redovisning av tekniska förhållanden hänvisas till den tekniska beskrivningen ("TB"), Bilaga A. Bolaget har låtit upprätta en miljökonsekvensbeskrivning ("MKB"), Bilaga B. Omgivningsförhållanden liksom miljökonsekvenserna av den planerade verksamheten och hur den sökta verksamheten förhåller sig till tillämpliga miljömål och miljö kvalitetsnormer m.m. beskrivs närmare i MKB:n. För en icke-teknisk sammanfattning av den sökta verksamheten hänvisas till inledningen av MKB:n. Vad som anges i dessa bilagor inklusive underbilagor utgör en integrerad del av ansökan. Bilaga C innehåller en sådan avfallshanteringsplan med avfalls-karakterisering som krävs enligt förordning (2013:319) om utvisningsavfall. En statusrapport finns bifogad.

Ansökans omfattning och prövningens avgränsning

Ansökan omfattar tillstånd enligt miljöbalken för brytning och anrikning av grafitmalm vid Nunasvaara Södra. Den planerade produktionen, beskrivet som en genomsnittlig produktion under gruvans hela livslängd, uppgår till ca 100 000 ton malm per år. Brytning och anrikning i denna omfattning beräknas ge upphov till i genomsnitt ca 300 000 ton gråberg och ca 80 000 ton anrikningssand per år. Produktionen planeras att ökas successivt och det bedöms ekonomiskt möjligt att ta ut ca 2,5 miljoner ton malm under gruvans livslängd på ca 24-25 år med nuvarande kunskap om malmens utbredning. Med hänsyn till rennärigen har verksamheten planerats så att brytning ska begränsas till perioden april-september medan anrikning ska utföras året om.

Tillståndsansökan omfattar anläggande och drift av de anläggningar som behövs för att bedriva den planerade verksamheten vid Nunasvaara Södra enligt vad som redovisas i denna ansökan med bilagor.

Den planerade miljöfarliga verksamheten består huvudsakligen av följande åtgärder.

- förberedande arbeten med avtäckning,
- uppförande av anläggningar,
- malmbrytning i sex dagbrott,
- krossning och anrikning av utvunnen malm,
- magasinering av gråberg och anrikningssand i ett kombinerat sand- och gråbergsmagasin,
- återfyllnad av gråberg och anrikningssand i utbrutna dagbrott, samt
- transporter.

Denna ansökan omfattar även tillstånd till vattenverksamhet, innefattande

- bortledande av vatten från dagbrotten,
- anläggande av sedimentations-, klarnings- och processvattenbassänger,
- uttag av 4 500 m³ ytvatten från Hosiojärvi, samt
- utfyllnad av ett mindre ytvatten för anläggande av sand- och gråbergsmagasinet.

Verksamheten är belägen inom avrinningsområdet för Torne älv med biflöden vilka ingår i Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem. Bedömningen är att ingen betydande påverkan kan uppkomma på Natura 2000-området till följd av verksamheten och därmed krävs inget tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken. För tillmötesgå länsstyrelsen framställs yrkande om Natura 2000-tillstånd.

Genomförda utredningar har visat att verksamheten inte kommer att innebära en negativ påverkan på lokal eller regional bevarandestatus hos någon art som omfattas av artskyddsförordningen (2007:845). Ansökan omfattar därför inte någon ansökan om dispens från artskyddsförordningen.

Den planerade verksamheten omfattas inte av lagen (1993:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (Sevesolagen).

Samråd

Arbetet med MKB:n har föregåtts av ett samrådsförfarande enligt 6 kap. miljöbalken. Vad som framkommit vid samråden har beaktats när verksamheten utformats och ansökan tagits fram. För en närmare redovisning av samrådet samt de inkomna yttrandena i sin helhet hänvisas till samrådsredogörelsen.

ORIENTERING

Omgivningsbeskrivning

Verksamhetsområdet

Fyndigheten är belägen på fastigheten Kiruna Stenbrottet 2:1. Malmkroppen Nunasvaara Södra är lokaliserad ca 600 meter väster om sjön Hosiojärvi, 1 kilometer norr om Torne älv och 3,5 kilometer sydväst om Vittangi älv.

Industriområdet föreslås placeras 500 meter nordöst om Hosiojärvi. Sand- och gråbergsmagasinet placeras ca 150 meter norr om sjön.

Regionalt består området till största delen av lågland där höjderna varierar mellan 350 och 450 meter över havet med områden av myrmark och små sjöar mellan höjderna. Landskapet i Nunasvaara är kuperat med två huvudsakliga toppar, Nunasvaara (ca +390) och Hosiorinta (ca +350) som höjer sig 50-100 meter över omgivningen. Fyndigheten ligger på Hosiorintas sluttning mot Hosiojärvi. Söder och öster om det framtida dagbrottet, ligger Torne älv (ca +255) respektive sjön Hosiojärvi (ca +290). Omgivningen runt planerat gruvområde består av skogsterräng påverkad av skogsbruk.

Planförhållanden

Det aktuella området är ännu inte detaljplanlagt. Talga kommer att ansöka om planbesked och detaljplaneprocessen kommer att löpa parallellt med prövningen av ansökan om bearbetningskoncession och ansökan om tillstånd enligt miljöbalken. Sökt verksamhet kommer att vara förenlig med kommande detaljplan.

Sydväst om det planerade gruvområdet, längs Torne älv vid Rovasuanto, finns tre detaljplanlagda områden med bostadsbebyggelse. Detaljplanerna är beslutade av Kiruna kommun år 1977, 1981 respektive 1983. Två av områdena ligger på den norra sidan av älven. De närmsta bebyggda fastigheterna ligger vid Torne älv drygt 500 meter söder om Hosiorintas sydsluttning. Söder och väster om gruvområdet finns även fyra bebyggda fastigheter som inte ligger inom detaljplanlagt område.

Gällande översiktsplan för Kiruna kommun antogs av kommunfullmäktige den 11 december 2018. Området för fyndigheten är markerat som strategisk markreserv för mineralfyndighet. Av översiktsplanen framgår att området innehåller mineralfyndighet samt att det är intressant för brytning av grafit. Vidare framgår att rennäringsen har intressen delvis i, men främst kring området. Som allmänna intressen anges skogsbruk, friluftsliv samt mark som innehåller värdefulla mineraler. Vidare anges att inga åtgärder som försvårar för mineralbrytning får ske inom området.

Höjdsystem

I denna ansökan förekommande höjduppgifter avseende planerade anläggningar hänför sig till höjdsystemet RH2000.

Riksintresseområden m.m.

Det planerade verksamhetsområdet ligger inom ett område som är av riksintresse för värdefulla ämnen eller material (3 kap. 7 § miljöbalken).

Det finns även ett antal andra riksintresseområden i närheten. Torne älv är belägen ca 600 meter söder om verksamhetsområdet och omfattas av riksintresse för naturvård, friluftsliv och yrkesfiske (3 kap. 6 § miljöbalken). Torne älv och ett par mindre vattendrag i närheten av det planerade verksamhetsområdet (i ansökan

kallade Östra och Västra bäcken) ingår även i Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem (7 kap. 27 § första stycket 2 miljöbalken).

Det planerade verksamhetsområdet ligger inom Talma samebys vinterbetesmarker. Flyttleder och svåra passager av riksintresse för rennäringen (3 kap. 5 § miljöbalken) finns utpekade väster och söder om verksamhetsområdet för Talma sameby och Gabna sameby, och öster om Vittangiälven för Saarivuoma sameby. Området söder om Torne älv ingår i Gabna samebys renskötselområde och befintlig väg för gruvtrafik mellan E45 och Nunasvaara passerar genom ett kärnområde som utgör riksintresse för rennäring.

Järnvägen (Råtsi-Svappavaara), väg E45 och väg E10 utgör riksintresse för kommunikation (3 kap. 8 § miljöbalken). Verksamhetsområdet berörs även av riksintresse för totalförsvaret med speciella restriktioner för hinderfrihet (3 kap. 9 § miljöbalken).

Nollalternativet

Alternativet till att de sökta åtgärderna genomförs är att ingen verksamhet kommer till stånd. Det skulle innebära att miljökonsekvenserna på grund av sökt verksamhet uteblir. Nollalternativet innebär även att mineraltillgången i området inte kan tas tillvara. Eftersom samhället har ett fortsatt behov av mineral för omställningen till en hållbar samhällsmodell kommer detta behov att behöva tillgodoses genom ökad import från Kina, vilket skulle leda till högre utsläpp av växthusgaser ur ett globalt perspektiv. Vidare innebär nollalternativet att orten går miste om de arbetstillfällen som kan skapas genom gruvverksamheten.

VERKSAMHETSBESKRIVNING

Översikt

Nedanstående beskrivning utgör en sammanfattning av den verksamhet som ansökan avser. En mer detaljerad beskrivning av verksamheten finns i TB:n.

Den huvudsakliga verksamheten består av brytning och anrikning av grafitmalm. Den planerade utvinningen av malmkroppen ska ske via sex dagbrottsetapper. Verksamheten kommer i denna del primärt att utgöras av borring och sprängning, hantering av gråberg, anrikning, hantering av anrikningssand och transporter. Borring, sprängning och hantering av malm och gråberg planeras ske under månaderna april-september och anrikning, extern transport och hantering av anrikningssand kommer att ske året runt.

Översiktskarta planerade dagbrott

Malmbrytning

Brytningsmetoden kommer huvudsakligen att utgöras av konventionella dagbrottsmetoder med gängse arbete med truck och lastskopa. Totalt planeras verksamheten för utvinning och anrikning av upp till 120 000 ton malm per år. De konsekvensbedömningar som redovisas i underlagsmaterialet till ansökan har utgått ifrån en genomsnittlig brytning och anrikning av 100 000 ton malm per år. Bedömningarna är konservativa och försiktiga, dvs. bedömningar av värsta scenarion med användning av maximala produktionstakter. Produktionen kan för vissa år komma att gå upp till maximalt 120 000 ton. För år med en högre produktion förväntas inga skillnader av betydelse i miljökonsekvenser jämfört med år då produktionen uppgår till upp till 100 000 ton. De åtaganden och villkorsförslag som Talga har presenterat i ansökan gäller även för år med en högre produktion än genomsnittet.

Driften planeras att inledas i dagbrottsetapp 1 och 2, som så småningom växer samman i ett enda större dagbrott bestående av dagbrottsetapp 1-4. Återstående dagbrottsetapper, 5 och 6, planeras att bearbetas i sekvens efter brytning av 1-4.

När verksamheten påbörjas kommer markberedning att inledas, där ytskiktet (jord och morän) avlägsnas från de huvudsakliga brytningsområdena för etapp 1 och 2 och, där detta är möjligt, används för konstruktion av transportvägar och annan infrastruktur. Överblivet material och material från senare etapper kommer att placeras i utkanten öster om etapp 4 i lagringsområdet för jord och morän. Detta material används för framtida återställning av området.

I genomsnitt beräknas sex sprängningar per år ske för malmproduktion och 24 för gråbergsuttag, men detta kan variera beroende på brytningsschemat. Sprängning planeras att ske på schemalagda vardagar mellan kl. 07.00 och 18.00 och efter en

fast varningssignal. Det kan emellanåt bli nödvändigt att genomföra mindre sprängningar. Aviseringar om sprängning kommer initialt att lämnas till alla som påverkas, och sedan kontinuerligt om de anmäler sig för att få fortlöpande aviseringar.

Efter sprängning transporteras malmen för krossning i en mobil primärkross som finns antingen i industriområdet eller i dagbrottet. Eftersom primärkrossning hör till brytning och extrahering av malm från dagbrotten kommer denna aktivitet inte att utföras året runt.

En mindre andel malm kommer vid behov att brytas med blockbrytning. Processen är relativt enkel och inleds med avbaning med schaktmaskin. När den plana ytan förberetts kommer sågning att påbörjas för att dela upp sektioner longitudinellt. När alla longitudinella snitt är klara vrids sågningsutrustningen 90 grader och sågningen fortsätter, så att ett rutnätsmönster skapas. När rutnätet sågats färdigt genomförs en slutlig horisontell underskärning som frigör blocken. När de frigjorts transporteras blocken till en anläggning för blocksågning. Anläggningen kommer att ta hand om de grafitblock som utvinns med blockbrytningsmetoden. Anläggningen sågar grafitblock av olika mått till mindre skivor före paketering och transport till en förädlingsanläggning.

Halter

Grafitmalmen i Nunasvaara Södra har en mycket skarp geologisk kontakt med liggväggens och hängväggens litologier (omgivande bergarter). Det innebär att det blir mycket enkelt att skilja mellan malm och gråberg under drift. Hängväggen och liggväggen har vanligtvis en zon på 1-2 meter från kontaktpunkten där mycket låga halter, mindre än 3 procent, grafit kan påträffas. Grafithalten där är för låg för att kunna bearbetas, varför materialet i denna zon klassas som gråberg och förs till sand- och gråbergsmagasinet eller återfylls i dagbrott. På grund av den mycket korta zonen där grafit finns i hängväggens och liggväggens gråberg kommer ingen grafit att finnas kvar i dagbrottet, bortsett från på djupet, eftersom grafitkroppen sträcker sig under djupet för de planerade dagbrotten.

Grafithalterna i malmkroppen är till övervägande del extremt höga, i genomsnitt ca 25 procent, och därför bedöms att majoriteten av malmkroppen kommer att brytas och bearbetas. Det bör emellertid påpekas att inom denna genomsnittliga halt finns variabla halter på mellan 10-40 procent grafit.

Marginalmalm, vilket betyder malm med en grafithalt i den nedre delen av det spann på 10-40 procent grafit som nämnts ovan, kommer att tas ut från dagbrotten under hela gruvans livslängd eftersom den är ojämnt fördelad över malmkroppen. Marginalmalmen kommer att tas ut och blandas med annan malm när så är lämpligt för att säkerställa en stadig tillförsel av malm med lämpliga halter till anrikningsverket. Marginalmalmen kommer att lagras inom verksamhetsområdet på hårdgjord yta med uppsamling av dagvatten.

Hantering av gråberg

Gråberg kommer att uppkomma vid loss hållning av malm i dagbrotten. Gråberg, som är potentiellt syrabildande med tiden, är ofyndigt berg som måste brytas för att det ska gå att komma åt malmen. Talgas inställning är att potentiellt syrabildande gråberg inte ska användas i anläggningsarbeten eller i lokal infrastruktur. Det kommer att transporteras upp ur dagbrottet och magasineras i ett kombinerat sand- och gråbergsmagasin tillsammans med anrikningssanden. Lastning och transport kommer att utföras med schaktmaskiner, grävmaskiner, skoplastningsmaskiner och tipptruckar i lämplig storlek. Sand- och gråbergsmagasinet planeras vara i drift i 11 år. Gråberg och anrikningssand som uppkommer därefter kommer att återfyllas i de tre först utbrutna dagbrotten.

Anrikning

Genom anrikningsprocessen utvinns och bearbetas grafit från malmen. Malmen i Nunasvaara Södra innehåller höga halter av grafit, silikatgråberg och mindre mängder sulfidmineraler. Malm som krossats i primärkrossanläggningen kommer att lagras i en lageranläggning för osorterad malm, varifrån den transporteras till en sekundärkrossanläggning. Den krossade malmen går sedan till en kvarnkrets, där den slammas upp med återvunnet processvatten från anrikningen och mals. Mald malm med korrekt partikelstorlek går sedan till flotationskretsen. Koncentrat från primär flotation matas till en ultrafin kvarn. Ultrafin malning möjliggör frisättning av grafit i flera flotationssteg. Natriumsilikat (vattenglas) läggs till i anrikningsstegen för att minska andelen ofyndigt material. Produkten av anrikningsprocessen är det rena grafitkoncentratet.

När anrikningsverket driftsätts kommer 4 500 m³ vatten att behövas för att fylla på anläggningen för första gången. Som källa till detta vatten används i första hand vatten som samlats in på området, men om detta inte räcker kommer upp till 4 500 m³ vatten att hämtas från Hosiojärvi med en takt om mindre än 1 000 m³ per dag. Efter denna första påfyllning har det beräknats att inget ytterligare vatten behöver hämtas från Hosiojärvi under hela gruvans livstid. Anläggningen för att avleda ytvatten kommer dock att lämnas kvar. Om det skulle finnas ett behov av att bortleda ytvatten framöver kommer Talga att informera tillsynsmyndigheten enligt 19 § 10 p förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter.

Hantering av anrikningssand

Anrikningssand från primär flotation och rening kommer att kombineras i en tank för spädning till slurry innan den matas till en förtjockare. En kombination av förtjockning och filtrering kommer att användas för att avvattna anrikningssanden. Efter filtrering kommer en fuktig filterkaka att produceras. Filterkakor samlas in av frontlastare och lastas på lastbil för transport till sand- och gråbergsmagasinet i en genomsnittlig takt av mindre än en lastbil per timme under hela året. Transportsträckan är relativt kort, och lastbilarna kommer att använda en ramp från anrikningsverket öster om sand- och gråbergsmagasinet. Den anrikningssand som produceras i anrikningsverket är nästan fullständigt vattenmättad när den förs till

sand- och gråbergsmagasinet. Detta förhindrar effektivt oxidation av sulfidmaterial som finns i anrikningssanden.

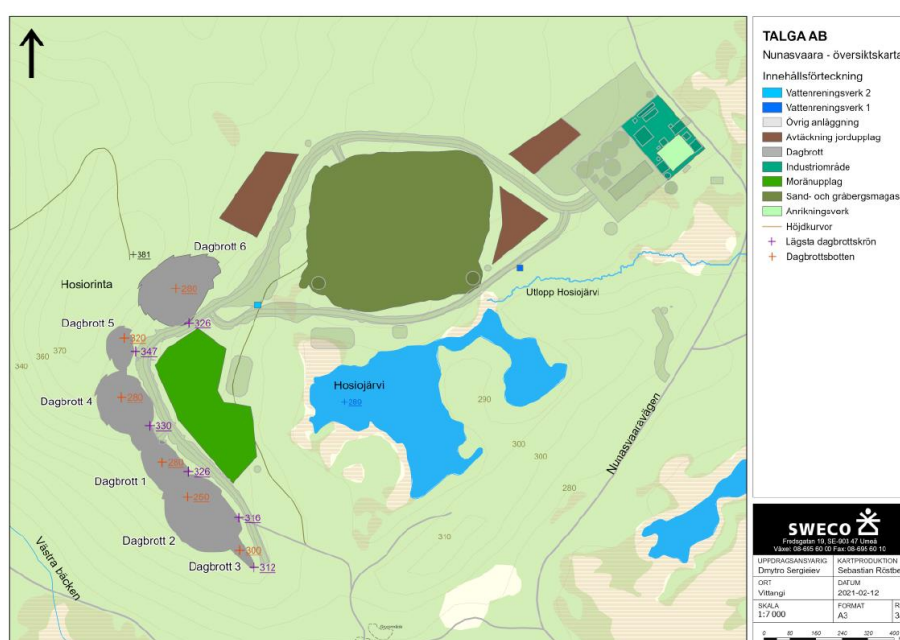
Industriområde, infrastruktur och övriga anläggningar

Industriområde m.m.

Anrikningsverket och lageranläggningen för osorterad malm kommer att ligga på industriområdet. Industriområdet kommer huvudsakligen att omfatta även följande anläggningar.

- Asfalterad yta för förvaring av inkommande utrustning
- Distributionsanläggning och lagerplats för inkommande och utgående gods
- Anläggning för blocksågning
- Verkstad och underhållslokaler
- Anläggning för lossning av kemikalier
- Administrationsbyggnader
- Laboratorium
- Parkering med laddning av elfordon, motorvärmarruttar och belysning
- Säkerhetsgrind och vakthus
- Anläggning med dieselgenerator eller batteri för reservströmförsörjning
- Värmeanläggning
- Bränsledepå

Placeringen av anläggningar och infrastruktur kan komma att justeras vid detaljprojektering. Stängsel kommer att monteras runt hela verksamhetsområdet för att hindra att vilda djur kommer in på området. En högre säkerhetsinhägnad kommer att monteras runt industriområdet och andra anläggningar utanför industriområdet för bullerminskning och säkerhet.

Översiktsskarta planerat verksamhetsområde

Vägar

Vid korsningen E45 och Nunasvaaravägen kommer E45 att breddas för att få plats med en omkörningsfil och säker avfart från E45 till Nunasvaaravägen från väster. Den enskilda Nunasvaaravägen, som ansluter till E45, breddas och uppgraderas.

En anslutning som binder samman Nunasvaaravägen med industriområdet måste anläggas. Vägen ska ha 6,5 meter körbar bredd med diken på 1,3 meter på båda sidor. Den ska även ha en höjd på minst 1,2 meter, men högre höjd kan krävas i sänkor.

Inom verksamhetsområdet kommer vägar att anläggas mellan dagbrotten, sand- och gråbergsmagasinet, industriområdet och andra anläggningar. Dessa vägar kommer att ha en körbar bredd på 13 meter så att gruvtrafik i motsatta riktningar kan mötas på ett säkert sätt. Den totala bredden på dessa vägar, inklusive sidoslänther och diken på vardera sidan, kommer beroende på verksamhetsområdets topografi typiskt sett att vara ca 26 meter.

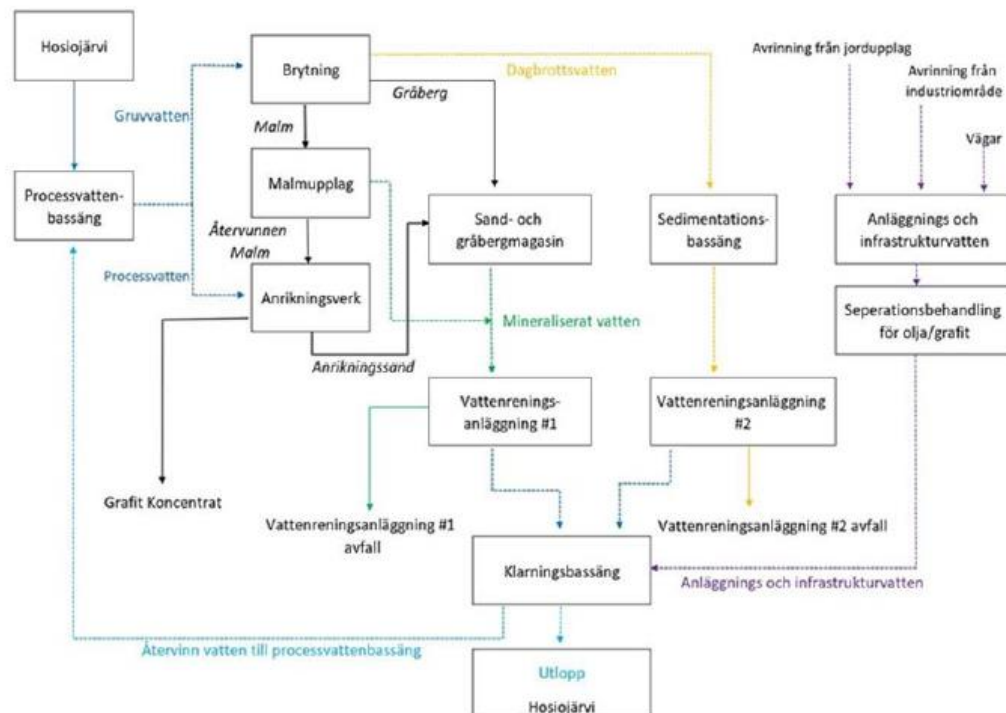
Övrigt

Dricksvatten för verksamheten kommer att tillhandahållas genom att en brunn anläggs. Sanitetsvatten kommer att samlas upp och tas omhand i en avloppsanläggning med slamavskiljning och infiltrationsbädd.

Vattenhantering

Översikt

Vattenhanteringen inom området syftar till att avskärma rent vatten från omgivningarna förbi verksamhetsområdet, samla in och rena allt potentiellt förorenat vatten inom verksamhetsområdet, återanvända vatten inom processen när detta är möjligt samt att släppa ut rena överskottsvatten. Verksamhetsområdet kommer att hantera vatten som kommer från flera olika källor och går till flera olika platser inom området.

Merparten av vattnet i systemet kommer från länshållning av dagbrotten. Vattenbalansberäkningar har genomförts för produktionssystemen för år 0 (konstruktionsfas), 1, 2, 5, 10 och 20. Resultatet visar att vattenbalansen i systemet varierar under olika produktionsstadier. Anläggningen har dock genom alla produktionsstadier som helhet en positiv vattenbalans. Generellt ökar vattenutsläppet genom åren, där maximalt utflöde är 530 000 m³ under år 20, vilket motsvarar 1 452 m³ per dag. Det bör understrykas att de bedömningar som gjorts rörande vattenbalansmodellen och anläggningarna för vattenrening utgår från ett konservativt scenario. Det är möjligt att anläggningarna vid detaljprojektering kan bli mindre än vad dessa bedömningar har utgått ifrån.

Anrikningsverket kommer att återvinna processvatten internt för att minimera förbrukningen av vatten och reagenser.

Vattenreningsanläggning, hantering av ytvatten samt olje- och grafitseparation

Två vattenreningsanläggningar kommer att byggas för att behandla vatten från flera källor inom området. Vatten från industriområdet och sand- och gråbergsmagasinet kommer att behandlas i vattenreningsanläggning 1, medan vatten som samlats in från avvattning av dagbrottsetapperna kommer att behandlas i vattenreningsanläggning 2.

För att kunna avskärma icke förorenat vatten och samla in förorenat vatten kommer diken och avsatser att anläggas runt all infrastruktur på området. Diken och avsatser kommer att byggas på uppåtgående slänter för att avskärma vatten och på så sätt förhindra att vattnet tränger in i dagbrotten, sand- och gråbergsmagasinet, industriområdet och annan relevant infrastruktur. Diken och avsatser kommer även att byggas på nedåtgående slänter så att förorenat vatten kan samlas in för

behandling i vattenreningsanläggningen innan det används i processen eller släpps ut.

Dagvatten som samlas in från industriområde och ramper kommer att pumpas till en anläggning för olje- och grafitseparation som tar bort oljeprodukter och suspenderade grafitiska och andra sediment ur vattnet. Processen kommer att bestå av oljeavskiljning samt sedimentation av suspenderade partiklar i vatten. Restprodukter från denna anläggning kommer att samlas in och bortskaffas av en godkänd entreprenör vid en godkänd anläggning.

Sedimentationsbassäng och länshållning av dagbrott

Syftet med sedimentationsbassängen är att samla in förorenat vatten från dagbrotten och att sedan separera suspenderade grafit- och sedimentpartiklar från vattnet. Dagbrotten måste länshållas för att de inte ska översvämmas. Inflödet till dagbrotten beräknas vid full utbyggnad kunna vara i storleksordningen 1 600 m³/dygn som årsmedel under ett normalår. Siffran inkluderar en beräknad nederbörd på dagbrotsytan om 100 m³/dygn. Länshållningen kommer att ske med pumpar och rör från dagbrotten, med utlopp i sedimentationsbassängen. Sedimentationsbassängens kapacitet kommer att bli ca 10 500 m³, vilket är den kapacitet som krävs för att hålla den maximala vattenmängd som kommer att pumpas från de öppna dagbrotten år 24/25.

Det beräknade inflödet är inte en absolut gräns utan en bedömning gjord utifrån vad som är känt om grundvattenförhållandena. Det kan inte uteslutas att sprickzoner eller liknande medför ett högre inläckage. I så fall förväntas det uppstå under kortare tidsperioder när brytningen pågår i dagbrottets djupaste delar och förutsatt att de i dagsläget indikerade sprickzonerna är vattenförande. Högre inläckage och därmed mängd vatten som behöver avledas kommer givetvis uppstå under snösmältningsperioden, medan lägre bortledningsvolymmer bedöms gälla under resten av brytningstiden. Om ett högre inläckage skulle inträffa måste det finnas möjlighet att leda bort vattnet eftersom gruvverksamheten annars skulle behöva avbrytas. Om en fast gräns för hur mycket vatten som får ledas bort skulle anges i tillståndet skulle den siffran därmed behöva vara så pass hög att den inte är relevant för bedömning av den grundvattenpåverkan som med största sannolikhet kan förväntas från verksamheten. I praktiken är det också omöjligt att avgöra vad som är grundvatten och vad som är ytvatten, exempelvis i samband med riklig nederbörd som snabbt genererar mycket ytvatten.

Grundvattenpåverkan blir begränsad. Grundvattennivåerna kommer att följas inom ramen för kontrollprogrammet.

Klarningsbassäng

Klarningsbassängens syfte är att samla in allt vatten från vattenreningsanläggningarna. I klarningsbassängen säkerställs att vattnet håller en tillräckligt god kvalitet innan det släpps ut i Hosiojärvi eller pumpas till processvattenbassängen för användning i anrikningsprocessen. Klarningsbassängen kommer att byggas med en kapacitet om ca 12 000 m³, vilket är den maximala lagringskapacitet som behövs

för att hålla allt det vatten som kommer från de anläggningar som har sitt utlopp där.

Processvattenbassäng

Processvattenbassängens syfte är att hålla ett lämpligt vatteninflöde till anrikningsverket, som kräver en stabil vattenkälla. Processvattenbassängen kommer att byggas med en kapacitet om ca 1 000 m³, vilket är den maximala lagringskapacitet som krävs för att hålla ett stabilt inflöde dygnet runt till anrikningsverket med 20 procent buffertkapacitet.

Pumpgröpar

Pumpgröpar kommer att anläggas för att samla in förorenat och icke förorenat vatten från olika anläggningar på området innan vattnet pumpas till relevant anläggning för behandling eller lagring.

Råmaterial och kemikalier

Naturresurser kommer att användas i verksamheten under konstruktion och drift samt vid nedläggning och efterbehandling. Dessa naturresurser består bland annat av material för konstruktion av anläggningar och infrastruktur, vatten, insatsvaror för driften samt energi. Till största delen kommer morän från området kunna användas för konstruktion, men vissa typer av material kommer att behöva tas in från externa källor. Det vatten som krävs för processen kommer att återvinnas internt och tas från renat överskottsvatten.

Kemikalier kommer att användas i bl.a. anrikningsprocessen och vattenreningen, bl.a. natriumsilikat, fotogen, MIBC (skumbildare) samt flockningsmedel. Sprängämnen kommer att användas för brytningen i gruvan. I genomsnitt beräknas ca 120 ton sprängämne per år användas. Vid varje tillfälle kommer dock mindre än 10 ton att förekomma i verksamheten, vilket innebär att verksamheten inte omfattas av Seveso-lagstiftningen.

Transporter

Inkommande och utgående transporter kommer att använda Nunasvaaravägen som ansluter till E45. När driften har påbörjats kommer inkommande transporter huvudsakligen att bestå av leveranser av bränsle, reagenser och förbrukningsvaror, men även av personaltransporter. Utgående transporter kommer att bestå av grafitkoncentrat till förädlingsanläggningen. Interna transporter kommer att bestå av bl.a. lastbilstransporter med sprängd malm, primärkrossad malm, gråberg och anrikningssand runt om verksamhetsområdet.

Energianvändning

Verksamhetsområdet har utformats för att uppfylla högsta standard gällande energieffektivitet och minimalt beroende av fossila bränslen. De huvudsakliga energikällor som används vid drift av området är el och dieselbränsle.

Talga kommer att sträva efter följande:

- Användning av bästa tillgängliga teknik (modern, högeffektiv utrustning med låga utsläpp) för platsaktiviteter där det är möjligt.
- Användning av alternativ till fossila bränslen, såsom biodiesel, till minst 25 procent av den totala volymen. Om möjligt kommer en högre andel bibränslen att användas.
- En effektiv gruvplanering, dvs. se till att transportvägar, förflyttning av material samt utvinning utförs på ett så effektivt sätt som möjligt.
- En välplanerad och effektiv borrhings- och sprängningsrutin, dvs. se till att borrhining och sprängning utförs på ett sådant sätt att det sprängda berget är av rätt storleksfraktion för fortsatt bearbetning

Energianvändningen består av el, framför allt för driften av anrikningsverket, samt dieselbränsle för drift av maskiner och fordon. Elförbrukningen beräknas uppgå till ca 40 GWh per år och dieselförbrukningen till ca 340 m³ per år internt och ca 120 m³ per år för transport av produkten till den planerade förädlingsanläggningen i Luleå. Den planerade verksamheten begränsas för närvarande av den befintliga elinfrastruktur som tillhandahålls av det lokala elnätet. Eftersom det inte finns någon extra kapacitet från det lokala elnätet är det inte möjligt att driva elektrisk gruvutrustning förrän en ny högspänningsledning har byggts. Talga planerar att göra en genomgående undersökning av möjligheten att etablera den infrastruktur som krävs och att förstå vilka kostnader som är kopplade till att bygga och driva en helt elektrifierad gruva och, under tiden, sträva efter att använda andra energikällor med låga utsläpp av växthusgaser.

Avfall

Utvinningsavfall

Utvinningsavfall (branschspecifikt avfall) som uppkommer i verksamheten består av gråberg, anrikningssand och vattenreningsslam. Gråberget och anrikningssanden har karaktäriserats som potentiellt syrabildande och kommer att magasineras i ett kombinerat sand- och gråbergsmagasin med uppsamling och rening av lakvatten för att förhindra att föroreningar sprids till recipienten. Avfallet från de första elva åren av gruvans drift ska placeras i sand- och gråbergsmagasinet. Gråberg och anrikningssand som uppkommer därefter kommer att återfyllas i de tre först utbrutna dagbrotten. Avfallshanteringen kommer att ske enligt verksamhetens avfallshanteringsplan som kommer att hållas uppdaterad i enlighet med 29 § förordningen (2013:319) om utvinningsavfall.

Annat avfall

Vid drift av verksamheten uppkommer även icke branschspecifikt avfall, exempelvis avloppsslam, metaller, brännbart avfall, plast, wellpapp och träförpackningsmaterial. Farligt avfall som uppkommer i verksamheten består bl.a. av spillolja, oljehaltigt slam, oljefilter, förbrukade trasor och absorberande material etc. Sådant avfall kommer att hanteras, förvaras och omhändertas enligt gällande regler för att förhindra att spill orsakar spridning av föroreningar till mark- och grundvatten.

Konstruktionsfas

För det fall erforderliga tillstånd finns på plats vid sådan tidpunkt att anläggningsfasen kan påbörjas efter vårmältningen förväntas den pågå i ca 12-18 månader från det att markbearbetning påbörjas till dess att anrikning kan påbörjas. För det fall att konstruktionsfasen inte kan påbörjas kort efter vårmältningen förväntas istället konstruktionsfasen pågå i ca 18-24 månader.

De transporter som hänför sig till konstruktionsfasen är tillfälliga och därmed blir eventuella störningar tillfälliga. Störningar kommer undvikas genom tydlig information och genom samråd med berörda samebyar. Transporterna kommer vidare att planeras till delar av året då påverkan på rennärigen kan begränsas.

Anläggningsarbetet kommer i allmänhet att innebära att träd avverkas varefter matjord och en del morän avlägsnas före grundläggning av anläggningarna. Markarbeten och sprängning, uppförande av byggnader, dikning och rörläggning kommer också att ske. Byggnadsmaterial kommer att hämtas på plats och från lokala stenbrott som ligger så nära platsen som möjligt.

Byggtiden är svår att till fullo uppskatta på grund av bl.a. följande faktorer:

- Säsong; snötäcke och vinterförhållanden hindrar vissa åtgärder under viss vintertid (t.ex. betonggjutning).
- Renskötselaktiviteter; Talga avser att så långt möjligt begränsa de effekter som konstruktionsåtgärder kan ha på rennärigen i området.
- Tidpunkt för erforderliga tillstånd; den tid på året som relevanta tillstånd erhålls och åtkomst till platsen möjliggörs kan begränsa vilka åtgärder som kan slutföras under det första byggåret.

Talga kan åta sig följande vad gäller anläggningsfasen:

- Byggnads- och driftverksamhetens säsongsmässiga karaktär kommer att vara likartad.
- Ingen sprängning kommer att ske annan tid än april-september.
- Under en vinter kommer markbearbetning och konstruktion att fortsätta under månaderna oktober-december. Talga åtar sig att genomföra särskilda samråd med Talma sameby och Gabna sameby inför denna period, utöver det årliga samråd som bolaget föreslagit som villkor ansökan.

Beroende på vid vilken tidpunkt på året tillstånd meddelas, kan gruvrelaterade åtgärder komma att ske parallellt med konstruktionsåtgärder. Syftet med detta är att erhålla nödvändigt material för konstruktion av sand- och gråbergsmagasinet liksom att lagra grafitmalm för användning vid idrifttagning av anrikningsverket.

SÄRSKILT OM VATTENVERKSAMHETEN

Berörda fastigheter och sakägare

Grundvattenbortledning och tillståndspliktiga anläggningar berör Kiruna Stenbrottet 2:1. Inga känsliga objekt har identifierats inom influensområdet för

bortledande av grundvatten. Ytvattenbortledning från Hosiojärvi med anläggningar samt utfyllnad av ytvatten inom det kombinerade sand- och gråbergsmagasinet berör Kiruna Vittangi 21:2. Utfyllnad av ytvatten inom det kombinerade sand- och gråbergsmagasinet berör även Kiruna Vittangi 43:5.

Vattenverksamheterna bedöms endast beröra de fastigheter där de utförs. Förutom fastighetsägarna är Talma sameby sakägare i egenskap av innehavare till särskild rätt på fastigheterna Kiruna Stenbrottet 2:1 och Kiruna Vittangi 21:2 samt 43:5.

Rådighet

Talga har vattenrättslig rådighet på fastigheterna Kiruna Stenbrottet 2:1 och Kiruna Vittangi 21:2 samt 43:5 genom avtal. De nyttjanderättsavtal som Talga har åberopat till stöd för vattenrättslig rådighet löper med en arrendetid om 50 år från den 18 maj 2020 respektive den 19 maj 2020 och den 11 april 2022. Om avtalen inte sägs upp kommer arrendetiden därefter att förlängas. Talga har således erforderlig vattenrättslig rådighet i området under minst 50 år från den 18 maj 2020. Den aktiva vattenverksamhet som den planerade verksamheten innefattar kommer att avslutas i och med att länshållningen av dagbrotten upphör. Länshållningen bedöms pågå i ca 25 år, vilket innebär att rådigheten med marginal föreligger under den period då Talga kommer att bedriva vattenverksamheten. För det fall att mark- och miljödomstolen anser att tillståndet behöver tidsbegränsas till nyttjanderättsavtalens inledande giltighetstid, dvs. till den 18 maj 2070, har Talga ingenting emot detta.

Oförutsedd skada

Någon skada till följd av den nu sökta vattenverksamheten kan inte förutses. Talga föreslår att tiden för anmälan av anspråk på ersättning för oförutsedd skada bestäms till 5 år från utgången av arbetstiden.

VILLKORSDISKUSSION

Klimat och utsläpp till luft

Allmänt

Utsläpp till luft från den planerade verksamheten i Nunasvaara Södra består i första hand av utsläpp från dieseldrivna fordon på området, gasutsläpp från sprängning samt damning. En bedömning av verksamhetens förutsedda utsläpp till luft och påverkan på klimatet har utförts. Utsläppen från verksamheten bedöms bli små och kommer inte att bidra till att någon miljökvalitetsnorm överskrids.

Talgas utsläpp av växthusgaser innebär en marginell ökning om ca 0,2 procent av gruvindustrins totala bidrag i Sverige. Maskiner som uppfyller kraven enligt minst Euro Steg IV ska användas i verksamheten. För att minska verksamhetens påverkan på klimatet undersöks även möjligheten att använda inblandning av förnybart bränsle utöver vad som ingår i konventionellt bränsle för maskiner och transporter.

Damning

Damm bedöms främst uppkomma vid interna och externa transporter då vägarna till och inom verksamhetsområdet inte planeras ha någon asfaltsbeläggning. Damm kan även uppstå vid exempelvis krossning av berg samt vid lastning, lossning och hantering av gråberg, malm och anrikningssand. Transporterna av koncentrat från anläggningen kommer att ske i täckta transporter och bedöms därmed inte innebära någon källa till damm. Risken för damning ökar vid torrt väder i kombination med hård vind. Vintertid sker dels inget arbete i dagbrotten, dels är området snötäckt vilket innebär att damning inte bedöms uppstå under denna del av året. Övervakning av damning föreslås ske inom verksamhetens kontrollprogram.

För att motverka damning vid transporter på grusvägar inom närområdet kan dessa vattenbegjutas och behandlas om damning blir besvärande vid torrt och blåsig väder. En förebyggande åtgärd är regelbundet underhåll och avstädning av dammande material från vägar. Även vid sprängning och krossning i dagbrottet kan vatten användas för att minska damning. Anrikningsprocessen kommer ske inomhus i lokaler som har partikelavskiljning installerat. Talga föreslår att domstolen föreskriver ett villkor för verksamheten och bolaget anser villkoret är tillräckligt för att hantera miljökonsekvenser kopplat till damning.

Lukt

Lukt kan uppstå när brutet berg med höga sulfidhalter lagras på ett sådant sätt att det kan oxidera och vittra. Risken för att lukstörningar från upplag av malm och gråberg ska uppkomma bedöms vara mycket liten. Någon påverkan på omgivande intressen, inklusive närboende och friluftsliv, väntas därför inte uppstå

Utsläpp till vatten

Talgas planerade verksamhetsområde vid Nunasvaara/Hosiorinta avvattnas mot sjön Hosiojärvi. Sjön avvattnas via en mindre bäck (Östra bäcken) och väster om Nunasvaara/Hosiorinta finns ytterligare en mindre bäck (Västra bäcken). De båda bäckarna mynnar i Torne älv, som ingår Natura 2000-området Torne- och Kalix älvsystem. Varken bäckarna eller sjön Hosiojärvi utgör vattenförekomster enligt vattenförvaltningen utan benämns som s.k. övrigt vatten. Dessa vatten har därför inga beslutade miljö kvalitetsnormer. Sjön Hosiojärvi ingår inte i Natura 2000-området.

Utsläpp av överskottsvatten från verksamheten kommer att beröra Hosiojärvi, Östra bäcken och Torne älv, men inte Västra bäcken. Båda bäckarna kommer att påverkas hydrologiskt genom lägre flöden på grund av grundvattenavsänkning orsakad av länshållningen av dagbrott. I den Östra bäcken kommer flödesbortfallet att kompenseras av att flödena från Hosiojärvis utlopp till Östra bäcken kommer att öka genom utsläpp av överskottsvatten.

Talga kommer att vidta skyddsåtgärder för att minimera effekterna på ytvatten i syfte att säkerställa att Torne älv skyddas och att påverkan på andra vattendrag begränsas. Viktiga försiktighetsmått innefattar att utforma verksamhetsområdet så

att alla aktiviteter sker inom en del av avrinningsområdet och att allt vatten från verksamheten inklusive dräneringsvatten från sand- och gråbergsmagasinet samlas in och behandlas innan det släpps ut. Verksamheten bedöms med vidtagna skyddsåtgärder inte ha någon påverkan på Torne älv. Den sökta gruvverksamheten utgör inte någon risk för Vittangi dricksvattentäkt.

Beräkningar visar att utsläppet från den sökta verksamheten kommer att leda till en förändrad vattenkemi i Hosiojärvi och i Östra bäcksystemet. Det är främst halterna av lågtoxiska ämnen som sulfat, kalcium och klorid som beräknas öka, men även halterna av näringsämnen fosfor och kväve samt flera metaller beräknas öka något. Ökningen blir som väntat högst i Hosiojärvi åtminstone för sulfat, kalcium och klorid. I Östra bäcken blir haltökningen inte lika stor.

Med anledning av detta bedömer Talga att risken för negativ påverkan på vattenlevande organismer i Hosiojärvi inte går att utesluta. I Östra bäcken är bedömningen däremot, trots relativt höga sulfathalter, att den förändrade vattenkvaliteten inte utgör någon betydande risk för de vattenlevande organismerna.

Baserat på de lakvattenprover som genomförts, i kombination med riktlinjer för bedömning i HVMFS 2019: 25, anser Talga att de mest relevanta ämnena att begränsa och övervaka är koppar, nickel och zink. Talga har under juni 2021 låtit Sweco utföra uppdaterade beräkningar för recipientpåverkan. Beräkningarna visar att det vid ett värsta fall (vid full produktion år 25) kommer att bli lägre halter i recipienten av samtliga ämnen utom magnesium, nickel och zink, jämfört med vad som tidigare har redovisats. Halterna av magnesium och nickel ökar något, men ökningen är ringa och påverkar inte tidigare redovisad bedömning avseende miljörisker. Halten av zink kan vid olika flödesscenarion behöva övervakas närmare men bedöms underskrida HaV:s bedömningsgrund. Talga avser att övervaka vattenkvaliteten i utsläpp och i recipient och att löpande arbeta med förbättringar av reningstekniken

Talga föreslår att frågan om vilka slutliga villkor som ska gälla för utsläpp till vatten av koppar, nickel och zink från verksamheten skjuts upp under en provotid under vilken Talga ska utföra utredning och under provotiden föreslås en provisorisk föreskrift gälla.

Påverkan på grundvatten

Talga har undersökt hydrogeologin i ett definierat undersökningsområde. Det finns inga utpekade grundvattenförekomster i undersökningsområdet och därmed inga miljökvalitetsnormer att ta hänsyn till. Det finns inte heller några utpekade grundvattenförekomster i direkt närhet till den planerade verksamheten. Närmaste grundvattenförekomst ligger på södra sidan av Torne älv.

Brytningen i dagbrott kommer att innebära sprängningar och schaktning under grundvattennivån och därmed kommer det att ske ett inläckage av grundvatten i dagbrottet. För att upprätthålla vattennivån i sjön och flödet i Östra bäcken kommer renat överskottsvatten från verksamheten släppas till Hosiojärvi.

Sammanfattningsvis kommer dagbrottet att medföra en tillfällig lokal sänkning av grundvattennivån i området, men vattennivån i sjön och flödet i Östra bäcken kommer inte att påverkas negativt då överskottsvatten tillförs bäcken och sjön. Varken den utpekade grundvattenförekomsten söder om Torne älv eller en isälvsavlagring som är belägen öster om sjön Hosiojärvi förväntas påverkas av verksamheten. Konsekvenserna av verksamheten bedöms som små till måttliga. Inget särskilt villkor föreslås i denna del.

Rennäring

Det planerade verksamhetsområdet är beläget inom ett område som under vintern utgör renskötselområde för Talma sameby. Flyttleder och svåra passager av riksintresse för rennäringen finns utpekade väster och söder om verksamhetsområdet för Talma sameby och Gabna sameby. Riksintressen för rennäring utpekade av Sametinget ligger ca 200 meter söder om verksamhetsområdets yttre gräns.

Talgas utgångspunkt är att rennäringen i Talma sameby och Gabna sameby ska kunna fortgå och att skada för rennäringen i första hand ska förebyggas och minimeras. För att minimera påverkan och säkerställa ett nära samarbete och utbyte av information mellan bolaget och berörda renskötare föreslår Talga att mark- och miljödomstolen meddelar villkor för verksamheten.

Kulturmiljö

Vid utredningar som gjordes år 2018 hittades 18 nya lämningar varav två utgör fornlämning och resterande 16 övrig kulturhistorisk lämning. År 2019 hittades ytterligare tolv kulturhistoriska lämningar, men inga fornlämningar. De två fornlämningarna finns längs Nunasvaaravägen och består av en härd samt en kåtalämning. De kulturhistoriska lämningarna utgörs av tre kulturmärkta träd (två barktäkter och en bläcka), en rökanordning, tre husgrunder och områden med gruvlämningar från det tidiga 1900-talets prospektering och provbrytning.

De två fornminnena, härden och kåtalämningen, kommer att bevaras och skyddas under de arbeten som kommer att genomföras i närområdet. Av de kulturhistoriska lämningarna kommer alla utom sju att kunna bevaras. De lämningar som inte kan bevaras ligger inom det område som kommer omfattas av dagbrottet och det planerade sand- och gråbergsmagasinet.

Miljön och lämningarna är representativa och beskriver historiska funktioner och sammanhang för de aktiviteter som förekommit i området med renskötsel och den samiska aktiviteten i området samt senare tiders prospektering och sökande efter malm. Lämningar från dessa typer av aktiviteter är vanliga i området och värdet bedöms därmed som måttligt. Alla utom en av de övriga kulturhistoriska lämningar som riskerar att försvinna är lämningar från prospektering och den nya verksamheten blir ett tillkommande lager i områdets kulturhistoriska sammanhang. Områdets historia av prospektering och gruvverksamhet kommer fortsatt att vara spårbar och synligt genom att opåverkade lämningar finns kvar. Inga fornlämningar

kommer att påverkas. Effekten bedöms därmed som liten. Värdet för kulturmiljön i området bedöms som måttligt och effekten av verksamheten som liten, konsekvenserna för kulturmiljö bedöms därmed som små.

Något villkor avseende kulturmiljö bedöms inte nödvändigt. Om tillstånd för den planerade verksamheten meddelas och verksamhet påbörjas i området kommer Talga att skicka en lista till länsstyrelsen över de lämningar som kommer att tas bort eller påverkas av verksamheten. För det fall behov av tillstånd enligt kulturmiljölagen (1988:950) uppkommer, kommer detta att sökas enligt särskild ordning.

Naturmiljö

Anläggningar och infrastruktur kommer att placeras så att områden med naturvärden undviks så långt som möjligt, framför allt har områden med högsta samt högt naturvärde undvikits vid lokaliseringen av verksamhetsområdet. En bedömning av konsekvenserna för naturvärden i området har utförts. Ett område med högt naturvärde (klass 2) kommer delvis att påverkas då detta sammanfaller med fyndigheten och därmed dagbrottet. Även en del av ett område med påtagligt och en del av ett område med visst naturvärde tas i anspråk av verksamhetsområdet. Påverkan av grundvattenavsänkningen är obetydlig för de naturvärdesobjekt som ligger inom influensområdet då dessa naturvärden inte är känsliga för grundvattenavsänkning. Påverkan på naturvärden vid Hosiojärvis strand kommer att bli obetydlig då vattennivån upprätthålls. Påverkan på naturvärden i Östra bäcken och Västra bäcken bedöms som små.

Där så är möjligt kan åtgärder vidtas för att öka naturvärdet hos de närliggande områdena med i dagsläget påtagligt naturvärde. Exempel på sådana åtgärder är att flytta död ved från det område som avverkas för verksamheten. Områden som tagits i anspråk kommer i möjlig mån att återställas successivt under drifttiden. Hänsyn kommer att tas till förekommande skyddade arter vid efterbehandlingen av området. Sammantaget bedöms konsekvenserna för naturvärden bli små till måttliga. Talga anser inte att det finns behov av att föreskriva något särskilt villkor avseende naturmiljö för verksamheten.

Buller

Genomförda beräkningar av bullernivåer visar att riktvärdena i Naturvårdsverkets Vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller (Naturvårdsverket, 2015) kan innehållas vid närmsta bostad med vissa åtgärder. Åtgärderna krävs för att kunna hålla maximalt 40 dBA nattetid som ekvivalentnivå vid närmaste bostad i inledningsskedet av verksamheten när bergborr, primärkross och lastning är placerad på berg i marknivå. De aktuella åtgärderna är dels en bullervall med en höjd på minst 5 meter placerad maximalt 20 meter från primärkross och laststation, dels att borring i inledningsskedet endast sker vardagar (06-18) och kväll (18-22) samt lör-, sön- och helgdag (06-18). När arbetet fortskrider flyttas bergborr och primärkross nedåt i dagbrottet vilket ger en naturlig avskärmning och inga åtgärder krävs då för att klara riktvärdena.

Transporternas bidrag till bullernivån är litet och nivåerna låga längs med Nunasvaaravägen till E45. Konsekvenserna bedöms därmed som små och efter ca 5 år som obetydliga. Talga föreslår att mark- och miljödomstolen föreskriver villkor om buller för verksamheten.

Torneälven och en zon på cirka 1 km på vardera sida om älven utgör riksintresse för friluftsliv. Den södra delen av verksamhetsområdet ligger strax norr om gränsen för riksintresset men huvuddelen av friluftaktiviteterna i riksintresset kan antas bedrivas längre söderut, i huvudsak på älven och dess stränder där även fritidsbebyggelsen är lokaliserad. En mindre del av riksintresseområdet kan påverkas av buller från borrhjulen när denna är placerad i marknivå. Det innebär att det finns en risk för att 40 dBA överskrids i riksintresseområdet under det första årets arbete i varje dagbrott, totalt tre somrar under gruvans livslängd. För att begränsa påverkan från buller kommer följande åtgärder att vidtas.

- Borrhjulen kommer endast att ske under dagtid på vardagar under sommartid. Inget arbete i dagbrotten kommer att ske under vintertid.
- Bergbrott med ljuddämpning kommer att användas, vilket kommer att minska ljudnivån vid källan med ca 10 dBA.
- En bullerskyddsvall med minst tre meters höjd planeras att anläggas längs sydöstra kanten på dagbrotten.

Sammantaget kan det konstateras att gruvverksamheten framför allt dagtid i inledningsskedet kommer innebära en bullerpåverkan inom ca 0,06 procent av det totalt nästan 95 000 ha stora riksintresseområdet. Verksamheten bedöms inte innebära någon negativ påverkan på andra värden som pekats ut för riksintresset som laxfisket, älvlandskapet och kulturmiljön. Verksamheten kan även innebära positiva effekter som att öka tillgängligheten till området även under vintertid och tydliggöra de kulturmiljöobjekt som hittats vid de arkeologiska inventeringarna genom exempelvis skyltning, båda dessa är åtgärder som nämns i riksintressets värdebeskrivning.

Vibrationer, luftstötsvågor och stenkast

En bedömning av vibrationer, luftstötsvågor och stenkast har gjorts i enlighet med gällande svensk standard. Beräkningarna visar att både vibrationer och luftstötter ligger väl under gällande riktvärden samt att fritidshuset i närområdet ligger väl utanför det rekommenderade säkerhetsavståndet för stenkast. Sammanfattningsvis bedöms påverkan i form av vibrationer, luftstötsvågor och stenkast vara liten. Talga avser dock att vidta skyddsåtgärder för att ytterligare minska påverkan. Talga föreslår att domstolen föreskriver ett villkor för verksamheten.

Transporter

Transporter av material och personal till och från gruvområdet kommer att ske via den befintliga Nunasvaaravägen som ansluter området till väg E45. Inkommande transporter av förbrukningsvaror planeras ske alla dagar i veckan året runt. Antalet inkommande transporter av förbrukningsvaror kommer att vara större under andra och tredje kvartalet när brytning planeras att pågå (april–september). Interna transporter på verksamhetsområdet kommer primärt att bestå av lastbilstransport av

malm, krossad malm, gråberg och anrikningssand mellan olika drifanläggningar inom området. Majoriteten av de interna transporterna kommer att ske under april till september då brytningen pågår i dagbrottet.

För att säkerställa att transporter kan ske året runt och på ett säkert sätt kommer Nunasvaaravägen uppgraderas. Anslutningen till E45 kommer också att förbättras genom breddning av vägen och en avkörningsfil för fordon som kommer från väster på E45. Konsekvensen av trafiken till och från gruvan bedöms vara liten med tanke på att det är en mindre ökning av trafiken på en sträcka som i dagsläget är relativt lågt trafikerad. Förbättringar på Nunasvaaravägen kommer även att ge positiva effekter på trafiksäkerhet och framkomlighet. Talga anser inte att det finns behov av att föreskriva något särskilt villkor avseende transporter för verksamheten

Energihushållning

Den planerade verksamheten är en ny verksamhet som kommer att utformas och optimeras bl.a. utifrån frågor om energianvändning. Bl.a. har verksamhetsområdet utformats för att uppfylla högsta standard gällande energieffektivitet och minimalt beroende av fossila bränslen. Något villkor om energihushållning är inte påkallat.

Avfall

Talga föreslår två villkor om efterbehandling avseende utvinningsavfallet. Vad gäller hantering av avfall i övrigt inom anläggningen avser Talga att hantera detta enligt gällande regelverk och anser inte att det är påkallat med något särskilt villkor.

Risk och kemikalier

Kemikalier kommer att användas i bl.a. anrikningsprocessen och vattenreningen. Ingen av de kemikalier som planeras att användas i verksamheten har klassats som miljöfarlig. Verksamhetens egenkontrollprogram kommer att innehålla rutiner för kemikaliehantering för att minimera risker för människors hälsa och miljö. Endast obetydliga mängder av kemikalier kan finnas kvar i vattnet som släpps ut till recipienten på grund av ännas egenskaper, hantering och kontroll. Kemikaliehantering kommer att ske enligt gällande regler och rekommendationer. Lagring av kemikalier och flytande farligt avfall kommer endast att förekomma på invallad och tät yta försedd med nederbördsskydd. Invallningen ska inrymma det största förvaringskärlets volym samt 10 procent av den samlade volymen av övriga förvaringskärl. Lagringen ska även vara skyddad mot påkörning. Vidare ska spill och läckage omgående samlas upp och tas om hand.

Sprängämnen kommer användas för brytningen i gruvan. För att minska riskerna vid hantering och förvaring av sprängämnen kommer emulsionssprängämnen att användas då dessa är säkrare än andra typer av sprängämnen. I genomsnitt beräknas ca 120 ton sprängämne per år användas. Övriga sprängämnen, såsom primer, tändare och boosters etc. kommer att förvaras i särskilt förråd i enlighet med gällande föreskrifter. Talga anser inte att det är påkallat med några särskilda villkor avseende sprängmedelshandling.

Ett handlingsprogram och rutiner för att förebygga olycksrisker med bl. a. kemikalier och sprängämnen kommer att tas fram för den planerade verksamheten. Det kommer också att finnas beredskapsplaner för insatser om en allvarlig olycka skulle inträffa. Ett system för att förvarna allmänheten vid sprängning kommer att upprättas och sprängning kommer endast ske endast på förutbestämda tider. Då riskerna för olyckor i verksamheten är små och inga bostäder eller andra områden där allmänhet generellt vistas finns i närområdet bedöms konsekvenserna av en eventuell olycka som små. Talga föreslår att ett villkor om kemikalier och farligt avfall föreskrivs för verksamheten.

Efterbehandling

Mängdberäkning morän för efterbehandling

Talga har genomfört en massbalansberäkning baserad på morändjup/-mängd i området som framgår av SGU:s jordkarta, preliminära platsundersökningar och kunskap om området som erhållits från historiska och nya undersökningsarbeten. I massbalansberäkningen användes information från förstudien (PFS), avseende detaljer om utformningen av infrastruktur och industriområde.

Det ska framhållas att Talga, baserat på den befintliga (PFS) nivån för design, platsundersökningar och övrig platskunskap, bedömer att det inte kommer att krävas ytterligare anskaffning av morän från platser utanför verksamhetsområdet. Vid detaljprojektering av verksamheten kommer ytterligare platsundersökningar att genomföras med bl.a. geoteknisk borrhning för att verifiera morändjup och kvalitet.

Vid anläggning av verksamheten uppskattas att ca 750 000 m³ morän kommer att genereras genom exempelvis avbaning av dagbrott samt förberedande arbeten för sand- och gråbergsmagasinet. Av detta kommer ca 250 000 m³ att användas för konstruktion, till exempel av vägar och dräneringssystem. Därmed beräknas ett överskott motsvarande ca 500 000 m³ morän uppkomma. Under pågående verksamhet beräknas ytterligare ca 250 000 m³ genereras från dagbrotten, vilket kommer att användas för löpande efterbehandlingsåtgärder, exempelvis täckning av sand- och gråbergsmagasinet slänter, eller lagras fram till dess att behov uppstår

Planerade områden för moränupplag och upplag av organiskt toppskikt ingår i den tekniska beskrivningen och anses vara tillräckliga för att lagra de avrymningsmassor som kommer att uppkomma i verksamheten. Materialet i upplagen kommer att användas vid efterbehandling av verksamhetsområdet.

Efterbehandlingsplanen innehåller information rörande områdets storlek, täckningsdjup samt den totala mängd morän som behövs. Efterbehandlingen av verksamheten beräknas kräva omkring 1 000 000 m³ material varav 750 000 m³ enligt vad som ovan beskrivits genereras från arbeten inom området. Informationen är baserad på bästa möjliga information som finns att tillgå i dagsläget, men Talga är medvetet om att den fulla detaljkunskapen inte finns tillgänglig innan en detaljprojektering har genomförts.

Efterbehandlingsplan

Talga har tagit fram en efterbehandlingsplan som redovisar hur efterbehandlingen av den planerade verksamheten ska ske. I planen beskrivs hur verksamheten ska säkerställa efterlevnad av riktlinjer för bl.a. miljöskydd och markanvändning i enlighet med förordningen (2013:319) om utvinningsavfall. Avsikten är att gruvområdet, i så stor utsträckning som är möjligt, ska kunna återgå till tidigare markanvändning och inte utgöra någon risk för människor, vilda djur eller rennäring. Planen för gruvans avslutning och efterbehandling är avsedd att vara dynamisk, och kommer att granskas och revideras regelbundet baserat på data från det interna övervakningsprogrammet, och även i takt med att ny teknik och nya processer blir tillgängliga inom branschen.

För att uppfylla syftet med avslutning och efterbehandling av gruvan, och för att möjliggöra snabb upptäckt av eventuella problem, kommer ett robust övervakningsprogram att läggas upp. För att fullt ut förstå och utvärdera hur effektiva de implementerade återställningsåtgärderna blir är det också viktigt att börja övervakningen när verksamheten är i drift. Detta ska åstadkommas genom ett internt övervakningsprogram. Genom noggrann driftsplanering möjliggör projektdesignen en progressiv efterbehandling under gruvans livstid.

Talga föreslår att ett generellt villkor med avseende på efterbehandling föreskrivs för verksamheten och ett specifikt villkor vad gäller efterbehandling av sand- och gråbergsmagasinet.

Ekonomisk säkerhet

För fullgörandet av de återställningsåtgärder som följer av efterbehandlingsplanen avser Talga att ställa en ekonomisk säkerhet och Talga föreslår att ett villkor föreskrivs.

En del av säkerheten föreslås ställas succesivt efter hand enligt en plan som vid varje tid tillgodoser det aktuella behovet av säkerhet (16 kap. 3 § andra stycket miljöbalken). Behovet av ekonomisk säkerhet kommer att öka successivt i takt med att utvinningsavfall förs till sand- och gråbergsmagasinet. När sand- och gråbergsmagasinet har efterbehandlats bortfaller behovet av ekonomisk säkerhet i den delen. Talga föreslår därför att säkerheten ställs dels i form av ett grundbelopp som ska gälla under hela verksamhetstiden, dels i form av belopp som successivt ställs avseende efterbehandling av sand- och gråbergsmagasinet. När sand- och gråbergsmagasinet har efterbehandlats kan den del av säkerheten som avser magasinet återlämnas till Talga.

Det finns i den föreslagna efterbehandlingsplanen redan avsatta medel för drift och underhåll av vattenrening under en övergångsperiod. Efterbehandlingsplanen innehåller även förslag till egenkontroll och kontroll av utförda efterbehandlingsåtgärder m.m. Medel finns avsatta för upphandling av dessa tjänster samt för hantering av framtida hydroxidslam från vattenreningen.

Vid efterbehandlingen kommer inget maskinunderhåll att utföras. Fast utrustning ska demonteras och kommer att säljas som skrot eller till andra gruvor eller verksamheter. Någon övergångsperiod planeras inte. Efterbehandlingsåtgärderna avses utföras av externt upphandlade entreprenörer och någon egen personalkostnad bedöms inte uppkomma under denna period.

Bolagets beräkningar visar att det kommer att finnas tillräckliga mängder morän inom området för att täcka behovet vid efterbehandling. Därmed kommer morän inte att behöva införskaffas externt. Någon kostnad för detta behöver alltså inte inkluderas i den ekonomiska säkerheten. Den föreslagna ekonomiska säkerheten omfattar efterbehandlingskostnaden vid varje tidpunkt under verksamhetens drift. Om verksamheten skulle avslutas i förtid kommer sand- och gråbergsmagasinet att kunna efterbehandlas enligt samma metod som planeras för det fullt utbyggda magasinet, men till en lägre kostnad.

Kontroll av verksamheten

Talga kommer att utföra egenkontroll enligt miljöbalken, förordningen (1998:901) om verksamhetsutövarens egenkontroll samt tillämpliga föreskrifter. Talga föreslår att ett villkor föreskrivs.

TILLÅTLIGHETSFRÅGOR

Tillåtlighet enligt 2 kap. miljöbalken

Kunskapskravet (2 kap. 2 § miljöbalken)

Talgas personal har lång erfarenhet av gruvverksamhet. Vid anlitan av entreprenörer ställs krav på verifierad kompetens kring den uppgift de anlitas för. Genom samrådsförfarandet och upprättandet av MKB:n har bolaget dessutom fått goda kunskaper och insikter om den sökta verksamhetens miljöpåverkan. Bolaget har därför tillgång till mycket goda kunskaper om den verksamhet ansökan avser. Talga besitter således de kunskaper som krävs för att bedöma miljöpåverkan av den sökta verksamheten.

Försiktighetsprincipen, principen om bästa möjliga teknik (2 kap. 3 § miljöbalken)

I MKB:n beskrivs de skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått som Talga avser att vidta för att förebygga, hindra eller motverka att den sökta verksamheten orsakar skada eller olägenhet för människor eller miljön. Talga kommer att tillämpa bästa tillgängliga teknik vid utformningen av verksamheten och vid efterbehandling efter att verksamheten har avslutats. Försiktighetsprincipen och principen om bästa möjliga teknik uppfylls därmed.

Produktvalsprincipen (2 kap. 4 § miljöbalken)

Kemikalier kommer att användas i huvudsak för sprängning, intern logistik och i brytningsutrustning. Utöver sprängämnen kommer kemikalier att användas i anrikningsprocessen och vattenreningen. Hantering av kemikalier kommer att ske enligt gällande rekommendationer och regler. Talga kommer att arbeta för en ur

miljö- och hälsoskyddssynpunkt säker hantering av drivmedel, oljor m.m. Sökt verksamhet uppfyller produktvalsprincipen.

Hushållnings- och kretsloppsprinciperna (2 kap. 5 § miljöbalken)

Energieffektivitet är ständigt prioriterat i Talgas projekt. Verksamhetsområdet har utformats för att uppfylla högsta standard gällande energieffektivitet och minimalt beroende av fossila bränslen. Den sökta verksamheten innebär att en fyndighet av riksintresse kan nyttiggöras, vilket i sig utgör en god hushållning med naturresurser. Den klassificering av malm och av avfall som har gjorts inom projektet och i tillståndsansökan innebär en god hushållning med naturresurser och den är därmed förenlig med i 2 kap. 5 § miljöbalken.

Massor från verksamhetsområdet kommer att användas under konstruktion och drift samt vid nedläggning och efterbehandling av verksamheten. Detta gäller bland annat material för konstruktion av anläggningar och infrastruktur, vatten och insatsvaror för driften. Till största delen kommer morän från området kunna användas för konstruktion men vissa typer av material kommer att behöva tas från externa källor. Det vatten som krävs för processen återvinns internt och tas från renat överskottsvatten. Talga bedömer därmed att hushållnings- och kretsloppsprinciperna är uppfyllda i verksamheten.

Lokaliseringsprincipen (2 kap. 6 § miljöbalken)

Den avgörande faktorn för lokalisering av dagbrotten är tillgången till brytvärd mineral. Inom det planerade gruvområdet finns brytvärd mineral.

SGU har beslutat att grafitfyndigheten Nunasvaara Södra utgör riksintresse (beslut av den 2 juli 1997, dnr 41-58/93). SGU har beslutat om att grafitfyndigheten Nunasvaara fortsatt uppfyller kraven som riksintresse för värdefulla ämnen eller material samt att fyndigheten ska detaljavgränsas. Vid utpekande och detaljavgränsning av en fyndighet som riksintresse för värdefulla ämnen eller material krävs omfattande undersökningar och dokumentation av fyndigheten för att SGU ska kunna göra bedömningen om fyndigheten är av riksintresse. SGU har kommit fram till att samtliga kriterier som krävs för att utpeka och detaljavgränsa fyndigheten är uppfyllda (beslut 8 juni 2020, dnr 31-388-2019). På grund av att fyndigheten befinner sig på en viss plats är även lokaliseringen av gruvverksamheten given utifrån rådande geologiska förutsättningar.

Verksamhetsområdet och dess anläggningar har utformats i syfte att uppnå ändamålet med verksamheten med minsta möjliga intrång. Den planerade verksamheten kommer att vara förenlig med kommunal planläggning. Den valda platsen är därmed lämplig för sökt verksamhet.

Tillåtlighet enligt 3 och 4 kap. miljöbalken

God hushållning

Fyndigheten Nunasvaara innehåller grafit vilket är listat som ett kritiskt material av EU. Nunasvaara innehåller de idag högsta kända halterna av grafit i världen. Grafit

ingår som en viktig komponent i batterier och är ett ämne som är nödvändigt för samhället vid en energiomställning. Grafit används inom ett flertal olika sektorer bl.a. fordonsindustrin och batteritillverkning. Av grafit framställs även grafen som är ett material som kommer att få stor betydelse i framtiden för tillämpningar inom flera olika industrisektorer. Flera andra riksintressen finns i närheten av det planerade verksamhetsområdet. Genom den planerade verksamheten kan en fyndighet av riksintresse tillgodogöras, samtidigt som verksamheten kan samexistera med övriga riksintressen i närområdet. Talga anser därför att den planerade verksamheten utgör god hushållning med mark- och vattenområden i enlighet med 3 kap. 1 § miljöbalken.

Rennäringen

Det planerade verksamhetsområdet är beläget inom Talma samebys vinterbetesmarker. Talma samebys renskötselområde sträcker sig från Vittangi i öster till in i Norge i väster. Flyttleder och svåra passager av riksintresse för rennäringen finns utpekade väster och söder om verksamhetsområdet för Talma sameby och Gabna sameby, och öster om Vittangiälven för Saarivuoma sameby. Riksintressen för rennäring utpekade av Sametinget ligger ca 200 meter söder om verksamhetsområdets yttre gräns. Transporter från området går längs Nunasvaaravägen genom Talma samebys område och söder om Torne älv vidare via väg E45 genom Gabna samebys område. Vägen korsar flyttleder som utpekats som riksintressen.

Rennäringen i Talma sameby

Möjliga konsekvenser av den planerade verksamheten är främst förlust av betesland och flyttled, störd betesro, undvikelseeffekter (buller som sprids utanför området skapar en undvikelsezon), spridning av hjordar, renpåkörningar samt ökad arbetsbelastning och kostnader för samebyn. Rennäringen påverkas även av skogsbruk, rovdjur, turism, rymdverksamheten vid Esrange, skoterkörning samt jakt- och friluftsliv. Tillsammans ger dessa förluster av vinterbetesmark i Talma sameby. Talga har även erhållit tillstånd till provbrytning i Niska. Den planerade provbrytningen i Niska förväntas dock vara avslutad när gruvverksamheten i Nunasvaara Södra inleds.

Talma sameby har motsatt sig en etablering av en gruva vid Nunasvaara Södra. Samebyn menar att området i fråga är av avgörande betydelse för renskötseln inom samebyn och det är samebyns uppfattning att gruvnäring och renskötsel inte kan samverka inom området. Talma sameby har påpekat att samebyn anser att både nyckelområdet som fyndigheten ligger i och alla flyttleder i området är av riksintresse även om inte Sametinget har utpekat dem som sådant. Nyckelområden definieras av Talma sameby i dess renbruksplan som områden inom kärnområden som renen trivs bäst på. Inom dessa områden finns oftast de bästa betesmarkerna som renen betar på under längre perioder (Rennäringsanalys Talma, 2019).

Mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen ska enligt 3 kap. 5 § miljöbalken så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt försvåra näringens bedrivande. I uttrycket "så långt möjligt" ligger att den avvägning som

ska göras mellan det skyddade intresset och motstående intressen ska innefatta hänsynstagande till de praktiska och ekonomiska konsekvenserna av det skydd paragrafen ger. I första hand är avsikten att ge utrymme i det enskilda fallet för samhällsekonomiska hänsynstaganden, t.ex. med hänsyn till regionalpolitiska eller sysselsättningspolitiska intressen. Även konsekvenserna för berörda enskilda intressen skall vägas in. Med uttrycket "påtagligt kan försvåra", utesluts bagatellartad påverkan. Endast sådana åtgärder åsyftas som kan ha en bestående negativ inverkan på det aktuella intresset eller som tillfälligt kan ha mycket stor negativ påverkan på detta (Prop. 1997/98:45 Del 2 s. 30 f.). Områden som är av riksintresse ska skyddas från sådana åtgärder.

Talga bedömer att den planerade gruvverksamheten inte kommer att påtagligt försvåra rennäringens bedrivande. Talgas utgångspunkt är att rennäringen i verksamhetens närhet ska kunna fortgå och att skada för rennäringen i första hand ska förebyggas och begränsas. I de fall detta inte är möjligt ska förluster kompenseras. Renskötsel får enligt 3 § rennäringslagen (1971:437) bedrivas inom vinterbetesmarker mellan den 1 oktober och den 30 april. För att minimera påverkan på rennäringen kommer brytningen, med hänsyn till att Talma samebys område utgör vinterbetesmarker, endast att ske under månaderna april–september. Genom det planerade försiktighetsmålet kommer verksamheten som helhet att vara mindre störande under den huvudsakliga period då renar betar i närheten av det planerade verksamhetsområdet. Denna åtgärd bedöms vara den enskilt viktigaste åtgärden för att minimera påverkan på rennäringen.

Placeringen och utformningen av industriområdet har utförts så att de riksintresseområden som utpekats av Sametinget undviks, så att påverkan blir så liten som möjligt och för att undvikelsezonen ska bli så liten som möjligt. Sprängningar och annan bullrande verksamhet kommer att planeras i tiden så att störningen i förhållande till omgivningen och renarna minimeras. Industriområdet kommer att behöva stänglas in, men hur detta ska ske i detalj bör utformas i samråd med Talma sameby. Området kommer även att återställas efter avslutad drift i samråd med Talma sameby. Under projektets livstid kommer Talga vidare att arbeta för att främja ett nära samarbete och utbyte av information mellan bolaget och samebyn.

Talga bedömer att de möjliga konsekvenserna av den planerade verksamheten kommer att minska efter det att verksamheten har avslutats. På längre sikt kommer betesbortfallet att minska eftersom verksamhetsområdet kommer att efterbehandlas med fokus på att skapa värden för rennäring och biologisk mångfald. Dock kommer delar av verksamhetsområdet inte att kunna återställas, vilket därmed även i framtiden medför ett direkt betesbortfall, framförallt i dagbrottsetapperna 4-6. Med de försiktighetsmål och skyddsåtgärder som planeras bedöms konsekvenserna av bolagets verksamhet som små. Sammanfattningsvis bedöms att den planerade verksamheten inte påtagligt kan försvåra rennäringens bedrivande. Utvinningen av fyndigheten vid Nunasvaara är därmed förenlig med riksintresset för rennäring.

Rennäringen i Gabna sameby

Gabna Sameby (Gabna) har på uppdrag av Talga färdigställt en Rennäringsanalys för det föreslagna projektet Nunasvaara Södra. Gabnas uppdrag var att beskriva renskötseln och samebyn, samt förutsäga det föreslagna projekts förmodade konsekvenser på renskötseln, och vidare identifiera och rekommendera åtgärder för att i första hand undvika och i andra hand avhjälpa eventuella negativa effekter. Gabna framställde sin rennäringsanalys i dialog med Talga i så måtto att företaget i två omgångar fick tillfälle att läsa och kommentera på rapportutkast.

Gabna kommer i sin rennäringsanalys fram till att påverkan blir allvarlig och vidare att de ej kan identifiera några åtgärder som skulle kunna vare sig undvika eller avhjälpa de förutspådda effekterna. I sin studie trycker Gabna vidare på att samebyn redan upplever mycket allvarliga störningar som beror på en rad faktorer (gruvor, skogsbruk, rovdjur, infrastruktur etc.). Talga har förståelse för Gabnas oro och inser att samebyn endast ser risker och inte något att vinna på att det föreslagna projektet fortskrider. Talga uppskattar vidare det faktum att samebyn beskrivit sin verksamhet utförligt samt även visat på de problem och utmaningar som renskötseln och samebyn står inför. Efter att ha analyserat Gabnas rennäringsanalys anser Talga dock att slutsatserna som dras till betydande del utgör överdrivna farhågor över vad den planerade verksamheten kan innebära för Gabna. Framförallt ger Gabna uttryck för en överdriven uppfattning om omfattningen av Talgas projekt och således om den störning som det kommer att innebära.

Talgas utgångspunkt är att den planerade verksamhetens eventuella påverkan på rennäringen ska kunna förebyggas och minimeras. Hänsyn har tagits till detta vid utformningen av projektet, bl.a. vid placeringen och utformningen av industriområdet samt genom de skyddsåtgärder som föreslagits. Den planerade verksamheten bedöms inte påtagligt kunna försvåra rennäringsens bedrivande i någon närliggande sameby. Påverkan på Gabna bedöms sammantaget bli ringa.

Riksintresse för rennäringen

Det planerade verksamhetsområdet berör områden av riksintresse som nyttjas av Gabna och Talma samebyar. Talga bedömer att det kunskapsläge som följer av tillgänglig forskning leder till andra slutsatser än de som redovisats av samebyarna.

Talga anser att de stora undvikelsezoner som har beskrivits av samebyarna inte har stöd i tillgängligt forskningsmaterial. Baserat på tillgänglig forskning, samt de åtgärder som planeras för att minimera en undvikelsezon kring Nunasvaara Södra, bedöms undvikelsezonen kunna sträcka sig i storleksordningen en kilometer från den planerade gruvverksamheten. Detta gäller vintertid då endast anrikning pågår och det är även i linje med de modelleringar som gjorts i bullerutredningen för projektet. Modellerad bullerspridning visar på en ekvivalent ljudnivå om ca 40 dBA ca 600 m ifrån verksamhetsområdet och ca 35 dBA någon kilometer ifrån verksamhetsområdet

Talmas renskötselplaneringar ligger ca 7,5 km ifrån det planerade gruvområdet och kommer således inte att påverkas av den planerade verksamheten. Vidare

kommer en undvikelsezon kring anrikningsverket inte heller att överlappa med riksintresse för rennäringen kring sjön Soitolasuanto. Riksintresseklassade flyttleder finns direkt söder om industriområdet, varav en är en s.k. svår passage.

Gabna sameby har i sin rennäringssanalys angett att den planerade verksamheten skulle medföra att lavbetet vid Soidulvårri inte längre skulle kunna användas och vidare att området kring Eaddjeroavvi - Mihkkelroavvi inte längre skulle gå att bruka. Talga bedömer dock att sådana konsekvenser inte bör kunna uppkomma eftersom dessa områden ligger 6 km respektive 4,5 km ifrån den planerade gruvan och studier från betydligt större gruvor i samma typ av naturmiljö visar på avsevärt mindre undvikelsezoner än dessa avstånd. Vidare brukas ovan nämnda områden idag och tillskottet av lastbilstransporter från och till Nunasvaara Södra skulle som nämnt innebära en försumbar ökning av tung trafik på väg E45, som går genom Gabna samebys område.

Baserat på befintlig forskning och den föreslagna verksamhetens storlek och karaktär kan det konstateras att verksamheten sannolikt kommer att leda till ringa eller liten påverkan på rennäringen. Vidare bedöms det som osannolikt eller ytterst osannolikt att verksamheten skulle kunna leda till en liten-måttlig påverkan i form av ett mindre bortfall av Talmas vinterbete, alternativt en mycket försvårad flytt till områden öster om verksamheten. I det senare fallet skulle påverkan kunna mildras genom lämpliga åtgärder för underlättande av flytt. Slutligen kan det konstateras att verksamheten inte kommer att leda till en omfattande påverkan på större delar av Talma eller angränsande samebyar.

De kumulativa konsekvenserna för rennäringen inom Gabna och Talma samebyar som är kopplade till antropogena aktiviteter och strukturer bedöms vara betydligt mindre än de som presenterats av samebyarna. Det beror i första hand på att den studie som Talga låtit genomföra är baserad på granskat och publicerat forskningsmaterial och en utvärdering av individuella publikationers relevans för bedömningen av påverkan på rennäringen inom Talma och Gabna. Bidraget från det föreslagna projektet till kumulativa konsekvenser bedöms vara litet, vilket framför allt beror på att undvikelsezonen bedöms vara liten

Den planerade verksamheten bedöms inte medföra någon påverkan i form av luktstörningar. Eftersom den planerade verksamheten är jämförelsevis liten och inget traditionellt sandmagasin kommer etableras, samt då åtgärder för att reducera damning både vid produktion och transport vidtas, bedöms damningen från verksamheten bli mycket begränsad. Detta leder till bedömningen att konsekvenser för renskötseln i Talma och Gabna relaterade till damning omkring verksamhetsområdet kommer att bli mycket små.

Den påverkan på renskötseln som kan uppkomma under konstruktionsfasen är jämförbar med den som förväntas under drift. Den enda skillnaden är att det under konstruktionsfasen kommer att förekomma en viss ökad trafik till och från gruvområdet under en vintersäsong. Eftersom påverkan på renskötseln under konstruktionsfasen liknar den som förväntas under drift är de skyddsåtgärder som kan bli aktuella av samma karaktär.

Talgas bedömning är sammanfattningsvis att samexistens är möjligt om relevanta skyddsåtgärder vidtas. Denna slutsats baseras till del på att samexistens mellan rennäring och gruvdrift de facto fungerar på åtskilliga platser, där den kumulativa påverkan på rennäringen från t.ex. skogsnäring, vattenkraft, industri, vägar och samhällen bedöms vara betydligt större än i fallet för Talma sameby

Intresseavvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken

Av den utredning som Talga redovisat framgår att påverkan på renskötseln för Talma och Gabna samebyar kommer att bli relativt liten samt att den kan mildras ytterligare genom relevanta åtgärder. Verksamheten och verksamhetsområdet har utformats för att minimera påverkan på omgivande intressen inklusive riksintresset för rennäringen. Talgas villkorsförslag om samråd med samebyarna innebär att lämpliga försiktighetsåtgärder kan vidtas för att begränsa påverkan.

En avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken ska endast göras när ett område är av riksintresse för flera oförenliga ändamål. Talga har tidigare bedömt att sökt verksamhet, med hänsyn till beskrivna effekter, skadelindrande åtgärder och konsekvenser, inte påtagligt kommer att försvåra rennäringens bedrivande (3 kap. 5 § miljöbalken). Talga vidhåller denna bedömning. Det är först när inverkan av sökt verksamhet når upp till ett sådant påtagligt försvårande som den kan sägas vara oförenlig med riksintresset. Eftersom gruvverksamheten inte påtagligt kommer att försvåra rennäringens bedrivande kan verksamheten samexistera med rennäringen och det är inte nödvändigt att göra någon avvägning mellan riksintressen enligt 3 kap. 10 § miljöbalken. Eftersom det har efterfrågats av Länsstyrelsen redovisar bolaget ändå en avvägning i det följande.

Den påverkan som kan uppkomma kommer att kunna mildras genom lämpliga skyddsåtgärder. Talga har föreslagit följande åtgärder:

- Brytningen kommer endast att ske under månaderna april–september. Verksamheten som helhet kommer därmed att vara mindre störande under den huvudsakliga period då renar betar i närheten av det planerade verksamhetsområdet. Denna åtgärd bedöms vara den enskilt viktigaste åtgärden för att minimera påverkan på rennäringen.
- Placeringen och utformningen av industriområdet har gjorts så att de riksintresseområden som utpekats av Sametinget undviks, i syfte att påverkan ska bli så liten som möjligt och för att undvikelsezonen ska bli så liten som möjligt.
- Sprängningar och annan bullrande verksamhet kommer att planeras i tiden så att störningen i förhållande till omgivningen och rennäringen minimeras.
- Industriområdet kommer att behöva stängslas in och hur detta ska ske i detalj planeras att utformas i samråd med Talma sameby.
- Lämpliga faunaövergångar och/eller annan typ av digitala system (t.ex. GPS) planeras som gör det möjligt att i realtid veta när renar befinner sig nära vägen och då trafik kan behöva bromsas in och/eller stoppas för att underlätta för renarna att korsa vägen.

- Vid behov ges stöd till ökad bevakning och/eller stödutfodring.
- Området kommer att återställas efter avslutad drift i samråd med Talma sameby.
- Under projektets livstid kommer Talga vidare att arbeta för att främja ett nära samarbete och utbyte av information mellan bolaget och samebyarna.

Enligt 3 kap. 10 § miljöbalken ska företräde ges åt det eller de ändamål som på lämpligast sätt främjar god hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt.

De områden som klassats som riksintresse för värdefulla ämnen eller material respektive för rennäring överlappar inte direkt. Bolagets analys visar att följande två riksintresseområden för rennäringen kommer påverkas genom att de korsas av vägen mellan Nunasvaara och väg E45: Gabnas område benämnt Duortnoseatnu — Bisåvani; samt för Talma riksintresseklassade flyttleder direkt söder om industriområdet, inklusive en s.k. svår passage. Vägen mellan Nunasvaara och E45 är en befintlig väg, så viss påverkan på dessa riksintresseklassade områden sker redan i nuläget, även om den planerade verksamheten kommer att medföra ökad trafik på vägen.

Talga menar att det i detta fall finns tungt vägande skäl för att riksintresset för värdefulla ämnen eller material bör ges företräde framför riksintresset för rennäringen. Härvid är det viktigt att se till de konsekvenser som uppkommer om istället riksintresset för rennäring ges företräde. Konsekvensen av en sådan avvägning är att utnyttjandet av riksintresset för värdefulla ämnen och mineral helt kommer att omöjliggöras. Av 3 kap. 1 § miljöbalken framgår att företräde ska ges åt sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning av mark- och vattenområden. Av lagmotiven framgår vidare att vid bedömningen av den lämpligaste användningen av ett område bör alltid möjligheten att samtidigt utnyttja ett område för olika verksamheter, dvs. samexistens, undersökas.

I praxis har det tydliggjorts att möjligheten att reducera påverkan på ett motstående intresse genom att vidta skydds- och kompensationsåtgärder är en central del vid en bedömning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken. Om riksintresset för värdefulla ämnen eller material ges företräde i detta fall, kommer en mindre påverkan att ske på två riksintresseområden för rennäringen. Rennäringen kommer kunna fortgå under den tid då gruvan är verksam och därefter kan rennäringen åter bruka området efter avslutad gruvdrift och efterbehandling.

En ytterligare aspekt som är central att beakta vid avvägningen enligt 3 kap. 10 § miljöbalken är den samhällsekonomiska betydelsen av den ansökta verksamheten. Fyndigheten i Nunasvaara innehåller de högsta kända halterna av grafit i världen.

Om företräde ges åt rennäringen kommer fyndigheten av grafit, som är ett ämne som av EU bedömts utgöra en kritisk råvara, inte att kunna utvinnas, vilket innebär att riksintresset för värdefulla ämnen eller material då inte skulle tillgodoses i någon mån alls. Om fyndigheten får brytas ut kommer rennäringen dock kunna fortsätta att verka i området under gruvans drifttid samt och återta delar av området efter avslutad verksamhet. Sammantaget är det bolagets bedömning att, för det fall en

avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken aktualiseras, ska riksintresset för värdefulla ämnen eller material ges företräde så att fyndigheten kan utvinnas.

Förenlighet med andra ändamål

Riksintresse för naturvård, friluftsliv och yrkesfiske

Torne älvsystem utgör riksintresse för friluftsliv samt för naturvård. Torne älv är även av riksintresse för yrkesfiske. Älven är belägen ca 600 meter söder om verksamhetsområdet och gränsen till det skyddade området ligger söder om verksamhetsområdet.

Verksamhetsområdet för den planerade gruvan ligger utanför det utpekade riksintresset för naturvård och friluftsliv som följer Torne älv i den södra delen av området. Ingen mark inom riksintresseområdet kommer att tas i anspråk för verksamheten. Den planerade verksamheten kommer inte att påverka älvens naturliga vattenregim, skogsbruk eller odlingsbygder och innebär ingen dämning, vattenståndsreglering, vattenavledning, dikning eller omfattande kalavverkning inom riksintresset. Utsläppet till Torne älv via Östra bäcken bedöms inte medföra någon påverkan på älven enligt de beräkningar som genomförts för att bedöma påverkan på Natura 2000-området.

Inom riksintresseområdet förekommer friluftaktiviteter som är vanliga i regionen såsom jakt, fiske, bär- och svampplockning, picknick, vandring, båtliv, skoteråkning och skidturer. Närmaste skoterled i närområdet går söder om Torne älv. Det finns inga utpekade vandringsstråk i närheten av det planerade verksamhetsområdet. Genom den planerade verksamheten kan den del av riksintresseområdet som ligger allra närmast verksamhetsområdet bli mindre attraktivt för dessa aktiviteter. Detta rör dock endast en mycket liten del av tillgänglig mark av liknande karaktär i riksintresseområdet och påverkan kommer dessutom endast ske under den period verksamheten pågår. Omkringliggande markanvändning kommer att kunna fortgå under verksamhetstiden. Gruvverksamheten kan när brytning i respektive dagbrott påbörjas medföra ett visst buller inom en del av riksintresseområdet. Påverkan bedöms dock bli begränsad till ett område som motsvarar ca 0,06 procent av det totalt nästan 95 000 ha stora riksintresseområdet. Verksamheten bedöms inte innebära någon negativ påverkan på andra värden som pekats ut för riksintresset som laxfisket, älvlandskapet och kulturmiljön.

Tillgängligheten till området förbättras även då Nunasvaaravägen kommer att vara öppen året runt. Skoterleder kommer inte att påverkas. Skyddsåtgärder och försiktighetsmått kommer att vidtas för att minimera påverkan av störningar och därmed bevara områdets värden för friluftslivet. När brytningen avslutas återställs området och all påverkan upphör. Den planerade verksamheten bedöms sammantaget inte medföra någon påverkan på riksintresset och bedöms därmed vara förenligt med detta.

Riksintresse för värdefulla ämnen eller material

Mineralfyndigheten bedöms sträcka sig långt under den utformning som visas i den tekniska beskrivningen. Gruvverksamheten kan därför komma att fortsätta bortom den livslängd som för närvarande beskrivs för gruvan. Gruvan skulle kunna utvecklas från ett dagbrott till brytning under jord. Brytning under jord kommer att vara en möjlig metod för framtida utvinning av malm under de återfyllda dagbrottsetapperna. Den återstående malmen kommer fortsatt att vara åtkomlig och det kommer alltså fortfarande att vara möjligt att exploatera fyndigheter som ligger under botten på dagbrottsetapperna. Den planerade verksamheten är därmed förenlig med riksintresset för värdefulla ämnen eller material.

Riksintresse för kommunikation

Väg E45 och E10 samt järnvägen "Malmbanan (Råtsi-Svappavaara)" är av riksintresse för kommunikationer. Vidare finns en MSA-yta (Minimum Sector Altitude) för Kiruna Airport, Swedavia AB ("Kiruna flygplats"). Den planerade verksamheten bedöms inte ha någon negativ inverkan på riksintresset för kommunikationer och verksamheten är därmed förenlig med riksintresset.

Riksintresse för totalförsvaret

Det planerade verksamhetsområdet berörs av riksintresse för totalförsvaret med speciella restriktioner för hinderfrihet. Den planerade verksamheten bedöms inte medföra någon negativ påverkan på riksintresset för totalförsvaret och att verksamheten därmed är förenlig med riksintresset.

Tillåtlighet enligt 5 kap. miljöbalken

Närmaste ytvattenförekomst är Torne älv (SE0820430). Talgas utredningar visar att Torne älv inte kommer att påverkas alls av utsläpp av renat vatten som ska ske till Hosiojärvi. Det finns inga utpekade grundvattenförekomster i området. Sökt verksamhet medför därför inte någon otillåten försämring av vattenmiljön eller att möjligheten att uppnå en miljö kvalitetsnorm äventyras på sätt som avses i 5 kap. 4 § miljöbalken.

Tillåtlighet enligt 7 kap. miljöbalken

Torne älv och ett par mindre vattendrag i närheten av det planerade verksamhetsområdet ingår i Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem enligt 7 kap. 27 § första stycket 2 miljöbalken. Förutom Torne älv berörs även två mindre namnlösa vattendrag (i ansökan kallade Östra och Västra bäcken), som ingår i Natura 2000-området, av den planerade verksamheten. Båda dessa bäckar mynnar i Torne älv. Sjön Hosiojärvi och den mindre myrsjön öster om Nunasvaaravägen ingår inte i Natura 2000-området och området avvattnas mot den Östra bäcken.

Natura 2000-området syftar till att skydda naturtyperna oligo-mesotrofa sjöar, dystrofa sjöar och småvatten, naturliga större vattendrag av fennoskandisk typ, alpina vattendrag med örtrik strandvegetation och vattendrag med flytblads-

vegetation eller akvatiska mossor, samt de utpekade arterna flodpärlmussla, grön flodtrollslända, lax, stensimpa, utter och venhavre.

Verksamheten kommer att medföra en grundvattensänkning vid gruvområdet, vilket kommer att minska tillrinningen till sjön Hosiojärvi. Utan skyddsåtgärder bedöms detta indirekt påverka flödena i den Östra bäcken. Årsmedelflödet i den Östra bäcken skulle utan skyddsåtgärder, vid slutskedet av gruvans livstid, kunna minska med ca 28 procent i dess övre delar och med ca 15 procent vid dess mynning i Torne älv. Även den Västra bäckens flöde kan påverkas med ca 15-20 procent då dess tillrinningsområde hamnar innanför påverkansområdet för dagbrottet. Med den utformning av den planerade verksamheten som Talga har valt kommer nivån i Hosiojärvi att återställas och flödesbortfallet i den Östra bäcken att kompenseras av att renat överskottsvatten släpps till Hosiojärvi.

De båda mindre vattendragen bedöms dock inte innehålla Natura 2000-naturtypen *3260 Mindre vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor* (eller någon annan naturtyp som avses att skyddas) eftersom de saknar den särskilda struktur och funktion som krävs för att upprätthålla en livskraftig population av de arter som är typiska för naturtypen. Verksamheten kan därför inte förväntas påverka förutsättningarna för ett gynnsamt bevarande av naturtypen eller arterna.

Den del av Torne älv som rinner förbi det planerade verksamhetsområdet bedöms däremot utgöra Natura 2000-naturtypen *3210 Naturliga större vattendrag av fennoskandisk typ*. Sökt verksamhet orsakar dock inte några flödesförändringar och dess påverkan på vattenkvaliteten i Torne älv bedöms som obetydlig. Risken för påverkan på naturtypens typiska arter av bottenfauna och fisk bedöms som obefintlig. Därmed bedöms även negativa konsekvenser för bevarandestatusen för naturtypen *3210 Naturliga större vattendrag av fennoskandisk typ* utebli. Även påverkan på utpekade arter bedöms utebli.

Sammanfattningsvis bedöms verksamheten varken under drift eller efter avslutad efterbehandling medföra någon betydande påverkan på miljön i Natura 2000-området. Den Östra bäcken som är recipient till verksamheten är en mycket liten del av det Natura 2000-området och verksamhetens utsläpp kan inte anses medföra att miljön i området påverkas på ett betydande sätt. Torneälven bedöms inte påverkas alls av verksamheten. Dessutom bedöms den Östra bäcken inte utgöra någon av områdets utpekade naturtyper. Talga har tidigare gjort bedömningen att det inte är nödvändigt med ett Natura 2000-tillstånd för den planerade verksamheten i Nunasvaara Södra eftersom det bedömts att den sökta verksamheten inte på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem. Talga står i och för sig fast vid den bedömningen, men noterar samtidigt att länsstyrelsen har angett att ett Natura 2000-tillstånd bör sökas. Talga tillmötesgår länsstyrelsens önskemål och framställer yrkande om att ett Natura 2000-tillstånd ska lämnas för verksamheten. Mot bakgrund av den bedömning av påverkan på Natura 2000-området som redovisas i ansökan med tillhörande bilagor samt kompletteringar är förutsättningarna enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken för att meddela Natura 2000-tillstånd uppfyllda. Det bedöms alltså att den planerade verksamheten (1) inte kan skada den livsmiljö eller de livsmiljöer i området som

avses att skyddas, och (2) inte medför att den art eller de arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i området. Denna bedömning gäller såväl vid anläggande och drift av verksamheten som efter avslutad efterbehandling.

Tillåtlighet enligt 8 kap. miljöbalken

En artskyddsutredning har genomförts. De arter som finns inom eller i direkt anslutning till verksamhetsområdet och som skyddas genom artskyddsförordningen (2007:845) är alla är vanliga i Norrbotten. Verksamheten bedöms med planerade försiktighetsmått och skyddsåtgärder inte aktualisera något förbud enligt artskyddsförordningen. En rödlistad art (lappmes) hittades inom det område som kommer omfattas av dagbrottet. Sökt verksamhet bedöms inte påverka lappmesens bevarandestatus lokalt. Talga åtar sig dock att, såvitt det är möjligt, flytta det hålträdd som lappmesen häckat i till en lämplig plats utanför verksamhetsområdet. Sammanfattningsvis medför inte den planerade verksamheten att några dispenser eller tillstånd enligt bestämmelserna om skydd av områden eller skydd för biologisk mångfald behöver sökas.

Tillåtlighet enligt 16 kap. miljöbalken

Drifttiden beräknas uppgå till ca 24-25 år. Verksamheten kommer att bedrivas till dess att fyndigheten har brutits ut, varefter efterbehandling kommer att genomföras. Verksamheten begränsas genom sökt produktionsmängd och de åtaganden som gjorts i målet. Talga anser därför inte att tillståndet behöver tidsbegränsas.

Sammanfattning av tillåtlighet

Miljöbalken syftar till att driva samhällsutvecklingen i en hållbar riktning. Av det som redovisats i detta avsnitt följer att den sökta verksamheten är förenlig med miljöbalkens syfte och uppfyller de krav som kan ställas enligt miljöbalkens tillåtlighetsregler. Tillstånd till den sökta verksamheten ska därför meddelas.

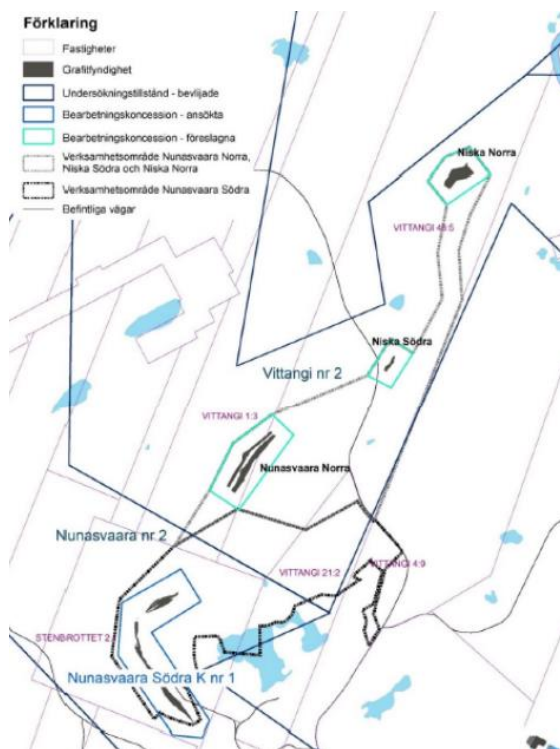
VERKSTÄLLIGHETSFÖRORDNANDE

Det är angeläget för Talga att påbörja anläggningarbetena för den planerade verksamheten så snart som möjligt efter att tillstånd har meddelats. Därför har bolaget yrkat att domstolen förordnar att tillståndet får tas i anspråk omedelbart (verkställighetsförordnande). Det finns ett akut behov av att ställa om samhället till en fossilbränslefri ekonomi. För detta krävs energilagringlösningar, dvs. batterier. Grafit från Nunasvaara kan bidra väsentligt till utvecklingen av en elektrifierad och fossilbränslefri framtid. Tillståndet bedöms även medföra angelägna positiva samhällsekonomiska effekter i form av ökade arbetstillfällen. Genom de skyddsåtgärder som beskrivits och planeras för verksamheten bedöms påverkan på motstående intressen bli begränsad. Bolaget anser sammantaget att det föreligger skäl för verkställighetsförordnande.

GRÄNSÄLVSÖVERENSKOMMELSEN OCH ESBOOKONVENTIONEN

Talga bedömer, att verksamheten inte förutses ge upphov till någon sådan betydande skadlig gränsöverskridande påverkan som kan medföra att Esbokonventionen blir tillämplig. Bolaget vidhåller även sin inställning och bedömning om att verksamheten inte förutses medföra någon påverkan på vattenkvaliteten eller flödet i Torne älv, inte ens vid älvens lägsta lågflöde, varför det inte kan befaras uppkomma några gränsöverskridande verkningar på vattnens status eller deras nyttjande som kan medföra att gränsälvsöverenskommelsen blir tillämplig. Med anledning av mark- och miljödomstolens ställningstagande att gränsälvsöverenskommelsen är tillämplig i målet har Talga trots det, i samråd med Naturvårdsverket, inlett samråd den 28 juli 2021 enligt Esbokonventionen med Finland avseende den planerade verksamheten. Sedan bolaget översatt samrådshandlingarna till finska, skickades de till Naturvårdsverket den 16 augusti 2021, med komplettering den 1 september 2021. Naturvårdsverket skickade i sin tur en underrättelse enligt artikel 3 i Esbokonventionen till ansvarig myndighet i Finland den 26 augusti 2021.

Talga ansökte den 25 augusti 2021 hos Bergsstaten om bearbetningskoncession för tre andra fyndigheter; Nunasvaara Norra, Niska Södra och Niska Norra ("Projekt Niska"). Mot bakgrund av den bedömning som Naturvårdsverket gjort avseende Esbokonventionens tillämplighet för verksamheten vid Nunasvaara Södra, initierade bolaget i samråd med Naturvårdsverket ett esbosamråd även för bearbetningskoncessionerna i Projekt Niska. Samrådsunderlaget för dessa var gemensamt och skickades till Naturvårdsverket den 27 augusti 2021. Naturvårdsverket skickade i sin tur en underrättelse enligt artikel 3 i Esbokonventionen till ansvarig myndighet i Finland den 3 september 2021.

Lokaliseringen av respektive koncessionsområde illustreras i ovanstående bild.

Den ansvariga myndigheten för esbosamråd i Finland inkom den 11 oktober 2021 med sitt officiella svar på underrättelsen från Naturvårdsverket, innebärande att Finland önskade fortsatt deltagande i processen. I skrivelsen meddelades att svaret avsåg både Projekt Niska och gruvverksamheten vid Nunasvaara Södra. I samband med sitt svar bifogades även de samrådsyttranden som inkommit från finska intressenter.

Talga har låtit översätta de samrådsyttranden som inkommit till svenska och gått igenom de synpunkter som framförts för att säkerställa att de har beaktats vid upprättande av ansökningshandlingarna samt kompletteringar. En sammanställning av de synpunkter som inkommit samt en hänvisning till var i ansökningshandlingarna respektive synpunkt behandlas, samt i förekommande fall Talgas kommentar till inkommen synpunkt har tagits fram. Talga bedömer att inkomna synpunkter till övervägande del har beaktats. I de fall bolaget avser att komplettera underlaget med anledning av en synpunkt kommer detta att göras inom ramen för den fortsatta skriftväxlingen i målet.

Många av de synpunkter som inkommit inom ramen för esbosamrådet rör frågor som uppenbart inte kan anses vara relevanta avseende gränsöverskridande påverkan, än mindre kan de anses ha en betydande skadlig gränsöverskridande påverkan (exempelvis damning, avfallskaraktärisering, mineralsammansättning, avfallshantering, markanvändning etc.). Bolaget har trots detta redogjort för att många av synpunkterna ändå hanterats inom ramen för framtagande av ansökan och underlagshandlingar. Bolaget har därför hänvisat till var respektive synpunkt behandlas i underlagshandlingarna, och härigenom kommit att hänvisa till i princip samtliga de handlingar som getts in i målet.

Naturvårdsverket ansvarar för att samrådet genomförs på ett konventionsenligt sätt. Bolaget har stämt av frågan om fortsatt handläggning av esbosamrådet med Naturvårdsverket, som låtit meddela att verket avser att kommunicera relevant underlag till ansvarig myndighet i Finland i samband med att mark- och miljödomstolen kungör ansökan. Det material som inledningsvis kommuniceras kommer enligt preliminär bedömning i huvudsak bestå av motsvarande handlingar som domstolen låtit översätta enligt vad som följer av gränsöverskridande överenskommelsen. Bolaget bedömer att det inte är rimligt att samtliga handlingar i målet följaktligen ska översättas till finska och ingå som samrådsunderlag för esbosamrådet. De handlingar som har översatts är enligt bolaget tillräckliga för att uppfylla kraven i Artikel 3.5 i konventionen, detta särskilt sett till vad bolaget angett i punkten 4.

Det ankommer på Naturvårdsverket som ansvarig myndighet att tillse att esbosamrådet utförs på ett korrekt sätt, och i detta inbegripet att relevanta handlingar översätts och kommuniceras till den finska ansvariga myndigheten. Behov av översättning av ytterligare handlingar inom ramen för esbosamrådet kommer att stämmas av med Naturvårdsverket och vid behov kommer ytterligare handlingar att översättas och kommuniceras inom ramen för fortsatt esbosamråd.

INKOMNA YTTRANDEN EFTER KUNGÖRELSE AV ANSÖKAN

INKOMNA YTTRANDEN OCH INLEDANDE SAMMANFATTNING AV SYNPKUNKTER

Inkomna yttranden

Yttranden i sak över ansökan efter kungörelse har i Sverige kommit in från länsstyrelsen, Trafikverket, Region Norrbotten, Statens geotekniska institut, Sveriges geologiska undersökning, Sametinget, Gabna sameby, Talma Sameby, Saarivuoma sameby och Naturskyddsföreningen. Vidare har ett flertal enskilda inkommit med yttrande i målet vid kungörelse i Sverige, varav vissa yttranden varit gemensamma för flera personer och samma personer förekommer i mer än ett gemensamt yttrande.

Enskilda som inkommit med egna yttrande är Marita Sandmark, Lotta Lagermalm och Peter Pettersson. Vidare har Mats Myhr, Sverker Forsén och Lennart Karlsson inkommit med ett gemensamt yttrande (Mats Myhr m.fl. nedan).

Jan Johansson, Martin Baas, Bengt Henriksson, Barbro Eliasson, Åke Eliasson, Fredrik Linghall, Roger Rehnblom, Joakim Linghall, Ander Lidström och Johannes Fredriksson har inkommit med ett gemensamt yttrande (Martin Baas m.fl. nedan).

Simon Holma, Tobias Daffeh, Gudrun Stålnacke, Helena Thyni, Sonja Hansson, Jörgen Hansson, Anders Lindström, Johan Uvén Annelie Uvén, Elisabeth Johansson Halldén, Kalle Nilsson, Boel Halldén, Johan Nilsson, Håkan Hansi och Ann-Katrin Lindblom har inkommit med ett gemensamt yttrande (Simon Holma m.fl. nedan).

Urpo Taskinen, Jávna Allas, Håkan Lundström, Johanna Ögren, Tarja Leinonen, Päivi Juuso, Per-Anders Nutti, John Tomas Påve, Simon Marianen, Beatrice Flöystad och Elin Belleza har inkommit med gemensamt yttrande (Urpo Taskinen m.fl. nedan).

Lars-Inge Lööv, Märta Lööv, Lars Jonas Lööv och Lena Fergman har inkommit med ett gemensamt yttrande (Lars-Inge Lööv m.fl.).

Anette Johansson, Jan Johansson och Eric Johannson har inkommit med ett gemensamt yttrande (Anette Johansson m.fl.). Jan Johansson har även deltagit i yttrandet från Martin Baas m.fl.

Ulrik Lidström har deltagit i yttrandena från Martin Baas m.fl. från Simon Holma m.fl. och från Urpo Taskinen m.fl.

Ulrika Sydberg och Ellinor Sydberg har båda varit delaktiga i yttrandet Simon Holma m.fl. och yttrandet från Lars-Inge Lööv m.fl.

Hanna Råman och Kenneth Nilsson har båda deltagit i yttrandet från Simon Holma m.fl. och yttrandet från Urpo Taskinen m.fl.

Per-Erik Bjurholt och Erika Bjurholt har inkommit med ett gemensamt eget yttrande och de har även yttrat sig gemensamt med Simon Holma m.fl.

Vid kungörelse av ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen i Finland har yttranden i sak inkommit från Miljöministeriet och finska myndigheter och organisationer; NMT-centralen, Fiskerimyndigheten i Finland, Lapplands landskapsförbund, Rovaniemi miljönämnd, Enontekiö kommun, Sodankylä kommun, Forststyrelsen, Naturresursinstitutet, Finlands Naturskyddsförbund, Renbeteslagsföreningen och Kukkola samfällighetsförening.

Inledande sammanfattning av inkomna skriftliga synpunkter

Enskilda, NMT-centralen, Fiskerimyndigheten i Finland, Naturresursinstitutet, Naturskyddsföreningen och Gabna sameby samt Finlands naturskyddsförbund har framfört synpunkter om att prövningen borde omfatta fler projekt än nu ansökta och har ansett att avgränsningen medför allvarliga brister i ansökningshandlingarnas inklusive miljökonsekvensbeskrivningens redovisning av konsekvenser av verksamheten. NMT-centralen, Fiskerimyndigheten i Finland, Naturresursinstitutet och Rovaniemi miljönämnd har påpekat vikten av att bedöma kumulativa effekter, utifrån pågående projekt i såväl Sverige som i Finland.

Miljöministeriet, NMT-centralen, Fiskerimyndigheten i Finland, Forststyrelsen och Naturresursinstitutet har framfört invändningar mot genomfört samråd enligt Esbokonventionen samt övrig kommunikering i målet med Finland och generellt haft synpunkter på underlagets tillräcklighet för att bedöma gränsöverskridande miljökonsekvenser av verksamheten samt påverkan på Natura 2000 område.

Länsstyrelsen har generellt ansett att bolagets ansökan, tillsammans med miljökonsekvensbeskrivning och övriga bilagda handlingar, redovisar sökt verksamhet och de konsekvenser som kan bedömas uppkomma. Länsstyrelsen har ansett att det är ofrånkomligt att störningar av olika slag uppkommer i samband med anläggande och drift av en gruvverksamhet i sökt omfattning och att det därför är viktigt att relevanta villkor föreskrivs som begränsar störningarna till acceptabla nivåer. I syfte att precisera gruvans avgränsning mot omgivningen anser länsstyrelsen, med hänvisning till bestämmelsen i 2 kap. 6 § miljöbalken, att Mark- och miljödomstolen, för det fall sökt verksamhet bedöms vara tillåtligt, ska besluta att fastställa verksamhetsområdet för gruvverksamheten samt området för sand- och gråbergsmagasin enligt vad bolaget har redovisat i målet

Synpunkter på områdets betydelse för rennäringen, konsekvenserna för renkötseln och villkorsreglering till skydd för rennäring har inkommit från länsstyrelsen, Naturskyddsföreningen, Sametinget och samebyar (Gabna, Talma och Saarivuoma) samt enskilda. Länsstyrelsen har huvudsakligen framhållit behov av erforderliga villkor för skydd av rennäringens intressen i området för sökt gruvverksamhet och övriga har sammanfattningsvis framhållit att miljökonsekvensbeskrivningen är bristfällig, att den inte belyst eller tagit hänsyn till kumulativa effekter och att konsekvenserna för renkötseln är mer långtgående än vad bolaget har redovisat.

Renbeteslagsföreningen och Rovaniemi miljönämnd har lämnat synpunkter i fråga om verksamhetens påverkan på renskötseln på den finska sidan.

Naturskyddsföreningen och Länsstyrelsen har lämnat synpunkter på verksamhetens påverkan på arter och möjligheten att lämna artskyddsdispens.

Enskilda har sammanfattningsvis framfört en oro för vilka konsekvenser den sökta verksamheten kan leda till under pågående verksamhet och efter avslutad verksamhet, även i ett långsiktigt perspektiv. Oro har framförts om att verksamheten kan innebära konsekvenser som medför risker för miljön och människors hälsa samt säkerhet. Synpunkterna har huvudsakligen rört påverkan i form av buller, damning, lukt och utsläpp till vatten. Länsstyrelsen har huvudsakligen framhållit behov av relevanta villkor för att begränsa störningar.

Länsstyrelsen och samtliga finska myndigheter samt organisationer har framfört synpunkter om verksamhetens påverkan på vatten genom utsläpp och behov av villkor samt övervakning när det gäller utsläpp till vatten. Finska myndigheter och organisationer har även framfört en oro för påverkan på fisk.

Statens geotekniska institut har lämnat synpunkter på det föreslagna magasinet för gråberg och anrikningssand och har efter bolagets bemötande anfört att myndigheten inte har någon ytterligare kommentar.

Sveriges geologiska undersökning har i yttrande sammanfattningsvis anfört att bolaget inför anläggningsarbeten och närmare planering av området bör genomföra en översiktlig verifiering av jordarter och jorddjup för att utesluta förekomst av olämpliga jordlager samt vid behov kunna anpassa planering och konstruktioner som t.ex. dammar och upplag till lokala förutsättningar.

Region Norrbotten har sammanfattningsvis anfört att den sökta verksamheten kommer att ha stora och positiva samhällsekonomiska effekter i Norrbotten och för Sverige som helhet. Enskilda har däremot framfört invändningar mot verksamhetens samhällsekonomiska effekter lokalt i regionen.

Såväl enskilda som länsstyrelsen har lämnat synpunkter på behovet av långsiktig uppföljning och efterbehandling samt behov av ekonomisk säkerhet.

Nedan har domstolen sammanfattat de inkomna skriftliga synpunkterna i målet och bolagets svar på dessa. Under målets handläggning har bolaget frånfallit tidigare framställt yrkande om tillstånd till moräntäkt varför yttranden i de delarna inte redovisas nedan.

PRÖVNINGENS OMFATTNING

Motparter och övriga berörda

Martin Baas m.fl. och Simon Holma m.fl. har framfört att det är märkligt att inte hela bolagets gruvprojekt inklusive de planerade gruvorna i Niska behandlas samtidigt som denna ansökan.

Gabna sameby och Naturskyddsföreningen har sammanfattningsvis anfört följande. Det finns allvarliga brister i ansökan hänförligt framför allt till att bolaget valt att dela upp sitt grafitprojekt i olika delar i ansökningsprocessen. Det har fått till följd att det är oklart huruvida dimensioneringen av olika tekniska lösningar för att hantera gruvdriften och dess avfall är beräknad att motsvara behovet för hela Vittangi grafitprojekt eller om ytterligare sand- och klarningsmagasin kommer att behövas. Samma brist återkommer i flera delar av ansökan så som exempelvis påverkan på vattenhanteringsanläggningar, utsläpp till recipienter, transporter på vägarna och klimatpåverkan. En samlad bedömning bör göras i syfte att kunna bedöma miljökonsekvenserna och bedöma påverkan på Natura 2000-områden. Det är oklart hur planeringen ser ut om en brytning, under jord och året runt, aktualiseras samt vilka konsekvenser det kan ha och om ansökta anläggningar är dimensionerade för ytterligare projekt. Ansökan bör avvisas och bolaget ska uppmanas att återkomma med en ansökan för hela Vittangi grafitprojekt.

NMT-centralen, Fiskerimyndigheten i Finland och Naturresursinstitutet samt Finlands naturskyddsförbund har framhållit att projektet kan bli mycket större och att miljökonsekvensbeskrivningen saknar en bedömning av kumulativa effekter vid brytning från ytterligare tre malmkroppar, andra gruvor som anläggs i Torneälvens avrinningsområde, andra projekt där förfarande med miljökonsekvensbeskrivning pågår och möjligheten anlägga gruvor på den finska sidan.

Bolagets bemötande

Förevarande ansökan avser brytning av upp till 120 000 ton malm i dagbrott under månaderna april–september vid fyndigheten Nunasvaara Södra. Underjordsbrytning eller helårsbrytning omfattas inte av ansökan. Eftersom dessa delar faller utanför prövningsramen har miljökonsekvenserna av dessa förutsättningar följaktligen inte heller inkluderats i miljökonsekvensbeskrivningen för verksamheten.

Av praxis följer att kumulativa effekter i en tillståndsprövning enligt miljöbalken ska bedömas från den tillkommande verksamheten, pågående markanvändning och exploateringar, avslutade men inte efterbehandlade verksamheter samt tillståndsgivna men ännu inte startade verksamheter (se MÖD 2019:5). Bolagets ansökta bearbetningskoncessioner i Projekt Niska (malmkropparna Nunasvaara Norra, Niska Södra och Niska Norra) är inte tillståndsgivna verksamheter och omfattar således inte kumulativa effekter som ska bedömas inom ramen för denna ansökan om tillstånd enligt miljöbalken för Nunasvaara Södra. Talga har för de malmkroppar som omfattas av Projekt Niska för närvarande endast ansökt om bearbetningskoncession hos Bergsstaten. Inget tillstånd enligt miljöbalken har sökts för någon av de malmkroppar som omfattas av Projekt Niska.

Eftersom endast tillståndsgivna verksamheter ska beaktas vid en bedömning av de kumulativa effekterna från aktuell verksamhet, ska eventuella framtida gruvprojekt i Finland eller i Sverige inte beaktas i förevarande prövning.

För det fall förevarande tillstånd beviljats vid tidpunkten för eventuell ansökan rörande någon av fyndigheterna som omfattas av Projekt Niska ska emellertid den prövningen beakta de kumulativa effekterna av Nunasvaara Södra.

GRÄNSÖVERSKRIDANDE PÅVERKAN OCH INTERNATIONELLA ÖVERENSKOMMELSER

Motparter och övriga berörda

Miljöministeriet, NMT-centralen, Fiskerimyndigheten i Finland, Forststyrelsen och Naturresursinstitutet har framfört invändningar mot genomfört samråd enligt Esbokonventionen och generellt haft synpunkter på underlagets tillräcklighet för att bedöma gränsöverskridande miljökonsekvenser av verksamheten samt påverkan på Natura 2000-området. Synpunkter har framförts på att endast en liten del av miljökonsekvensbeskrivningen har översatts till finska och att bilagor till ansökan antingen har saknats i det material som översänts till Finland eller endast varit tillgängligt i sammanfattad form. Viss kritik har även framförts mot översättningar av handlingar.

Bolaget

Bolaget har sammanfattningsvis anfört följande. Talga vidhåller sin inställning om att verksamheten inte kommer att medföra några gränsöverskridande verkningar och följaktligen att vare sig gränsälvöverenskommelsen eller Esbokonventionen är tillämpliga i målet.

Eftersom domstolen bedömt att gränsöverskridande verkningar inte kan uteslutas, och att gränsälvöverenskommelsen därmed ska tillämpas, kan bolaget konstatera att de enda miljöeffekter som teoretiskt skulle kunna medföra gränsöverskridande effekter är bolagets påverkan genom utsläpp till vatten, och de effekter som skulle kunna följa som en effekt av detta. Övrig miljöpåverkan från bolagets verksamhet (såsom landskapsbild, buller, vibrationer, luftstötter, transporter, rennärning, kulturmiljö, friluftsliv och rekreation samt avfall, kemikaliehantering, energianvändning och utsläpp till luft) är ur ett gränsöverskridande perspektiv obefintliga. Mot denna bakgrund kan verksamheten inte heller anses ge upphov till en *betydande skadlig* gränsöverskridande påverkan. Det är en betydligt högre tröskel än enligt gränsälvöverenskommelsen och en förutsättning för att Esbokonventionen ska bli tillämplig.

Enligt art. 22 gränsälvöverenskommelsen ska sammanfattningar av tillståndsansökan respektive ansökningshandlingarna i nödvändig utsträckning hållas tillgängliga på finska. De uppgifter som ska tillhandahållas inom ramen för esbosamrådet ska i enlighet med artikel 3.5 i Esbokonventionen avse verksamhetens sannolika betydande gränsöverskridande påverkan och dess förväntade gränsöverskridande miljöeffekter. Övriga frågor ligger utanför vad som ska ingå i ett esbosamråd.

Samtliga underlagshandlingar i målet kan inte behöva tillhandahållas i finsk översättning. Bolaget och/eller domstolen har i finsk översättning tillhandahållit underlag som presenterats till stöd för att verksamheten inte kommer ha någon

påverkan på vattenkvaliteten i Torneälven, och låtit berörda parter och myndigheter i Finland yttra sig häröver. Bolaget menar att det inte är relevant eller ett krav att inlagor som rör påverkansbedömningar som inte ens teoretiskt sett skulle kunna leda till gränsöverskridande verkningar hålls tillgängliga på finska. Eftersom det endast är påverkan från utsläpp till vatten och därtill hänförliga miljökonsekvenser som skulle kunna ha en teoretisk gränsöverskridande påverkan är det endast relevant att i finsk översättning tillhandahålla finska parter det underlag som har presenterats avseende påverkan på vatten, vilket också har gjorts inom ramen för prövningen. De handlingar som tillhandahållits finska myndigheter och sakägare måste anses uppfylla de krav som ställs enligt Esbokonventionen och gränsöverskridande överenskommelsen.

Bolaget noterar synpunkten om undermålig översättning men har dessvärre för egen del svårt att kontrollera kvaliteten på översättningen eftersom bolaget inte självt är finskspråkigt, utan måste förlita sig på att översättningsfirman översatt handlingarna korrekt. Bolaget tar dock med sig synpunkten inför framtida översättningar.

Miljöministeriet

Miljöministeriet har, efter bolagets kompletteringar under hösten 2022 kommunicerats med finska parter, återigen framhållit att samrådet enligt Esbokonventionen ska fortsätta och har anfört sammanfattningsvis följande.

Utifrån det tillhandahållna materialet, inkomna synpunkter i Finland och Miljöministeriets egen uppfattning anser Miljöministeriet att den gränsöverskridande miljökonsekvensbedömningen fortfarande inte är tillräcklig för att bilda sig en uppfattning om projektets troliga negativa påverkan i Finland. Finland anser att de gränsöverskridande samråden måste fortsätta och uppmanar därför den svenska regeringen att utan dröjsmål anordna ett bilateralt samrådsmöte om projektet och för att slutföra den gränsöverskridande bedömningen med hänvisning till artikel 5 i Esbokonventionen. Finland anser att den behöriga myndigheten i Sverige inte kan dra en motiverad slutsats om projektet innan det bilaterala samrådet har avslutats. Sverige ombeds också att analysera den feedback som Finland lämnat, lägga fram ett förslag för att avhjälpa brister i bedömningen av gränsöverskridande påverkan och lämna detta förslag till Finland före mötet. Finland påpekar än en gång för den svenska regeringen att MKB-materialet från Sverige nästan systematiskt verkar sakna information om gränsöverskridande påverkan. Det måste understrykas att tillämpningen av Esbokonventionen inte innebär att materialet endast produceras ur ett nationellt perspektiv och sedan översätts. Det verkar som om den finska regeringen rådgör med gruvbolaget och inte med konventionsstaten eller EU:s medlemsstat. Trots att Finland har begärt att Sverige ska vidta snabba och konkreta åtgärder för att förbättra situationen finns det inga synliga förändringar i praktiken. För att bekräfta tillämpningen av Esbokonventionen och artikel 7 i MKB-direktivet samt den praktiska tillämpningen av dessa bestämmelser begär Finland att den svenska regeringen utan dröjsmål ska anordna ett särskilt möte i frågan.

Naturvårdsverket

På domstolens begäran har Naturvårdsverket, i egenskap av ansvarig myndighet i Sverige för Esbokonventionen, yttrat sig över Miljöministeriets begäran om fortsatt samråd och anfört sammanfattningsvis följande.

Naturvårdsverket underrättade Finland gällande Talga AB:s planerade ansökan om gruvverksamhet m.m. vid Nunasvaara Södra, Kiruna kommun den 25 augusti 2021 i enlighet med Esbokonventionen artikel 3. Efter överenskommen tidsperiod för samråd enligt artikel 3 inkom Finland med svar till Naturvårdsverket den 13 oktober 2021. I sitt svar lämnade Finland inkomna yttranden samt önskemål om fortsatt deltagande i miljöbedömningsprocessen och anförde att de ville ges möjlighet att delta i samråd enligt artikel 5. Finlands svar på underrättelsen översändes sedan till Talga AB för vidare behandling.

Den 4 maj 2022 översändes samrådsinbjudan enligt artikel 5 gällande ansökan och miljökonsekvensbeskrivning. Efter överenskommelse inkom Finland med svar på samrådet den 15 augusti 2022, vilken vidarebefordrades till mark- och miljödomstolen. Underlag för ett kompletterande samråd enligt artikel 5 översändes till Finland den 24 oktober 2022 gällande Talga AB:s bemötande på inkomna yttranden från Finland samt kompletterande underlag. Efter överenskommelse med Finland inkom svar den 9 december 2022.

Naturvårdsverket anser att samrådet planerats och genomförts i enlighet med 6 kap 33 § miljöbalken om samråd med andra länder i den specifika miljöbedömningen. Naturvårdsverket anser därför att myndigheten har fullgjort sina skyldigheter i enlighet med artikel 5 i Esbokonventionen. Naturvårdsverket anser att samrådet med andra länder är genomfört i enlighet med 21 § miljöbedömningsförordningen och att de skyldigheter som åligger myndigheten enligt 24 § har fullgjorts. De har inte för avsikt att behandla begäran om bilateralt samrådsmöte i annan ordning.

Det är upp till prövningsmyndigheten att bedöma huruvida miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken (jfr 6 kap. 42 och 43 §§).

KLIMATOMSTÄLLNING

Motparter och övriga berörda

Mats Myhr m.fl. har sammanfattningsvis anfört att ansökt gruvverksamhet bidrar till den nödvändiga klimatomställningen.

Lars-Inge Lööv m.fl. och Urpo Taskinen m.fl. har sammanfattningsvis anfört följande. Koldioxidutsläppen behöver minska. Mineralindustrin orsakar stora utsläpp av växthusgaser, vilket beror på de stora mängder energi som går åt vid brytningen av malm, transporter och de processer som behövs för att anrika och processa malmen till färdig produkt. De ifrågasätter om en ny gruva är rätt väg att gå då att gräva upp fler mineraler ur jorden riskerar omfattande miljöförstöring och stora kostnader som kan följa i dess spår. Forskningen om alternativa råmaterial till

batterier har kommit långt. Batteriproduktionen står för 30 procent av växthusgaserna kopplat till elfordonens tillverkning. Insamling och återvinning av batterier är en viktig del som behöver utvecklas.

Naturskyddsföreningen har i yttrande anfört sammanfattningsvis anfört följande. Den sökta verksamheten bidrar inte till en minskning av utsläpp utan dessa kommer istället att öka. En mer framkomlig och realistisk väg borde vara att globalt kraftsamla resurser till redan pågående grafitbrytning och där medverka till miljö- och klimatförbättringsåtgärder samt ökad produktivitet.

Bolaget

För att nå målsättningen i Sverige om att vara fossilfritt år 2045 krävs att användandet av fossila bränslen fasas ut till förmån för fossilfria alternativ, inte minst inom fordonsindustrin. Elektrifieringen av fordon, såväl personbilar som transport- och industrifordon, utgör ett viktigt verktyg för att möjliggöra denna övergång. Elektrifieringen innebär samtidigt ett ökat elbehov, vilket ställer höga krav på effektiva energilagringssystem, dvs. batterier.

Grafit är en viktig komponent i batterier och Vittangigrafiten en viktig källa för produktion av grafit och grafen, vars egenskaper kan bidra till förbättrade energilagringssystem samt starkare kompositmaterial för fordon och leda till mindre bränsleförbrukning. Grafen möjliggör vidare en utveckling av nya beläggningar för att ersätta giftiga kemikalier, såsom sexvärt krom och fosfater, samt beläggningar till förpackningsmaterial, vilket minskar metallanvändningen och gör förpackningsmaterial återvinningsbart.

Grafiten som används i dagens batteritillverkning är oftast syntetisk, och tillverkas ur koks eller råolja i en energikrävande tillverkningsprocess och den energikälla som används är ofta till stor del baserad på kolkraft. Det finns betydande miljömässiga fördelar med nu ansökt verksamhet jämfört med pågående grafitbrytning globalt.

Grafit har listats av EU som en kritisk råvara. Vittangigrafiten är unik i jämförelse med naturgrafit av branschstandard. Denna innehåller de högsta kända halterna av grafit i världen och har en mycket hög malmkvalitet. På grund av grafithalten och malmkvaliteten krävs, för en viss mängd grafit, i Vittangi endast ca 1/8 – 1/3 av den mängd malm som krävs vid andra fyndigheter globalt sett.

Genom att bryta naturlig grafit med så hög grafithalt och kvalitet, anrika den på plats och sedan skicka till en av Talga planerad och ansökt anläggning för tillverkning av batterianodmaterial från grafitkoncentrat i Luleå, och genom att använda förnyelsebart producerad el, kommer Talga att i en integrerad och i flera delar unik produktionsprocess kunna tillverka anodmaterial med väsentligt lägre koldioxidutsläpp än konventionellt tillverkat anodmaterial. Resultaten från genomförda livscykelanalyser påvisar en mycket stor potentiell utsläppsminskning per producerad elbil. Härigenom kommer Talga att kunna bidra till minskade växthusgasutsläpp ur ett globalt perspektiv.

MILJÖKONSEKVENSER

Buller, sprängningar, vibrationer, luftstötstågor

Motparter och övriga berörda

Per-Erik samt Erika Bjurholt, Martin Baas m.fl., Simon Holma m.fl. och Anette Johansson m.fl. har sammanfattningsvis framfört oro för störningar i form av exempelvis sprängningar och buller.

Länsstyrelsen har i yttrande sammanfattningsvis anfört följande. Länsstyrelsen bedömer att störningar i form av vibrationer och luftstötstågor över en viss nivå, enskilt eller i kombination, är sådana störningar som behöver regleras genom föreskrivandet av villkor. Att följa upp konsekvenserna av verkningarna av sprängningar i efterhand är mindre lämpligt. Av denna anledning finner länsstyrelsen det nödvändigt att mark- och miljödomstolen föreskriver villkor för vibrationer och luftstötstågor i syfte att begränsa den påverkan som uppkommer genom sprängningar. Eftersom bolaget avser att förlägga sprängningar till perioden april till och med september månad då det finns flest boende i området (fritidsbebyggelse) är det särskilt motiverat med ett sådant villkor. Länsstyrelsen anser att det ska vara risken för störningar, den upplevda störningen, som ska vara vägledande vid föreskrivande av villkor och fastställande av begränsningsvärde, vilken bedöms vara betydligt lägre än de värden som bolaget redovisar.

Bolaget

Bullernivåberäkningar har utförts, vilka visar att riktvärdena i Naturvårdsverkets vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller (Naturvårdsverket, 2015) kan innehållas med åtgärder i form av bullervall och en begränsning av borrhning i inledningsskedet. Transporternas bidrag till bullernivån är litet och nivåerna låga längs med Nunasvaaravägen till E45.

Talga har låtit utreda risken för vibrationer, luftstötstågor och stenkast i enlighet med gällande svensk standard. Avseende vibrationer visar utredningen att man vid närmaste bebyggelse som högst kan förvänta sig vibrationsnivåer på 1,4 mm/s, och lägre nivåer på längre avstånd. Dessa nivåer är betydligt lägre än de nivåer, 8 mm/s, som utgör risk för teknisk skada på byggnader. Vidare visar utredningen att vibrationer från sprängning ligger väl under sådana värden som normalt bör kunna accepteras ur störningssynpunkt, och Talga anser därför att det som utgångspunkt inte är påkallat att föreskriva något villkor avseende vibrationer.

Gällande luftstötstågor visar Talgas utredning att man som högst kan förvänta sig nivåer på 70 Pa, reflektionstryck, och lägre nivåer på längre avstånd. Även dessa nivåer ligger långt under riktvärdet om 400 Pa som bör gälla för ansökt verksamhet i fråga om skador på byggnader. Dessa nivåer får anses som låga och motiverar följaktligen inte ett föreskrivande av villkor i denna del.

För att minimera eventuella störningar för närboende har Talga tagit fram ett villkorsförslag för vibrationer och luftstötstågor. Det bör noteras att mätningar även

kan regleras inom ramen för kontrollprogrammet, och inte enbart efter klagomål från närboende.

Utsläpp till luft, damning och transporter

Motparter och övriga berörda

Lotta Lagermalm har anfört att utsläpp av gaser såsom kolväten, kolmonoxid och partiklar kan påverka människornas och djurens hälsa. Martin Baas m.fl. och Simon Holma m.fl. har framfört oro för att damning kan bli ett stort problem. Per-Erik och Erika Bjurholt har framfört oro för lukt och damning.

Länsstyrelsen har i yttrande anfört sammanfattningsvis följande. Länsstyrelsens erfarenhet av damning från gruvverksamheter är att krossnings- och sovringsverksamheterna periodvis är starkt bidragande källor till spridning av stoft till omgivande miljöer. Inkapslade krossanläggningar med dammutsugningsanläggningar som har stoftrening för utgående luft reducerar damning effektivt. Därutöver finner länsstyrelsen att villkor om stoftnedfall, uppföljt genom provtagning och analys vid utplacerade NILU-burkar inom influensområdet för en gruva, också har en tydlig påverkan på hur verksamhetsutövarna aktivt arbetar med åtgärder för dammbekämpning samt uppföljning av effekterna av vidtagna åtgärder.

Länsstyrelsen finner att bolagets förslag till villkor om damning inte är lämpligt att föreskriva för den sökta verksamheten. Villkoret är för godtyckligt i fråga om vad som ska uppnås.

Problem med stoftspridning finns bland annat vid kross- och sorteringsverk. Transporter på vägar inom, till och från gruvindustriområdet är också källor för damning. Känd teknik finns för rening av stoft där utgående luft kan regleras i villkor som i dagsläget är, enligt länsstyrelsens uppfattning, vedertaget. Länsstyrelsen anser att ett villkor för nedfallande stoft, mätt genom NILU-burkar, för ett antal mätpunkter i nära anslutning till verksamhetsområdet ska föreskrivas. Bolaget bör föreslå ett antal platser i nära anslutning till verksamhetsområdet som tar hänsyn till den huvudsakliga vindriktning, närliggande värden och intressen. Även vilka mängder nedfallande stoft som ett förslag till villkor om stoftnedfall ska omfatta, med hänvisning till den standard som finns för uppföljning, behöver anges.

För det fall mark- och miljödomstolen avser att lämna frågan om slutliga villkor för utsläpp till luft på provotid föreslår länsstyrelsen att en provisorisk föreskrift beslutas där ett uppföljningsprogram fastslås. För att bolagets förslag till utredning av villkor för att begränsa stoftutsläpp till luft ska vara meningsfull att genomföra anser länsstyrelsen att krav på innehållandet av givna mängder stoftnedfall på vissa utpekade platser behöver ingå i utredningen och fastställas i en provisorisk föreskrift.

Därtill kan länsstyrelsen inte utesluta att ett villkor kan komma att behöva föreskrivas för den reningsutrustning som fordras för drift av krossanläggning och/eller en haltgräns för stoft (villkor) i utgående luft från stoftreningsanläggning.

Bolagets bemötande

Bolaget har utfört en bedömning av verksamhetens förutsedda utsläpp till luft och påverkan på klimatet. Av denna följer att utsläppen beräknas bli små och bedöms inte bidra till att någon miljö kvalitetsnorm överskrids. Den planerade verksamheten bedöms inte medföra konsekvenser i form av luktstörningar.

Damning från verksamheten kan uppkomma vid transporter samt vid krossning av berg, lastning, lossning och hantering av gråberg, malm och anrikningssand. Risken för damning ökar vid torrt väder i kombination med hård vind. Övervakning av damning föreslås ske inom verksamhetens kontrollprogram. Sand- och gråbergsmagasinet kommer att utformas för att begränsa dammbildning och spridning. Eftersom anrikningssanden har en viss vattenhalt när den placeras i sand- och gråbergsmagasinet eller i dagbrotten, minskar risken för damning härigenom. Då det inte sker något arbete i dagbrotten under vintertid bedöms damning inte uppkomma under vintertid. Damning kan emellertid uppkomma under sommartid särskilt vid varmt väder och blåst. Om damning uppkommer kommer dammbekämpning av gruvvägar och öppna ytor att ske kontinuerligt för att minimera spridningen. För dammbekämpningen kan användas både vatten och bindemedel. Nedfallande stoft kommer att mätas i flera punkter i anslutning till gruva och transportväg. Transporter av grafitkoncentrat kommer att ske i täckta transporter och bedöms därmed inte utgöra en damningskälla.

Talga motsätter sig inte principen om att ett villkor om stoftutsläpp med mätning genom NILU-burk föreskrivs för verksamheten för det fall utredningar visar att så krävs. Eftersom nu ansökt verksamheten är ny menar Talga dock att det varken föreligger skäl eller förutsättningar att nu föreskriva ett sådant slutligt villkor. Istället menar Talga att behovet och eventuella nivåer av stoftutsläpp först måste övervakas och utredas under verksamhetens faktiska drift. Talga föreslår mot denna bakgrund att frågan om villkor för stoftutsläpp till luft skjuts upp under en period om fyra år efter lagkraftvunnen dom. Under tiden ska Talga kontrollera och följa upp utsläppen till luft samt, för det fall så bedöms behövt, föreslå slutliga villkor rörande utsläpp till luft.

Bolaget menar att det under tiden för den uppskjutna frågan dock inte krävs att utsläppen till luft regleras särskilt genom en provisorisk föreskrift. Under denna tid är det tillfyllest med att domstolen föreskriver att åtgärder ska vidtas för att begränsa spridning av damm som kan utgöra en olägenhet för människors hälsa och miljön, enligt den lydelse som Talga tidigare har föreslagit.

Det kan nämnas att frågan om damning även hanteras och regleras inom ramen för bolagets kontrollprogram, varför bolaget vidare inte ser några skäl att provisoriskt reglera frågan i miljö tillståndet.

Talga ser inte att det finns något behov av att härutöver föreskriva ett slutligt villkor rörande reningsutrustning till krossanläggning och/eller en haltgräns för stoft i utgående luft från stoftreningsanläggning och menar oaktat att så inte kan ske utan

närmare underlag i denna del, eftersom det nu är fråga om en ny verksamhet för vilken ingen faktisk data alltså finns att tillgå innan verksamheten har påbörjats.

Friluftsliv och rekreationsaktiviteter

Motparter och övriga berörda

Per-Erik och Erika Bjurholt, Martin Baas m.fl. och Simon Holma m.fl. har sammanfattningsvis påpekat områdets orörda natur och framfört risken att verksamheten påverkar möjligheterna till t.ex. bärplockning, bedriva jakt och att fritidsaktiviteter som skidor och snöskoter ska begränsas.

Bolaget

Genom den planerade verksamheten kan den del av riksintresseområdet för friluftsliv och naturvård som ligger allra närmast verksamhetsområdet bli mindre attraktivt för den typen av aktiviteter. Detta avser dock endast en mycket liten del av tillgänglig mark av liknande karaktär i riksintresseområdet som helhet. Påverkan är också begränsad till den period då verksamheten pågår. Skoterleder kommer inte att påverkas och tillgängligheten till området kommer också att förbättras då Nunasvaaravägen kommer att vara öppen året runt. Den planerade verksamheten bedöms sammantaget inte medföra någon påverkan på riksintresset för friluftsliv och naturvård.

Dricksvatten

Motparter och övriga berörda

Per-Erik och Erika Bjurholt, Martin Baas m.fl., Simon Holma m.fl. och Lars-Inge Lööv m.fl. samt Urpo Taskinen m.fl. har samtliga framfört oro för påverkan på dricksvatten som tas direkt från älven.

Bolaget

Vattenverket i Vittangi har ca 900-1000 anslutna personer. Intaget av råvatten från Torneälven är beläget ca 9 km nedströms Talgas verksamhetsområde och Östra bäckens utlopp till älven. Vattnet behandlas innan det skickas ut på dricksvattennätet för distribution till kund. Sökt verksamhet bedöms medföra inga eller mycket små förändringar av Torneälvens vattenkvalitet, vid såväl normal drift som avslutad verksamhet, liksom vid en situation då orenat överskottsvatten släpps ut. Vid jämförelse av de högsta halterna som beräknas kunna uppstå i Torneälven med Livsmedelsverkets gränsvärden för dricksvatten, kan det konstateras att gränsvärdena underskrids med marginal vid alla tre scenarierna. Det enda ämne som ligger strax under ett gränsvärde är järn, som dock vid det sämsta scenariot (utsläpp av orenat vatten), endast orsakar en mycket liten förhöjning jämfört med älvens bakgrundshalt. Järnhalten i Torneälven överskrider dessutom naturligt detta gränsvärde under vissa perioder, vilket innebär att utsläppen av järn inte bedöms utgöra en risk för dricksvattentäkten. Bolagets verksamhet bedöms därmed inte utgöra en risk för Vittangi ytvattentäkt. I övrigt finns inga dricksvattentäkter, eller grundvattenförekomster, i verksamhetens närhet

Utsläpp till vatten

Motparter och övriga berörda

Lotta Lagermalm, Lars-Inge Lööv m.fl. och Urpo Taskinen m.fl. har sammanfattningsvis anfört följande. Beräkningar visar att utsläpp till Hosiojärvi, efter rening, kan förändra vattenkemin i sjön och även i Östra bäcken. Ämnen som sulfat, kalcium, klorid, fosfor, uran och ammoniakkväve kan innebära en ekologisk förändring i recipienten som kan påverka möjligheterna för exempelvis fiske. Malmen är sulfidhaltig och sidoberg syrabildande. Den försurande effekten gör att metaller lakas från materialet. Det finns en uppenbar risk att verksamheten kommer medföra en påverkan som kan leda till försämrad status i recipienten.

Länsstyrelsen har sammanfattningsvis anfört följande. För Torneälven (vattenförekomst MS_CD WA86174110) gäller att miljö kvalitetsnormen innehålls och att dess status ej försämras för någon av parametrarna eller kvalitetsfaktorerna. Övrigt vatten, som inte uppfyller storlekskriterierna för att utgöra vattenförekomster, omfattas inte av beslutade miljö kvalitetsnormer, men omfattas allmänt av Ramvattendirektivets mål om god ekologisk och kemisk status (Östra bäcken och Hosiojärvi). Påverkan på sådana vatten får dock inte riskera att försämma eller motverka nödvändiga förbättringar i statusen för anslutande vattenförekomster. Länsstyrelsen vill nämna att övriga vatten ingår fullt ut i myndigheternas miljömåls- och åtgärdsarbete och omfattas av samma grundläggande skydd enligt de allmänna hänsynsreglerna och hushållningsbestämmelserna i 2–4 kapitlet miljöbalken.

Detta innebär att även lokal påverkan på mindre vattenområden och tillhörande ekosystem även behöver beaktas, exempelvis vad gäller arter och habitat. För Hosiojärvi och Östra bäcken kommer det vattenkemiska tillståndet att försämmas för flera ämnen, med risk för påverkan på vattenlevande växter och djur. I syfte att tillgodose kraven om att beslut om tillstånd inte ska medföra sådan försämring eller sådant äventyr avseende status för berörd vattenförekomst samt för begränsning av påverkan på Hosiojärvi och Östra bäcken finner länsstyrelsen det varken är möjligt eller motiverat att skjuta frågan om slutliga villkor för sökt verksamhet på provotid.

Slutliga villkor för utsläpp till vatten bedöms vara av betydelse för att kunna fastställa att sökt verksamhet är förenlig med bestämmelserna i 5 kap. 4 § miljöbalken och att säkerställa att gynnsam bevarandestatus för utpekade arter och habitat i berört Natura 2000-området inte äventyras.

Länsstyrelsen anser att förslag till villkor ska omfatta ämnena zink, uran, koppar, nitratkväve, sulfat, totalfosfor, suspenderade ämnen. Villkor behöver föreskrivas som månadsmedelvärden. Kadmium, nickel och bly är utpekade som prioriterade ämnen enligt Ramvattendirektivet, vilket innebär att de är prioriterade för åtgärder på unionsnivå. Utsläpp av farliga ämnen behöver upphöra eller stegvis elimineras vid källan. Även dessa ämnen ska således omfattas av slutliga utsläppsvillkor. För ammoniakkväve ska villkor för recipient föreskrivas. Maximalt tillåtna halter i recipient bör föreskrivas för uran, nitratkväve och ammoniakkväve (HVMFS 2019:25) samt för koppar och zink. Även för prioriterade ämnen gäller att maximalt tillåtna halter bör föreskrivas i recipient. Villkor kan även omfatta totala mängder

som får bräddas till Hosiojärvi per år i stället för halter (undantaget suspenderade ämnen).

För det fall domstolen avser att lämna frågan om slutliga villkor för utsläpp till vatten på provotid behöver domstolen beakta att föreskrifterna som fastställs ska säkerställa att utsläppen inte äventyrar Torneälvens status samt inte påverkar Hosiojärvi och Östra bäcken på ett oacceptabelt sätt. Den föreslagna provisoriska föreskriften P1 innehåller endast ett fåtal ämnen och halterna synes vara väl tilltagna jämfört med vad bolaget uppger ska ingå utredningen U1 och i bräddat renat vatten till Hosiojärvi. Länsstyrelsen menar att fastställandet av en provisorisk föreskrift eller slutligt villkor behöver beakta medel- och maxnivåer för relevanta ämnen. Större avsteg från vad som bedöms kunna uppnås genom rening behöver motiveras särskilt med hänvisning till säkerställandet av begränsad och acceptabel miljöpåverkan. Länsstyrelsen anser också att utredningen i denna del behöver omfatta uppföljning i en föreslagen punkt i recipienten.

Rovaniemi miljönämnd har särskilt framhållit att kumulativa effekter av utsläpp till vatten behöver utredas så att det inte påverkar möjligheten att anlägga gruvor på finska sidan.

Forststyrelsen har anfört att vattnet som ska släppas ut i Natura 2000-området bör övervakas omfattande, med en frekvens som når upp till en godtagbar nivå av övervakning och tillförlitlighet, och att det bör fastställas koncentrationsgränser och maximala årliga belastningsgränser för utsläpp av vatten från gruvan. Detta är även nödvändigt för att uppnå god ekologisk status och biologisk status i Bottenviken senast år 2027. Även Naturresursinstitutet har efterfrågat koncentrationsgränser för utsläpp av skadliga ämnen till Torneälven och har ifrågasatt sökandens förslag om att skjuta upp frågan om utsläpp till vatten.

NMT-centralen har sammanfattningsvis framfört följande. På grundval av de beräkningar som presenterats skulle projektet sannolikt inte ha sådan påverkan i Finland att det har en negativ inverkan på den ekologiska eller kemiska statusen i Torneälven i Finland och därmed inte heller ha några gränsöverskridande konsekvenser. Sammantaget går det dock inte att utvärdera om bedömningen är tillräcklig i alla avseenden utifrån det tillgängliga underlaget. För att utesluta eventuella gränsöverskridande effekter är det viktigt att vittgående övervaka belastningen från gruvans utsläpp i Torneälven. De av sökande föreslagna övervakningsplatserna är mycket begränsade i förhållande till det uppskattade påverkansområdet och tar inte heller hänsyn till den presenterade inblandningszonen för spillvatten. Kontrollprogrammet bör lämnas till NTM-centralen för yttrande innan det godkänns.

Fiskerimyndigheten i Finland har sammanfattningsvis anfört följande. Ett tillstånd bör innehålla bindande villkor för det maximala utsläppet till vattendraget för att säkerställa verksamhetens förutsebarhet och se till att miljökonsekvenser förebyggs. Kvaliteten på dagvatten måste övervakas och dagvatten vid behov rengöras. Sökandens förslag att om två övervakningspunkter är otillräckligt och övervakning av vattenkvalité måste sträcka sig utanför det omedelbara påverkansområdet.

Lappland landskapsförbund har betonat vikten av att följa upp påverkan på Torne-Muonio älvs vattensystem under tiden gruvdrift pågår.

Föreningen Begränsning av gruvor i Lappland har ansett att underlaget otillräckligt för att miljökonsekvenser i fråga särskilt om utsläpp till vatten.

Bolagets bemötande

Bolaget anser att det utifrån det material som har lämnats inom ramen för gränsälvsöverenskommelsen och esbosamrådet är visat att det kan uteslutas att verksamheten kommer att medföra någon negativ påverkan på den finska delen av Torneälven.

I den aktuella prövningen ska domstolen pröva huruvida verksamheten är tillåtlig. Talga måste förhålla sig dels till kravet att inte försämra Torneälvens status, dels skyldigheten att inte äventyra att god status för Torneälven uppnås. Talga har vidare att visa att påverkan på övriga vatten inte är oacceptabla. Frågor som inte hänför sig till verksamhetens tillåtlighet får skjutas upp under en prövotid. Talgas utredningar visar att påverkan från utsläpp av renat vatten på Torneälven bedöms vara mycket liten, och för de ämnen som omfattas av HaV:s föreskrifter är påverkan försumbar. Talga har följaktligen visat att verksamheten inte kommer att medföra otillåten försämring av vattenmiljön eller att möjligheten att uppnå en miljökvalitetsnorm äventyras på sätt som avses i 5 kap. 4 § miljöbalken, och därmed att denna är tillåtlig. Talga har även i övrigt visat att miljöpåverkan till följd av utsläpp till vatten är godtagbar. Skyddsåtgärder är planerade för att minimera effekterna på ytvatten i syfte att säkerställa att Torneälven skyddas och att påverkan på andra vattendrag begränsas

Med beaktande av att det är fråga om en ny verksamhet, där faktiska utsläpp i utgående vatten inte kan utvärderas i mer detalj innan verksamheten sätts i drift föreligger det i nuläget inte förutsättningar att föreskriva några slutliga villkor gällande utsläpp till vatten.

Talga har följaktligen föreslagit att frågan om slutliga villkor för utsläpp till vatten av koppar, nickel och zink från verksamheten skjuts upp under en prövotid under vilken Talga ska utreda möjligheterna att begränsa utsläppen av koppar, nickel och zink samt en härtill kopplad med provisoriska utsläppshalter för dessa ämnen.

De mest relevanta ämnena att begränsa är koppar, nickel och zink. Bolaget har ändå avsett att även följa upp och kontrollera utsläppen för övriga ämnen. Bolaget har därför ingen erinran mot att den uppskjutna frågan justeras så att ytterligare ämnen omfattas av denna. Bolaget har således justerat sitt villkorsförslag rörande den uppskjutna frågan och därtill kopplad utredningsföreskrift. De ämnen som är relevanta att begränsa genom den provisoriska föreskriften är koppar, nickel och zink.

Talga motsätter sig att kontrollpunkt föreskrivs i tillståndet. Frågan om kontrollpunkt hanteras lämpligen i samråd med tillsynsmyndigheten inom ramen för kontrollprogrammet och inte genom slutligt, straffsanktionerat villkor i tillståndet.

När det gäller dagvatten kommer vatten från de områden som kan komma i kontakt med malmen kommer att renas med den mer omfattande reningen i något av vattenreningsverken. Resterande vatten, exempelvis från industriområdet, jordupplag och vägar, förväntas därmed inte innehålla några föroreningar som kräver annan behandling än oljeavskiljning eller partikelavskiljning, och behöver därför inte ledas till något av vattenreningsverken. Olje- respektive partikelavskiljningen kommer att ta bort oljeprodukter och suspenderade grafitiska ämnen och andra sediment ur vattnet. Processen kommer att bestå av oljeavskiljning respektive sedimentation av suspenderade partiklar i vatten.

Godkännande av kontrollprogrammet är en fråga för tillsynen och tillsynsmyndigheten. Det finns således ingen skyldighet för bolaget att lämna kontrollprogrammet till NTM-centralen för yttrande innan godkännande, och någon sådan skyldighet bör heller inte föreskrivas i tillståndet. Detta hindrar inte att tillsynsmyndigheten väljer att samråda med NTM-centralen i samband med att den hanterar frågan om kontrollprogrammet

Påverkan på fisk och fiskeavgift

Motparter och övriga berörda

Flera finska myndigheter har framhållit Torneälvens ekonomiska värde och rekreationsvärde och framhållit risker för påverkan på fisk.

Sodankylä kommun har påpekat användningen av Torne- och Muonioälvarna för fritids- och yrkesfiske och att människor inte får riskeras att exponeras för främmande ämnen och orenheter i ytvatten genom fisk. Enontekiös kommun har ansett gruvprojektet inte får äventyra laxfiskars stigning till övre loppet eller områdets ekosystem på sikt.

Forststyrelsen har framhållit att Torne-Muonioälven är det viktigaste naturliga reproduktions- och yngelsproduktionsområdet för lax i Östersjön som har allt större betydelse för fisket och fisketurism, samt för rekreation och att domstolen bör överväga möjligheten att ta ut en fiskeavgift.

Naturrensinstitutet har koncentrerat sitt yttrande på projektets eventuella gränsöverskridande påverkan på fiskeekonomin och framhållit sammanfattningsvis följande. När det gäller miljöpåverkan under drift uppskattats att gruvprojektet har en så liten inverkan på koncentrationen av metaller och andra skadliga ämnen i Torne älv att dem, i sig själv, inte kommer att ha någon effekt på älvens biota men en liten extra belastning kan påverka älvens totala situation. Även om projektet inte har några effekter på själva fisken kan områdets rekreationsvärde förändras, beroende på att människors uppfattning förändras och att det kan ske mer omfattande i vattensystemet nedströms. Bolaget bör samla in omfattande övervakningsdata om förändringar i fritidsfisket av vandringsfisk och om

förändringar av fisketurismens attraktionskraft i vattensystemet. Bolaget bör kompensera den affärsverksamhet som drabbas av eventuella negativa effekter på områdets värde som rekreativmål. Om verksamheten orsakar skador på Torneälvens vattendragsområdes anseende, medför minskat rekreativvärde eller biologiska skador ska en betydande fiskeavgift utgå.

Fiskerimyndigheten i Finland har sammanfattningsvis anfört följande. På grundval av de bedömningar som presenteras i tillgängliga ansökningshandlingar är det osannolikt att gruvverksamheten under normala omständigheter kommer få *betydande negativa* effekter på vattendrag och fiske i den finska delen av Torneälven. Spillvatten kan dock påverka fiske och annan rekreation i vattensystemet och dessutom skada områdets anseende i vattendrag nedströms om gruvverksamheten. I ett eventuellt tillstånd behöver det säkerställas att negativa effekter på fisk förebyggs och vid behov bör övervakning ske i fiskerihushållningshänseende. Den preliminära övervakningen av gruvan bör omfatta fiskeriekonomiska utredningar, t.ex. rörande förekomsten av laxfiskar och yngelproduktionsområden i det område som påverkas av utsläpp till Torneälven. Man kan försöka bedöma konsekvenser på fiskeriekonomin på grundval av resultaten av vattendragsobservationer och vid behov även med hjälp av fiskeriekonomiska observationer.

Kukkola samfällighetsförening har sammanfattningsvis anfört att gruvprojektet inte i någon grad får försämra vattenkvaliteten i Torne älv eller livsmiljön för dess vandringsfiskar och att de kräver mycket bra funktion och övervakning av verksamheten och omedelbar information om eventuella olyckor eller störningar som kan påverka vattendraget.

Finlands naturskyddsförbund har ansett att projektet utgör ett särskilt hot mot bestånden av vandringsfisk och mot den biologiska mångfalden i gränsvattendrag och att det medför en påverkan på den viktigaste laxälven i Europa.

Föreningen Begränsning av gruvor i Lappland har sammanfattningsvis anfört följande. Projektet belastar gränsvattendraget på ett otillåtet sätt. Om tillstånd meddelas måste påverkan på fisk i påverkansområdet övervakas med hjälp av beståndsprocesser för att följa ansamlingen av tungmetaller i fisken och dess inverkan på utvecklingen av fiskrom. Referensområde för övervakningen bör vara ett område utanför projektets påverkansområde. Om skadliga halter av tungmetaller upptäcks måste åtgärder vidtas av den som orsakar skada för att eliminera skadlig påverkan på miljön.

Bolaget

De fiskarter som nämnts, i synnerhet lax, är ekonomiskt viktiga och en viktig resurs för de båda gränsländerna. Detta gäller såväl kommersiellt fiske som inkomster till följd av turism i området. Det bedöms inte föreligga några risker för vare sig lax eller havsöring från den sökta verksamheten – eller för den delen några andra i älven förekommande fiskarter. Denna bedömning avser såväl direkta risker för fisken i olika livsstadier (toxicitet), som indirekta risker i form av t.ex. kemiska

barriärer och undvikandebeteenden. Tungmetaller bedöms inte heller öka i t.ex. fisk som en följd av verksamheten, vilket annars skulle kunna påverka möjligheterna till konsumtion.

Kontrollprogrammet för ytvatten kommer att säkerställa att verksamhetens omgivningspåverkan, inklusive påverkan på fisk, följs upp. Det är därmed inte nödvändigt att föreskriva villkor om övervakning och utredning av fiskbeståndet i Torneälven.

Eftersom den sökta verksamheten inte bedöms orsaka några negativa effekter på områdets värde som rekreationsområde aktualiseras inte heller kompensation till eventuella närliggande affärsverksamheter. Skulle negativa effekter ändå uppstå, med ekonomisk skada som följd, får frågan om ersättningsanspråk hanteras separat eftersom den faller utanför prövningsramen för förevarande tillståndsprövning.

Eftersom det inte föreligger några risker för skada på några i älven förekommande fiskarter är det inte aktuellt att föreskriva en fiskeavgift inom ramen för förevarande prövning.

Natura 2000 området

Motparter och övriga berörda

Länsstyrelsen har sammanfattningsvis anfört följande. Påverkan på Natura 2000-området Torne- och Kalix älvsystem sker i huvudsak genom utsläpp av ämnen till nedströms verksamheten liggande vattendrag, Östra bäcken och därefter Torne älv. Konsekvenserna för berörda naturtyper och arter, angivna i bevarandeplanen för Natura 2000-området, bedöms bli små. I syfte att begränsa påverkan till en acceptabel nivå anser länsstyrelsen att slutliga villkor för utsläpp till vatten ska fastställas. Länsstyrelsen bedömer att tillstånd enligt bolagets yrkande kan medges om slutligavillkor för utsläpp till vatten föreskrivs.

Naturskyddsföreningen har i yttrande sammanfattningsvis uppgett att den tilltänkta gruvverksamheten kan komma att påverka Natura 2000-områdena i grannskapet och att det är uppenbart att Natura 2000-tillstånd krävs.

Urpo Taskinen m.fl. har anfört att det finns en uppenbar risk att verksamheten medför negativ påverkan på Natura-2000 områden.

NMT-centralen, Fiskerimyndigheten i Finland, Forststyrelsen och Enontekiös kommun, Finlands naturskyddsförbund och Föreningen Begränsning av gruvor i Lappland har anfört att bolaget bör utreda vilka kumulativa effekter som förevarande projekt och andra planerade eller pågående gruvprojekt kan medföra för Natura 2000-områdena Torne och Kalix älvsystem och Torne-Muonio älvs vattenområde samt att det kan vara nödvändigt att överväga potentiella kumulativa effekter med andra gruvprojekt vattendragsområdet. Forststyrelsen, Finlands naturskyddsförbund och föreningen Begränsning av gruvor i Lappland har även framhållit att gruvprojektet utgör en stor risk för Torne älvs ekosystem. Fiskerimyndigheten i Finland har framhållit att i undantagsfall kan utsläpp även

påverka den finska delen av Torneälven och dess Natura 2000-områden. NMT-centralen har, som det får förstås, ifrågasatt att ansökan saknar beslut om Natura 2000-tillstånd.

Bolagets bemötande

Bolaget har utrett påverkan inom ramen för målet, och gett in omfattande underlag i detta avseende. Någon påverkan på bevarandevärden som pekats ut i bevarandeplanen för Torne och Kalix älvsystem förväntas inte uppkomma, varken lokalt i Torneälven eller längre nedströms där finska intressen skulle kunna påverkas. Kumulativa effekter har beskrivits för tillståndsgivna verksamheter. Det nu aktuella projektet hindrar inte uppnåendet av de bevarandemål som har beslutats för det aktuella Natura 2000-området, oaktat övriga befintliga eller planerade verksamheter i avrinningsområdet.

Det finns goda förutsättningar för uppväxt av fisk i området, men inte några lekområden för laxfisk. Detta styrks av att det vid infångandet av fisk i området för analys av metaller i muskel endast fångades gädda och harr. Talga bedömer därmed att det aktuella området har ett begränsat värde som lek- och uppväxtlokal för arter som öring och lax, varav den senare utgör en utpekad art inom Natura 2000-området. Sammanfattningsvis menar Talga därför att den planerade verksamheten inte kan skada den livsmiljö eller de livsmiljöer i området som avses att skyddas, och inte medför att den art eller de arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet av området. Det föreligger således förutsättningar att meddela ett Natura 2000-tillstånd.

Närmare om artskydd och dispens

Motparter och övriga berörda

Länsstyrelsen har sammanfattningsvis anfört följande. Länsstyrelsen finner med hänsyn till vad som framgår av 4 § 4 p artskyddsförordningen och bolagets redogörelse i ärendet att förbudet inte aktualiseras för nämnda fågelarter i området vid Nunasvaara. Det saknas uppgifter om konsekvenserna av störningar för bl.a. arterna kungsörn, lappmes, tretåig hackspett, lavskrika och spillkråka genom främst buller i närområdet kring och inom gruvområdet, och det är därför inte möjligt att bedöma huruvida förbudet i 4 § 4p artskyddsförordningen utlöses och dispens fordras, eller om ytterligare skyddsåtgärder behöver vidtas.

Naturskyddsföreningen har ifrågasatt bolagets genomförda naturvärdesinventering och ifrågasatt bedömningen att bolaget inte ansett det nödvändigt att ansöka om artskyddsdispens.

Finlands naturskyddsförbund och Föreningen Begränsning av gruvor i Lappland har ansett att bolaget inte på ett tillräckligt sätt har utrett effekterna på områdets naturvärden.

Bolagets bemötande

Inventeringar

Bolaget har genomfört omfattande undersökningar av naturmiljön i området runt den planerade gruvan. Detta har bl.a. innefattat naturvärdesinventering och fördjupad artinventering samt undersökningar av vattenmiljöer. Sammantaget bedöms konsekvenserna för naturvärden bli små till måttliga, samt lokala, och det anses följaktligen inte föreligga något behov av att föreskriva något särskilt villkor avseende naturmiljö för verksamheten. Bolaget vidhåller att provningsunderlaget i målet är tillräckligt och att detta ska läggas till grund för provningen i denna del.

Fåglar

Av den nya fridlysningsbestämmelsen för vilda fåglar framgår uttryckligen att förbudet mot avsiktligt störande i 4 § 4 p artskyddsförordningen inte omfattar sådana störningar som saknar betydelse för att bibehålla eller återupprätta populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov.

Vetenskapliga studier har visat att buller vid en ljudnivå över 45 dB kan ha negativa effekter på fåglar genom att påverka bland annat populationstäthet, förändrad sång och förändrat beteende. Det kan inte förväntas uppstå någon negativ påverkan av buller i området där kungsörn tycks etablera ett alternativbo. Bolaget menar således att förbudet i 4 § 4 p artskyddsförordningen inte aktualiseras avseende kungsörn.

Beträffande större hackspett, tretåig hackspett, lavskrika och spillkråka bedömer Talga att det finns en teoretisk risk för påverkan. Mot bakgrund av att den typ av störningar som det nu är fråga om i huvudsak utgör en (liten) teoretisk risk för dessa arter menar bolaget att de saknar betydelse för att bibehålla eller upprätta populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå. Vad gäller lappmes är påverkan mer svårbedömd eftersom arten endast förekommer i begränsad utsträckning i området och endast vissa år, samtidigt som det också saknas information om hur buller kan påverka just denna art. Sett till den lokala och regionala lappmespopulationen och förutsättningarna för denna i närområdet, inklusive det faktum att den rör sig över stora områden och inte är direkt bunden till en viss boplatz eller häckningsplats, bedöms dock eventuell påverkan av bullerstörningar (eller övriga störningar) på lappmes sakna betydelse för att bibehålla eller återupprätta populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå. Bolaget bedömer således att förbudet i 4 § 4 p. inte aktualiseras för nämnda arter.

För det fall domstolen inte delar bolagets bedömning i denna del, yrkas *reservationsvis* att dispens för lappmes, större hackspett, tretåig hackspett, lavskrika och spillkråka medges enligt 14 § artskyddsförordningen.

Bolaget konstaterar slutligen i denna del att Talga har åtagit sig att tillse att anläggningsarbeten och avverkning sker med hänsyn till i området förekommande fåglar, och att detta åtagande genom det allmänna villkoret är bindande och kan följas upp i tillsynen över verksamheten. Ett villkor i ett tillstånd enligt miljöbalken

är dock förenat med straffsanktioner, och måste således vara precist nog för att ligga till grund för att kunna konstatera att en överträdelse har skett. Att föreskriva hänsynstagande i form av ett slutligt villkor är enligt Talgas mening följaktligen av rättssäkerhetsskäl varken lämpligt eller nödvändigt.

Lumnerarter

Vad gäller påverkan på lumnerarter (9 § artskyddsförordningen) tar länsstyrelsen fasta på att vissa arter har noterats vid inventeringar av verksamhetsområdet, och att dessa kan komma att påverkas. Då syftet med en verksamhet uppenbart är ett annat än att ta bort eller skada en fridlyst växt krävs det en risk för påverkan på den fridlysta artens bevarandestatus i området för att förbuden 9 § artskyddsförordningen ska aktualiseras. Den ansökta verksamheten bedöms inte medföra någon påverkan som försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos någon av förekommande lumnerarters bestånd på lokal, regional eller nationell nivå. Bolaget vidhåller därför sin bedömning om att förbuden i 9 § artskyddsförordningen inte aktualiseras för lumnerarter.

För det fall mark- och miljödomstolen gör en annan bedömning än bolaget i denna del yrkas *reservationsvis* om artskyddsdispens för lumnerarter enligt 15 § artskyddsförordningen.

Dispens

Den avgörande faktorn för lokalisering av en gruva är den plats där fyndigheten faktiskt finns. Fyndigheten är väl identifierad och med god marginal brytvärd. Olika alternativ rörande utformning av gruvverksamheten har undersökts, och nu ansökt alternativ har bedömts vara det bästa utifrån ett flertal bedömda aspekter. Inga andra utformningar skulle heller kunna medföra att en eventuell påverkan uteblir. Det finns därmed ingen annan lämplig lösning.

De lummerväxter som bedöms förekomma inom det planerade verksamhetsområdet, dvs. revlumner, mattlumner och plattlumner, är alla allmänt spridda och vanligt förekommande, både i och utanför det planerade verksamhetsområdet. Arterna bedöms därtill vara livskraftiga. Eventuell påverkan på enskilda kloner till följd av den planerade verksamheten bedöms inte medföra någon påverkan på arternas bevarandestatus.

Vad gäller större hackspett, tretåig hackspett, lavskrika och spillkråka har det utifrån de inventeringar som gjorts bedömts att arterna inte använt det planerade verksamhetsområdet som fortplantningsplats eller viloplats. Mot bakgrund av att buller på sin höjd dessutom bedöms ha liten påverkan på arterna, bedöms inte dispens försvåra upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus för dessa.

Avseende lappmes har häckning tidigare år konstaterats utanför, men i närheten av, det planerade verksamhetsområdet. Senare års inventeringar har dock kunnat utesluta att närområdet för den planerade verksamheten hyser områden som utgör viloplats eller fortplantningsområden för lappmes. Även om det följaktligen inte går att utesluta att buller kan komma att påverka lappmes, görs bedömningen att en

potentiell störning oaktat inte skulle ha någon påverkan på populationen som sådan. Mot denna bakgrund skulle en dispens dispensen inte medföra att ett försvårande av upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus.

Sammantaget bedöms alltså inte ett en dispens medföra ett försvårande av att upprätthålla gynnsam bevarandestatus för någon av de arter som dispens nu reservationsvis har sökts för

Bolaget gör gällande att brytning av grafit vid fyndigheten Nunasvaara Södra utgör ett sådant tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse i den mening som avses i 14 § 3 p. c artskyddsförordningen och artikel 16.1 i art- och habitatdirektivet. Förutsättningar för dispens enligt artskyddsförordningen föreligger därför.

LÅNGSIKTIGA EFFEKTER, EFTERBEHANDLING OCH EKONOMISK SÄKERHET

Motparter och övriga berörda

Marita Sandmark har sammanfattningsvis framhållit att ansökt verksamhet kan medföra eventuella hälsorisker långsiktigt. Lotta Lagermalm, Lars-Inge Lööv m.fl. och Urpo Taskinen m.fl. har sammanfattningsvis påpekat behovet av att området ska kunna återställas efter gruvbrytning och att det ska finnas tillräcklig ekonomisk säkerhet för att säkerställa en återställning.

Länsstyrelsen har sammanfattningsvis anfört följande. En viktig fråga i målet är den metod för efterbehandling av sand- och gråbergsmagasinet som ska beslutas gälla för verksamheten. För att inte oönskad miljöpåverkan ska uppstå i något skede efter återställningen av sand- och gråbergsmagasinet behöver metoden i villkoret för efterbehandling uppnå kravet på bästa möjliga teknik. Det finns en osäkerhet kring huruvida morän av rätt kvalitet finns i tillräckliga mängder inom bolagets verksamhetsområde. Länsstyrelsen kan därför inte utesluta att det kan tillkomma betydande kostnader för inköp av morän.

En ekonomisk säkerhet med ett belopp som kan anses vara betryggande är en förutsättning för att staten ska kunna utföra samtliga nödvändiga återställningsåtgärder som kan fordras för att inte oönskad miljöpåverkan på omkringliggande naturmiljöer ska uppstå i händelse av att ansvarig verksamhetsutövare är på obestånd. Länsstyrelsen finner att det belopp som bolaget föreslår för den ekonomiska säkerheten är för lågt beräknat. Bolaget har inte kompletterat ansökan med det som länsstyrelsen tidigare har efterfrågat. En godkänd ekonomisk säkerhet med ett belopp som kan anses vara betryggande är av stor betydelse för att verksamheten inte ska kunna orsaka en miljöpåverkan utöver vad som beskrivits.

Med hänvisning till bolagets yrkande om verkställighet samt förslag till villkor om ekonomisk säkerhet anser länsstyrelsen att tillståndet får tas i anspråk endast när en ekonomisk säkerhet för tillståndsgiven verksamhet har godkänts.

Bolaget

Av 16 kap. 3 § andra stycket miljöbalken följer att en ekonomisk säkerhet ska godtas om den visas vara betryggande för sitt ändamål. Syftet med kravet på säkerhet är att samhället ska skyddas från att behöva svara för kostnaderna för återställning om verksamhetsutövaren inte kan utföra eller bekosta återställningen. En säkerhet bör inte vara större än vad som behövs. Talga anser att de kostnader och åtgärder som föreslagits av länsstyrelsen antingen inte är relevanta, eller redan utgör del av bolagets nuvarande kostnadsuppskattning. Gällande kostnader för eventuella inköp av morän instämmer Talga i att den ekonomiska säkerheten bör höjas om bolaget inte kan visa att området är lämpligt för uttag av morän

RENNÄRINGEN

Motparter och övriga berörda

Sametinget har i sitt yttrande beskrivit områdets betydelse för renskötseln, verksamhetens inverkan på rennäringen samt framhållit Sveriges internationella åtaganden avseende samiska rättigheter och har sammanfattningsvis anfört följande. Samebyarnas bedömning avseende påverkan på rennäringen i deras respektive sameby ska ges företräde framför bolagets bedömning. Sametinget bedömer att konsekvenserna för renskötseln och renskötarna är mer långtgående än vad bolaget redovisat i sin ansökan och miljökonsekvensbeskrivning. Samebyarna har i sina rennäringanalyser beskrivit förväntade effekter som uppstår för renskötseln av den planerade verksamheten. För att kunna bedöma de kumulativa effekterna behöver effekterna sättas i relation till varandra, vilket bolaget inte gjort. Miljökonsekvensbeskrivningen är bristfällig och har bland annat inte belyst och tagit hänsyn till kumulativa effekterna eller de sociala och kulturella effekterna av ansökt verksamhet tillräckligt. Det saknas även en beskrivning av påverkan på Saarivuoma sameby. Effekterna av de av bolaget föreslagna skadelindrande och kompensande åtgärderna är svåra att bedöma och ger ingen garanti för att berörda samebyar fortsatt kan bedriva traditionell naturbetesbaserad renskötsel. Sammantaget bedömer Sametinget att renskötseln i området är den markanvändning som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt utifrån ekologiska, sociala och samhällsekonomiska hänsynstaganden. De effekter som uppstår från ansökt verksamhet blir omfattande för de berörda samebyarna och en avvägning mellan riksintressena bör därför göras.

Gällande flytt av renar kan bolagets villkorsförslag medföra att passagen försvåras eftersom tiden för underrättelse om flytt och avstängning av vägen har för korta tidsintervall. Möjligheterna för samebyn att flytta över vägen kan begränsas eftersom yttre förhållanden som väder, övriga störningar och oförutsedda händelser kan påverka både samling och flytt av renhjordar. Antalet tillfällen då vägen kan stängas av ska heller inte begränsas till ett för litet antal tillfällen då renhjorden kan behöva flyttas i omgångar p.g.a. skingrad hjord, eftersamlingar o.s.v.

Talma sameby har i yttrande hänvisat till framtagna rennäringanalyser och vidhållit att det inte finns några skadeförebyggande åtgärder som leder till att gruvnäring och renskötseln kan samexistera i området. Talma sameby har vidare vid genomförd syn

framhållit kartor från miljökonsekvensbeskrivning och rennäringens analysen över bl.a. planerad verksamhet och rennäringens riksintressen, flyttleder, svåra passager, trivselland, samlingsområden och rastbeten samt störningszon enligt Talma sameby.

Gabna sameby har i yttrande hänvisat till framtagna rennäringens analys och sammanfattningsvis tillagt följande. Rennäringen är skyddad i både internationella konventioner, svensk grundlag och i miljöbalken. Gruvdriften skulle ta delar av samebyns mark i anspråk. Detta genom att gruvdriften ger en direkt negativ påverkan på markerna av buller, seismisk aktivitet, påverkan på vatten, damning, mänsklig aktivitet, infrastruktur i samt transporter av en sådan omfattning att markerna inte längre går att använda för renskötsel. Därmed tas markerna i anspråk av den planerade verksamheten.

Transporter är en följdverksamhet och det är en brist att sökanden inte har undersökt alternativa transportlösningar. Den mark som bolaget vill använda för transporter mellan gruvområdet och väg E45 utgör ett för renskötseln nödvändigt funktionellt samband mellan samebyns marker väster och öster om Vittangi. Hinder i den fria strövningen leder till direkt och indirekt betesbortfall. Stängsel runt t.ex. ett gruvområde eller längs med en väg innebär generellt flertalet olägenheter. Cirka 63 procent av samebyns betesmarker är påverkade av etablerade och konkurrerande markanvändning. De är fråga om en väsentligt ökad störning på riksintresseutpekade områden för rennäring. Enbart följdverksamheten i sig utgör enligt samebyns uppfattning ett påtagligt försvårande av rennäringens bedrivande. En avvägning mellan riksintressena kommer att vara nödvändig att göra för det fall ansökan prövas.

Det föreslagna villkoret om samråd är något som i praktiken redan utgör en praxis och dessutom inte heller utgör någon typ av skadeförebyggande eller kompenserande åtgärd. Villkorsförslaget fyller därmed ingen närmare funktion. Villkorsförslaget om flytt av renar är verkningslöst och praktiskt ogenomförbart. De skadeförebyggande åtgärder som bolaget föreslår kan inte på långa vägar kan anses förebygga de skador den föreslagna verksamheten skulle få på bedrivandet av renskötseln m.m. inom Gabna sameby. Och även om dessa skadeförebyggande åtgärder vidtogs är samebyns uppfattning att det är sannolikt att renskötselns bedrivande ändå avsevärt skulle försvåras och att åtgärderna därmed ändå inte skulle kunna anses vara tillräckliga. Samebyn gör samma bedömning beträffande de åtgärder av mer kompenserande art som bolaget berört i sina yttranden.

Saarivuoma sameby har sammanfattningsvis anfört följande. Saarivuoma sameby har vinterbetesmarker i direkt anslutning till området för den planerade gruvan och kommer att drabbas av indirekta konsekvenser. Renar från Talma sameby kommer att undvika gruvområdet och vandra in i Saarivuomas betesmarker. Det medför risk för sammanblandning och dominoeffekt att renar kommer att ströva mot väg E45 något som kommer medföra ökade renpåkörningar efter denna väg. Sydliga vindar som kommer att ta med sig gruvdamm in i Saarivuomas betesmarker och påverka betet samt vätskebehov. Samebyns riksintressen påverkas. Den planerade gruvan kommer att i betydande utsträckning försvåra renskötseln inom Saarivuoma sameby

och samebyn är av uppfattningen att det inte finns några skadeförebyggande åtgärder som kan avhjälpa detta.

Länsstyrelsen har i yttrande anfört sammanfattningsvis följande. Länsstyrelsen kan konstatera att den planerade gruvverksamheten har utformats för att begränsa påverkan på omgivningen och rennäringens intressen i området. Åtaganden om tidsmässiga begränsningar av delar av gruvverksamheten och förslag till villkor har lämnats av bolaget i syfte att begränsa påverkan ytterligare.

Störningar i form av buller, damning, transportrörelser och mänsklig aktivitet generellt i och vid gruvområdet kommer att påverka renskötseln i anslutande områden. Eftersom renskötsel i området kring den sökta gruvan främst bedrivs periodvis under vinterhalvåret kommer begränsningar av störande arbetsmoment under olika delar av året att reducera den totala påverkan. Villkor som syftar till att begränsa störningar under perioder då renar finns i närområdet bedöms vara nödvändiga att föreskriva för att reducera påverkan till acceptabla nivåer. Rennäringens behov av skydd mot påverkan på renarnas fria strövning i och förbi gruvområdet behöver också säkerställas genom föreskrivandet av villkor för bland annat begränsning av transporter vid tider då flytt av renar förbi gruvområdet sker samt för buller.

I syfte att minimera störningar för rennäringens intressen i området till en acceptabel nivå anser länsstyrelsen att mark- och miljödomstolen behöver föreskriva villkor som begränsar bedrivandet av de mest bullrande delarna av verksamheten, från och med oktober månad till och med april månad. Länsstyrelsen anser vidare att det föreslagna villkoret för buller behöver justeras i den mening att platserna för uppföljning och kontroll inkluderar rennäringens intressen utöver bostäder. Detta kan ske genom tillägg och/eller justering av platser för uppföljning av buller i villkor och kontrollprogram

Länsstyrelsen bedömer även att störningar från transporter på flytt av renar, den fria strövningen av renar, behöver begränsas. Länsstyrelsen anser att det föreslagna villkoret är väl snävt utformat avseende förutsättningarna för flytt av renar. Länsstyrelsen bedömer, med hänvisning till att renskötsel och flytt av renar kan påverkas av faktorer som ligger utanför renskötarens kontroll, att nuvarande utformningen av villkoret kan, i någon mening, motverka själva syftet.

Gällande bolagets förslag till villkor om genomförande av årligt samråd med samebyn anser länsstyrelsen att bolaget behöver förtydliga om det ska utgå någon delegation till tillsynsmyndigheten i syfte att meddela ytterligare föreskrifter eller villkor med ledning av resultatet av genomfört samråd.

Länsstyrelsen finner att rennäringens intressen i det enskilda fallet ska vägas såväl mot andra berörda intressen och mot samhällets intressen i stort. Länsstyrelsen bedömer att varken nationell eller internationell rätt utgör ett hinder för att tillåta sökt verksamhet med beaktandet av föreskrivandet av erforderliga villkor för skydd av rennäringens intressen i området för sökt gruvverksamhet.

Naturskyddsföreningen har i yttrande anfört sammanfattningsvis följande. Om berörda samebyar inte ger samtycke eller i förekommande fall inte önskat teckna avtal ska inte heller tillstånd medges.

Rovaniemi miljönämnd och Renbeteslagsföreningen har anfört att det saknas en bedömning av konsekvenserna för renskötseln på den finska sidan. Renbeteslagsföreningen har vidare sammanfattningsvis anfört följande. Det är inte mycket sannolikt att renbeteslagets renar i projektområdet flyttar till Finland men det är inte helt uteslutet eftersom det inte finns några stängsel på gränsen. Förorening av Torneälvens vatten eller förändringar i miljön i mer omfattande utsträckning kan få indirekta effekter på Finland och den finska renskötseln genom en allmän försämring av miljöstatusen. Risken är inte sannolik under en normal verksamhetssituation. Samtliga effekter på renskötseln bör förebyggas och minimeras i samråd och samarbete med renskötselsammanslutningen i området.

Lotta Lagermalm, Lars-Inge Lööv m.fl. och Urpo Taskinen m.fl. har sammanfattningsvis anfört följande. Rennäringen är ett riksintresse i området och viktig del av Kiruna kommuns näringsliv. Den planerade gruvverksamheten kommer påverka rennäringen genom att mark i vinterbeteslandet tas i anspråk och därmed inte kommer att vara tillgänglig samt att damm, buller och ökad trafik längs Nunasvaaravägen påverkar rennäringen. Den avlånga formen på verksamhetsområdet utgör en barriär och skär av den sydligaste delen av Talma sameby för renarna. Det medför att renarna sprider sig åt olika håll och kommer gå in i närliggande samebyars område vilket skapar mycket extra arbete för rensköterna. Den kraftigt expanderande gruvindustrin utgör ett direkt hot mot renskötseln och därmed mot basen för den samiska kulturen. tt vara tillgänglig.

Mats Myhr m.fl. har sammanfattningsvis anfört att de tror det är möjligt att bedriva gruvverksamhet utan att hamna i konflikt med rennäringen.

Bolaget

Påverkan på rennäringen i området

Bolaget har sammanfattningsvis anfört följande. Verksamheten ligger för långt ifrån den finska gränsen för att det ska föreligga någon risk för direkt eller indirekt påverkan på rennäring i Finland. Detta gäller oavsett om det finns något renstängsel mellan Sverige och Finland eller ej. Efter att noga ha beaktat synpunkterna från Talma och Gabna sameby, liksom utredningarna från de av Talga anlidade konsulterna, menar Talga att den planerade verksamheten vid Nunasvaara Södra inte påtagligt kommer att försvåra möjligheten att bedriva rennäring i området. Givet att lämpliga förebyggande och skadereducerande åtgärder vidtas, gör Talga bedömningen att det kommer vara möjligt för Talma samebys rennäring att samexistera med den planerade verksamheten. Vidare kommer den planerade verksamheten endast att ha en liten påverkan på Gabna sameby, och ingen direkt påverkan på Saarivuoma sameby. Konsekvenserna för Saarivuoma sameby har inte specifikt beskrivits i miljökonsekvensbeskrivningen eftersom bolaget har bedömt att samebyn inte är särskilt berörd av verksamheten.

Eftersom påverkan på renskötseln kommer att vara så pass begränsad bedömer bolaget att de sociala och kulturella konsekvenserna för samebyarna också kommer att vara begränsade. Därtill har bolaget angett att man är berett att vidta lämpliga åtgärder för att i första hand undvika och i andra hand mildra sociala och kulturella konsekvenser för samebyarna. Detta är en av anledningarna till det föreslagna villkoret avseende årligt samråd med samebyarna.

För det fall domstolen skulle finna att de internationella åtaganden som Sametinget hänvisar till ska tillmätas betydelse i bedömningen av Talgas ansökan om tillstånd till gruvverksamhet vid Nunasvaara Södra, utgör dessa sammantaget inget hinder mot att ett tillstånd beviljas.

Hur stängsling av industriområdet ska utformas i detalj ska bestämmas i samråd med Talma och Gabna samebyar. Aspekter som särskilt kommer att beaktas vid stängslets utformning är dels att minimera stängsling i den mån det är möjligt till att endast finnas runt viktig infrastruktur och områden där aktiviteter äger rum, dels att välja den typ av stängsel som är mest lämpad för att hålla renarna borta från farliga områden. Bolaget bedömer att den planerade verksamheten sannolikt inte kommer medföra att det kommer vara nödvändigt med stödutfodring i någon högre utsträckning än vad som sker idag. För det fall någon påverkan skulle uppstå, i form av störd betesro, stress, och behov av stödutfodring, bör detta följas upp inom ramen för det årliga samrådet. Utifrån resultatet av dessa samråd kan det vara nödvändigt för bolaget att vidta ytterligare åtgärder. Talga har tidigare redovisat att bolaget är införstådda med att verksamheten kan innebära merarbete för framförallt Talma och Gabna samebyar. Bolaget anser inte att samebyarna ska behöva stå för dessa kostnader själva utan har åtagit sig att hjälpa eller kompensera samebyarna. Avseende Saarivuoma sameby är bolagets uppfattning att den planerade verksamheten inte kommer medföra någon påverkan i form av merarbete för samebyn. Det är osannolikt att renar från Talma sameby i högre utsträckning skulle ströva norrut och sammanblandas med Saarivuoma samebyars renar som ett resultat av den planerade verksamheten. För det fall så skulle ske är bolaget dock villigt att vidta åtgärder för att minimera denna påverkan och i det fall det är nödvändigt att kompensera Saarivuoma sameby för eventuell merkostnad.

Transporterna från den planerade verksamheten på Nunasvaaravägen kommer att utgöra en betydande del av trafiken på vägen och kan därför beaktas som en följdverksamhet inom ramen för ansökan. När transporterna lämnar Nunasvaaravägen och kör ut på väg E45 utgör Talgas transporter däremot en mycket begränsad del av de totala lastbilstransporterna, som mest ca fem procent. Transporterna på väg E45 kan därför inte anses utgöra en följdverksamhet inom ramen för prövningen. Således ska hela transportsträckan inte ingå i ansökan som en följdverksamhet. Bolaget konstaterar att verksamhetens påverkan genom transporter trots detta har beskrivits i ansökan med underlagshandlingar.

Avseende alternativa transportvägar konstaterar bolaget att Nunasvaaravägen är den enda vägen i närområdet som går över Torneälven till väg E45. För det fall denna inte skulle användas av bolaget skulle det krävas anläggande av ny skogsväg samt ny bro över Torneälven och det skulle medföra en direkt påverkan på Natura 2000-

området. Alternativa transportmedel har undersökts, men ingen av dem bedömdes som kostnadsmässigt genomförbara på grund av den låga volymen av produkt som ska transporteras. Transport via Nunasvaaravägen bedöms under alla förhållanden vara det lämpligaste, och i praktiken enda rimliga, alternativet.

Bolaget vidhåller att det inte är nödvändigt att göra en avvägning mellan riksintressen och att om domstolen skulle anse det nödvändigt ska riksintresset för värdefulla ämnen eller material ges företräde.

Villkorsreglering

Bolaget har sammanfattningsvis anfört följande. Bolaget har åtagit sig att brytningen endast kommer ske under månaderna april till september. Detta begränsas även av villkoret om att sprängningar endast får utföras under dessa månader. Verksamheten som helhet kommer därmed att vara mindre störande under den huvudsakliga period då renar betar i närheten av det planerade verksamhetsområdet. Denna åtgärd bedöms vara den enskilt viktigaste åtgärden för att minimera påverkan på rennäringen.

Talga anser att föreslagna villkor och åtaganden är tillräckliga för att begränsa påverkan från buller på rennäringen.

Den ökande trafiken på Nunasvaaravägen innebär en ökad risk för påkörning av renar. Talga avser att samarbeta med vägföreningen för att se till att en lämplig hastighetsbegränsning kan införas samt att varningsskyltar för renar kan sättas upp på relevanta platser. Hastigheter bör om möjligt ytterligare begränsas under tidsperioder då det finns jämförelsevis fler renar i närområdet. Talga kommer även låta undersöka huruvida det finns möjlighet att etablera ett digitalt system, t.ex. genom GPS, som gör det möjligt att i realtid veta när renar befinner sig nära vägen.

Talga har föreslagit att domstolen meddelar ett villkor avseende samråd. Talgas avsikt har varit att även regleringen av transporter på Nunasvaaravägen ska ske i samråd med berörda samebyar. Talga anser dock att för det fall det sker organiserade flyttar av större delen av renhjorden finns anledning att stoppa trafiken på Nunasvaaravägen under den tiden flytten sker och för att tillmötesgå detta behov kan ett villkor meddelas.

Utöver föreslagna villkor anser bolaget inte att de finns något tillräckligt avgränsat område som skulle vara lämpligt att delegera till länsstyrelsen. För det fall länsstyrelsen anser att det finns något specifikt och avgränsat område av mindre betydelse som lämpligen borde delegeras är bolaget öppet för ett sådant förslag.

DAMMSÄKERHET

Motparter och övriga berörda

Martin Baas m.fl., Simon Holma m.fl. och Urpo Taskinen m.fl. har påpekat att det inte är ovanligt att gruvdammar läcker och framfört en oro för detta. Lars-Inge Lööv

m.fl. har i yttrande framfört att det krävs att dammsäkerheten är tillräcklig, att det inte är tillförlitligt att låta bolaget sköta detta men att bolaget kan betala för kontroll.

Naturskyddsföreningen har efterfrågat en konsekvensutredning av ett dammhaveri.

Fiskerimyndigheten i Finland och Rovaniemi miljönämnd har påpekat behovet av att ha beredskap för exceptionella situationer när det gäller utformning av dammar.

Bolaget

Vallarna till sand- och gråbergsmagasinet utgör vallar runt ett i huvudsak torrt och stabilt upplag (samdeponering av filterpressad anrikningssand och gråberg). Dessa utgör alltså inte dammar i konventionell mening då de inte dämmer något fritt vatten eller någon grundvattenyta i det deponerade materialet (även om det förvisso kommer att finnas porvatten i anrikningssanden som inte dräneras ut). Sand- och gråbergsmagasinet syftar alltså inte till att dämna upp eller stänga ute vatten.

Uppförande och drift av magasinet utgör alltså inte vattenverksamhet och magasinet utgör ingen vattenanläggning eller damm. Dammsäkerhetsklassificering enligt 11 kap. 24-26 §§ miljöbalken ska mot denna bakgrund inte göras avseende sand- och gråbergsmagasinet. Trots detta har en bedömning av dammsäkerhetsklass gjorts för att riskbedöma anläggningen.

Med denna utformning är en dammkollaps, inklusive ett traditionellt dammbrott och flodvåg, inte möjlig eftersom det inte finns någon damm, dvs. ingen struktur som lagrar vatten eller annat flytande material. Det värsta tänkbara scenariot vad gäller haveri är ett skred, eller ett brott i konstruktionens grund. Risken för skred och utflöde av material är låg. Ett konventionellt dammbrottsscenario bedöms därför inte vara ett troligt scenario. Skulle en olycka inträffa, t.ex. en utglidning, skulle konsekvenserna inte orsaka någon omfattande materialtransport utanför närområdet. Därmed kommer inte transport av material, och eventuellt mindre mängd vatten (i samband med ett högt flöde), kunna leda till någon större miljökonsekvens utanför närområdet. Talgas beredskap för exceptionella situationer är inbyggd i samtliga konstruktioner och möjliga konsekvenser av de värsta tänkbara scenarierna är begränsade till verksamheten, industriområdet och eventuellt sjön Hosiojärvi.

SOCIOEKONOMISKA EFFEKTER

Motparter

Region Norrbotten har anfört att den sökta verksamheten kommer att ha stora och positiva samhällsekonomiska effekter i Norrbotten och för Sverige som helhet. Lotta Lagermalm, Lars-Inge Lööv m.fl. och Urpo Taskinen m.fl. har däremot anfört att det råder arbetskraftsbrist och bostadsbrist samt att pendling av arbetskraft från annan ort medför uteblivna skatteintäkter för kommunen i vilken gruvverksamheten bedrivs.

Bolaget har i bemötande sammanfattningsvis anfört att även med beaktande att det blivit svårare att rekrytera personal bedöms de kommunala skatteintäkterna från de

ca 80 personer som kommer att anställas (direkt eller indirekt) i nu planerad verksamhet generera årliga kommunala inkomster i storleksordningen 10-11 miljoner kr.

ERSÄTTNINGSYRKANDEN

Per-Erik Bjurholt och Erika Bjurholt har sammanfattningsvis anfört följande. Väljer domstolen att bevilja miljötillstånd vill de som fastighetsägare till Kiruna Vittangi 59:5 ha ersättning enligt 32 kap. 1 § miljöbalken för den miljöskada som verksamheten medför för bl.a. deras fritidsfastighet. Fastighetsvärdena har under de senaste decennierna stigit i Kiruna kommun tack vare den omfattande bostadsbrist som råder i och med pågående samhällsomvandling och stadsflytt. Utöver det har värdet på fritidsfastigheter i kommunen, och i landet, stigit under pandemin. Byggrätter i älvsnära områden är begränsade tack vare strandskyddet vilket gör fritidsfastigheter som ligger inom detaljplanerat område i direkt anslutning till älven ännu mer attraktiva. I Rovasuolo år 2017 såldes en närliggande fastighet till deras för 520 000 kr. Med deras fastighets unika läge på udden, byggnadernas goda skick samt den allmänna prisökningen bedöms marknadsvärdet för fastigheten Vittangi 59:5 till ca 1 miljon kronor. Marknadsvärdesminskningen till följd av en gruva 1,3 km från fastigheten uppskattas till minst 25 procent med tanke på störningens omfattning och karaktär i form av ljud, ljus, lukt och långdragna tidsintervall. Ersättning om 250 000 kronor bör därför utgå.

Anette Johansson m.fl. har i yttrande angett att de kommer att begära skadestånd på grund av påverkan på stugmiljön. De har inte inkommit med något specificerat yrkande om ersättning.

Peter Pettersson har sammanfattningsvis anfört följande. Han är fastighetsägare till Kiruna Vittangi 4:11 och 15:2 som gränsar till området. Han anser sig vara sakägare och berörs genom buller, sprängning och användning av området. Vid ett beslut om brytningstillstånd måste de som är berörda på olika sätt kompenseras/ersättas för intrånget och den eventuellt negativa påverkan som verksamheten medför. Han anser att ett nyttjanderättsavtal respektive avtal om intrångsersättning ska slutas mellan honom och bolaget där han ska tillerkännas retroaktiv ersättning för åren 2019-2022 med totalt 70 200 kr och ersättning för tiden därefter med dels ett engångsbelopp om totalt 1 020 000 kr dels årlig ersättning under 24 år med totalt 60 300 kr (42 500 kr + 18 300 kr) med indexuppräknings.

Bolaget har i yttrande anfört följande. Talga vill framhålla att dess målsättning är att verksamheten ska påverka omgivningen och närboende så lite som möjligt. Med de försiktighetsåtgärder och begränsningar som bolaget åtagit sig bedöms inga skador, såvitt nu relevant, uppkomma för fastighetsägare. För det fall sådan skada ändå uppkommer, konstaterar Talga att prövning av skadeståndsanspråk enligt 32 kap. 1 § miljöbalken inte ska prövas i förevarande mål. Eventuella skadeståndsanspråk med anledning av verksamheten får i så fall prövas efter att stämning väcks i behörig ordning enligt 21 kap. 1 a och 2 §§ miljöbalken.

BOLAGETS ÅTAGANDEN

Utöver bolagets slutliga villkorsförslag har bolaget vid huvudförhandlingen gjort följande åtagande i målet.

Utsläpp till luft och damning

- Maskiner och fordon som används i verksamheten ska minst uppfylla Euro Steg IV.
- Bolaget undersöker i första hand möjligheten att använda bränsle med en inblandning om upp till 19 % hydrogenerad vegetabilisk olja (HVO) för interna och 25 % för externa transporter. För det fall HVO blir mer tillgängligt kommer inblandningen av större andel HVO att utredas.
- Rutiner ska upprättas för att förebygga damning.
- Anrikningen ska ske inomhus med partikelavskiljning på utgående luft.
- Transporter av grafitkoncentrat ska ske i täckta transporter.
- Vägar och öppna ytor ska behandlas med vatten och/eller bindemedel.
- Asfalterade ytor kommer regelbundet avstädas från dammande material.
- Större block och grus kommer att läggas ut i öppna ytor i sand- och gråbergsmagasin och utbrutna dagbrott för att minska damning.
- Anrikningssanden kommer vara fuktig vid utläggning.

Buller

- En bullervall kommer att anläggas längs dagbrottets sydvästra sida.
- Primärkrossen kommer att omges av en moränvall.
- Sekundärkrossen och anrikningsverket kommer att vara inbyggda.
- Ett kontrollprogram med mätningar av bullernivåer samt en process för hantering av eventuella klagomål tas fram för att säkerställa att kommande bullervillkor innehålls.
- Bergborrning kommer endast ske dagtid i det inledande skedet.

Rennäring

- Industriområdet kommer att stängslas in. Dagbrotten kommer att märkas ut och stängsel kommer att användas där fallrisker eller andra risker identifieras.
- Övriga delar av verksamhetsområdet där risker identifieras kan komma att stängslas in, då efter samråd med Talma sameby.
- Vid behov kommer hjälp eller kompensation ges för ökad bevakning, stödutfodring och merarbete.

Risk och kemikalier

- I samband med det systematiska arbetsmiljöarbetet kommer det att finnas handlingsprogram och rutiner för att förebygga olycksrisker med bl.a. kemikalier.
- Verksamhetens egenkontrollprogram kommer att innehålla rutiner för kemikaliehantering. Det kommer att finnas beredskapsplaner för insatser om en allvarlig olycka skulle inträffa.

- Cisterner för diesel och andra bränslen kommer att vara invallade.
- Efter drifttidens slut kommer jordvallar att läggas runt de dagbrott där fallrisk kan förekomma.
- Sand- och gråbergsmagasinet samt klarningsbassängen kommer att vara erosions- och tjälskyddade.
- Utanför uppsamlade diken planeras avskärande diken för att begränsa tillflödet av (rent) vatten från omgivningen till vattenreningen. Avskärande diken anpassas för avledning till omgivningen.
- Fordon som används inom verksamheten kommer att vara utrustade med brandsläckare.
- Service på fordon och mobil utrustning kommer att omfatta brandskyddsutrustning.
- En skyddszon för sprängning baserad på de specifika sprängparametrarna kommer att upprättas.
- Ett system för att förvarna allmänheten vid sprängning kommer att upprättas.
- Sprängning kommer endast att ske på förutbestämda tider.
- Rutiner kommer att finnas för att minimera stenkast vid sprängning.

Påverkan på grund- och ytvatten

- Xantater kommer inte att användas i verksamheten.

Naturmiljö och skyddade arter

- Jordmassor kommer att sparas i upplag och användas vid återetablering av vegetation i efterbehandlingsskedet.
- Död ved från avverkad skogsmark kommer spridas ut i angränsande skogsmarksområden för att gynna vedlevande arter.

Kulturmiljö

- De två identifierade fornlämningarna kommer att skyddas.
- Om fornlämningar, som inte är kända sedan tidigare, påträffas under det planerade arbetet kommer arbetet att avbrytas i den del som berör den påträffade fornlämningen. Talga kommer omedelbart att anmäla fyndet till länsstyrelsen.
- Talga kommer att samråda med samebyarna om lämpliga åtgärder för att undvika och mildra effekter på den samiska kulturen.

DOMSKÄL

INLEDNING

Talgas ansökan omfattar tillstånd till att bedriva gruvverksamhet i en del av riksintresset grafitfyndigheten Nunasvaara, malmkroppen Nunasvaara Södra, innefattande brytning i dagbrott av upp till 120 000 ton grafitmalm per år. Ansökan omfattar även tillstånd att anlägga samt driva de anläggningar och i övrigt vidta de åtgärder som behövs för verksamheten bl.a. tillstånd för magasinering av gråberg,

anrikningssand och slam samt återfyllning av avfall i utbrutna dagbrott. Prövningen avser även vattenverksamhet bestående av bl.a. bortledande av inläckande vatten från dagbrott och bortledande av ytvatten från Hosiojärvi. Talga har även ansökt om ett s.k. Natura 2000-tillstånd och reservationsvis dispens från artskydds-förordningen.

Under målets handläggning har ansökan kompletterats. Mark- och miljödomstolen har vidare under handläggningen bedömt att gränsälvsöverenskommelsen är tillämplig på målet varefter bolaget, i samråd med Naturvårdsverket, har inlett samråd enligt Esbokonventionen. I målet har framkommit motstående intressen till den ansökta verksamheten. Länsstyrelsen och Sametinget är de svenska myndigheter som varit aktiva i målet efter kungörelse. Länsstyrelsen har tillstyrkt ansökan men haft synpunkter på villkorsregleringen. Sametinget, de tre samebyar som fört talan i målet och Naturskyddsföreningen har motsatt sig tillstånd till ansökt verksamhet. Enskilda har framfört en oro för vilka konsekvenser den sökta verksamheten kan leda till under pågående verksamhet och efter avslutad verksamhet, även i ett långsiktigt perspektiv. Miljöministeriet och finska parter har huvudsakligen ansett att underlaget i målet är bristfälligt utifrån vilka gränsöver-skridande miljökonsekvenser som verksamheten kan få för Finland och har lämnat synpunkter på vilka konsekvenser ansökt verksamhet kan medföra.

Mark- och miljödomstolen kommer inledningsvis ta ställning till om den specifika miljöbedömningen kan slutföras och miljökonsekvensbeskrivningen godkännas. I det ingår att pröva genomfört samråd, ansökans omfattning samt avgränsning och framförda synpunkter på brister i prövningsunderlaget. Därefter kommer domstolen att ta ställning till tillåtligheten av den ansökta verksamheten.

MILJÖBEDÖMNING

Samrådsprocessen inför framtagandet av miljökonsekvensbeskrivningen

Domstolen kan konstatera att miljökonsekvensbeskrivningen innehåller en redogörelse för de samråd som har skett inför dess framtagande och vad som har kommit fram i dem. Utifrån det samrådsunderlag som har ingetts bedömer

domstolen att samrådet får anses ha haft det innehåll och den inriktning som krävs enligt miljöbalkens och miljöbedömningsförordningens (2017:966) regler. När det gäller avgränsningen av samrådet och formen för samrådet anser domstolen att det genomförda samrådet inför miljökonsekvensbeskrivningens upprättande uppfyller de krav som finns. Det finns därför inga brister i genomfört samråd inför framtagandet av miljökonsekvensbeskrivningen som hindrar att ansökan prövas i sak.

Gränsöverskridande samråd

Internationella överenskommelser

Miljöbalkens tillämpningsområde är i huvudsak begränsat till svenskt territorium enligt grundläggande rättsliga principer. I fråga om viss miljöfarlig verksamhet och viss vattenverksamhet gäller särskilda bestämmelser (1 kap. 4 § miljöbalken). För verksamhet som kan orsaka gränsöverskridande verkningar i Finland kan gränsälvsöverenskommelsen vara tillämplig.

Gränsälvsöverenskommelsen är begränsad till ett visst geografiskt område (artikel 1). Den är tillämplig på vissa vattendrags och sjöars avrinningsområden samt vissa kustvattenområden. Dessa bildar ett finsk-svenskt avrinningsdistrikt (avrinningsdistriktet). För verksamhet eller åtgärd i avrinningsdistriktet som kan orsaka gränsöverskridande verkningar på vattnens status eller för deras nyttjande ska bestämmelserna i gränsälvsöverenskommelsen tillämpas. Även andra gränsöverskridande verkningar än de som gäller vattnens status eller nyttjande ska i de fallen behandlas i samma ordning (artikel 15). När gränsöverenskommelsen är tillämplig och en domstol prövar en fråga om tillåtlighet eller tillstånd till en verksamhet ska verkningar som verksamheten eller åtgärden medför eller kan medföra på den andra partens territorium beaktas på samma sätt som motsvarande verkningar i det egna landet (artikel 16.1). Likabehandling krävs även när det gäller rätten att vara sakägare och rätten att föra talan eller yttra sig i målet (artikel 16.).

Gränsälvsöverenskommelsen innehåller även bestämmelser om bevakning av allmänna intressen (artikel 17) och information om tillståndsärenden (artikel 18)

och innebär att respektive land ska utse en bevakningsmyndighet som hos domstolen ska bevaka de allmänna intressena i ärenden om verksamheter enligt artikel 15. Bevakningsmyndigheten har rätt att t.ex. begära kompletterande utredning, bli hörd av, föra talan eller överklaga hos den andra partens domstol på motsvarande sätt som en myndighet i det andra landet skulle ha i ett motsvarande ärende. Domstolen är skyldig att underrätta det andra landets bevakningsmyndighet i samband med att ett ärende enligt artikel 16.1 aktualiseras. Det är bevakningsmyndigheten som ansvarar för kungörelse och delgivning av ansökan och kallelse i det egna landet. Som tidigare redogjorts för är det NMT-centralen som är finsk bevakningsmyndighet.

Utöver de särskilda bestämmelserna i gränsöverskridningsöverenskommelsen finns det även ett flertal internationella miljökonventioner och internationella avtal. Bestämmelser om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang och krav på deras innehåll finns i Esbokonventionen. Av Esbokonventionen följer en skyldighet att informera andra länder som kan antas utsättas för en betydande skadlig gränsöverskridande miljöpåverkan. EU har undertecknat och ratificerat konventionen och även i MKB-direktivet¹ regleras gränsöverskridande miljökonsekvenser. En skyldighet finns att informera andra länder om projekt som kan antas medföra en betydande inverkan på miljön i en annan medlemsstat eller om en medlemsstat som kan komma att utsättas i betydande grad begär det (artikel 7 MKB-direktivet). I svensk rätt har skyldigheten att informera andra länder om gränsöverskridande samråd genomförts genom 6 kap. 33 och 34 §§ miljöbalken och 21-25 §§ miljöbedömningsförordningen. Bestämmelsen om samråd med andra länder i 6 kap. 33 § miljöbalken innebär att det i svensk nationell rätt ställs krav på samråd med alla länder som kan utsättas för betydande miljöpåverkan av verksamhet i Sverige och går enligt förarbetena utöver de krav som finns inom EU och Esbokonventionen (prop. 1997/98:45 del 1 s. 287). Stadgandet är inte heller

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt i lydelsen enligt det s.k. ändringsdirektivet Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/52/EU.

begränsat endast till samråd om miljökonsekvensbeskrivningen utan omfattar även samråd avseende tillståndsansökan.

I Sverige är Naturvårdsverket ansvarig myndighet för samråd enligt såväl Esbokonventionen som MKB-direktivet. När samråd ska ske med ett annat land ska Naturvårdsverket komma överens med den ansvariga myndigheten i det landet hur samrådet ska genomföras så att de myndigheter och den allmänhet som kan antas bli berörda ges möjlighet att lämna synpunkter inom en skälig tid som ska vara minst 30 dagar (6 kap. 33 § miljöbalken och 21 samt 23 §§ miljöbedömningsförordningen). Naturvårdsverket ska vidare lämna och ta emot underrättelser, och i övrigt fullgöra de skyldigheter som en part har, enligt artikel 3 punkten 1-3 samt 5-8, artikel 4 punkten 2 och artikel 5-7 i Esbokonventionen och fullgöra de uppgifter som följer av artikel 7 i MKB-direktivet (24 § miljöbedömningsförordningen). För att Naturvårdsverket ska kunna uppfylla sitt uppdrag finns en skyldighet för övriga statliga myndigheter i Sverige att vid kännedom om en verksamhet som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan i annat land underrätta Naturvårdsverket om detta (22 § miljöbedömningsförordningen).

Samrådsprocessen med Finland i målet

Under målets handläggning har gränsälvsoverenskommelsen och Esbokonventionen tillämpats parallellt gentemot Finland.

I gränsälvsoverenskommelsen finns en bestämmelse om handlingars språk. Det anges att tillståndsprövande domstol ska svara för att ansökningshandlingarna i nödvändig utsträckning finns på svenska och finska och ansvara för att det ges tillräcklig information på båda språken under handläggningen. Vidare ska domstolen ansvara för att sammanfattningar av tillståndsansökan och dom eller beslut finns tillgängliga på båda språken (artikel 22 gränsälvsoverenskommelsen). Någon motsvarighet till bestämmelsen finns varken i Esbokonventionen eller MKB-direktivet. Inte heller i miljöbalken eller miljöprövningsförordningen finns någon närmare reglering av handlingars språk eller krav på domstolen om översättning vid gränsöverskridande samråd. Domstolen har därför under målets handläggning

översatt handlingar enligt skyldigheten enligt gränsöverskridande samrådet. Även bolaget har under målets handläggning bistått domstolen med översättning av vissa handlingar.

Domstolen kan konstatera att enligt regelverket om gränsöverskridande samråd ska ett land som kan antas utsättas för gränsöverskridande verkningar informeras om verksamheten så tidigt som möjligt och senast när den egna allmänheten i det ursprungliga landet informeras (artikel 3 Esbokonventionen och artikel 7 i MKB-direktivet). Finland har, via Naturvårdsverket, informerats om ansökan den 25 augusti 2021, dvs. innan ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen kungjordes av domstolen i Sverige. Bolaget har redogjort för att Miljöministeriet den 11 oktober 2021 lämnade sitt officiella svar på underrättelsen från Naturvårdsverket, innebärande att Finland önskade fortsatt deltagande i processen. Miljöministeriets svar avsåg, utöver nu ansökt gruvverksamhet vid Nunasvaara Södra, även bolagets övriga projekt Niska (malmfyndigheterna vid Nunasvaara Norra, Niska Södra och Niska Norra). Bolaget har redogjort för att de tagit del av de yttranden som inkom från finska intressenter. Under våren 2022 har bolaget, på begäran av domstolen, gett in en redogörelse över det samråd som skett enligt Esbokonventionen och en sammanställning över inkomna synpunkter och var i ansökan som synpunkterna har beaktats.

Eftersom Finland i sitt svar på den första underrättelsen från Naturvårdsverket meddelade önskemål om att delta i fortsatt samråd enligt Esbokonventionens artikel 5 har domstolen i kungörelsen av ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen i april 2022 angett att samråd med Finland skulle ske i målet (jfr 6 kap. 40 § miljöbalken).

Domstolen har översatt kungörelsen och väsentliga delar av ansökningshandlingarna till finska. Översatta handlingar har översänts till NMT-centralen den 26 april 2022 för kungörelse i Finland. Domstolen har samtidigt underrättat Naturvårdsverket om kungörelsen och översänt översatta handlingar. Naturvårdsverket har uppgett att samrådsinbjudan enligt artikel 5 Esbokonventionen gällande ansökan

och miljökonsekvensbeskrivning översändes den 4 maj 2022 till Finland. NMT-centralen och Miljöministeriet har i Finland samordnat samrådet om tillståndsansökan och gruvprojektets miljökonsekvenser. Offentliggörande av ansökan och miljökonsekvensbeskrivning fanns tillgänglig för allmänheten i Finland mellan den 11 maj och 27 juni 2022. Finlands svar på esbosamråd inkom till domstolen den 15 augusti 2022 och NMT-centralen inkom den 23 augusti 2022 med yttrande om förfarandet som skett i Finland och synpunkter på ansökan.

De finska synpunkter på ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen, som inkom till domstolen i augusti 2022, har översatts till svenska av bolaget. Bolaget har därefter beretts tillfälle att bemöta inkomna synpunkter från Finland och bolagets bemötande har översatts till finska. Även ytterligare underlag från bolaget har översatts till finska. Eftersom Finland i sitt svar den 15 augusti 2022 framställde önskemål om fortsatt samråd inom ramen för Esbokonventionen fortlöpte samrådsprocessen.

För att underlätta för finska parter, som önskade delta i fortsatt samråd, att inte behöva särskilja mellan de olika handlägningsreglerna i gränsöversöversömmelsen respektive Esbokonventionen var domstolen i kontakt med NMT-centralen som åtog sig att fortsatt samordna inhämtande av yttrande med Miljöministeriet. Den 28 oktober 2022 översände domstolen bolagets bemötande och tillkommande material till NMT-centralen och till Naturvårdsverket. Domstolen har vidare den 3 november 2022 tillsänt samtliga myndigheter och organisationer i Finland, som yttrat sig i målet i augusti 2022, en underrättelse om den fortsatta processen i målet. Domstolen informerade därvid om att det i Sverige är mark- och miljödomstolen som har att pröva såväl ansökan om tillstånd som frågan om att slutföra den specifika miljöbedömningen (godkännande av miljökonsekvensbeskrivningen) och att NMT-centralen samt Miljöministeriet fortsatt skulle samordna inhämtandet av synpunkter över sökandens bemötande. Vidare har domstolen i underrättelsen angett den då preliminära tidpunkten för huvudförhandlingen och domstolen erinrade om att huvudförhandlingen är ett komplement till den skriftliga handläggningen och att bolaget kunde komma att bemöta

eventuella tillkommande synpunkter i målet först vid huvudförhandlingen.

Kungörelse av kallelse till huvudförhandling samt domstolens förhandlingsordning har översatts till finska och översänts direkt till finska parter den 23 november 2022. NMT-centralen har även meddelat domstolen att kallelse till huvudförhandling har kungjorts i Finland den 7 och 8 december 2022.

Svar från Finland på den fortsatta samrådsprocessen inkom till domstolen den 9 december 2022. Av svaret framgår att det tillkommande materialet varit tillgängligt för allmänheten i Finland mellan den 2–30 november 2022.

Miljöministeriet invände på nytt att samrådet inom ramen för Esbokonventionen behövde fortsätta och uppmanade även den svenska regeringen att anordna ett bilateralt samrådsmöte om projekt Nunasvaara Södra för att slutföra den gränsöverskridande bedömningen och Miljöministeriet hänvisade till artikel 5 i Esbokonventionen. Naturvårdsverket har i yttrande till domstolen redogjort för den process som förevarit inom ramen för Esbokonventionen. Naturvårdsverket har ansett att samrådet planerats och genomförts i enlighet med 6 kap. 33 § miljöbalken och 21 § miljöbedömningsförordningen och att myndigheten har fullgjort sina skyldigheter i enlighet med artikel 5 i Esbokonventionen samt 24 § miljöbedömningsförordningen. Naturvårdsverket har vidare angett att myndigheten inte avser att hantera Miljöministeriets begäran om bilateralt samrådsmöte i annan ordning. Naturvårdsverket har även framhållit att det är upp till domstolen som prövningsmyndighet att bedöma huruvida miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Som mark- och miljödomstolen har underrättat finska parter om i början av november 2022 är det domstolen som har att pröva såväl ansökan om tillstånd som frågan om att slutföra den specifika miljöbedömningen. Denna prövning sker i Sverige som huvudregel vid samma tidpunkt och innebär att miljöbedömningen avslutas först i samband med att dom meddelas i målet (6 kap. 42-43 § miljöbalken). Även frågan om Natura 2000-tillstånd kan meddelas prövas av domstolen i

tillståndsprocessen i samband med att dom meddelas (7 kap. 29 b § andra stycket miljöbalken).

Det är i miljöbalken och gränsälvöverenskommelsen tydligt att domstolen har att likabehandla finska parter och därmed även att beakta de synpunkter som har inkommit i målet med anledning förfarandet enligt gränsälvöverenskommelsen. När det gäller Esbokonventionen är det Naturvårdsverket som i huvudsak har ansvaret att fullgöra de skyldigheter en part har enligt konventionen (6 kap. 33 § miljöbalken och 24 § miljöbedömningsförordningen). Även om svensk författning inte uttryckligen anger att domstolen i sin prövning har att beakta de synpunkter som lämnas med anledning av esbosamråd eller att pröva om samrådet skett korrekt i enlighet med Esbokonventionen kan domstolen konstatera att EU har ratificerat konventionen och att gränsöverskridande samråd regleras i MKB-direktivet (artikel 7-8). Artikel 8 i MKB-direktivet stadgar att domstolen vid prövningen även ska beakta resultatet av det samråd som hållits med andra stater. Av förarbetena framgår att artikel 7 i MKB-direktivet har implementerats genom stadgandet i numera 6 kap. 33 § miljöbalken och artikel 8 i MKB direktivet har implementerats genom stadgandet i numera 6 kap. 42-43 § miljöbalken (prop. 1997/98:45 s. 287, 294, 698 och 702f. och prop. 2016/17:200 s 123f., 204f. och 210). I domstolens miljöbedömning ingår därmed att beakta det genomförda gränsöverskridande samrådet. Vid behov om vägledning i fråga om samrådet har genomförts på ett godtagbart sätt får den prövningen ske mot såväl MKB-direktivet och Esbokonventionen intentioner.

Mark- och miljödomstolen bedömer att såväl de skyldigheter som finns enligt internationella överenskommelser (gränsälvöverenskommelsen, Esbokonventionen och MKB-direktivet) som inom ramen för miljöbalken har uppfyllts. Domstolen har under den skriftliga handläggningen översatt de väsentliga delarna av ansökningshandlingarna. Finska myndigheter och organisationer som haft synpunkter i målet har haft möjlighet att närvara och föra talan vid såväl syn som huvudförhandling. Domstolen har underrättat finska parter om huvudförhandlingens syfte, att det är ett komplement till den skriftliga handläggningen, och att synpunkter kunde komma att

bemötas av bolaget vid förhandlingen. Huvudförhandling i målet pågick under fyra veckor och domstolen har i god tid dessförinnan underrättat finska parter om förhandlingen och förhandlingsordningen, dvs. dagordningen över vilka frågor som skulle behandlas och vid vilken preliminär tidpunkt. Under synen närvarade en rättstolk och under huvudförhandlingen har två rättstolkar närvarat, även de dagar då finska parter inte har närvarat. Bolaget har vidare vid huvudförhandling därutöver tillsett att ett urval av utkast till presentationer funnits tillgängliga i finsk översättning. Sammantaget har finska parter tillförsäkrats nödvändig information samt underlag och det har skett en likabehandling av parter.

Som Naturvårdsverket har framhållit är det upp till domstolen som prövningsmyndighet att bedöma huruvida miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken. Som mark- och miljödomstolen redogjort för ovan ska domstolen vid den prövningen även beakta resultatet av det samråd som hållits med andra stater, dvs. de synpunkter som inkommit på ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen i sak (6 kap. 42-43 § miljöbalken, artikel 6 Esbokonventionen och artikel 8 MKB-direktivet samt artikel 17 gränsöverskridande överenskommelsen). När tillståndsfrågan är avgjord ska domstolen snarast kungöra detta och det åligger Naturvårdsverket att den informationen även lämnas till Finland i detta mål (6 kap. 44-45 §§ miljöbalken). Det ankommer på domstolen att informera NMT-centralen när dom i målet meddelas och att översätta sammanfattningar av domen till finska (artikel 18 och 22 gränsöverskridande överenskommelsen).

Med beaktande av ovanstående anser mark- och miljödomstolen att det inte finns några brister i det genomförda gränsöverskridande samrådet som hindrar att ansökan prövas i sak.

Synpunkter på ansökans avgränsning m.m.

I målet har framförts att Talgas ansökan bör avvisas utifrån att den endast omfattar mineralfyndigheten i Nunasvaara Södra och att den inte beskriver kumulativa effekter vid en gruvverksamhet vid bolagets övriga mineralfyndigheter i Vittangi (malmfyndigheterna vid Nunasvaara Norra, Niska Södra och Niska Norra) som

bolaget har sökt bearbetningskoncession för i augusti 2021. Invändningar har sammanfattningsvis handlat om att avgränsningen av ansökan innebär att projektens samlade miljökonsekvenser inte kan bedömas. Invändningar från samebyarna och Naturskyddsföreningen har framförts om att det strider mot lagstiftningens syfte om att en samlad bedömning av projekts miljökonsekvenser ska ske, särskilt när det gäller påverkan på Natura 2000-områden. Finska parter har särskilt framhållit att ansökan med miljökonsekvensbeskrivningen ska avvisas för att den generellt inte beskriver kumulativa effekter med andra projekt, nationellt som internationellt, där samråd för miljökonsekvensbeskrivning pågår. Bolaget har i bemötande sammanfattningsvis anfört att endast tillståndsgivna verksamheter ska beaktas vid en bedömning av de kumulativa effekterna från aktuell verksamhet och att eventuella framtida gruvprojekt i Finland eller i Sverige inte ska beaktas i förevarande prövning. Bolaget har vidare framhållit att ansökan om bearbetningskoncession skett med anledning av att giltighetstiden för undersökningstillstånd, dvs. ensamrätten, var nära att löpa ut samt att bolaget inte har för avsikt att under de närmaste åren ansöka om miljötillstånd för övriga mineralfyndigheter i Vittangi.

Av rättspraxis framgår att det är sökanden som genom sin ansökan anger ramarna för prövningen, men det åligger domstolen att ta ställning till om den kan ligga till grund för prövningen (jfr exempelvis rättsfallen MÖD 2006:6 och MÖD 2010:9). Vidare får inte en uppdelning ske av ett projekt som medför att syftet med MKB-direktivet kringgås på så sätt att uppdelningen medför att verksamhetsutövaren kommer runt kravet på att upprätta en miljökonsekvensbeskrivning (se bl.a. rättsfallen i mål C 72/95 Kraaijeveld m.fl., C 392/96 kommissionen mot Irland, C 142/07 Ecologistas och MÖD 2007:50).

Enligt mark- och miljödomstolens bedömning bör en verksamhetsutövare kunna välja att söka miljötillstånd med Natura 2000-tillstånd till den verksamhet som för närvarande är önskvärd från verksamhetsutövarens perspektiv. Detta så länge förutsättningar finns för en fullständig prövning, där samtliga miljöeffekter för den ansökta verksamheten med följdföretag finns med och att det kan tryggas att det finns förutsättningar att föreskriva villkor som är relevanta ur miljösynpunkt (jfr

rättsfallen MÖD 2006:57, MÖD 2011:51, MÖD 2020:48 och NJA 2013 s. 613 samt HFD 2022 not 20). Bolagets ansökan i aktuellt mål omfattar den gruvverksamhet med sammanhängande verksamheter som avses att bedrivas vid Nunasvaara Södra. Sökanden har presenterat hela sin gruvverksamhet och ansökan omfattar såväl brytning, anrikning, avfallshantering, rening, nödvändig vattenverksamhet och följdföretag i form av transporter av grafit. Projektet är inte beroende av andra projekt eller miljötillstånd (jfr rättsfallen HFD 2016 ref. 21 och mark- och miljööverdomstolens avgörande den 12 oktober 2017 i mål M 8159-16). Att inte övriga eventuella påtänkta projekt som bolaget har ansökt om bearbetningskoncession för inte har medtagits har inte medfört att bolaget har kommit runt kravet på att upprätta en miljökonsekvensbeskrivning. När det gäller vilka kumulativa effekter som en ansökan och miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla framgår av praxis att kumulativa effekter måste bedömas från den tillkommande verksamheten, pågående markanvändning och exploateringar, avslutade men inte efterbehandlade verksamheter samt tillståndsgivna men ännu inte startade verksamheter (se Mark- och miljööverdomstolens dom i rättsfallet MÖD 2019:5). Det har därför inte funnits skäl för bolaget att vid nu aktuell prövning beskriva kumulativa effekter med andra projekt internt inom bolaget där bearbetningskoncession har sökts eller med andra verksamhetsutövares projekt där förfarande för miljökonsekvensbeskrivning pågår. Varken MKB-direktivet eller EU-domstolens praxis ger anledning till en annan bedömning.

Mark- och miljödomstolen anser att underlaget i målet är tillräckligt för att bedöma och pröva verksamhetens påverkan på berört Natura 2000-område och att ansökans avgränsning är sådan att det inte hindrar att den kan ligga till grund för en prövning i sak i målet. Samebyarnas, enskildas och finska myndigheters samt organisationers yrkande om att ansökan ska avvisas på den grunden ska därför avslås.

Synpunkter på brister i prövningsunderlaget

Gabna sameby, Talma sameby och Naturskyddsföreningen har framfört att bolaget inte har redovisat effekterna som verksamheten kan ha på renskötseln på ett tillräckligt utförligt sätt och att det är sådana brister att underlaget inte kan ligga till

grund för ett ställningstagande av verksamhetens inverkan på rennäringsen. Sametinget har ansett miljökonsekvensbeskrivningen är bristfällig, att den bl.a. inte belyst och tagit hänsyn till de kumulativa, sociala och kulturella effekterna av ansökt verksamhet tillräckligt och det saknas en beskrivning av påverkan på Saarivuoma sameby. Naturskyddsföreningen har vidare framfört synpunkter på genomförda naturvärdesinventeringar och att såväl ansökan, miljökonsekvensbeskrivning samt underbilagor till ansökan ändrats, tillkommit och korrigerats under målets handläggning.

Domstolen kan inledningsvis konstatera att ansökan, miljökonsekvensbeskrivningen och övrigt underlag har kompletterats av bolaget efter såväl kompletteringsönskemål från domstolen som svenska myndigheter. Kompletteringarna har till allra största del inkommit innan kungörelse skett i målet. Efter kungörelse har bolaget kompletterat underlaget utifrån de synpunkter som inkommit från motparter och övriga berörda. Enligt domstolens mening är det självklart önskvärt att en ansökan och miljökonsekvensbeskrivning är så klar och tydlig att inga kompletteringar behöver ske i målet efter att en ansökan har getts in till domstolen. Utifrån den utredningsskyldighet som domstolen emellertid har och att motparter samt allmänheten behöver få möjlighet att komma till tals i processen är det en självklarhet att kompletteringar och justeringar av ansökan kan ske under målets handläggning. Vissa verksamheter är även sådana till sin karaktär att det kan förväntas att synpunkter och kompletteringskrav kommer att framföras. Vidare behöver möjlighet finnas att göra senare kompletteringar om det är förhållanden som först då aktualiseras i målet eller som har samband med nya rön (jfr rättsfallet NJA 2009 s. 321). Domstolen anser att bolaget i aktuellt mål har på ett nödvändigt och tillräckligt sätt beskrivit och besvarat de synpunkter som motparter har lämnat i målet.

När det gäller bolagets redovisningar i målet angående påverkan på rennäringsen anser domstolen att Sametingets, Talma samebys och Gabna samebys invändningar mot miljökonsekvensbeskrivningen och bolagets metod för analys av påverkan på rennäringsen snarast tar sikte på bolagets slutliga bedömningar i fråga om de

miljökonsekvenser som uppkommer för rennäringsen. Enligt domstolens mening handlar invändningarna i huvudsak om att Sametinget och samebyarna gör en annan bedömning än den som bolaget har gjort i fråga om miljökonsekvenserna. Domstolen anser att dessa invändningar har betydelse för prövning av ansökan i sak och innebär inte att det är omständigheter som utgör processhinder. Domstolen återkommer mer utförligt till samebyarnas invändningar om bolagets metod och analys nedan vid bedömning av verksamhetens påverkan på rennäringsen.

Sammantaget anser domstolen att miljökonsekvensbeskrivningen med de kompletteringar som ingetts även i denna del kan anses tillräcklig för att ligga till grund för en prövning i sak.

Sammanfattning om miljöbedömning

Mark- och miljödomstolen har ovan bedömt att samrådsunderlaget är tillräckligt omfattande och att det har beaktats i framtagande av miljökonsekvensbeskrivningen. Finska parter har tillförsäkrats nödvändig information, underlag och det har skett en likabehandling av parter och domstolen har bedömt att det gränsöverskridande samrådet uppfyller de krav som ställs enligt miljöbalken, Esbokonventionen och MKB-direktivet. Ansökan omfattar all den gruvverksamhet med sammanhängande verksamheter som avses att bedrivas vid Nunasvaara Södra och projektet är inte beroende av andra projekt eller miljötillstånd. Domstolen har sammantaget därför bedömt att ansökans avgränsning är sådan att det inte hindrar att den kan ligga till grund för en prövning i sak i målet. Att kompletteringar har skett efter kungörelse har domstolen inte ansett medför att det föreligger brister i prövningsunderlaget. Övriga invändningar mot bolagets beskrivning av påverkan på rennäringsen har domstolen bedömt snarast tar sikte på bolagets slutliga bedömningar i fråga om de miljökonsekvenser som uppkommer. Miljökonsekvensbeskrivningen är i dessa delar tillräcklig för att ligga till grund för prövningen i målet. Domstolen bedömer sammantaget att den miljökonsekvensbeskrivning med kompletteringar som har getts in uppfyller de i 6 kap. miljöbalken uppställda kraven och utgör ett tillräckligt omfattande samt tillförlitligt underlag för att bedöma samt pröva verksamhetens påverkan på berört Natura 2000-område och de övriga

samlade miljöeffekterna av ansökan. Miljökonsekvensbeskrivningen kan därför godkännas och den specifika miljöbedömningen kan slutföras.

TILLÅTLIGHET OCH TILLSTÅND

Inledning

Eftersom domstolen ovan har bedömt att den specifika miljöbedömningen kan slutföras har domstolen att ta ställning till tillåtligheten av den ansökta verksamheten.

För en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön (2 kap. 6 § miljöbalken). Vid prövningen i sak gäller som allmän utgångspunkt att det är verksamhetsutövaren som har att visa att hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken iakttas (2 kap. 1 § miljöbalken). Verksamhetsutövaren är dessutom skyldig att utföra de skyddsåtgärder och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön (2 kap. 3 § miljöbalken). Denna skyldighet inträder så snart det finns skäl att anta att verksamheten eller åtgärden kan medföra skada eller olägenhet. Kravet på lokalisering gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla det. Vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder (2 kap. 7 § första stycket miljöbalken).

I de flesta fall behandlas frågan om prövning av markanvändning enligt 3 och 4 kap. miljöbalken vid gruvverksamhet av Bergsstaten i samband med beviljande av bearbetningskoncession enligt minerallagen (1991:45). I detta fall finns ingen bearbetningskoncession för malmfyndigheten Nunasvaara Södra. Bolaget har ansökt hos Bergsstaten om koncession för området, vilket behövs för den sökta verksamheten. Bergsstaten har meddelat domstolen att myndigheten inte kommer ta ställning till ansökan i avvaktan på mark- och miljödomstolens prövning av Natura 2000-tillstånd i målet. Det innebär att domstolen i detta mål även har att pröva

tillåtligheten av verksamheten utifrån hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken. Företräde ska ges för sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning (3 kap. 1 § miljöbalken). De grundläggande hushållningsbestämmelserna innehåller vidare vissa generella bestämmelser om hushållning med mark- och vattenområden som föreskriver ett visst skydd för områden som är av betydelse för olika näringar och intressen.

I målet har sammanfattningsvis framförts invändningar om vilka miljöeffekter den ansökta verksamheten kan leda till under pågående verksamhet och efter avslutad verksamhet, även i ett långsiktigt perspektiv. Oro har framförts att verksamheten kan innebära konsekvenser som medför risker för miljön och människors hälsa samt säkerhet. Synpunkterna har huvudsakligen rört påverkan i form av buller, damning och lukt.

Det har framkommit motstående intressen till den ansökta verksamheten.

Rennäringen är ett motstående intresse i målet som påverkas. Områden som har betydelse för rennäringen ska så långt som möjligt skyddas från påtaglig påverkan (3 kap. 5 § miljöbalken). Vidare har Naturskyddsföreningen och länsstyrelsen lämnat synpunkter på verksamhetens påverkan på arter och möjligheten att lämna artskyddsdispens. Artskyddsförordningen (2007:845) är att se som en precisering av vad som kan följa av de allmänna hänsynsreglerna när det gäller skydd av arter (se t.ex. rättsfallet MÖD 2013:13). Det innebär att domstolen med tillämpning av relevanta fridlysningsbestämmelser i artskyddsförordningen har att bedöma hur de skyddade arterna påverkas av den planerade verksamheten.

Vidare har synpunkter lämnats på verksamhetens påverkan genom utsläpp till vatten och om verksamheten kan strida mot EU:s ramvattendirektiv² (vattendirektivet) samt vilken påverkan som kan komma ske på Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem. Kan verksamheten på ett betydande sätt påverka Natura 2000-

² Europaparlamentet och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område

områden krävs särskilt tillstånd som endast får lämnas under vissa förutsättningar (4 kap. 8 § och 7 kap. 28 a § miljöbalken).

Såväl enskilda som länsstyrelsen har om tillstånd meddelas lämnat synpunkter på behovet av långsiktig uppföljning och efterbehandling samt behov av ekonomisk säkerhet.

Vid prövningen av målet har domstolen med hänsyn till det ovan anförda att pröva den ansökta gruvverksamhetens lokalisering och påverkan på motstående intressen bl.a. människors hälsa, rennärning, arter och Natura 2000-områden. I detta ingår även att pröva vilka försiktighetsmått och skyddsåtgärder som behövs för att lokaliseringen ska kunna vara lämplig. En avvägning behöver ske mot de i målet förekommande motstående intressena till en etablering av gruvverksamheten.

Grundläggande förutsättningar

Rådighet för vattenverksamhet

Det är en processförutsättning att Talga har rådighet över vattnet inom det område där de åtgärder som omfattas av ansökan ska vidtas (jfr rättsfallen NJA 1993 s. 331 och NJA 2012 s. 362). Bolaget har sökt tillstånd till vattenverksamhet i form av bortledande av inläckande grundvatten från dagbrotten och bibehållande av anläggningar för detta, anläggning av sedimentations- och klarningsbassänger, bortledande av ytvatten från Hosiojärvi intill en total mängd av 4 500 m³ samt utförande och bibehållande av anläggningar för detta, utfyllnad av ytvatten för anläggande av kombinerat sand- och gråbergsmagasin samt anläggande av diken för verksamhetens vattenhantering. Vattenverksamheterna ska bedrivas på fastigheterna Kiruna Stenbrottet 2:1 och Kiruna Vittangi 21:2 samt 43:5 med vars ägare bolaget har tecknat långsiktiga nyttanderättsavtal respektive arrendeavtal. Enligt mark- och miljödomstolen har bolaget genom avtalen den rådighet som är nödvändig för att ansöka om tillstånd till och bedriva vattenverksamhet.

Planförhållanden

Enligt 2 kap. 6 § tredje stycket miljöbalken får ett tillstånd inte ges i strid med en detaljplan eller områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen (2010:900). Små avvikelser som inte strider mot syftet med planen får dock göras. En översiktsplan för Kiruna kommun antogs år 2018. I översiktsplanen pekas området kring Nunasvaara ut som en mineralfyndighet och ett område intressant för brytning av grafit. Rennäringen anges ha intressen delvis i, men främst kring området. Området omfattas inte av någon detaljplan. Några områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen finns inte heller för området. Något direkt hinder mot tillåtligheten av verksamheten föreligger inte till följd av planförhållanden.

Lokalisering

Mark- och miljödomstolen konstaterar att lokaliseringen av gruvor styrs av var de brytvärda fyndigheterna är belägna och att möjligheten att hitta alternativa platser i det avseendet alltså är mycket begränsade. Därmed är en förutsättningslös alternativbedömning inte möjlig.

Vad gäller placering av utvinningsavfallsanläggningen har en lokalisering utom det planerade verksamhetsområdet utretts, men det har slutligen ansetts bättre att placera utvinningsavfallsanläggningen i samma avrinningsområde som gruvbrytningen då man därigenom begränsar potentiella miljörisker till en plats i stället för att sprida ut dem på flera. För övriga verksamhetsdelar, dvs. industriområde med anrikningsverk, vattenreningsanläggningar samt upplagsområden, har olika placeringar av verksamheterna i anslutning till de planerade dagbrotten utvärderats. Av utredningen i målet framgår att anläggningsdelarna, inom det slutliga verksamhetsområdet, har placerats på ett sådant sätt att minsta möjliga påverkan på övriga intressen såsom naturvärden och rennäring uppnås. I det område sand- och gråbergsmagasinet ska placeras finns ett mindre vattenområde som kommer att fyllas igen. En lokaliseringstudie har genomförts som visar att den valda platsen är den bästa för lokalisering av sand- och gråbergsmagasinet.

Mot den bakgrunden bedömer mark- och miljödomstolen att den föreslagna lokaliseringen utgör det minsta intrånget i och olägenheten för människors hälsa och miljö (2 kap. 6 § första stycket miljöbalken). När det gäller att bedöma frågan ur ett markhushållningsperspektiv behöver detta bedömas mot de konkurrerande markanvändningsintressena i området vilket behandlas nedan (jfr 3 kap. 1-2 § miljöbalken).

Påverkan på hälsa och miljö

Buller och vibrationer m.m.

Verksamheten ger upphov till störningar och risker genom buller, markvibrationer, luftstöt vågor och stenkast. Domstolen kan konstatera att områdets topografi med höjdskillnader ger en naturlig bulleravskärmande funktion och att de bullervallar bolaget har för avsikt att anlägga inför brytning i dagbrott påverkar omfattningen av störningarna av buller. När brytning sker längre ner i dagbrott minskar bullerutbredningen. Sprängning leder till markvibrationer och luftstöt vågor samt stenkast men bolagets utredningar ger stöd för att det inte kommer medföra risk för skada på bostäder eller oacceptabla olägenheter för människors hälsa. Domstolen anser att bolaget har visat att det är möjligt att vidta skäliga försiktighetsmått och att det är möjligt att föreskriva villkor så att hinder mot tillåtligheten inte föreligger av den anledningen.

Utsläpp till luft, damning och lukt

Utsläppen till luft från verksamheten består av utsläpp från fordon inom verksamhetsområdet, s.k. spränggaser, stoft från krossning och diffus damning från bl.a. vägar och öppna ytor. Talga har bedömt att utsläppen kommer att bli små och att de inte kommer att bidra till att någon miljökvalitetsnorm överskrids.

Länsstyrelsen har påtalat att det ofta finns problem med stoftspridning bl.a. vid kross- och sorteringsverk samt damning vid transporter på vägar inom samt till och från gruvindustriområden.

Beträffande stoftspridning vid krossning har bolaget åtagit sig att anrikningen, som ska ske inomhus, ska ha partikelavskiljning på utgående luft. Primärkrossen

kommer att placeras nere i dagbrottet och sekundärkrossen anläggs närmare industriområdet och byggs in. Diffus damning kommer att begränsas genom att transporter av grafitkoncentrat kommer att vara täckta, vägar och öppna ytor behandlas med vatten och/eller bindemedel, asfalterade ytor kommer att regelbundet städas samt att block och grus kommer att läggas i öppna ytor sand- och gråbergsmagasin och utbrutna dagbrott för att minska damning.

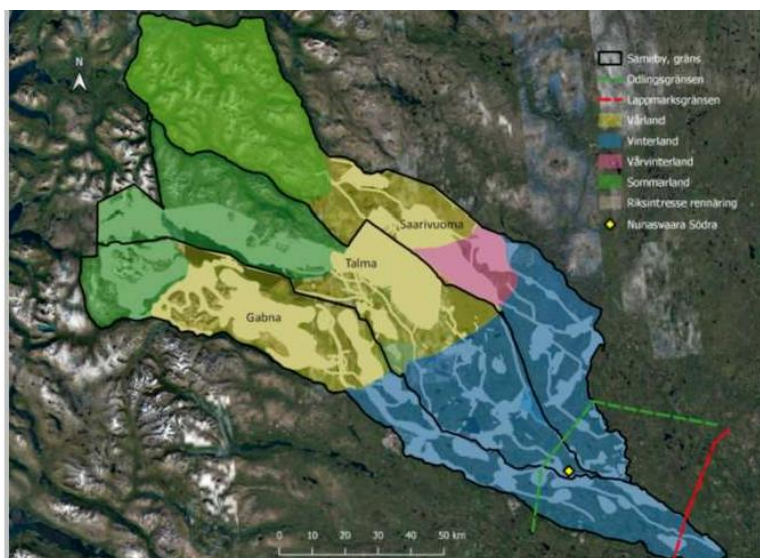
Mark- och miljödomstolen delar bolagets bedömning att verksamheten inte kommer att bidra till att någon miljö kvalitetsnorm avseende luft kommer att överskridas. Domstolen bedömer att redovisade åtgärder kommer att begränsa stoftspridningen och stoftnedfall från verksamheten och att kontrollen av detta kan ske genom kontroll av stoftnedfallet på det sätt som bolaget föreslagit. Inte heller kommer verksamheten medföra störningar i form av lukt. Verksamheten kommer sammantaget inte, enligt domstolens bedömning, att medföra någon risk för människor eller djur. Några hinder mot tillåtligheten till följd av lukt, damning och utsläpp till luft föreligger därför inte.

Motstående markanvändningsintressen

Rennäring

Prövningen i målet och underlag för bedömning av påverkan

Verksamhetsområdet för ansökt gruvverksamhet ligger inom Talma samebys marker. Intill verksamhetsområdet, i söder, har Gabna sameby sina marker och i öster Saarivuoma sameby.

Bolagets karta över samebyarnas marker med verksamhetsområdet markerat i gul ruta.

Eftersom bolaget saknar bearbetningskoncession är verksamhetens tillåtlighet i förhållande till rennärigen uppe till prövning inom ramen för detta mål. Som Mark- och miljööverdomstolen fastslagit tillgodoser miljöbalkens regler det åtagande Sverige har enligt internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (Mark- och miljööverdomstolens domar den 23 november 2011 i mål M 847-11 och i mål M 824-11).

Bolaget har menat att den ansökta gruvverksamheten kan samexistera med rennärigen i området. Bolagets rennäringsanalyser omfattar Gabna sameby respektive Talma sameby och har tagits fram av respektive sameby men finansierats av bolaget. Utöver rennäringsanalyser har bolaget tagit fram underlag för hur konsekvenser på rennärigen kan förebyggas och/eller reduceras. Av underlaget framgår att Talma sameby inledningsvis har erbjudits att yttra sig över bolagets förslag till förebyggande och skadereducerande åtgärder och att samebyn har vidhållit att inga sådana finns. Bolaget har även tagit fram underlag om bemötande av rennäringsanalysen framtagen av Gabna sameby utifrån att bolaget har dragit andra slutsatser vad gäller påverkan och möjlighet till skadereducerande åtgärder. Bolaget har vidare under målets handläggning kompletterat ansökan med ytterligare underlag om bedömning av konsekvenser och påverkan på rennärigen. Det underlag

som bolaget tagit fram utgår från rennäringsanalyserna och från källor såsom bl.a. litteraturstudier och GIS-data från olika myndigheter.

Gabna sameby och Talma sameby har ansett att det finns brister i bolagets metod för analys av påverkan på rennäringsen och har invänt mot bolagets slutsatser om påverkan på rennäringsen samt framhållit att underlag till stor del saknas för att kunna göra de bedömningar bolaget har gjort. Vid huvudförhandlingen har även kritik framförts mot att bolaget inte har stämt av kompletterande underlag med samebyarna. När det gäller kritiken mot att bolaget inte har stämt av kompletterande underlag med samebyarna kan domstolen konstatera att samebyarna har fått möjlighet att, under målets handläggning i domstolen, yttra sig över det kompletterande underlag som bolaget har gett in. Gabna sameby har inkommit med yttrande vid kungörelse av ansökan och yttrande över bolagets bemötande beträffande rennäringsen. Talma sameby har vid kungörelse av ansökan endast hänvisat till tidigare genomförd rennäringsanalys och har först vid huvudförhandlingen yttrat sig över vilka brister som samebyn anser finns i bolagets underlag. Utöver samebyarna har länsstyrelsen och Sametinget framfört synpunkter vad gäller påverkan på rennäringsen.

Domstolen anser att underlaget i målet är tillräckligt för en prövning och att det är möjligt att bedöma påverkan på rennäringsen som enskilt och allmänt intresse samt vilka villkor som kan behövas vid ett eventuellt tillstånd. Som tidigare framhållits anser domstolen att de invändningar som samebyarna framfört mot underlaget i huvudsak handlar om att samebyarna gör en annan bedömning än den som bolaget har gjort i fråga om miljökonsekvenserna och att samebyarna drar andra slutsatser av bl.a. de litteraturstudier som finns. Detsamma anser domstolen gäller Sametingets invändningar mot att utredningen inte beskriver kumulativa, sociala och kulturella effekter av ansökan tillräckligt. Under huvudförhandlingen har både Gabna sameby och Talma sameby utförligt bemött bolagets utredningar och redogjort för vilka slutsatser samebyarna anser kan dras av exempelvis de litteraturstudier som finns och vilken påverkan de anser gruvverksamheten medför för rennäringsen. Även Saarivuoma sameby har skriftligen under handläggningen

och muntligt vid huvudförhandling lämnat sina synpunkter vad gäller påverkan på rennäringen. Underlaget i målet hindrar därmed inte en prövning i sak.

Områdets betydelse för rennäringen

Talma sameby har framhållit att de har använt och använder markerna inom och utanför verksamhetsområdet för att bedriva rennäring året om och i synnerhet på så sätt att enskilda strörenar kan kvarbli i området under sommartid. Även Gabna sameby har framhållit att det kan kvarbli enskilda strörenar under sommartid och de har även framhållit att de använder markerna under vintertid, de år Talma sameby inte har sina renar i området. Mark- och miljödomstolen ifrågasätter inte denna beskrivning. Tillståndsprocessen enligt miljöbalken behandlar dock inte den civilrättsliga rådigheten över marken. När det gäller bedömningen av om den ansökta verksamheten påtagligt kan försvåra rennäringens bedrivande får avvägningen för samebyarnas del ske utifrån att markerna inom och direkt utanför verksamhetsområdet enligt rennärlagen är s.k. vinterbetesmarker för samebyarna och att enskilda strörenar kan kvarbli i området övrig tid.

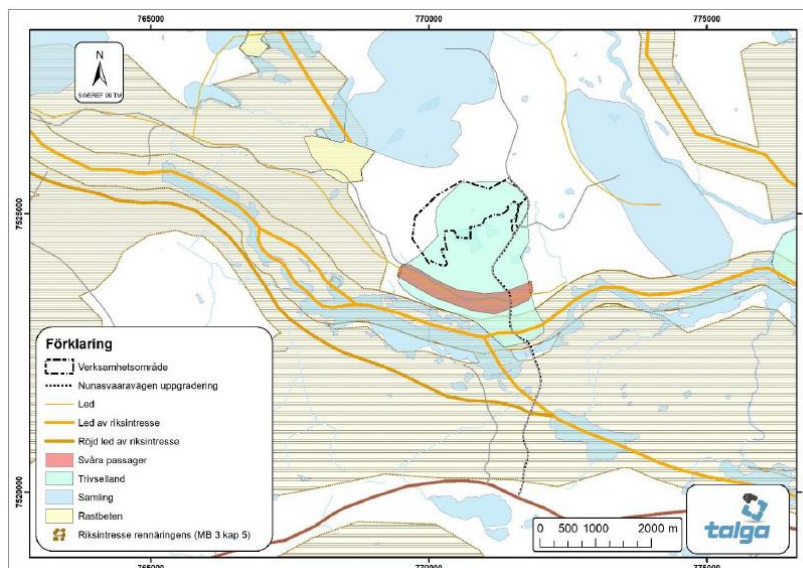
Talma samebys vinterbetesområde är indelat i olika områden, Båtnecielgi, Duortnuseatnu och Lulde. Luldeområdet är ett område öster om Esrangevägen mot Vittangi.

Karta från rennärlagsanalys upprättad av Talma sameby över betesområdet Lulde som omringats med svart färg

Den planerade gruvverksamheten ligger i östra delen av betesområdet Lulde. Inom det ansökta verksamhetsområdet finns inga av Sametinget utpekade riksintressen

för rennärigen. Sametinget har klassat den näst nordligaste flyttleden och två sydligare flyttleder samt en svår passage i söder som av riksintresse för rennärigen.

Figur från bolagets MKB, karta med planerad verksamhet och av Sametinget utpekade riksintressen för rennäring samt angivande av flyttleder, svåra passager, trivselland, samlingsområden och rastbeten

Talma sameby har framhållit att i första hand ska hela betesområdet Lulde klassas som ett riksintresse för rennärigen och i andra hand de av Sametinget utpekade områdena tillsammans med nyckelområden enligt renbruksplanen. Nyckelområden är de som på ovanstående karta dels markerats som samlingsområden (blå färg), dels trivselland (ljusgrön färg). Samebyn har särskilt framhållit att verksamhetsområdet ligger direkt inom ett av samebyns nyckelområde för bete, såväl för samling som trivselland.

Skyddet för rennäring omfattas av de grundläggande hushållningsbestämmelserna i 3 kap. 5 § första stycket miljöbalken. Dessa avser att ge ett grundskydd för bl.a. rennärigen mot åtgärder i samhällsbyggandet och i annan verksamhet som innebär oåterkalleliga ingrepp i de avsedda mark- eller vattenområdena eller som i andra avseenden påtagligt försvårar näringens bedrivande. Att områden som har betydelse för rennärigen så långt möjligt ska skyddas innebär att en avvägning ska göras mellan detta intresse och motstående intressen. Avvägningen ska innefatta hänsynstagande till de praktiska och ekonomiska konsekvenserna av det skydd som

paragrafen ger. För att bibehålla förutsättningarna för rennäringen ska de ur nationell synpunkt viktigaste områdena, riksintressen, inom varje sameby ges ett särskilt skydd enligt bestämmelsens andra stycke. Sådana områden ska skyddas. Betydelsen av olika markområden inom renskötselområdet varierar starkt. Vid bedömningen av vilka områden som ska anses vara av riksintressen ska enligt förarbetena beaktas näringens behov av sammanhängande betesområden och tillgång till alternativa betesområden inom de olika årstidsmarkerna samt alternativa flyttningsleder. Vinterbetesmarkernas särskilda betydelse för renskötseln bör särskilt beaktas. Enligt förarbetena ska skyddet ta sikte på sådana områden som det med hänsyn till skilda led i rennäringens utövande i olika samebyar är särskilt angeläget att skydda och det anges att sådana områden kan omfatta t.ex. flyttningsleder, kalvningsland samt vissa områden med särskilt goda betesförhållanden (prop. 1985/86:3 med förslag till lag om hushållning med naturresurser m.m., s. 161.)

Mark- och miljödomstolen anser att det inte framkommit uppgifter i målet som talar för att hela betesområdet Lulde utgör ett sådant viktigt område att hela området ska ha ett särskilt nationellt skydd. När det gäller det av Talma samebyn utpekade nyckelområdena framgår av samebyarnas uppgifter och bolagets utredning i målet att området nyttjas av huvudsakligen Talma sameby för vinterbete samt för flytt och fri strövning. Utifrån underlaget i målet har det dock inte framkommit att områdena är sådana områden som det är särskilt angeläget att skydda så att de omfattas av skyddet för riksintressen enligt 3 kap. 5 § andra tycket miljöbalken. Domstolen finner ingen anledning att ifrågasätta behovet av särskilt skydd för de av sametinget utpekade flyttlederna som riksintresse med hänsyn till rennäringens behov av sammanhängande områden. Domstolen utgår därför i sin prövning från att det är de av Sametinget utpekade områdena som omfattas av särskilt skydd och som ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra rennäringens bedrivande.

Verksamhetens påverkan på rennäringen

Större delen av industriområdet ligger inom ett för Talma sameby viktigt betesområde (nyckelområde). Mark- och miljödomstolen bedömer att den ansökta

gruvverksamheten därmed uppenbart kommer att påverka rennäringsen. Även om det är angeläget att tillstånd kan lämnas till att utvinna grafiten i fyndigheten kan det inte ske på ett sätt som äventyrar förutsättningarna för Talma samebys och inte heller för Gabna samebys och Saarivuoma samebys fortsatta bedrivande av en ekonomiskt bärkraftig rennäringsen.

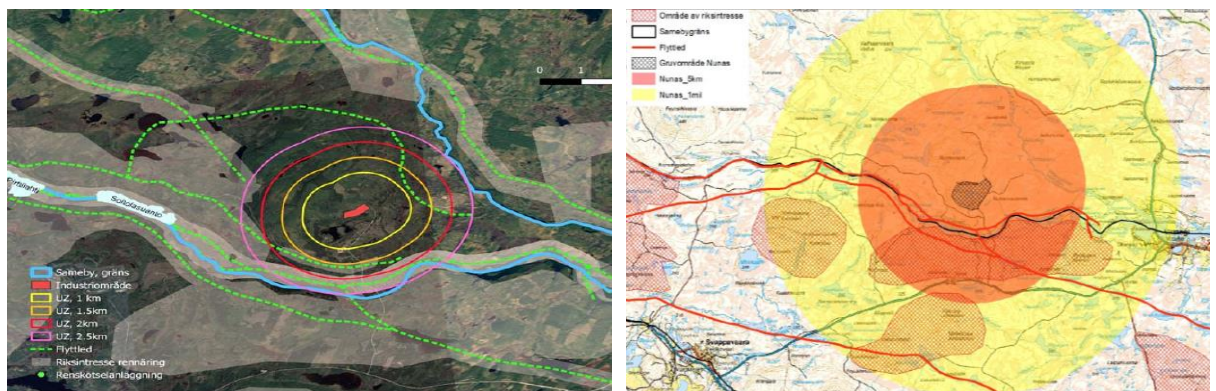
En av de grundläggande förutsättningarna för rennäringsen som allmänt intresse är att näringsen utövas på samernas traditionella vis, där renen utfodras genom naturbete på stora sammanhängande marker. Utgångspunkten för mark- och miljödomstolens prövning bör därför vara att samebyarna fortsatt ska kunna bedriva rennäringsen på samernas traditionella vis. Vid intresseavvägningen mellan de motstående intressena utvinning av grafit och rennäringsen utgår mark- och miljödomstolen vid sin bedömning från principen om att i första hand undvika skada, därefter att minska risken för skada och i sista hand att kompensera för uppkommen skada.

Drifttiden för gruvan har av sökanden uppgetts vara cirka 25 år och det direkta ianspråktagandet av mark till 1,5 km². Som domstolen redogjort för ovan under lokalisering har bolaget anpassat verksamhetens anläggningar så långt som möjligt för att minska påverkan på naturvärden och även påverkan på rennäringsen. De tre dagbrott som ska vattenfyllas skulle utgöra en permanent arealförlust även efter gruvans efterbehandling. Utöver den direkta påverkan på rennäringsen genom ianspråktagandet av marken sker en påverkan på rennäringsen på grund av att störningar uppkommer intill och utanför industriområdet och till viss del genom följdverksamheten i form av transporter såväl under anläggningsfasen som under driftfasen, även om påverkan under anläggningsfasen är övergående.

I målet har omfattande diskussion förelegat om vilka störningar som uppkommer för rennäringsen intill och utanför industriområdet till följd av gruvverksamheten och i vilken omfattning utanför industriområdet som störning sker. När det gäller i vilken omfattning som störningar kan ske har det vid huvudförhandlingen förelegat en diskussion om det är någon skillnad mellan begreppen störningszon respektive

undvikelsezon och om en störningszon eventuellt kan uppfattas som vidare område än undvikelsezonen. Oavsett hur området för störningar benämns så är det enligt domstolens mening klart att en påverkan uppstår för rennärings till följd av gruvverksamheten, utöver direkt ianspråktagande av mark.

Bolaget har gjort gällande att undvikelsezonen uppgår till 1 km. Talma sameby har ansett att störningszonen uppgår till minst 5 km medan Gabna sameby i rennäringsanalysen och vid huvudförhandling redogjort för en störningszon på 5 km respektive 10 km.

Bolagets karta respektive Gabna samebys karta. Bolagets visar utbredning av störningar 1-2,5 km med flyttleder och av sametinget utpekade riksintressen för rennärning utmärkta och Gabna har i orange angett störningar till 5 km och i gult till 10 km.

Enligt domstolens mening är störningseffekten dynamisk till sin natur och att det är många variabler som kan inverka och förutsättningarna skiljer sig åt mellan olika platser där det bedrivs renskötsel. Vilken påverkan gruvverksamheten har, dvs. hur omfattande störningen blir omkring industriverksamheten, beror på omständigheterna i det enskilda fallet. För aktuell verksamhet är störningen som störst i direkt anslutning till industriområdet med en successiv avtrappning utifrån området. Störningar som uppstår kan inte automatiskt sägas uppträda cirkulärt utifrån industriområdets mitt. Som domstolen redogjort för ovan ger områdets topografi med höjdskillnader en naturlig bulleravskärmande funktion och de bullervallar bolaget har för avsikt att anlägga inför brytning i dagbrott påverkar omfattningen av störningarna av buller. Därutöver har förhärskande vindriktningar en betydelse för både bullerutbredning och damning. Andra omständigheter som kan inverka på

vilka störningar som kan komma att ske är att området omkring industriområdet har framhållits ha en bra betestillgång och att det utöver väg E45 inte finns större barriäreffekter.

Domstolen konstaterar att de tre samebyar som fört talan i målet i varierande omfattning berörs av den ansökta verksamheten. Konsekvenserna som uppstår för Talma sameby är bland annat betesbortfall, störd betesro och andra störningar i form av bullrande verksamheter, damning och fler transportrörelser i området särskilt längs Nunasvaaravägen. Eftersom ansökt verksamhet ligger i östra delen av Talma samebys marker innebär gruvverksamheten inte att Talma samebys vinterbetesmarker skärs av och det synes inte heller bidra till att skapa svåra passager mellan markerna. För Gabna sameby innebär verksamheten inte något direkt ianspråktagande av mark men påverkan uppstår genom viss ökning av transportrörelser efter Nunasvaaravägen och damm samt buller. Saarivuoma sameby kan indirekt komma att drabbas genom viss ökad risk för sammanblandning av renar. Detta anser domstolen inte påtagligt försvårar Saarivuoma samebys möjlighet att bedriva en ekonomiskt bärkraftig rennäring. Viss störning kan komma att uppstå på den riksintresseklassade flyttleden söder om verksamhetsområdet.

Bolaget har åtagit sig att endast bedriva gruvbrytning under sex månader av året för att minimera påverkan på särskilt Talma sameby. Vid huvudförhandlingen har bolaget, efter synpunkter från samebyarna, justerat sitt föreslagna villkor om under vilken tidpunkt på året som ingen brytning i dagbrott får ske och även förtydligt vilken sammanhängande verksamhet som inte får bedrivas. Perioden har angetts till den 1 december till och med den 31 maj (villkorsförslag 11). Detta är enligt domstolens mening en omfattande skyddsåtgärd från bolagets sida för att minimera påverkan på rennäringen. Skyddsåtgärden minskar såväl buller som damning som personbundna transporter och minskar störningar som kan uppstå på den riksintresseklassade flyttleden i söder. Flyttleder är av vikt att skydda utifrån rennäringens behov av möjlighet till samlad flytt och för att inte bryta det funktionella sambandet mellan markområden. Även om flytt under hösten kan komma att behöva ske när gruvverksamheten pågår fullt ut kan domstolen

konstatera att bolaget har anpassat tidsperioden för när gruvbrytning ska ske utifrån samebyarnas vid huvudförhandlingen framställda önskemål.

När det gäller transporter till och från verksamheten utgör det ett följd företag som ska beaktas (16 kap. 7 § miljöbalken). Gabna sameby har gjort gällande att transporter efter Nunasvaaravägen ut till E45 och vidare fram till anslutningen till väg E10 vid Svappavaara, en sträcka om omkring 15 km, ska anses utgöra följd företag. Bolaget har motsatt sig detta och framhållit att det endast är transporter efter Nunasvaaravägen som kan anses utgöra följdverksamhet. Mark- och miljödomstolen anser att det vid tillståndsgivningen behöver göras en avgränsning av vilken del av transporter som kan anses utgöra ett följd företag. Utgångspunkten är att de endast ska beaktas i den del de kan anses ha ett omedelbart samband med den ansökta verksamheten (jfr prop. 1997/98:45, del 2 s. 208). Frågan om var gränsen går får avgöras genom en sammanvägning av omständigheter som transporternas karaktär och omfattning, var transporter befinner sig i förhållande till verksamheten samt olägenheter från transporter i relation till olägenheterna från övrig trafik samt verksamhet (jfr rättsfallet NJA 2004 s 421).

Mark- och miljödomstolen bedömer att det är helt klart att transporter efter Nunasvaaravägen utgör en följdverksamhet. När det gäller de vidare transporter på väg E45 framgår av bolagets utredningar att transporter endast kommer utgöra en marginell del av den totala trafiken och olägenheterna från denna. Även utifrån Gabna samebys beskrivning vid huvudförhandlingen kan konstateras att väg E45 redan idag innebär en stark barriäreffekt med omfattande och bl.a. tunga lastbilsfordon från Kaunis Irons befintliga verksamhet vid Tapuli, Sahaavaara och Palotieva, som senast tillståndsgivits av mark- och miljödomstolen i dom den 1 december 2022 i mål M 2090-19 (domen har för närvarande inte vunnit laga kraft). På väg E45 anser domstolen att bolagets andel av transporter inte kan anses så betydande att de ska ingå i den följdverksamhet som hänsyn ska tas till i prövningen. Den prövning av följdverksamhet som kan ske omfattar därmed endast miljöeffekterna av transporter efter Nunasvaaravägen. Vid en samman tagen bedömning kan vare sig det allmänna eller enskilda rennäringsintresset anses

påverkas på sådant sätt att transporter efter Nunasvaaravägen skulle utgöra ett hinder för verksamhetens tillåtlighet.

Domstolen anser att den mindre påverkan som kan uppstå på den riksintresseklassade flyttleden genom störningar (även störningar från följdverksamheten i form av transporter) inte når upp till den nivå att det är nödvändigt att göra en avvägning mellan riksintressen i enlighet med 3 kap. 10 § miljöbalken.

Rovaniemi miljönämnd och Renbeteslagsföreningen har under handläggningen anfört att det saknas en bedömning av konsekvenserna för renskötelsen på den finska sidan. Utifrån avståndet från gruvverksamheten till Finland och med beaktande av domstolens bedömning avseende påverkan på Torne och Kalix älvs vattensystem anser domstolen att det kan uteslutas att verksamheten medför någon påverkan på renskötelsen på den finska sidan.

Sammanfattande bedömning rennäring

Bolagets förslag om att i villkor reglera att driften av gruvverksamheten till de sex månader under året när samebyarna inte nyttjar området är en omfattande skadelindrande åtgärd som minskar påverkan på rennäringen. Mark- och miljödomstolens bedömning är att rennäringen fortsatt kommer att kunna bedrivas såväl under drift som efter avslutning och återställning av gruvverksamheten trots de störningar som den sökta verksamheten uppenbarligen kommer att innebära. Den permanenta arealförlusten, som tre av sex dagbrott medför, är begränsad och får accepteras. Mark- och miljödomstolen anser sammantaget att rennäringen och den ansökta verksamheten kan samexistera på det sätt bolaget angett och att något hinder mot tillåtligheten inte föreligger i de delar som nu prövas i detta avseende.

Övriga markanvändningsintressen och riksintressen i området

Platsen för den sökta verksamheten ligger i ett område som är utpekad som ett riksintresse för *värdefulla ämnen och mineral* p.g.a. de fyndigheter av grafit som finns i området. Området har detaljavgrensats av SGU. Den sökta verksamheten förhindrar inte att man i framtiden utvinner djupare liggande malm och den

planerade verksamheten är därmed förenlig med riksintresset för värdefulla ämnen och mineral (3 kap. 7 § miljöbalken).

Vägarna E10 och E45 samt järnvägen mellan Råtsi och Svappavaara är utpekade som riksintresse för *kommunikation*. Platsen för verksamheten ligger inom MSA-område för Kiruna flygplats, men Swedavia har under samrådet inte haft något att invända mot verksamheten. Utifrån vad som framkommit i målet bedöms den sökta verksamheten inte påtagligt försvåra utnyttjandet av dessa anläggningar (3 kap. 8 § miljöbalken).

Området har utpekats som av riksintresse för *totalförsvaret* i och med att det utgör lågflygningsområde samt riksintresse för militär vädertjänst (väderradar). Försvarsmakten har inte haft någon erinran mot verksamheten. Den sökta verksamheten bedöms därför inte påtagligt motverka totalförsvarets intressen (3 kap. 9 § miljöbalken).

Torneälven är ett vattendrag av riksintresse för *yrkesfisket*. Då domstolen nedan har bedömt dels att verksamheten inte kommer innebära en förändring av vattenkvalitén i Torneälven och dels bedömt att Östra bäcken inte utgör ett lek- och uppväxtområde för lax gör domstolen även bedömningen att yrkesfisket inte kommer påverkas påtagligt (3 kap. 5 § miljöbalken).

Torneälven är dessutom utpekad som riksintresse för *naturvård och friluftsliv*. Verksamheten är inte lokaliserad i älvens omedelbara närhet och det är därför domstolens bedömning att dessa riksintressen inte kommer påverkas påtagligt av verksamheten (3 kap. 6 § miljöbalken).

Bolaget har låtit utföra en kulturmiljöanalys och en arkeologisk utredning i området. Inga fornlämningar hittades i verksamhetsområdet. Sju övriga kulturhistoriska lämningar kommer sannolikt försvinna då de finns där dagbrotten och sand- och gråbergsmagasinen är placerade. Sex av dessa kulturhistoriska lämningar utgörs av lämningar från prospektering och en lämning utgörs av en rökanordning i form av

en stenskodd nedsänkning med en rostig plåttunna. Mark- och miljödomstolen bedömer att verksamheten kommer innebära små konsekvenser vad avser *kulturmiljön* (jfr 3 kap. 6 § miljöbalken).

Enligt mark- och miljödomstolens sammantagna bedömning står den sökta verksamheten, med de skyddsåtgärder och försiktighetsmått som är möjliga att vidta inte i konflikt med några av de nu behandlade motstående markanvändningsintressena och verksamheten är därför tillåtlig ur den aspekten.

Sammanfattande bedömning motstående markanvändningsintressen

Det motstående markanvändningsintresse som i huvudsak kommer att påverkas av verksamheten är rennäringen. Domstolen har ovan bedömt att verksamheten kan samexistera med rennäringen. Den sökta verksamheten har inte bedömts nå upp till den nivån att den kan sägas vara oförenlig med motstående intressen. En avvägning mellan riksintressen enligt 3 kap. 10 § miljöbalken är därför inte nödvändig i målet. Mark- och miljödomstolen bedömer sammanfattningsvis att det inte finns några motstående markintressen som hindrar verksamhetens tillåtlighet. Även med beaktande av lokaliseringen ur ett hushållningsperspektiv framstår därför lokaliseringen som lämplig (jfr 2 kap. 6 § och 3 kap. 1-2 §§ miljöbalken).

Påverkan på yt- och grundvatten

Det ansökta verksamhetsområdet är lokaliserat intill sjön Hosiojärvi och omsluter sjön på dess västra och norra sida. Sjöns utlopp ansluter till den i målet benämnda Östra bäcken. Väster om verksamhetsområdet finns ytterligare en mindre bäck, i målet benämnd Västra bäcken. Båda bäckarna mynnar i Torneälven. Östra bäcken mynnar i Torneälven ca 1,5 km nedströms den bro över vilken Nunasvaaravägen passerar älven. Västra- och Östra bäcken och Torneälven ingår i Natura 2000-området Torne- och Kalix älvsystem (SE0820430) (se närmare nedan under rubriken Natura 2000).

Det finns inga utpekade grundvattenförekomster i direkt närhet till den planerade verksamheten. Närmaste grundvattenförekomst ligger på södra sidan av Torneälven.

Torneälven är angiven som vattenförekomst och har fastställda miljö kvalitetsnormer. Den delsträcka som rinner förbi gruvområdet vid Nunasvaara är 104 km lång och sträcker sig från Luspajärvi till Lainoälvens inflöde (SE752023-175459). Älvens ekologiska status är god medan den kemiska statusen (exklusive kvicksilver och PBDE) inte är klassad. Miljö kvalitetsnormen är god ekologisk och kemisk status. Hosiojärvi och Västra samt Östra bäcken utgör inte vattenförekomster, utan benämns som s.k. övrigt vatten, och saknar således fastställda miljö kvalitetsnormer.

Frågan om gruvverksamhetens påverkan på ytvatten, samt i viss mån påverkan på grundvatten, har diskuterats både under skriftväxling och under huvudförhandling. Särskilt om och i så fall hur vattenförekomsten Torneälven kan komma att påverkas till följd av utsläpp samt om påverkan leder till gränsöverskridande konsekvenser. Vid en påverkan på Torneälven får ansökt verksamhet inte strida mot vattendirektivets icke-försämringskrav och äventyrandeförbud som år 2019 införlivats i svensk rätt genom regleringen i 5 kap. 4 § miljöbalken. Enligt bestämmelsen får en prövningsmyndighet inte tillåta att en verksamhet eller en åtgärd påbörjas eller ändras om det ger upphov till en sådan ökad förorening eller störning som innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller som har sådan betydelse att det äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt miljö kvalitetsnormen. Vid prövning för ett nytt tillstånd och vid omprövning av tillstånd ska de bestämmelser och villkor beslutas som behövs för att verksamheten inte ska medföra en sådan försämring eller ett sådant äventyr som anges i stadgandet. När det gäller påverkan på de vatten som inte utgör ytvattenförekomster, Hosiojärvi och de namnlösa bäckarna, Västra och Östra, gäller miljöbalkens allmänna krav om att miljö påverkan inte får vara oacceptabel.

Av bolagets ansökan framgår att utsläppet av överskottsvatten från verksamheten kommer att beröra Hosiojärvi, Östra bäcken och Torneälven, men inte Västra bäcken. Båda bäckarna kommer dock att påverkas hydrologiskt genom lägre flöden på grund av grundvattenavsänkning orsakad av länshållningen av dagbrott.

Bolaget har uppgivit att länshållningsvatten från dagbrotten, avrinning från industriområde och malmupplag, avrinning från icke sluttäckta delar av och lakvatten från sand- och gråbergsmagasinet samt processvatten från anrikningsverket, ska genomgå rening innan det får bräddas till sjön Hosiojärvi. Reningen består av konventionella processer i form av kalkbehandling, fällning och sedimentering. Från de två reningsanläggningar som ska anläggas kommer vattnet ledas via en klarningsbassäng till Hosiojärvi. Diken, pumpgröpar, bassänger och andra anläggningsdelar som hanterar det vatten som avses genomgå rening ska vara täta. Bolaget har låtit genomföra försök för att bedöma planerade reningsanläggningars effektivitet vad gäller rening av det uppsamlade vattnet. Resultaten har beräknats för full produktion (år 25). De visar att miljö kvalitetsnormerna för vattenförekomsten Torneälven inte kommer att överskridas och att det inte blir någon märkbar påverkan. Vad gäller Hosiojärvi och Östra bäcken kan det bli måttliga respektive små förändringar vad gäller vattenkvalitén.

Bolaget har redogjort för hur utredningar och beräkningar har genomförts. Enligt domstolen är det underlag och beräkningar som bolaget redovisat uppbyggda utifrån vedertagen metodik. Domstolen har inte uppfattat att det skulle saknas indata eller att osäkerheter och antaganden skulle kunna vara av sådan dignitet att resultaten inte kan anses tillförlitliga. Domstolen anser att utredningen i målet visar att så länge vatten renas genom att föreslagna reningsanläggningar anläggs kommer verksamheten kunna bedrivas utan risk för en oacceptabel miljöpåverkan på Hosiojärvi och Östra bäcken. När det gäller Torneälven, som Östra bäcken mynnar i, instämmer domstolen i bolagets bedömning att det inte finns någon risk att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller att den äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt miljö kvalitetsnormer.

I målet har det även varit fråga om Vittangi dricksvattentäkt, som har sitt vattenintag i Torneälven ca 9 km nedströms Östra bäckens utlopp, kan komma att påverkas negativt av utsläpp till vatten från verksamheten. Bolaget har visat att planerad verksamhet, såväl under drift, vid avslutad verksamhet samt i ett hypotetiskt fall då verksamheten drivs utan reningsanläggningar, medför mycket

små förändringar av Torneälvens vattenkvalitet. Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 2001:30) kommer att kunna innehållas. Mark- och miljödomstolen delar därför bolagets bedömning att någon risk för att Vittangi dricksvattentäkt ska påverkas negativt till följd av verksamheten inte föreligger.

Länshållningen av dagbrotten bedöms leda till en grundvattenavsänkning inom ett område ca 600 meter från dagbrottens mitt. Vattenföringen i Torneälven kommer inte påverkas av detta. Flödet i Hosiojärvi, Östra- och Västra bäcken kommer att minska något. I Hosiojärvi och Östra bäcken kommer det minskade flödet kompenseras av ökat tillflöde i form av bräddning. Sammantaget är det domstolens bedömning att de bedömda flödesförändringarna är relativt små och att grundvattenbortledandet därmed inte är ett hinder mot tillåtligheten.

På det underlag som förelåg i målet i juni 2021 bedömde mark- och miljödomstolen att det inte kunde uteslutas att ansökt verksamhet kunde orsaka gränsöverskridande verkningar. Med hänsyn till det underlag som nu finns i målet har mark- och miljödomstolen, som angivits ovan, bedömt att den sökta verksamheten inte kommer medföra någon påverkan på vattenkvaliteten eller flöde i Torneälven nedströms Östra bäckens utlopp. Härav följer att domstolen nu även bedömer att det kan uteslutas att verksamheten kommer ge några gränsöverskridande konsekvenser i detta avseende.

I målet har motparter framfört att det är nödvändigt att domstolen fastställer slutliga villkor för utsläpp till vatten för att verksamheten ska kunna anses tillåtlig. Det är enligt domstolens mening påverkan från verksamheten som rör själva tillåtligheten. Det är därför i målet inte avgörande för tillåtligheten om domstolen förordnar om slutliga villkor för utsläpp till vatten eller skjuter upp frågan om under en prøvotid (jfr Mark- och miljööverdomstolens avgöranden den 16 april 2015 i mål M 6485-14 och mål M 6483-14 samt i MÖD 2021:5). Sammanfattningsvis bedömer domstolen att verksamhetens påverkan på yt- och grundvatten inte utgör något hinder mot verksamhetens tillåtlighet. Det kommer att finnas möjlighet att genom villkor begränsa utsläppen så långt att påverkan på vattenmiljöerna blir godtagbar. Något

hinder mot verksamhetens tillåtlighet mot bakgrund av kraven enligt 5 kap. 4 § miljöbalken föreligger inte.

Natura 2000

Talga AB har yrkat tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken till att, inom ramen för vad tillståndet i övrigt medger, bedriva verksamhet som på ett betydande sätt kan påverka Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem. Länsstyrelsen har bedömt att s.k. Natura 2000-tillstånd enligt bolagets yrkande kan medges om det föreskrivs slutliga villkor för relevanta ämnen i bräddat vatten och recipient.

De ytvatten som ingår i Natura 2000-området och berörs av den sökta verksamheten är dels Torneälven dels två mindre vattendrag, Östra och Västra bäcken. Ansökan omfattar en gruva som kommer att ha relativt begränsad verksamhet (enbart under månaderna juni till och med november) jämfört med andra gruvor i länet och kan närmast beskrivas som en relativt vanlig bergtäkt avseende omfattningen på brytningen. Verksamheten kommer också året runt att omfatta anrikningsverk en utvinningsavfallsanläggning i form av ett sand- och gråbergsmagasin. Sammantaget gör domstolen bedömningen att den planerade verksamheten typiskt sett genom utsläpp till vatten kan påverka miljön inom berört Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem varför tillstånd krävs för den planerade verksamheten. Som domstolen tidigare har redogjort för bedöms det vara möjligt att genom villkor begränsa utsläpp till recipient så att påverkan till följd av utsläpp till vatten blir godtagbar och att frågan om slutliga villkor eller ett prövotidsförordnande i detta mål i sig inte är avgörande för tillåtligheten.

Enligt bevarandeplanen för Torne och Kalix älvsystem är det övergripande syftet för områdets bevarande att det ska bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att upprätthålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de ingående naturtyperna och arterna på biogeografisk nivå, det vill säga för hela Natura 2000-nätverket. Det enskilda Natura 2000-områdets syfte är också att lokalt bevara eller återskapa ett gynnsamt bevarandetillstånd för de naturtyper och arter som utpekats.

Bolaget har låtit genomföra inventeringar av vattenmiljöer, genomfört en recipientutredning och en utredning om påverkan på Natura 2000-området. Av de utpekade naturtyperna för Torne och Kalix älvsystem bedöms Torneälven utgöra ett ”Naturligt vattendrag av fennoskandisk typ” (3210). Östra och Västra bäcken bedöms i sin helhet, enligt utredningen, inte utgöra naturtypen ”Mindre vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor” (3260) eftersom vattendragen naturligt saknar den struktur och funktion som krävs för att upprätthålla en livskraftig population av de typiska arterna öring och harr. Av de utpekade arterna har lax påträffats vid bolagets undersökningar inom området. Reproduktion av lax förekommer i Torneälven. Den Västra bäcken är inte laxförande medan den nedersta delen av bäcken (ca 50 m uppströms mynningen i Torneälven) är möjligt uppväxtområde för lax. Den Östra bäcken har dock ett vandringshinder ca 30 m från mynningen. Även utter bedöms kunna förkomma i området, inga observationer har dock gjorts.

Mark- och miljödomstolen delar de bedömningar som gjorts i utredningarna och finner i likhet med bolaget att verksamheten inte bedöms skada de livsmiljöer i området som avses skyddas. Detta gäller även om man finner att Östra och Västra bäcken utgör en skyddad naturtyp eftersom det i bäckarna inte finns förekomster av typiska eller utpekade arter varför verksamheten inte kan påverka förutsättningarna för ett gynnsamt bevarande av naturtypen eller arterna. Även beträffande de utpekade arterna gör domstolen samma bedömning som bolaget, dvs. att verksamheten inte medför att de utpekade arterna utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i området. Det finns därför förutsättningar enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken för att bevilja Natura 2000-tillstånd.

Sammantaget finner mark- och miljödomstolen att planerad verksamhet inte kan skada de livsmiljöer som avses skyddas eller medföra att de arter som avses skyddas kommer att utsättas för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet av arterna i området. Bestämmelserna om Natura 2000 utgör således inget hinder mot tillåtligheten.

Artskydd

Lydelsen av 4 § artskyddsförordningen (2007:845) har ändrats den 1 oktober 2022 och saknar övergångsbestämmelser. Det innebär att den nya lydelsen ska tillämpas vid mark- och miljödomstolens prövning av nu aktuellt mål. Det är enligt nuvarande lydelse av 4 § första stycket 4 förbjudet att avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningstid, om inte störningen saknar betydelse för att (a) bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov, eller (b) återupprätta populationen till den nivån.

Bolaget har låtit genomföra inventeringar under åren 2015 till och med 2019. Resultatet av dessa redovisas i ”Naturvärdesinventering 2015–2019 Hosiorinta (Nunasvaara), Kiruna kommun, 2019”. Denna har senare kompletterats med en ”Inventering av rovfågelsbon vid Hosiorinta (Nunasvaara), Kiruna kommun, 2020” och ”Inventering av fåglar vid Nunasvaara Södra, Kiruna kommun, 2020–2021”. Under huvudförhandlingen redovisades också vissa kompletteringar som gjorts under år 2022.

Beträffande fågel observerades ca 60 arter inom inventeringsområdet varav ca 50 arter bedömdes tillhöra en mer eller mindre permanent häckfågelfauna. Samtliga fåglar är fridlysta enligt 4 § artskyddsförordningen. Vid inventeringen av kärlväxter noterades drygt 100 arter. Vissa av dessa är fridlysta, orkidéer (8 § artskyddsförordningen) och lopplummer, mattlummer, plattlummer och revlummer (9 § artskyddsförordningen). Orkidéerna förekom dock inte inom verksamhetsområdet medan lummerarterna, förutom plattlummer, förekom inom och i anslutning till verksamhetsområdet. Arterna vanlig groda, huggorm och skogsödlå (6 § artskyddsförordningen) påträffades i form av djur eller spår, dock inte inom verksamhetsområdet. Vissa mossor och lavar påträffades också men dessa är inte fridlysta.

Naturskyddsföreningen har gjort en jämförelse mellan antalet naturvårdsarter i bolagets presenterade naturvärdesinventeringar och vad föreningen funnit vid besök, skogspromenader och inventering i tänkbara områden med naturvärden

under juni och september 2022. Föreningen har särskilt påpekat att föreningen funnit fler svamparter än vad som påträffats vid bolagets inventeringar. Ingen av dessa arter är dock fridlysta.

Bolaget har föreslagit villkor om att avverkning inom verksamhetsområdet inte får ske under perioden den 1 maj till och med den 31 juli. Vidare har bolaget åtagit sig att död ved från avverkad skogsmark kommer att spridas ut i angränsande skogsmarksområden för att gynna vedlevande arter. Beträffande fåglar gör bolaget bedömningen att den eventuella påverkan på fåglar som kan uppstå, med föreslaget villkor om när avverkning får ske, saknar betydelse för upprätthållandet av berörda arters populationer på en tillfredsställande nivå både lokalt, regionalt och nationellt. Bolaget bedömer därför att förbudet i 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen inte aktualiseras för fåglar.

Vad gäller påverkan på lummerarter menar bolaget, eftersom syftet med verksamheten uppenbart är ett annat än att ta bort eller skada en fridlyst växt, krävs det en risk för påverkan på den fridlysta artens bevarandestatus i området. Den ansökta verksamheten bedöms inte medföra någon påverkan som försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos någon av förekommande lummerarters bestånd på lokal, regional eller nationell nivå. Bolaget menar därför att förbuden i 9 § artskyddsförordningen inte aktualiseras för lummerarter.

För det fall domstolen inte delar bolagets bedömning har bolaget reservationsvis yrkat att dispens från förbuden i 4 § artskyddsförordningen medges enligt 14 § samma förordning för lappmes, större hackspett, tretåig hackspett, lavskrika och spillkråka. Vidare har bolaget reservationsvis yrkat även att dispens från förbuden i 9 § medges för lummerarter enligt 15 § artskyddsförordningen.

Länsstyrelsen har angett, med hänsyn till vad som framgår av 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen och bolagets redogörelse, att förbudet inte aktualiseras för nämnda fågelarter i området vid Nunasvaara. Beträffande påverkan på lummerarter

inom verksamhetsområdet har länsstyrelsen ansett att det finns förutsättningar för att meddela dispens.

Mark- och miljödomstolen delar länsstyrelsens uppfattning att förbudet i 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen inte aktualiseras för lappmes, större hackspett, tretåig hackspett, lavskrika och spillkråka i området vid Nunasvaara. Inte heller i övrigt aktualiseras förbuden i 4 § samma förordning. Detta under förutsättning att ingen avverkning inom verksamhetsområdet sker under perioden den 1 maj till och med den 31 juli i enlighet med bolagets villkorsförslag.

Enligt 15 § artskyddsförordningen får dispens från 9 § ges om det inte finns någon annan lämplig lösning och dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Bolaget har framfört att det inte finns någon annan lämplig lösning. Den avgörande faktorn för lokalisering av en gruva är den plats där fyndigheten faktiskt finns. Fyndigheten är väl identifierad och med god marginal brytvärd. Olika alternativ rörande utformning av gruvverksamheten har gjorts, och nu ansökt alternativ har bedömts vara det bästa utifrån ett flertal bedömda aspekter. Inga andra utformningar skulle heller kunna medföra att en eventuell påverkan uteblir.

Mark- och miljödomstolen delar bolagets bedömning beträffande möjlighet till annan lämplig lösning och att en dispens inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Dispens kan således ges för nämnda lummerarter. Förbudet i 9 § artskyddsförordningen utgör därmed inget hinder för tillåtligheten.

Avfall och efterbehandling

Enligt 64 § förordning (2013:319) om utvinningsavfall (utvinningsavfallsförordningen) ska en verksamhet som omfattas av densamma och ansöker om tillstånd enligt 9 kap. eller 11 kap. miljöbalken informera tillståndsmyndigheten om vem som ska bedriva verksamheten, platsen för verksamheten, innehållet i den

avfallshanteringsplan som krävs, den säkerhet som krävs i fråga om en utvinningsanläggning och hur det i övrigt säkerställs att bestämmelserna i förordningen följs.

Bolagets ansökan om tillstånd till verksamheten innehöll en avfallshanteringsplan, med bilagor om avfallskaraktärisering och statusrapport. Under handläggningen reviderade bolaget avfallshanteringsplanen. Bolaget har i en bilaga till avfallshanteringsplanen redovisat en separat efterbehandlingsplan med karaktärisering och klassificering av utvinningsavfall. Gråberget och anrikningssanden har bedömts vara potentiellt syrabildande och innehåller förhöjda halter av metaller. Hydroxidslam från vattenreningen har karaktäriserats som icke-farligt avfall och ska deponeras särhållet i en cell i det kombinerade sand- och gråbergsmagasinet. Inget av dessa avfall är att betrakta som inert avfall enligt utvinningsavfallsförordningen. Efterbehandlingen av området kommer att genomföras så att risken för uppkomst av surt lakvatten, mobilisering samt spridning av metaller minimeras.

Vid huvudförhandlingen har bolaget redovisat, till skillnad från vad som uppgivits i handlingarna, att bottenytan i sand- och gråbergsmagasinet kan komma att byggas i etapper och att avvattningen av hydroxidslammet från vattenreningen kommer att ske i geotuber på plats i en separat cell i det kombinerade sand och gråbergsmagasinet.

Bolagets figur som redovisats vid huvudförhandlingen.

Mark- och miljödomstolen bedömer att bolaget med inlämnade handlingar och redovisning vid huvudförhandlingen har uppfyllt sin informationsplikt enligt utvinningsavfallsförordningen. Domstolen delar även bolagets bedömning att sand- och gråbergsmagasinet inte är en riskanläggning enligt 10 § utvinningsavfallsförordningen varför den inte omfattas av kraven på en strategi för att förebygga allvarliga olyckor, säkerhetsledningssystem och intern beredskapsplan enligt 57-63 §§ utvinningsavfallsförordningen. Mark- och miljödomstolen bedömer därför att avfallshanteringsplanen uppfyller kraven i förordningen. Det finns således, i detta avseende, inget hinder mot tillåtlighet.

Sammanfattande bedömning tillåtlighet och tillstånd

Enligt mark- och miljödomstolens sammantagna bedömning omfattar ansökan en gruva som kommer att ha relativt begränsad verksamhet jämfört med andra gruvor i länet och att den, avseende omfattningen på brytningen, närmast kan jämföras med en relativt vanlig bergtäkt. Domstolen har ovan bedömt att den sökta lokaliseringen är lämplig enligt 2 kap. 6 § miljöbalken. Verksamheten med de markområden som tas i anspråk kan, mot bakgrund av behovet av långsiktig hushållning och effektivt resursutnyttjande, inte på ett påtagligt sätt skada berörda riksintressen och verksamheten kan samexistera med det motstående intresset rennärningen.

Utredningen i målet har visat att så länge potentiellt förorenat vatten renas kommer verksamheten kunna bedrivas utan risk för oacceptabel miljöpåverkan på sjön Hosiojärvi och Östra bäcken. I fråga om Torneälven, som Östra bäcken mynnar i, strider verksamheten inte mot vattendirektivets icke-försämringskrav och äventyrandeförbud (jfr 5 kap. 4 § miljöbalken). Domstolen har funnit att Natura 2000-tillstånd kan meddelas och att artskyddsförordningen inte hindrar tillåtligheten. Hinder mot tillstånd enligt hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken föreligger inte. Med hänsyn till det underlag som nu finns i målet anser domstolen att det kan uteslutas att verksamheten kommer leda till någon gränsöverskridande miljöpåverkan i Finland. Vid en slutavvägning av hänsynsreglerna är mark- och miljödomstolens bedömning att verksamheten inte kommer att ge upphov till skada eller olägenhet av väsentlig betydelse på människa och miljö som medför att verksamheten inte kan tillåtas. Verksamheten är därmed

tillåtlig och Talga kan lämnas tillstånd i enlighet med vad som framgår av domslutet. Tillståndet bör förenas med en skyldighet för bolaget att genomföra kompensationsåtgärder för förlust av naturvärden och i övrigt med de villkor som anges nedan.

TIDSBEGRÄNSNING AV TILLSTÅND

De nyttjanderättsavtal respektive arrendeavtal som bolaget har ingått med anledning av bl.a. ansökt vattenverksamhet är tidsbegränsade till 50 år. Avtalen är visserligen möjliga att förlänga och syftar till att bolaget ska förvärva fastigheterna men huruvida något förvärv eller förlängning av avtalen kommer att ske är givetvis inte helt avgjort. Tillstånd till vattenverksamhet kan endast ges om sökanden har rådighet över vattnet inom det område där verksamheten ska bedrivas. Bolaget har förklarat att det inte har någon erinran mot en tidsbegränsning på 50 år av tillståndet. Eftersom bolagets rådighet är begränsad i tid kan tillstånd till verksamheten inte lämnas för mer än 50 år, räknat från det äldsta arrendeavtalet daterat den 18 maj 2020. Tidsbegränsningen gäller hela tillståndet.

ARTSKYDDSDISPENS

Mark- och miljödomstolen har ovan bedömt att förutsättningar för att bevilja artskyddsdispens från förbuden i 9 § artskyddsförordningen föreligger för mattlumner, plattlumner och revlumner. Artskyddsdispens ska därför meddelas.

KOMPENSATIONSÅTGÄRDER

Av 16 kap. 9 § miljöbalken framgår att tillstånd eller dispens och upphävande av tillstånd eller dispens får förenas med skyldighet att utföra eller bekosta bl.a. särskilda åtgärder för att kompensera det intrång i allmänna intressen som verksamheten medför.

Länsstyrelsen har i ett tidigt skede under handläggningen framfört att bolaget ska ge in ett förslag på kompensationsplan vari lämpliga kompensationsåtgärder ska redovisas för sökt verksamhet och dess inverkan på beskrivna naturmiljöer. Bolaget har vid huvudförhandlingen redovisat att man genomfört kvantitativa beräkningar

av den biologiska mångfalden i det planerade verksamhetsområdet. Beräkningen har genomförts med en modell, CLImB (Changing Land use Impact on Biodiversity), som är under utveckling och har anpassats till svenska förhållanden och bygger på indata från naturvärdesinventeringar. Modellen gör det möjligt att beräkna ett områdes nuvärde i form av biodiversitetspoäng, förlust av biodiversitetspoäng till följd av exploatering eller annan aktivitet och möjlighet att förbättra och/eller skapa förutsättningar för biodiversitet, både inom verksamhetsområdet och kompensationsområdena, och därigenom tillskapade biodiversitetspoäng.

Bolaget har åtagit sig att kompensera den beräknade förlusten av naturvärden plus 15 % av påverkansvärdet, vilket har uppskattats till 189 s.k. biodiversitetspoäng. Eftersom det ännu inte tecknats avtal med fastighetsägare går det, enligt bolaget, för närvarande inte att med säkerhet säga vilka områden som kommer ingå i den ekologiska kompensationen. Planen med kompensationen är att, i så stor utsträckning som möjligt, kompensera de naturmiljöer som går förlorade genom investeringar i liknande naturmiljöer inom Kiruna kommun. Bolaget har vid huvudförhandlingen åtagit sig att i den fortsatta utredningen om ekologisk kompensation även lyfta in vattenmiljöer.

Bolaget och länsstyrelsen har var för sig föreslagit ett villkor om ekologisk kompensation. Bolagets förslag till villkor innehåller en bestämmelse om hur långtgående kompensationsåtgärderna ska vara och att de ska vidtas inom Kiruna kommun eller inom Norrbottens län medan det i länsstyrelsens förslag sägs att åtgärderna ska avse ett område som har eller får liknande naturvärden som det område som påverkas av verksamheten.

Länsstyrelsen har när det gäller bolagets förslag till om kompensationsåtgärder ansett att tidpunkten för ingivande av utredning inte bör vara knuten till såväl att tillståndet tagits i anspråk som vunnit laga kraft och att sista meningen under vilka förutsättningar villkoret gäller inte är nödvändig. Länsstyrelsen har framhållit att det

även kan anges att tillsynsmyndigheten kan medge senare inlämning av kompensationsplanen.

Mark- och miljödomstolen bedömer att bolagets förslag till hur naturvärdena ska bedömas är tydligare än länsstyrelsens förslag varför bolagets utformning av villkoret i denna del ska meddelas. Däremot är länsstyrelsens förslag att åtgärderna i första hand ska vidtas inom Kiruna kommun och i andra hand inom Norrbottens län bättre än bolagets förslag. Det behövs då ingen föreskrift om att tillsynsmyndigheten ska godkänna inom vilket område kompensationen ska ske.

En kompensationsplan ska tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten och inlämnas till tillsynsmyndigheten senast ett år från det att tillståndet vunnit laga kraft och tagits i anspråk eller senare om tillsynsmyndigheten så medger. Domstolen anser inte att det är nödvändigt att tillsynsmyndigheten ska godkänna kompensationsplanen däremot ska tillsynsmyndigheten få delegation att senare besluta om vilka kompensationsåtgärder som ska vidtas. Tillsynsmyndigheten bör även delegeras möjligheten att förlänga tiden för när redovisningen av kompensationsåtgärder senast ska lämnas in.

Vad gäller bolagets förslag om att skyldigheten att utföra kompensationsåtgärder enbart ska gälla under förutsättning att bolaget erhåller markåtkomst samt erforderliga tillstånd och dispenser gör domstolen följande bedömning. Genom att kompensationsåtgärderna kan genomföras inom hela Norrbottens län och att tillsynsmyndigheten kan medge senare redovisning bedömer domstolen att det kommer att finnas möjlighet att hitta lämplig och tillgänglig plats där erforderliga tillstånd och dispenser kan ges. Skulle så inte vara fallet får bolaget nyttja de möjligheter som finns och begära ändring av villkoret (se 24 kap. 13 § miljöbalken).

Sammanfattningsvis finner mark- och miljödomstolen att det ska meddelas ett villkor med skyldighet att genomföra kompensationsåtgärder och att villkoret ska utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 20).

VILLKOR M.M.

Inledning

Sökanden har i ansökan lämnat förslag till villkor och uppskjutna frågor. Sökandens förslag har justerats och kompletterats även under huvudförhandlingen efter synpunkter från motparter. I vissa delar skiljer sig sökandens förslag från de villkor som motparter har förordat. Mark- och miljödomstolen kommenterar nedan de villkor som domstolen finner anledning att formulera på annat sätt än vad sökanden föreslagit samt eventuella andra förhållanden som föranleder kommentarer från domstolens sida. Skälen till villkoren har i vissa fall berörts tidigare av domstolen, något som framgår även i angiven omfattning nedan. Numreringen nedan avser de i domslutet föreskrivna villkoren.

Villkor och uppskjutna frågor

Allmänt villkor (villkor 1)

Bolaget har föreslagit ett allmänt villkor och det är även domstolens bedömning att tillståndet ska förenas med ett sådant villkor. Domstolen anser dock att en annan formulering än den av bolagets föreslagna bör väljas där det tydliggörs att det omfattar även arbetenas utförande och att det gäller under förutsättning att inte annat framgår av denna dom. Villkoret ska därför utformas på det sätt som framgår av domslutet (villkor 1).

Sprängning (villkor 2-4)

Bolaget har föreslagit ett villkor om när sprängning får utföras och att närboende som önskar ska informeras om tider för sprängning (villkorsförslag 2). Bolaget har ursprungligen föreslagit att det i villkoret även skulle regleras under vilken tid på året sprängning får ske i syfte att begränsa bl.a. påverkan på rennäringens intressen. Efter synpunkter från samebyar har bolaget vid huvudförhandlingen justerat aktuellt villkorsförslag och i stället föreslagit ett nytt villkor rörande när på året olika arbeten får ske, till skydd i huvudsak för rennäring (se nedan under rubriken rennäring). Bolaget har vidare föreslagit ett villkor om att det i förväg ska bestämmas en tidpunkt för sprängning och att det i enlighet med praxis ska ske efter tydlig hörbar förvarningssignal (villkorsförslag 3). Inga invändningar har framförts

mot bolagets villkorsförslag. Domstolen anser att bolagets slutligt föreslagna villkor om hur och när sprängning får ske och att närboende som så önskar ska få information är lämpligt. Domstolen anser däremot att detta bör regleras i ett gemensamt villkor. Villkoret ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 2 domslutet).

Bolaget har, efter synpunkter från länsstyrelsen om behovet av att reglera vibrationer och luftstötsvågor, lämnat slutliga villkorsförslag (villkorsförslag 4-5). Inga invändningar har framförts mot bolagets förslag om reglering av luftstötsvågor. Villkorsförslaget förefaller lämpligt och ändamålsenligt och ska därför föreskrivas (villkor 4 domslutet).

I fråga om reglering av vibrationer till följd av sprängning har länsstyrelsen framhållit att det ska vara risken för störningar, den upplevda störningen, som ska vara vägledande vid föreskrivande av villkor och fastställande av begränsningsvärde. Länsstyrelsen har framhållit att sprängningar kommer ske när fritidsbostäderna huvudsakligen nyttjas och att det bör övervägas om bolagets förslag på nivåer för vibrationer är rimliga och att det, utifrån en jämförelse med andra verksamheter, kan övervägas om nivån bör sättas till 3 mm/s i stället för 5 mm/s och 5 mm/s i stället för 7 mm/s.

De nivåer som bolaget har föreslagit är vanliga i tillstånd till gruvverksamhet medan lägre nivåer normalt föreskrivs i täktillstånd. Vid utformning av villkor måste beaktas att verksamhetsutövaren aldrig kan ha full kontroll över bergets egenskaper. När det gäller vilka nivåer som ska föreskrivas kan domstolen konstatera att för att säkerställa att ett vibrationsvärde innehålls behöver den enskilda sprängningen anpassas med marginaler till begränsningsvärdet. Låga begränsningsvärden kan visserligen medföra att mindre salvor sprängs men det kan även leda till att det behövs betydligt fler sprängtillfällen, något som i sin tur kan vara förenat med en större störning. Vidare är den verksamhetstid som medges för gruvbrytning begränsad till endast sex månader per år (se nedan under rubriken rennärning). Mark- och miljödomstolen anser med hänsyn till det anförda och bolagets redovisningar i

målet att det saknas skäl att frångå bolagets förslag om nivåer varför detta ska föreskrivas. Nivåerna kan visserligen upplevas som störande men riskerar inte leda till skador på byggnader i närheten. Domstolen instämmer vidare med bolagets bedömning att risken för upplevd störning minskas genom att närboende informeras innan sprängning på det sätt som föreskrivits i villkor 2. Mark- och miljödomstolen anser dock att det även bör föreskrivas i villkoret en allmän skyddsåtgärd om att bolaget ska genomföra sprängningarna så att vibrationer i närmaste bostäder minimeras. Villkor om vibrationer till följd av sprängning i dagbrott ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 2).

Buller (villkor 5-6)

De främsta bullerkällorna från verksamheten kommer att vara borring, krossning och lastning. I syfte att begränsa bullerstörningarna har bolaget åtagit sig ett antal bullerbegränsande åtgärder; bullervall längs dagbrottets sydvästra sida, primärkross omgiven av moränvall, sekundärkross och anrikningsverk inbyggda och en begränsning av bergboring till dagtid i dagbrottet under inledningsskedet.

Bolaget har föreslagit två villkor om buller, ett som gäller anläggningsskedet och ett som gäller själva driften av verksamheten. Vad gäller buller vid anläggningsarbetena har bolaget föreslagit ett villkor med ljudnivåer i enlighet med Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggplatser (NFS 2004:15) utom ljudnivån för kvällstid lördag, sön- och helgdag där man föreslår ett 5 dBA högre värde. Vidare föreslår bolaget att särskilt bullrande anläggningsarbeten (såsom borring stenknackning och pålning) ska undantas avseende ljudnivåerna. För dessa arbeten ska i stället gälla en begränsning om att de endast får utföras på vardagar dagtid (kl. 07-19). Villkoret avseende driften av verksamheten överensstämmer med de riktvärden som Naturvårdsverket anger ska vara utgångspunkt och vägledning för den bedömning enligt miljöbalkens hänsynsregler som ska göras vid varje enskilt fall.

Länsstyrelsen har huvudsakligen invänt att ljudnivåerna vid anläggningsarbetena borde kunna vara lägre än vad bolaget har föreslagit och att det behövs ett villkor

till skydd för rennärningen i likhet med det villkor som meddelats till skydd för vissa fågelpopulationer i domstolens deldom den 1 december 2022 avseende Kaunis Irons AB:s verksamhet i Pajala kommun (M 2090-19). Frågan om bullervillkor till skydd för rennäring behandlas nedan under rubriken rennäring.

Mark- och miljödomstolen finner inte skäl att frångå de ljudnivåer som redovisas i naturvårdsverkets allmänna råd om byggbuller. Bolaget har inte anfört tillräckliga skäl för varför högre nivåer än de allmänna råden ska godtas kvällstid (19–22) lördag, sön- och helgdag. Ljudnivån ska dessa tidpunkter anges till 45 dBA. När det gäller särskilt bullrande anläggningsarbeten anser domstolen att bolagets förslag om att begränsa att de endast får utföras vardagar kan godtas. Villkor om buller för anläggningskedet ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 5)

När det gäller bolagets förslag till ljudnivåer i bullervillkoret för driften har inga invändningar framförts mot det. Förslaget framstår som lämpligt och ändamålsenligt och ska därför föreskrivas (villkor 6).

Kemikalier och farligt avfall (villkor 7)

Bolaget har föreslagit ett villkor angående kemikalier och farligt avfall (villkorsförslag 8). Inga invändningar har framförts mot förslaget. Bolagets villkorsförslag framstår för mark- och miljödomstolen som befogat och ändamålsenligt och ska därför föreskrivas (villkor 7).

Damning (villkor 8) och utsläpp till luft av stoft (utredningsföreskrift U2)

Bolaget har föreslagit ett generellt villkor om damning (villkorsförslag 9). Även om villkoret är allmänt hållet, som länsstyrelsen anfört, framstår bolagets villkorsförslag för mark- och miljödomstolen som lämpligt och ska därför föreskrivas (villkor 8 i domslutet).

Bolaget har föreslagit ett villkor om att åtgärder ska vidtas för att begränsa spridningen av damm och att frågan om villkor för stoftnedfall ska skjutas upp och utredas under fyra år. För att få ett vinna erfarenhet av verksamhetens stoftspridning

och få ett underlag för att meddela ett slutligt villkor i denna del bör frågan om utsläpp till luft av stoft skjutas upp under en prövotid. Domstolen anser således att den uppskjutna frågan inte bör begränsas till stoftnedfall. Den bör omfatta utsläpp till luft av stoft så att samtliga åtgärder som kan reducera stoftemissionerna omfattas av den uppskjutna frågan.

Under utredningstiden är det inte behövligt att förordna om en provisorisk föreskrift, såsom länsstyrelsen framhållit, utan domstolen anser att det är tillräckligt med den inriktning, i syfte att begränsa stoftnedfallet, som bolagets föreslagna utredningsföreskrift medger. Domstolen anser, till skillnad mot bolaget, att det är rimligast att koppla utredningstiden till att tillståndet har tagits i anspråk. Utredningsföreskriften ska med hänsyn till det anförda utformas på sätt som framgår i domslutet (se utredningsföreskrift U2).

Rennäring (villkor 9-10)

Som domstolen anført under rubriken rennäring är bolagets åtagande om att endast bedriva driften av gruvverksamheten till de sex månader under året när samebyarna inte nyttjar området en omfattande skadelindrande åtgärd som minskar påverkan på rennäringen. Domstolen anser i likhet med bolaget att detta ska regleras i villkor. Bolaget har, efter synpunkter från samebyarna vid huvudförhandlingen, förtydligat vilken närmare verksamhet som inte ska få bedrivas under denna period. När det gäller under vilken tid som gruvdrift inte ska få bedrivas har bolaget även anpassat den utifrån de synpunkter som samebyarna har lämnat vid huvudförhandlingen och domstolen finner därför ingen anledning att frångå den föreslagna tidsperioden. Bolagets villkorsförslag ska därför föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 10).

När det gäller bolagets förslag till villkor om samråd har samebyarna visserligen vid huvudförhandlingen framhållit att det inte finns några villkor som gör att renskötseln i området kan fortsätta, men de har inte heller haft invändningar mot det av bolagets föreslagna villkor utan framhållit att det är villkor som normalt föreskrivs. Bolaget har även föreslagit att det efter genomfört samråd ska lämnas en

redogörelse till tillsynsmyndigheten över samrådet. Länsstyrelsen har ifrågasatt vad redogörelsen ska syfta till och om det ska förenas med en delegation till länsstyrelsen att meddela villkor. Vidare har framhållits att endast information om samråd kan ske i bolagets miljörapport. Enligt domstolens mening framstår det som behövligt och ändamålsenligt att föreskriva ett villkor om att bolaget ska genomföra samråd för att minimera verksamhetens negativa påverkan på rennäringen. Eftersom redogörelsen över samrådet snarast syftar till att informera länsstyrelsen om att samråd har genomförts anser domstolen att sådan information lämpligen ges i miljörapporten i stället för i en separat redogörelse av genomfört samråd. Villkoret ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 9).

Länsstyrelsen har yrkat att det till skydd för rennäringens intressen även ska föreskrivas ett villkor om begränsningsvärden för buller under den tid på året då brytning i dagbrotten med sammanhängande verksamhet sker. Länsstyrelsen har ansett att begränsningsvärdet bör anges till 35 dBA och i en given punkt ca 1 km ost om industriområdet. Gabna sameby har vid huvudförhandlingen framhållit att nivån snarast bör vara 25 dBA utifrån rekreationsområden. Bolaget har motsatt sig länsstyrelsens förslag.

När det gäller buller finns omfattande utredningar om hur människor påverkas av buller och vilka nivåer som upplevs störande samt vilka nivåer som är hälsovådliga. Domstolen anser inte att det finns skäl att särskilt reglera bulleremissionerna till skydd för rennäringen. Till skillnad mot andra mål, där buller har reglerats i särskilda villkor utöver generellt bullervillkor för verksamheten, har det varit fråga om naturreservat eller till skydd för häckande fåglar (jfr rättsfallen mark- och miljödomstolens dom den 1 december 2022 i mål M 2090-19 samt dom den 24 juni 2021 i mål M 3771-19 och mark- och miljööverdomstolens dom den 14 oktober 2014 i mål M 10231-13). Mark- och miljödomstolen konstaterar att villkoret i deldomen avseende Kaunis Irons AB:s verksamhet främst är avsett att skydda en enskild art (sädgås) för att kunna meddela artskyddsdispens och att underlag förelåg i målet som visade när populationsstörning kan förväntas inträda. I förevarande mål är det inte fråga om ett villkor för artskydd utan villkoret föreslås för att begränsa

påverkan på rennäringen. Bolaget har när det gäller renar redovisat vissa vetenskapliga utredningar som anger att renen generellt har hög hörseltröskel och synes höra sämre än människan. Hur renen uppfattar ljud och vilka bullernivåer som är störande för renen är dock inte närmare undersökt. Att meddela ett bullervillkor till skydd för rennäringen är enligt domstolens bedömning inte lämpligt när det inte finns något underlag avseende ljudnivå att relatera till. Vidare kommer driften av gruvverksamheten ske de sex månader under året när rennäringen inte nyttjar området. Domstolen anser att rennäringens intressen är tillräckligt beaktade i målet. Länsstyrelsens förslag till villkor om buller till skydd för rennäringen ska därför inte föreskrivas.

Utsläpp till vatten (villkor 11 och provisorisk föreskrift P1)

Rening

Både bolaget och länsstyrelsen har lämnat förslag om slutligt villkor om att potentiellt förorenat vatten ska renas. En förutsättning för tillstånd är att potentiellt förorenat vatten genomgår rening varför ett slutligt villkor om detta ska föreskrivas. När det gäller utformning av villkoret har bolagets slutliga förslag om villkor formulerats på sådant sätt att de slag av vatten som ska genomgå rening räknas upp (villkorsförslag 12). Domstolen anser, i likhet med bolaget, att det är viktigt att ange tydligt i villkoret vilka vattenströmmar som ska renas och bolagets förslag anser domstolen i den delen är mer precist än länsstyrelsens förslag. Under målets handläggning har det framgått att även vatten från cellen för deponering av hydroxidslam ska renas, varför även det bör ingå i villkoret.

När det gäller hur länge rening ska pågå har bolaget och länsstyrelsen haft olika synpunkter. Enligt bolagets förslag ska reningsanläggningen drivas i minst fem år efter det att verksamheten har avslutats, vilket länsstyrelsen har haft invändningar mot då de menar att den tiden är för kort. Länsstyrelsen har ansett att rening ska finnas kvar så länge behov finns samt att tillsynsmyndigheten därför ska kunna såväl förlänga och förkorta tiden som rening pågår. Mark- och miljödomstolen menar att det är för tidigt att bestämma hur lång tid som reningsanläggningen ska vara i drift även om det är rimligt att anta att det kommer att röra sig om minst

fem år. Domstolen konstaterar att det finns en bestämmelse i utvinningsavfallsförordningen som anger att en utvinningsavfallsanläggning får anses stängd först när de avhjälpandeåtgärder och övriga åtgärder som behövs för att stänga anläggningen har inspekterats och godkänts av tillsynsmyndigheten. Vidare finns bestämmelser om verksamhetsutövarens ansvar efter att utvinningsavfallsanläggningen har stängts (71-76 §). Domstolen anser att det därför inte är lämpligt att i villkor närmare reglera hur länge rening ska pågå efter att verksamheten har upphört.

Villkoret om rening av potentiellt förorenat vatten ska med hänsyn till det anförda utformas på det sätt som framgår av domslutet (villkor 11).

Slutliga villkor eller förordnande om prøvotid för utsläpp till vatten

När det gäller frågan om innehållet i vattnet som släpps ut har bolaget i första hand föreslagit att frågan om vilka slutliga villkor som ska gälla för utsläpp till vatten skjuts upp under en prøvotid, under vilka de tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna att begränsa utsläpp av ett antal ämnen till vatten från verksamheten ska utredas. Länsstyrelsen har i första hand föreslagit att slutliga villkor för utsläpp till vatten ska föreskrivas i stället för att frågan skjuts upp under en prøvotid. I andra hand har länsstyrelsen godtagit att frågan skjuts upp under förutsättning att en provisorisk föreskrift för vattenkvaliteten i Östra bäcken föreskrivs enligt länsstyrelsens förslag. Flertalet finska parter har som domstolen uppfattat det ansett att slutliga villkor för utsläpp till vatten ska fastställas.

När verkningarna av verksamheten inte kan förutses med tillräcklig säkerhet vid meddelande av tillstånd får mark- och miljödomstolen skjuta upp frågan om villkor till dess erfarenhet har vunnits av verksamhetens inverkan (22 kap. 27 § miljöbalken).

Det är i aktuellt fall fråga om en nyetablering av en verksamhet. Som tidigare redogjorts för anser domstolen att bolaget har visat att verksamheten, genom uppförande av de föreslagna reningsanläggningarna, kan bedrivas utan någon

otillåten försämring av vattenmiljön eller att möjligheten att uppnå en miljö-kvalitetsnorm äventyras. Länsstyrelsens förslag till slutliga villkor baseras på de resultat som bolaget har erhållit från utförda beräkningar och laborietester. Bolaget har under huvudförhandlingen framfört att de för närvarande utreder andra möjliga tekniker i syfte att ytterligare minska utsläppen och då nämnt bl.a. omvänd osmos och jonbytesteknik. Mot den bakgrunden anser domstolen att det i förevarande fall är lämpligt att skjuta upp frågan om utsläpp till vatten under en provotid i stället för att nu fatta beslut om slutliga villkor och att under utredningstiden förordna om provisoriska föreskrifter.

Länsstyrelsen har vid huvudförhandlingen framhållit att provotiden kan omfatta andra ämnen än vad bolaget föreslagit så att utredningen, som det får förstås, utökas efter hand. Om domstolen i samband med att ett tillstånd till en verksamhet meddelas förordnar om provotid enligt 22 kap. 27 § miljöbalken är det endast den fråga som har skjutits upp som sedan kan tas upp till bedömning när provotidsförfarandet avslutas (jfr rättsfallen Mark- och miljööverdomstolens dom den 27 oktober 2016 i mål M 10214-15 och MÖD 2004:4). Att som länsstyrelsen önskar, dvs. att under provotiden utöka utredningens omfattning, är således inte möjligt. Det bör därför i den uppskjutna frågan anges tydligt vilka ämnen som omfattas av den uppskjutna frågan i enlighet med bolagets förslag. Den uppskjutna frågan ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (uppskjuten fråga 1).

Även om det kan framstå som naturligt att under utredningen mäta flödet av vatten som avbördas från klarningsbassängen, i syfte att t.ex. kunna beräkna den totala belastningen på recipienten, anser domstolen att det även bör framgå av utredningsföreskriften. Vidare bör det tydliggöras i utredningsföreskriften att bolaget utöver att redovisa utredningar även ska lämna förslag till slutliga villkor. Bolaget har i sitt förslag till utredningsföreskrift angett att bolaget ska underrätta mark- och miljödomstolen samt tillsynsmyndigheten om när anrikningsverket tas i drift eftersom det styr när redovisning enligt utredningsföreskriften ska ske till domstolen. Domstolen anser att det är tydligare om all underrättelseskyldighet som

föreligger för bolaget framgår under egen rubrik i domen. Utredningsföreskriften (U1) ska med hänsyn till det anförda utformas på sätt som framgår av domslutet.

Provisorisk föreskrift för utsläpp till Hosiojärvi

Bolaget har *i första* hand yrkat att den provisoriska föreskriften ska omfatta pH samt de lösta halterna av koppar, nickel och zink. Under huvudförhandlingen framkom att man *i andra hand* yrkar att den provisoriska föreskriften ska omfatta fler ämnen enligt samma modell som föreslagits av länsstyrelsen, dock med andra halter. Länsstyrelsen har föreslagit en provisorisk föreskrift som omfattar samma ämnen som bolagets andrahandsyrkande. Länsstyrelsen har uppgivit att de, vid utformning av förslag till provisorisk föreskrift, har utgått från de undersökningar och laboratorietester som bolaget utfört. Bolaget har, å sin sida, vid utformandet av båda sida förslag räknat på vilka halter som måste innehållas för att miljökvalitetsnormerna ska klaras i Hosiojärvi, under antagandet det vore en vattenförekomst. Det har fått till följd att de halter som bolaget respektive länsstyrelsen föreslår för flertalet parametrar skiljer sig mycket från varandra.

Domstolen har beslutat att frågan om vilket slutligt villkor som ska gälla för utsläpp till vatten ska skjutas upp under en prövotid och har bedömt att verksamheten som den presenterats kan drivas utan att en otillåten skada på vattenmiljön uppstår. Att under den tiden ha en straffsanktionerad prövotidsföreskrift som anger begränsningar som i vissa fall ligger under de halter som bolagets utredningar visat, på det sätt som länsstyrelsen föreslår, framstår inte som ändamålsenligt.

Vid fastställelse av en provisorisk föreskrift kan det vara möjligt att, på det sätt bolaget har gjort, ”räkna baklänges” från vad recipienten kan tåla utan att en miljökvalitetsnorm överskrids (jfr. Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 28 november 2019 i M 5798-18, s. 30). Det framstår dock för domstolen som om bolagets förslag till provisorisk föreskrift innehåller haltnivåer som i flera fall är oskäligt höga, särskilt jämfört med resultatet av de genomförda laboratorietesterna. Detta är inte förenligt med miljöbalkens intentioner då detta riskerar leda till att den bästa tekniken inte används. Enligt domstolens mening är det rimligt att de

provisoriska föreskrifterna har en marginal i förhållande till de beräknade utsläppshalterna på i storleksordningen 2 gånger för de flesta parametrarna. Vad gäller månadsmedelvärden för zink och sulfat kan bolagets förslag godtas. När det gäller totalfosfor och nitratkväve godtas länsstyrelsens förslag.

Bolagets förslag till maxvärden är generellt högre än länsstyrelsens förslag. Under utredningstiden ska bolaget utreda olika reningstekniker samt trimma driften av den planerade anläggningen. Det är enligt domstolen rimligt att enskilda värden, under kortare tid, kan bli förhållandevis höga. Att domstolen i övrigt har föreskrivit månadsmedelvärden medför även att det endast är vid enstaka tillfällen som ett enskilt värde kan vara i nivån av ett maxvärde eftersom det annars riskerar leda till att månadsmedelvärdet inte kan innehållas. Domstolen anser därför att bolagets förslag till maxvärden kan godtas.

Den provisoriska föreskriften ska med hänsyn till det anförda utformas på det sätt som framgår av domslutet (provisorisk föreskrift P1).

Provisoriska föreskrift för Östra bäcken

Länsstyrelsen har godtagit att frågan om utsläpp till vatten skjuts upp under förutsättning att en provisorisk föreskrift för vattenkvaliteten i Östra bäcken föreskrivs enligt ett förslag som länsstyrelsen lämnat. Syftet med detta är att kontrollera belastningen av diffust läckage från verksamheten tillsammans med påverkan från bräddning. Bolaget har motsatt sig detta och har för det fall domstolen anser en sådan provisorisk föreskrift nödvändig lämnat ett eget förslag på provisoriskt villkor.

Volymen av bräddningen från verksamhetens klarningsbassäng till Hosiojärvi bedöms, enligt de uppgifter som finns i målet, de första åren uppgå till i storleksordningen 10 % av det vatten som lämnar Östra bäckens mynning vid Torneälven. Vad gäller risken för diffust läckage från anläggningen ska, i enlighet med villkor 12 som föreskrivs i denna dom, diken, pumpgruppar, bassänger och andra anläggningsdelar som avses genomgå rening vara täta. Domstolen bedömer därför

att det inte är sannolikt med diffusa läckage i sådan omfattning att de, utöver de utsläpp som kommer ske från klarningsbassängen, kommer få mätbar effekt i Östra bäckens utlopp, i synnerhet inte redan under den nu aktuella utredningstiden. Ett begränsningsvärde ska normalt avse den punkt där utsläppet lämnar anläggningen, utan hänsyn till eventuell utspädning (11 b § förordningen [1998:899] om miljöfarlig verksamhet). Enligt mark- och miljödomstolen saknas skäl att frångå vad som anges i den bestämmelsen. Ingen provisorisk föreskrift ska därför föreskrivas vid Östra bäckens utlopp i Torneälven. Även om ingen provisorisk föreskrift meddelas har bolaget framhållit att kontrollprogrammet kommer att omfatta provtagning i provtagningspunkten SW4. Det kommer således ändå vara möjligt att följa upp eventuell påverkan på vattenkvaliteten i Östra bäcken.

Anläggande (villkor 12-14)

Bolaget har, efter synpunkter från länsstyrelsen, vid huvudförhandlingen lämnat slutliga villkorsförslag angående anläggningsskedet. Villkoren omfattar hur anläggning av sand- och gråbergsmagasin (villkorsförslag 15), anläggning av moränupplag (villkorsförslag 14) och hur anläggningsdelar som hanterar vatten som ska genomgå rening ska konstrueras (bl.a. diken) (villkorsförslag 13). Länsstyrelsen har lämnat eget förslag på utformning av villkor om anläggande av sand- och gråbergsmagasinet i stället för bolagets villkorsförslag 15.

Bolagets förslag om moränupplag, som länsstyrelsen godtagit, anser mark- och domstolen säkerställer att det finns material för efterbehandling och att det innan upplagen påbörjas klagörs till tillsynsmyndigheten var upplaget ska anläggas. Bolagets utformning av villkoret framstår vidare som lämplig och ska därför föreskrivas i enlighet med det (villkor 13 i domslutet).

När det gäller utformningen av sand- och gråbergsmagasinet konstaterar mark- och miljödomstolen inledningsvis att det finns goda skäl att meddela ett villkor om det bl.a. för att det ska finnas där för all framtid och att det är en utvinningsavfallsanläggning som kommer att innehålla potentiellt syrabildande material. Likaså finns goda skäl att föreskriva villkor om hur anläggningsdelar som hanterar vatten som

ska genomgå rening ska konstrueras. Det finns dock anledning att närmare pröva hur villkoren i dessa delar ska utformas.

Beträffande de framförda villkorsförslagen om sand- och gråbergsmagasinet innehåller båda en beskrivning av metod för anläggandet. Både bolaget och länsstyrelsen har ansett att det ska utses en oberoende person som ska granska utformningen av sand- och gråbergsmagasinet. Till skillnad mot länsstyrelsen har bolaget i sitt villkorsförslag även angett att den oberoende personen ska kontrollera villkorets efterlevnad. På liknande sätt innehåller bolagets villkorsförslag om konstruktionen av anläggningsdelar som hanterar vatten som ska genomgå rening (diken m.m.) en skrivning om att villkorets efterlevnad ska kontrolleras av en oberoende person.

När det gäller förslaget om att villkors efterlevnad ska kontrolleras av oberoende person gör mark- och miljödomstolen följande bedömning. Det är verksamhetsutövarens ansvar att tillståndet och villkoren i tillståndet efterföljs, även vid anlitan av entreprenör. Den som driver en utvinningsavfallsanläggning har vidare ett ansvar för att utformningen av avfallsanläggningen uppfyller utvinningsavfallsförordningens krav och ska se till att bortskaffande av utvinningsavfallet inte påbörjas innan tillsynsmyndighet har kontrollerat att anläggningen uppfyller de krav som ställs enligt gällande tillstånd, meddelade föreskrifter och beslutade förelägganden (55 och 65 § utvinningsavfallsförordningen). Tillsynsmyndigheten har ansvar för att kontrollera att regelverket och villkor i tillstånd uppfylls. I förevarande fall finns det dessutom bestämmelser i utvinningsavfallsförordningen om att länsstyrelsen ska kontrollera att anläggningen uppfyller uppställda krav innan bortskaffandet av utvinningsavfallet får påbörjas (66 § utvinningsavfallsförordningen). Tillsynsmyndigheten har möjligt att förelägga verksamhetsutövaren om de uppgifter och handlingar som behövs för tillsynen (26 kap. 21 § miljöbalken). Den som bedriver en verksamhet som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön är vidare skyldig att utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen. Tillsynsmyndigheten

får, om det är lämpligare, i stället besluta att en sådan undersökning ska utföras av någon annan och utse någon att göra undersökningen (26 kap. 22 § miljöbalken)

Det kan i en del fall vara lämpligt att ha en oberoende (utomstående) kontrollant som besiktar, dokumenterar och redovisar utformning av anläggningar. Detta kan underlätta för både verksamhetsutövarens egenkontroll och tillsynsmyndighetens kontroll. Domstolen anser att begagnandet av en oberoende kontrollant kan vara särskilt lämpligt vid exempelvis kritiska moment vid anläggandet av en utvinnings-avfallsanläggning. En oberoende granskning kan vara ett sätt för bolaget att skaffa sig ett underlag som visar att anläggningen uppfyller tillståndet och för länsstyrelsen att få ett underlag inför underrättandet om att bortskaftet får påbörjas.

Sammantaget anser domstolen med hänsyn till ovanstående att det är lämpligt att förordna om att en oberoende (utomstående) kontrollant ska besikta anläggandet av sand- och gråbergsmagasinet när anläggningsarbeten slutförts helt eller etappvis. Det är däremot inte lämpligt att, såsom bolaget föreslagit, ange i ett villkor att den oberoende kontrollanten ska granska ett villkors efterlevnad utan i den delen är länsstyrelsens förslag på omfattningen av den oberoende kontrollanten uppdrag lämpligare. Domstolen anser att det är tillräckligt att samråd sker om den oberoende kontrollanten och att det inte är nödvändigt att personen även ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Den oberoende kontrollantens rapporter ska inges till tillsynsmyndigheten och det är lämpligt att rapporter återföljts av relevanta relationsritningar. Dessa bör inges till tillsynsmyndigheten vid de tidpunkter som bestäms tillsammans med tillsynsmyndigheten.

I fråga om den närmare utformningen av villkoret om anläggande av sand- och gråbergsmagasin kan länsstyrelsens förslag till viss del sägas vara utformat med en hänvisning till vad som uppgivits i målet medan bolagets förslag innehåller mer specifika krav som i och för sig inte skiljer sig från vad som uppgivits i målet förutom att anläggandet av sand- och gråbergsmagasinet kan ske i etapper. Domstolen anser att det inte är någon mening med att i ett särskilt villkor hänvisa

till vad som uppgivits i målet på det sätt som både bolaget och länsstyrelsen föreslagit eftersom det redan framgår av det allmänna villkoret. Exempelvis uppgiften om att bolaget har angett att den täta liner som ska användas är Bituminous Geomembrane Liner (BGL). Villkoret om sand- och gråbergsmagasinet bör därför innehålla det mer specifika förslag på metod som bolaget föreslagit.

Med hänsyn till vad som anförts ovan ska villkoret utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 14).

När det gäller villkoret om hur anläggningsdelar som hanterar vatten som ska genomgå rening ska konstrueras (diken m.m.) anser domstolen, som framgått ovan, att det inte är lämpligt att ange i ett villkor att efterlevnaden ska kontrolleras av en oberoende person. Anläggandet av diken, pumpgroppar och bassänger m.m. innebär vidare inte sådana kritiska moment som kan medföra att det finns skäl att i straffsanktionerat villkor förordna om en oberoende besiktning. Däremot anser domstolen att det kan vara lämpligt att i villkor ange att bolaget ska redovisa relationsritningar till tillsynsmyndigheten vid tidpunkt som bestäms i samråd med tillsynsmyndigheten. Mark- och miljödomstolen anser att det inte är nödvändigt att reglera även flödesriktning i detta villkor eftersom domstolen i villkor 11 har reglerat att vattnet ska genomgå rening. Vattnet behöver därmed ledas till reningsanläggningen för att villkor 11 ska uppfyllas. Villkoret ska med hänsyn till det anförda utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 12).

Efterbehandling (villkor 15-18)

Bolaget har redogjort för att sand- och gråbergsmagasinet kommer att täckas med en s.k. kvalificerad täckning med 0,5 m kompakterad bentonitinblandad morän (ca 5 vikt-%), skyddsskikt bestående av 2 m ospecificerad morän med ett 0,1 m med växtetableringsskikt ovanpå. Gråbergsvallen som innesluter anrikningssand och deponerat gråberg kommer att efterbehandlas succesivt (år 6–10 efter verksamhetsstart). Dagbrott 1-3 kommer att fyllas med gråberg och anrikningssand. Beroende på hur högt gråberget och anrikningssanden hamnar kommer även dessa att påföras kvalificerad täckning. Övriga dagbrott kommer att vattenfyllas på naturlig väg.

Bassänger (rensas innan återfyllnad) och diken återfylls när de inte längre har någon funktion, nedgrävda pumpledningar töms och pluggas alternativt tas bort och vägar tas bort, efter avslutad kontroll, markbereds och påförs morän med efterföljande växtetablering. Byggnader inom industriområdet demonteras och eventuella föroreningar avbanas och marken påförs 0,2–1 m morän som sedan växtetablas.

Länsstyrelsen har såväl skriftligen som vid huvudförhandlingen framhållit behovet av tydliga villkor för efterbehandling av verksamheten. Länsstyrelsen har särskilt framhållit att metoden för efterbehandling behöver uppnå kravet på bästa möjliga teknik för att inte oönskad miljöpåverkan ska uppnå i något skede och att det för en effektiv och ändamålsenlig tillsyn finns behov av tydliga villkor. Under huvudförhandlingen har såväl bolaget som länsstyrelsen lämnat olika förslag på villkor för efterbehandling som varit föremål för diskussion och resulterat i olika villkorsförslag från bolaget respektive länsstyrelsen.

Såväl bolaget som länsstyrelsen har föreslagit att metoden för efterbehandling ska regleras i villkor. Bolaget har lämnat fyra förslag till villkor för hur metoden för efterbehandling av verksamhetsområdet ska regleras (villkorsförslag 16–18) samt ett villkor (villkorsförslag 19) om hur efterlevnaden av villkoren ska kontrolleras. Länsstyrelsen har föreslagit två andra villkor i stället för bolagets villkorsförslag 16-19.

Länsstyrelsens förslag till villkor innebär att en oberoende teknisk kontrollant ska granska arbetet och avge utlåtande över granskningen medan bolagets förslag innebär att den oberoende kontrollanten ska kontrollera villkorens efterlevnad. Som domstolen framhållit ovan under rubriken anläggande är det inte lämpligt att, såsom bolaget föreslagit, ange i ett villkor att en oberoende kontrollant ska granska villkors efterlevnad. Ska en oberoende kontrollant förordnas är det lämpligare att den personens uppdrag begränsas på det sätt länsstyrelsens föreslagit, dvs. att det snarast handlar om att besikta och avge ett utlåtande över en besiktning.

Vidare, som domstolen anfört ovan under rubriken anläggande, anser mark- och miljödomstolen att de gånger det kan vara lämpligt att i villkor förordna om en oberoende granskning är när villkoret omfattar kritiska moment. Exempelvis vid ett anläggande av en utvinningsavfallsanläggning eller en deponi med farligt avfall där det är av stor vikt att säkra bottenkonstruktionens utformning. I fråga om metod för efterbehandling anser domstolen att det inte avser sådana kritiska moment att det finns anledning att i villkoret ange att en oberoende kontrollant ska granska arbetet. Domstolen anser att det i stället är tillräckligt att reglera metoden för efterbehandling och när efterbehandling senast ska påbörjas.

Rörande metoden för efterbehandling och behovet av kontrollprogram för dessa delar så är bolagets och länsstyrelsens villkorsförslag i huvudsak överensstämmande med varandra och det framstår som ändamålsenligt och lämpligt att reglera detta villkor. Mark- och miljödomstolen bedömer att det i huvudsak är bolagets förslag som ska meddelas som villkor med vissa justeringar. I fråga om hur den kvalificerade täckningen ska utformas är det enligt domstolens mening tydligare om det anges att utformningen ska uppfylla motsvarande syretransporthastighet i stället för designkriterierna.

När det gäller särskilt kontrollprogram gällande efterbehandling anser domstolen att det bör föreskrivas som eget villkor för kontroll. Att bolaget ska inlämna relevanta relationsritningar över genomförda avhjälpandeåtgärder till tillsynsmyndighet bör även föreskrivas. Villkoren om metod för efterbehandling och kontroll av metoden ska med hänsyn till det anförda utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 15-17 och 22).

Domstolen anser vidare att det finns fördelar med att den som bedriver en verksamhet i ett tidigt skede beaktar hur en framtida avveckling av verksamheten ska genomföras. Bolaget har, efter synpunkter från länsstyrelsen vid huvudförhandlingen, lämnat ett slutligt villkorsförslag 20 om att en genomförande-beskrivning för slutlig efterbehandling ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast ett år innan verksamheten planeras att slutligt upphöra. Ingen erinran har framförts mot

det slutliga villkorsförslaget. Villkorsförslaget framstår för mark- och miljödomstolen som befogat och ändamålsenligt och ska därför föreskrivas (villkor 18 i domslutet).

Ekologisk kompensation (villkor 19)

Domstolens skäl för villkoret har berörts tidigare i domskälen under rubriken kompensationsåtgärder.

Artskydd (villkor 20)

För att förbuden i 4 § artskyddsförordningen inte ska aktualiseras för lappmes, större hackspett, tretåig hackspett, lavskrika och spillkråka i området vid Nunasvaara ska bolagets förslag till villkor om att avverkning inom verksamhetsområdet inte får ske under perioden den 1 maj till och med den 31 juli föreskrivas (villkor 20 i domslutet).

Ekonomisk säkerhet (villkor 21)

Bolaget har beräknat den totala efterbehandlingskostnaden till 225 miljoner kr i 2020 års penningvärde och utformat sitt förslag om ekonomisk säkerhet utifrån detta samt föreslagit att den ekonomiska säkerheten, såvitt avser efterbehandling av sand- och gråbergsmagasinet, ska ställas genom successiv uppbyggnad.

Länsstyrelsen har inte haft någon erinran mot att säkerheten ställs successivt men har beräknat den totala kostnaden för efterbehandling till 413 miljoner kr och att säkerheten därmed totalt ska uppgå till detta belopp.

Länsstyrelsen har utgått från bolagets beräknade kostnad om 225 miljoner kr och sedan lagt på 20 % för osäkerhet i upphandling plus 30 % då länsstyrelsen bedömer bolagets enhetskostnader för låga. Slutligen har man lagt till 62 miljoner kr för drift och underhåll innan, under och efter återställningsarbetena utförts.

Bolaget har utgått från platsspecifika förhållanden när man beräknat enhetskostnaderna. Moränen antas finnas tillgänglig inom verksamhetsområdet. Bolaget har härefter utgått från de faktiska transportavstånden. Vad gäller osäkerheter vid

upphandling kan konstateras att bolaget använt sig av de erfarenheter avseende enhetskostnader för kvalificerad täckning som vunnits vid statens upphandling och efterbehandling av den s.k. Svärträskgruvan. Transportavståndet för morän vid den gruvan var 8 km.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att kostnaden för den kvalificerade täckningen står för huvuddelen av den totala efterbehandlingskostnaden. Domstolen gör bedömningen att den beräknade kostnaden för kvalificerat tätskikt på 350 kr/m² är rimlig. Detta mot bakgrund av att den grundas på erfarenheter från annan gruva och att transportavståndet där var längre. Övriga enhetskostnader framstår som rimliga. Den ekonomiska säkerheten ska inte användas för att fortsätta att driva en verksamhet efter en konkurs utan den ska användas för kostnader för avhjälpande av en miljöskada och de andra återställningsarbeten som verksamheten kan föranleda (16 kap. 3 § miljöbalken). Domstolen instämmer således med bolagets beräknade efterbehandlingskostnad om 225 miljoner kronor i 2020 års penningvärde.

Det har inte framförts några invändningar mot modellen med en succesiv uppbyggnad av den ekonomiska säkerheten. Inte heller domstolen har något att invända mot denna eftersom den vid varje tid tillgodoser det aktuella behovet av säkerhet. Domstolen anser dock att det är tydligare om all underrättelseskyldighet som föreligger för bolaget framgår under egen rubrik i domen.

Bolaget har i efterbehandlingsplanen angivit att den ekonomiska säkerheten vid framtida avsättningar, för att ta hänsyn till kostnadsökningar, bör räknas upp med entreprenadindex.

Domstolen konstaterar att entreprenadindex omfattar knappt 200 olika indexserier, uppdelade i huvud-, under- och basgrupper. Bolaget har inte redogjort för vilken indexserie de anser ska användas. Därutöver har domstolen erfarit att SCB under hösten 2022 fattat ett inriktningsbeslut med innebörden att de ska avveckla sina indexuppdrag och prioritera uppdrag som rör officiell statistik.

Även mark- och miljödomstolen är av uppfattningen att den ställda säkerheten, för att kompensera för prisutvecklingen, bör räknas upp med tiden eftersom den vid varje tid ska tillgodose det aktuella behovet av säkerhet (16 kap. 3 § andra stycket miljöbalken). Att uppräkningsen sker i samband med att säkerheten, i enlighet med föreskrivet villkor, ställs till följd av ökad deponering i sand- och gråbergsmagasinet, bedöms vara tillfyllest.

För att ett index ska finnas tillgängligt över tid är det enligt domstolens bedömning lämpligt att det är ett index som omfattas av förordningen (2001:100) om den officiella statistiken. Det framstår då som om konsumentprisindex (KPI) är det mest lämpliga att använda.

Bolaget har i handlingarna uppgivit att 2020 års enhetspriser har använts vid beräkning av den ekonomiska säkerheten. Då dessa enhetspriser första gången redovisades i beräkningar daterade den 28 mars 2020 utgår domstolen från att enhetspriserna är från inledningen av år 2020. Sammantaget innebär det att domstolen anser att den ekonomiska säkerheten (grundbelopp plus senare etappvisa belopp) ska uppräknas mot konsumentprisindex vid varje tidpunkt som föreskrivs i villkor 21. Januari år 2020 ska utgöra basmånad och uppräkningsen ska ske mot senaste gällande konsumentprisindex per den dag säkerheten ges in till domstolen.

Bolaget har föreslagit att det i villkoret ska regleras när den successivt ställda säkerheten ska återlämnas till bolaget. Länsstyrelsen har haft synpunkter hur en sådan villkorsreglering bör utformas. Mark- och miljödomstolen kan konstatera att domstolen i målet har att ta ställning till om en säkerhet ska ställas, säkerhetens storlek och om säkerheten kan ställas successivt (16 kap. 3 § miljöbalken). Enligt domstolens mening är det inte möjligt att redan nu avgöra när det kan vara aktuellt att återlämna en säkerhet eftersom ett sådant förordnande skulle kunna riskera att säkerheten vid någon tidpunkt inte är tillräcklig. Även om bolaget inte kan använda sig av omprövningsbestämmelsen i 24 kap. 5 § första stycket 12 miljöbalken om säkerheten vid något tillfälle skulle vara större än vad som behövs så har bolaget

möjlighet att ansökan om ändring av villkor i enlighet med 24 kap. 13 § miljöbalken. Om bolaget bedömer att säkerheten vid något tillfälle är större än vad som behövs får bolaget därmed använda den möjligheten för att få storleken av säkerheten prövad på nytt (jfr Högsta domstolens avgörande i NJA 2011 s. 296 och prop. 2021/22:219, s. 53f.).

Villkor om ekonomisk säkerhet ska med hänsyn till det ovan anförda utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 21).

Kontroll (villkor 22-23)

Som mark- och miljödomstolen anført ovan ska ett separat villkor om kontrollprogram för efterbehandlingen meddelas (villkor 22).

Bolaget har, efter synpunkter från länsstyrelsen, lämnat slutliga villkorsförslag om kontrollprogram för anläggningsskedet och verksamhetsskedet. När det gäller NMT-centralens önskemål om att kontrollprogram ska lämnas in till NMT-centralen för yttrande innan programmet godkänns finns inget stöd för en sådan hantering i nationell rätt eller i gränsöverskridande överenskommelsen. De av bolaget föreslagna villkoren framstår därför enligt mark- och miljödomstolen som befogade och ändamålsenliga och ska föreskrivas (villkor 23-24 i domslutet).

Delegationer

Mark- och miljödomstolen får enligt 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken överlåta åt en tillsynsmyndighet att besluta villkor av mindre betydelse. Bolaget har inte lämnat några förslag på att tillsynsmyndigheten ska få besluta om villkor i något avseende.

Domstolen har när det gäller kompensationsåtgärder angett att tillsynsmyndigheten får besluta om kompensationsåtgärder (villkor 19). Det är lämpligt att länsstyrelsen även ges en tydlig delegation att meddela de närmare villkor som kan behövas inom ramen för detta (D1).

IGÅNGSÄTTNINGSTID M.M.

Igångsättningstid och arbetstid

Bolaget har föreslagit att igångsättningstiden för den miljöfarliga verksamheten bestäms till tio år och arbetstiden för vattenverksamheten bestäms till tio år från det att tillståndsbeslutet har vunnit laga kraft. Ingen invändning har framställts mot detta och mark- och miljödomstolen finner att föreslagna tider är lämpliga. Med stöd av 22 kap. 25 § andra stycket miljöbalken ska därför förordnas att den miljöfarliga verksamheten ska ha satts i gång senast tio år från det att tillståndet vunnit laga kraft och att arbeten avseende vattenverksamhet ska vara utförda inom tio år från att deldomen vunnit laga kraft.

Oförutsedda skador till följd av vattenverksamhet

Bolaget har föreslagit att tiden för anmälan av ersättningsanspråk med anledning av oförutsedd skada till följd av vattenverksamheten ska bestämmas till fem år från utgången av arbetstiden. Ingen invändning har framställts mot detta och mark- och miljödomstolen finner att den föreslagna tiden är lämplig. Mark- och miljödomstolen förskriver därför att tiden för anmälan av oförutsedd skada bestäms till fem år från arbetstidens utgång.

Verkställighet

Bolaget har begärt att tillståndet ska få tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft. Bolaget har motiverat sin begäran med i huvudsak följande. Det är angeläget för Talga att påbörja anläggningsarbetena för den planerade verksamheten så snart som möjligt efter att tillstånd har meddelats. Det finns ett akut behov av att ställa om samhället till en fossilbränslefri ekonomi. För detta krävs energilagringlösningar, dvs. batterier. Grafit från Nunasvaara kan bidra väsentligt till utvecklingen av en elektrifierad och fossilbränslefri framtid. Tillståndet bedöms även medföra angelägna positiva samhällsekonomiska effekter i form av ökade arbetstillfällen. Genom de skyddsåtgärder som beskrivits och planeras för verksamheten bedöms påverkan på motstående intressen bli begränsad. Det är möjligt att ett återställande kan ske, dvs. åtgärder är reversibla. Bolaget anser sammantaget att det föreligger skäl för verkställighetsförordnande.

Länsstyrelsen har tillstyrkt att s.k. verkställighetsförordnande meddelas under förutsättning att en godkänd ekonomisk säkerhet föreligger. Naturskyddsföreningen och Talma sameby har motsatt sig yrkat verkställighetsförordnande och anfört sammanfattningsvis att det inte är lämpligt eftersom verksamheten innebär ett stort ingrepp i naturen som påverkar samebyar, att olika uppfattningar föreligger om underlaget för ansökan och att det är viktiga principiella frågor i målet som behöver var slutligt avgjorda i domstol innan en verksamhet påbörjas.

Enligt mark- och miljödomstolens bedömning har bolaget anfört starka skäl för ett verkställighetsförordnande, i synnerhet behovet av att ställa om samhället till en fossilbränslefri framtid. Invändningar har dock framförts mot ansökt verksamhet och såväl Naturskyddsföreningen, samebyar som enskilda har motsatt sig ansökan, något som i sig talar emot ett verkställighetsförordnande. Till skillnad mot bolaget anser domstolen vidare att verksamheten, redan under ett inledande skede, kan medföra förändringar av miljön och landskapet som är långvariga och utifrån rennäringssintresset tar lång tid att återställa. Mark- och miljödomstolen bedömer att bolagets skäl för verkställighet inte väger tyngre än skälen för att huvudregeln ska tillämpas i detta mål, dvs. att ett tillstånd ska vinna laga kraft innan det får tas i anspråk (jfr NJA 2012 s. 623). Domstolen avslår därför bolagets begäran om verkställighetsförordnande.

UNDERRÄTTELSESKYLDIGHET

Den ekonomiska säkerheten enligt villkor 21 ska ställas i etapper viss tid efter det att tillståndet har tagits i anspråk och utredningstiden för utredningsföreskrift U2 har bestämts utifrån samma tidpunkt. Bolaget ska därför underrätta domstolen om att tillståndet tagits i anspråk. Även tillsynsmyndigheten ska informeras på motsvarande sätt.

Utredningstiden för utredningsföreskrift U1 har bestämts utifrån när anrikningsverket har tagits i drift. För att domstolen ska få kännedom om att

anrikningsverket har tagits i drift och att utredningstiden därmed löper ska bolaget åläggas att underrätta domstolen om detta.

ÖVRIGA YRKANDEN

Ersättningsanspråk

Inom ramen för målet har Erika Bjurholt och Per-Erik Bjurholt samt Peter Petterson framställt yrkanden om ersättning. Jan Johansson, Anette Johansson och Eric Johansson har angett att de avser att begära ersättning men har inte under målets handläggning närmare specificerat sitt ersättningsanspråk.

Bolaget har motsatt sig samtliga ersättningsyrkanden och anfört att yrkade ersättningar avser den del av bolagets verksamhet som utgör miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken och att ersättning till följd av sådan verksamhet inte ska tas upp inom ramen för en ansökan om tillstånd till sådan verksamhet samt att om parter vill driva sådana ersättningsanspråk är de hänvisade till att väcka särskild talan enligt 32 kap. miljöbalken.

Mark- och miljödomstolen delar bolagets bedömning att de yrkanden om ersättning som framställts avser påverkan från miljöfarlig verksamhet och att de därför inte kan prövas inom ramen för aktuellt mål. Yrkandena ska därför avvisas.

Fiskeavgift

Forststyrelsen och Naturresursinstitutet har framhållit att det vid tillstånd bör övervägas om en fiskeavgift ska tas ut. Länsstyrelsen har framhållit att en fiskeavgift kan ses som kompensation för påverkan som sker på vattenmiljöer. Bolaget har motsatt sig att en fiskeavgift ska utgå och har anfört att det inte är aktuellt eftersom det inte föreligger några risker för skada på några i Torne och Kalix älvsystem förekommande fiskarter. När det gäller länsstyrelsens påpekande har bolaget vid huvudförhandlingen åtagit sig att i den fortsatta utredningen om ekologisk kompensation även lyfta in vattenmiljöer.

Domstolen anser inte att verksamheten ger sådan påverkan på fiskeintresset att det finns skäl för någon särskild fiskeavgift enligt 6 kap. 5 § lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Planerade åtgärder utgör inte heller skäl för bestämmande av allmän fiskeavgift enligt 6 kap. 6 § lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Övriga yrkanden

I den mån som yrkanden framställda av motparter och remissinstanser inte har tillgodosetts eller särskilt bemötts genom vad mark- och miljödomstolen beslutat eller sökanden i övrigt medgett finner domstolen inte att det föreligger skäl att bifalla dessa yrkanden.

KOSTNADER

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen har i beslut den 3 juni 2020 bestämt att sökanden skulle betala en prövningsavgift om 61 000 kr enligt förordningen om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken. Bolaget har vid huvudförhandlingen anfört att den prövningsavgift som är beslutad och betald är korrekt beräknad. Domstolen finner inte skäl att ändra tidigare beslut om prövningsavgift. Avgiften ska därför slutligt bestämmas till samma belopp.

Rättegångskostnader

Gabna sameby har yrkat ersättning för rättegångskostnader med 126 602 kr, varav eget arbete 64 000 kr (16 arbetsdagar á 4 000 kr), närvaro vid huvudförhandling tre personer under fyra dagar 48 000 kr, resa till huvudförhandling 4 802 kr (35 kr per mil) och boende 9 800 kr. Gabna sameby har angett att kostnaderna delvis är föranledda av den sökta vattenverksamheten.

Talma sameby har yrkat ersättning för rättegångskostnader med totalt 1 748 264 kr, varav 1 296 000 kr ombudsarvode, 145 800 kr tidsspillan, 88 584 kr utlägg av ombud, 177 000 kr utebliven arbetsinkomst för samebyns ställföreträdare och 40 880 kr boende, resa och traktamente för samebyns ställföreträdare. Talma

sameby har anfört att rennäringsfrågorna har ett naturligt samband med den sökta vattenverksamheten som påverkar bl.a. sjön Hosiojärvi, Västra- och Östra bäcken samt kringliggande myrar och att det riskerar att påverka renskötseln i samebyn på sätt som beskrivits under huvudförhandlingen. Talma sameby har framhållit att bolaget under förhandlingen har bekräftat att utredningen avseende vattenverksamheten har beaktats i bolagets bedömning av påverkan på rennäringsområdet och att det har krävts närvaro på förhandlingen av ombud och ställföreträdare för samebyn för att tillvarata samebyns rätt.

Bolaget har motsatt sig yrkade rättegångskostnader från samebyarna. Bolaget har sammanfattningsvis invänt att inte någon del av kostnaderna kan knytas till att samebyarna är berörda av aktuell vattenverksamhet, i synnerhet när det gäller Gabna sameby som har betesmarker söder om verksamhetsområdet och endast påverkas i dessa delar. Bolaget har framhållit att ansökt vattenverksamhet är mycket begränsad och endast innefattar ett litet uttag av ytvatten från Hosiojärvi, bortleda grundvatten från dagbrott och andra delar som berör att bygga över vatten. Bolaget har framhållit att den skada som Talma sameby kan utsättas för är teoretisk eller helt obetydlig och att de förändrade flöden som förväntas ske i Östra och Västra bäcken inte ger annat än obetydlig påverkan på samebyn och renskötseln. Bolaget har även anfört att det som samebyarna har lyft i skriftväxling och vid huvudförhandling har rört den miljöfarliga verksamheten och att ifall det skulle föreligga rätt till ersättning i någon del ska en kraftig reducering och uppdelning av yrkade kostnader ske. Bolaget har inte vitsordat några belopp som skäligen i och för sig.

Målet avser både frågan om tillstånd till miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet och utgångspunkten för bedömningen är att rätten till ersättning för rättegångskostnader endast avser den del av målet som hör till vattenverksamheten (25 kap. 1-2 §§ miljöbalken och rättsfallet MÖD 2010:39). En kostnad, i den mån den inte är medgiven av motparten, kan vidare endast ersättas om den anses skäligen med hänsyn till vad den avser (18 kap. 8 § rättegångsbalken).

Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2004 s. 590 funnit att med sakägare i ansökningsmål om tillstånd till vattenverksamhet avses varje person som kan tillfogas skada eller utsättas för annan olägenhet genom den verksamhet för vilken tillstånd söks, om risken för skada eller olägenhet rör ett av rättsordningen skyddat intresse och inte är enbart teoretisk eller helt obetydlig.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att vattenverksamheten i målet omfattar bortledning av inläckande grundvatten i dagbrott, bortledning av ytvatten från Hosiojärvi, utfyllnad av mindre ytvatten, anläggande av diken samt sedimentations- och klarningsbassänger. Talma sameby har sina vinterbetesmarker där industriområdet ska anläggas och vattenverksamheten bedrivs. Gabna sameby har sina marker utanför det område där vattenverksamheten ska bedrivs. Enligt domstolens mening är de olägenheter och den påverkan som kan ske på rennäringshänförlig till den miljöfarliga verksamheten och påverkan från den ansökta vattenverksamheten så begränsad att det enligt gällande praxis inte innebär att samebyarna har rätt till ersättning. Gabna samebys och Talma samebys respektive yrkande om ersättning för rättegångskostnader ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-01)

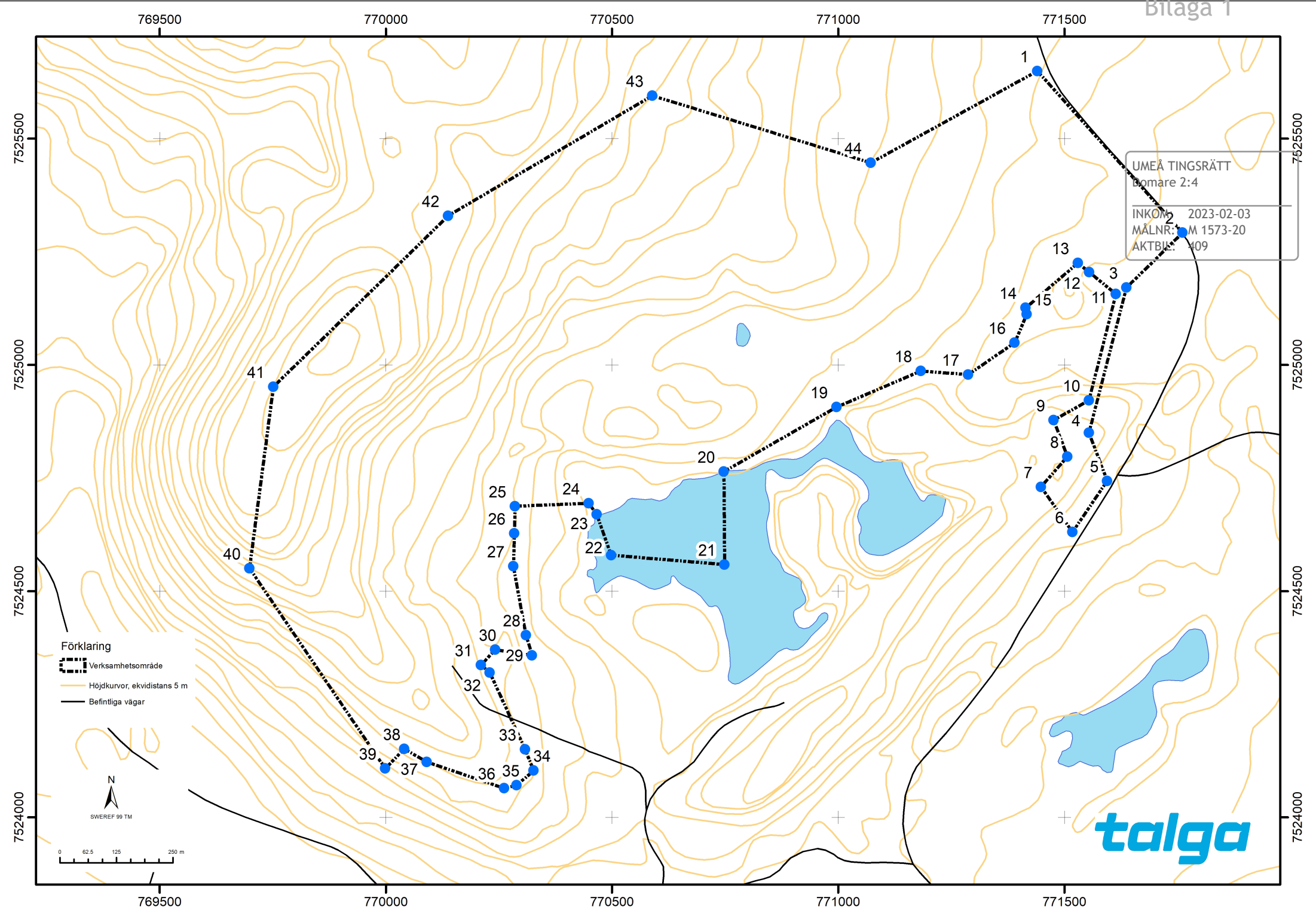
Överklagande senast den 26 april 2023.

Anna Svedjevik

Per Lagervall

Lena Nilsson

I domstolens avgörande har rådmannen Anna Svedjevik, tekniska råden Per Lagervall och Lena Nilsson samt de särskilda ledamöterna Fred Mellberg och Lennart Mattsson deltagit.

Koordinater verksamhetsområde

Id	E-koordinat	N-koordinat
1	771440	7525649
2	771761	7525292
3	771637	7525171
4	771554	7524850
5	771594	7524744
6	771518	7524630
7	771448	7524730
8	771507	7524797
9	771476	7524878
10	771554	7524922
11	771614	7525157
12	771555	7525205
13	771530	7525225
14	771414	7525126
15	771417	7525112
16	771390	7525049
17	771287	7524978
18	771183	7524986
19	770996	7524907
20	770747	7524764
21	770749	7524559
22	770498	7524579

Id	E-koordinat	N-koordinat
23	770466	7524670
24	770448	7524694
25	770286	7524688
26	770284	7524627
27	770282	7524555
28	770310	7524403
29	770323	7524358
30	770242	7524370
31	770210	7524336
32	770230	7524320
33	770308	7524150
34	770327	7524103
35	770289	7524071
36	770261	7524064
37	770090	7524122
38	770041	7524151
39	769998	7524108
40	769699	7524550
41	769751	7524951
42	770138	7525330
43	770589	7525595
44	771072	7525447

Hur man överklagar

Dom i mark- och miljödomstol som första instans

MMD-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.